

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ
ΤΟΜΟΣ 34

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΣΙΑΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—ΣΤ'
«ΚΥΡΙΕ ΟΥΧΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ...»
Η ΘΛΙΨΙΣ ΑΠΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗΝ

Κείμενον: H. de Montfaucon,

Μετάφρασις - Σχόλια

ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ

πτυχιούχου

Θεολογίας, Φιλολογίας, Ιστορίας - Αρχαιολογίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΕΙΣ Τὸν Ὁξίαν ὁμιλία Α'	11 (118)*
ΕΙΣ Τὸν Ὁξίαν ὁμιλία Β'	26 (180)
ΕΙΣ Τὸν Ὁξίαν ὁμιλία Γ'	34 (188)
ΕΙΣ Τὸν Ὁξίαν ὁμιλία Δ'	47 (198)
ΕΙΣ Τὸν Ὁξίαν ὁμιλία Ε'	63 (199)
ΕΙΣ Τὸν Ὁξίαν ὁμιλία ΣΤ'	73 (189)
«Κύριε οὐχὶ τοῦ ἀνθρώπου...»	83 (191)
Ἡ θαῖψις ἀπεργάζεται τὴν ὁπομονήν	98 (207)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	113

* Οἱ ἐνδοὶ παρενθέσεων ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀνωστούχους σελίδας τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ 15 ὁμιλίαι ποὺ ἀκολουθοῦν δύνανται νὰ θεωρηθῶν ὡς πραγματεία περὶ τῆς ὑπαρξητικῆς τοῦ βασιλέως Ὁξίου, μὲ ὅταν τὸ ἔδαφον τοῦ προφήτου Ἠσαΐου καὶ ἐγένετο τοῦ ἀκούοντος, ὡς ἀπέθανε Ὁξίας ὁ βασιλεὺς, εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὀφηλοῦ καὶ ἐπιτημένους... κλπ.» (8, 1-3). Τὰ θέματα, θέματα, ἐμφανίζονται ἐκεῖθεν, ἀλλὰ παραλλήλως διακρίνεται ὑπὸ παλίων δυνάμεων ἡγεμονίας, τὰ ὅποια παρεμβάλλει ὁ Χριστός κατὰ τὴν συνθήκην του.

Εἰς τὴν πρώτην, ἐπαινεῖ τοὺς πιστοὺς, οἱ ὅποιοι μὲ μεγάλαν προθυμίαν συγκατετίθεντο εἰς τὸν νεκρὸν διὰ νὰ ἀποσκοποῦν τὴν κήρυξιν. Ἐν συνεχείᾳ, ὁμιλεῖ διὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν συμπεριφοράν, ποὺ πρέπει νὰ ἐπικρατοῦν κατὰ τὴν ἑρᾶν τῆς λατρίας, εἰς τὴν ὅποian δὲν ἀρμίζει νὰ μεταφέρουν τὴν εἰς τὰ θεῖα κρατοῦσαν ἐκτετακτοὺς ἀπερσεύσαν.

Εἰς τὴν δευτέραν, συνηθίζῃ τὴν προσευκὴν μελέτην τῶν βιβλίων Γραφῶν καὶ, ἰδιαίτερα, προσέχει, ὅχι μόνον νὰ μὴ παρατρέχουν τὰς ἐν αὐτοῖς διαλαμβανόμενας χρονολογίας, ἀλλὰ οὐκ ἔστιν ἀπὸ γράμματα αὐτῶν νὰ μὴ ἀφηνεῖται χωρὶς τὴν προσήκουσαν μελέτην καὶ ἐρευνᾶν.

Εἰς τὴν τρίτην, ἀπορρηκτικῶς ἐκ τοῦ ἔδαφου Β' Παρ. 26, 16 ὁφείδῃ ἡ καρδία Ὁξίου, καὶ λέγον περὶ κατανυκτικότητος καὶ τῆς ἀνάγκης νὰ μὴ ἔχουν οἱ πιστοὶ ὑπαρξικὴν πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἀγαθότητά των, ἐκεῖ ἀλλοχεύει ἡ ἀλάστονία, ἀπὸ τὴν ὅποian δὲν ὑπάρχει ἄλλο μεγαλύτερον κακόν.

Εἰς τὴν τετάρτην ὁμιλίαν, ἐπαινεῖ κατ' ἀρχὰς τὴν πόλιν τῆς Ἀποστολῆς διὰ τὴν θεατὴν πίστιν τῶν κατοίκων τῆς καὶ, ἔπειτα, διὰ παραδειγματικῶς ἐκ τῆς ἁγίας Γραφῆς εὐημερῶν ἀποδεικνύει ὅτι ὁ γάμος δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιον εἰς τὴν καθ' ἑαυτοὺς τελείωσιν καὶ κακῶς κατακρίνεται ἀπὸ μερικῶς. Ἐπίσης, ὁμιλεῖ περὶ τῆς σκοπευτικότητος καὶ τῆς ἀξίας τῆς ἱερουργίας καὶ τοῦ σεβασμοῦ ποὺ πρέπει νὰ αἰσθανόμεθα πρὸς αὐτήν, τὸν ὅποion δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μειώσῃ τὸ γεγονός διὰ πολλὰς ὑπάρχονας ἀνάγκας ἐκείνης, οὕτως δὲν χάνομεν τὴν ἐπισκοπὴν μας εἰς τὴν λατρικὴν ἐπιστήμην ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἀντικειμένων λατρῶν. Τέλος, ἀναφέρεται εἰς τὴν κα-

δευτερίην σκημασίαν, τὴν ὅποیان περιλείπον αἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποβαλλόμεναι τρυφραί τοῦ σώματος ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ πνεύματος.

Εἰς τὴν πέμπτην, ἐξηγεῖ διατὶ ὁπρὸς δικαιοσύνην ἡ ἐπολήθησεν εἰς τὸν Ὀλίαν τιμωρία, καθ' ὅσον οὗτος ἠθέλησεν νὰ ὑπερβῇ τὰς δικαιοδοσίας, πρὸς ὅποίας τοῦ ἔβλεπε τὸ θεολογικὸν ἀξίωμα, καὶ νὰ ἀπεικονίσθῃ εἰς τὰς ἀρμοδιότητας τοῦ ἱερειτικοῦ ἀξιώματος. Τέλος περιγράφει βασιλείαν καὶ ἱερουσύνην καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀνωτερότητα τῆς δευτέρας.

Εἰς τὴν ἕκτην, τέλος, ὁμιλεῖ διὰ τὰ Σαραφείμ καὶ τὴν ἄξιαν ποῦ ἔχει τὸ γεγονός δι' ἵσταται πλησίον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ, ἄξιαν, τὴν ὅποیان καὶ οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ἀποκτήσῃ, εἰς τὴν βασιλείαν ἐπαύσεως τῆς θείας λατρείας γενικώτερον καὶ ἰδιαιτέρως τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Σχετικῶς μὲ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς ἀκρινήσεως τῶν ἐς τὴν ὁμιλίαν, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν δι' αἵμας ἔλαβον χώραν εἰς τὴν Ἀνατόλειαν, περὶ τὸ 888. Ἰσχυρίζεται, ὅμως, ἐν ἱστορίᾳ διὰ τὴν ταύτην ὁμιλίαν. Μερικοί, δηλαδὴ, τοποθετοῦν ταύτην ἐντὸς τῆς σειράς τῶν λοιπῶν ὁμιλιῶν καὶ ὑποστηρίζουν δι' ἐξακοντήθη ὅτι εἰς τὴν Ἀνατόλειαν, ἀλλὰ εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, βασιλεύοντες εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ὁμιλίας, εἰς τὸ ἐπολ' ὃ Χρυσόστομος ὁμιλεῖ περὶ συγκλήτου, ἀρχάνονται καὶ περιγράφει ταύτην πρὸς τὴν Ρώμην. Ἡ ἀπόφαις αὕτη ἐμφανίζεται πιθανή, ἐὰν ληθῇ ὅτι ὅταν τὸ γεγονός δι' ἡ ὁμιλία αὕτη συμπέσῃ ἐν πολλοῖς πρὸς τὴν πέμπτην. Ἐὰν δεχθῇμεν τὴν ἀπόφιν ταύτην, δέον ἢ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναγραφῇ Ἀνατολίαν νὰ μετατραπῇ εἰς Κωνσταντινουπόλιν. Ἀκαρτέρως τοῦ θέματος ταύτου, καὶ παρὰ τὸ γεγονός τῆς μαρτυρῆς συμπτώσεως τοῦ περιεχομένου τῶν δύο κειμένων ὁμιλιῶν, ἐκείνη τῶν ὁμιλιῶν διαφέρει τὴν ἰδιουσίαν τῆς καὶ τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτηριστῶν καὶ, ὡς ἐκ τούτου, ἀρθεῖ, συνενθρύνεται μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἰδίας σειράς.

Ὅταν ἀπορρῇ εἰς τὸν βασιλέα Ὀλίαν, πέραν τῶν ὑπὸ τοῦ Χρυσόστομου παρεχόμενων πληροφοριῶν περὶ αὐτοῦ ἐν αὐταῖς ταῖς ὁμιλίαις, ὃ ἀνεγνώστης δύναται νὰ γασρήσῃ τὰ κατ' αὐτὸν, ἀναγνίσκων εἰς τὰ σχετικά κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἥτοι ἐν Β' Παρὰλ. 26 ἔς, Δ' Βασιλ. 15, 1-7, Ἠσ. 6, 1 ἔς. Ὡστόσο, παρέχουν τὴν πληροφορίαν δι' ὅπως ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 788-742 π.Χ. καὶ δι' ὅπως καταλείπεται εἰς τὸν κατάλογον τῶν προγόνων τοῦ Κυρίου (Ματθ. 1, 8-9).

ΚΥΡΙΑΚΟΣ Γ. ΡΟΥΜΠΗΣ

Καθηγητῆς

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ Α'

ΕΠΑΙΝΟΣ

Ἡ Α' ΤῶΝ ΠΡΟΣΛΑΘΟΥΝΤΩΝ Εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ περὶ τῆς ἐκκλησίας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἐπιβραβεύεται τὰς ἀσκητικὰς καὶ εἰς τὸ εὐαγγέλιον: «ἵνα τὸν κύριον νὰ λαμβάνει ἑαυτὸν εἰς ὅσον ὡς ἑαυτὸν καὶ μετὰ τὸν ὡς».

Σὰς δάπτω νὰ ἐπιδεικνύετε μεγάλην προθυμίαν νὰ μετασυσώσετε εἰς ἔργον αὐτὰ ποῦ εἶπαμε κατὰ τὴν προηγούμενην ὁμιλίαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ρίπτω δοκίμα τὸς σπέρους τῆς διδασκαλίας, διότι τρέφομαι μὲ καλὰς ἐλπίδας ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό. Β Καὶ πραγματικὰ ὁ γεωργός, εἰς τὴν στείρη τὸς σπέρους μὲ κόπον καὶ δάκρυ κατόπιν τὴν γῆν νὰ φέρῃ ἀφθονίαν καρπῶν καὶ νὰ φροντίζοντες τὰ ἀθήριστα χωράφια, λησμονεῖ δλους τοὺς κόπους ποῦ κατέβαλε καὶ δραστηριοποιεῖται εἰς τὴν συνέχισιν τῆς ἐργασίας μὲ κίνητρον τὸ προσδοκώμενον κέρδος. Καὶ ὅμως πόσον πλουσιωτέρα καὶ ἐπικερδής εἶναι αὕτη ἐδῶ ἡ γεωργία; Διότι ἐκείνη παρέχει τὴν ἀφθονίαν τῶν ὀλεῶν καρπῶν καὶ ἐξασφαλίζει τὴν τροφήν τοῦ σώματος. Ἐνῶ αὕτη ἐδῶ, ἡ ὁποία σπεύρει καὶ καλλιέργει τὴν διδασκαλίαν τῶν θείων λόγων καὶ φέρει φθονοὶ τὰ πνευματικὰ δένδρα, ἐξασφαλίζει τὸν ψυχικὸν πλοῦτον. Γ τὴν ἀδαπάνητον καὶ ἀλώθητον τροφήν, ἡ ὁποία δὲν διαλύεται ὅτε φθείρεται ἀπὸ τὸν χρόνον, ἀλλὰ συντηρεῖται ἀπὸ μίαν μυστικὴν πρόνοιαν καὶ προσφέρει πνευματικὴν ἀπάλαυσιν. Αὕτη εἶναι ἡ ἰδική μου ἀπόλαυσις τῶν μόχθων μου, αὐτὸς ὁ πνευματικὸς πλοῦτος ποῦ ἐναποτίθεται εἰς τὴν πλήρη ἀγάπης καρδίαν σας. Ὅταν, λοιπόν, αἰσθάνωμαι, δι' ὃ πλοῦτος αὐτὸς αὐξάνει μέσα σας, χαίρω πάντοτε, μὲ τὴν ἰδέαν δι' ὅτι ἐν ἐρημίᾳ ἀσκήσει τοὺς σπέρους, δι' ὅτι ὅταν ὑπέμεινα τοὺς μόχθους μάταια, δι' ἑσπεира εἰς εὐφορον καὶ λιπαρὰν γῆν, κατὰλληλον διὰ καρποφορίαν.

Δ' Ἀπὸ ποῦ λοιπόν συμπεραίνω αὐτὸ τὸ κέρδος; Ἀπὸ ποῦ κρίνω δι' ὃ οἱ λόγοι μετασυστώνονται εἰς ἔργον; Προφανῶς ἀπὸ τὴν παρούσαν συνάθροισιν, ἀπὸ τὴν προθυμίαν

αν, με την όποιαν έσπεύσατε να καταλάβετε την έκκλησίαν, την μητέρα όλων, από την όλυνύκτιον αυτήν και διαρκή όρθοστασίαν, από το γεγονός ότι μείσατε την αγγελισήν χοροστασίαν και όμολογείτε τον κτίστην. "Ω, θαυμαστά δώρα του Χριστού. Έπάνω εις τον ούρανόν δοξολογούν στρατιαί των άγγέλων. Κάτω, εις τάς εκκλησίας χοροστατούν άνθρωποι και μμπούνται την Ιδίαν δοξολογίαν. "Ανω τα Σεραφείμ ανακράζουν τον τρισάγιον ύμνον. Κάτω το πλήθος των ανθρώπων αναπέμπτει τον ίδιον ύμνον. Ε και συγκροτείται κοινή πανήγυρις των έπουρανίων και των επίγειων. Μία εδωχαρίστια, μία αγαλλίασις μία ευφρόσυνη χοροστασία. Διότι την συνεκρότησιν ή ανέκφραστος συγκατάθεσις του Κυρίου, "Α την συνεπέλεξε το άγιον Πνεύμα, ή άρμονία των φθόγγων αυτής συνετέθη από την ευαρίσειαν του Πατρός. "Η άρμονική μελωδία προέρχεται άνωθεν και καθώς κινείται από την άγιαν Τριάδα, ώσαν από κάποιο πλήτητρον, αναβίδει την τερπνήν και μακαρίαν μελωδίαν, το άγγελικόν άσμα, την παντοτεινήν συμφωνίαν. Αυτό είναι το τέσμα του θρησκευτικού μας ήθλου, αυτός ο καρπός της συγκεντρώσεώς μας. Διά τούτο χαίρω που βλέπω αυτήν την επίδοσιν. Χαίρω που βλέπω την χαράν μέσα εις τας ψυχάς σας, την πνευματικήν χαράν, την σύμφωνον με το θέλημα του Θεού αγαλλίασίν σας. Διότι τίποτε δεν καθιστά τόσον χαρούμενην την φωνήν μας, όσον ή ψυχική Ικανοποίηση, την όποιαν προσφέρει ή φρότησις μας εις την έκκλησίαν.

Πραγματικά εις την έκκλησίαν συντηρείται ή χαρά των χαϊρόντων, εις την έκκλησίαν εύρίσκεται ή ευθυμία. όσων κατέχονται από θλίβιν, εις την έκκλησίαν οι λιπαύμενοι εύρίσκουν την ευφροσύνην, οι καταπονημένοι εύρίσκουν την αναψυχήν, οι κουρασμένοι την ανάπαυσιν. "Ελθετε προς έμέ, λέγει, «όλοι όσοι είσθε κοπιασμένοι και φορτωμένοι από το βάρος της άμαρτίας και των θλίψεων και εγώ θα σάς αναπαύσω». Τί δύναται να γίνη παθητότερον από αυτήν την φωνήν; Τί γλυκύτερον από την πρόσκλησιν αυτήν; "Ο Κύριος που σέ καλεί εις την έκκλησίαν, σέ καλεί προς ευυχίαν, σέ προτρέπει εις άνάπαυσιν από τούς κόπους, από τούς πόνους σου δημιουργεί κατάστασιν άνέσεως, διότι ελαφρώνει το βάρος των άμαρτημάτων. "Η απόλαυσις θεραπεύει την μελαγχολίαν

2. Πρβλ. "Ησ. 4, 3.
3. Ματθ. 11, 28.

και ή χαρά την λύπην. "Ω, τί άφρατος φροντίς, ω, τί άδρανία πρόσκλησις. "Ας σπεύσωμεν λοιπόν, αγαπητοί, να έπουξάνωμεν διαρκώς την προθυμίαν μας και να την όλοκληρώνωμεν με την πρόπουσαν εύκοσμίαν και τον άνάλογον στοχασμόν. Και πράγματι, σήμερα θέλω να σάς άναπτύξω αυτό το θέμα, το όποιον φαίνεται ότι είναι ενοχλητικόν, ενώ εις την πραγματικότητα είναι και ευχάριστον και ωφέλιμον. Διότι έτσι κάνουν και οι φιλόσοφοι πατέρες. Δεν παρέχουν εις τα τέκνα των μόνον όσα χαρίζουν προύκατον χαράν, αλλά και όσα προκαλούν λύπην. Και δεν τούς προτρέπουν να πράττουν μόνον όσα είναι προφανώς ωφέλιμα, αλλά και όσα φαίνονται μόνον ότι είναι ενοχλητικά, είναι όμως σωτήρια, όταν πραγματωώνται. "Ι και αυτά κυρίως τούς διδάσκουν με μεγάλην επιμέλειαν και απαιτούν την αίσθησιν των τήρησιν.

Και προτείνωμεν αυτό το θέμα, δια να μη κοπιώζωμεν εδώ άσκοπα, δια να μη αγωνιζώμεθα χωρίς ωφέλειαν την στιγμήν που υπομένωμεν την ανάγκην της άγρυπνίας, δια να μη διαλύωνται αι φωναι μας εις τον άέρα και άνηχούν μάλλον προς ζημίαν παρά προς όφελος. Διότι ούτε ο έμπορος, ο όποιος ταξιδεύει εις μακρινάς χώρας δια τας έμπορικάς του υποθέσεις υπομένουν την πνοήν των άνέμων και την τρικυμίαν, θα εδέχτο να όπομείνη δια αυτά ματαιώς, χωρίς κέρδος. "Αλλά διασχίζει τα πελάγη, Ε αποτολμά μεγάλους κινδύνους και μεταβαίνει από τύπον εις τύπον, και διέρχεται όλκληρούς νύκτας άπνους, δια να πλουτίσῃ με το εμπόριον. Διότι, εάν δεν επιτυχάνη αυτό, "Α και μαζί με το κέρδος χάνει και το κεφάλαιον, δεν είναι δυνατόν ούτε να αποπλήσῃ ούτε να όπομείνη τούς πολυπλόκους εκείνους κινδύνους.

"Εχοντες λοιπόν όλα αυτά όπ' όψιν, άς ερχώμεθα εδώ με την πρόπουσαν εύλάβειαν, δια να μη επιστρέφωμεν εις τα σπία μας με προσθέτους άμαρτίας, αντί να έγωμεν επιτύχει την συγχώρησιν αυτών. Τί ζητείται, λοιπόν, και τί απαιτείται από ημάς; "Όταν αναπέμπτωμεν τούς θείους ύμνους, να τούς προσφέρωμεν συνισταλλόμενοι από φόβον και κοσμημένοι με εύλάβειαν. Και πράγματι, οι υπάρχουν εδώ μερικοί, οι όποιοι, νομίζω, δεν είναι άγνωστοι και εις την Ιδικήν σας άγάπην, οι όποιοι καταφρονούν τον Θεόν, τα λόγια του Πνεύματος τα θεωρούν ως κοινά και δι' αυτό εκβάλλουν άτάκτους φωνάς και δεν διαφέρουν καθόλου από τους μοινομένους, και δονούνται με όλον των το σώμα και περιστρέφονται και γονικά επιδει-

κιδίου τρόπου ξένους πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐκείνην στιγμήν. Ἐὰν καὶ ταλαίπωρε, ἐνῷ πρέπει νὰ ἀναπέμ-
πης τὴν ἀγγελικὴν δοξολογίαν με φόβον καὶ τρόμον, νὰ
κάμνης τὴν ἐξομολόγησιν πρὸς τὸν κτίστην με φόβου,
καὶ νὰ ζητῇ ἐταί συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου, σὺ φέ-
ρεις ἐδῶ τὴν συμπεριφορὰν τῶν ἡθοποιῶν καὶ τῶν χορευ-
τῶν. Ὁ σὴκῶνεις τὰ χέρια σου με ἀταξίαν καὶ κάμνεις πη-
δήματα καὶ στρεβογυρίζεις ὁλόκληρον τὸ σῶμα σου. Καὶ
πῶς δὲν φοβεῖσαι οὕτε φρίττεις με τὴν ἀντρέψειν σου
αὐτὴν ἐναντι τῶν ἱερῶν λόγων; Δὲν σκέπτεσαι, ὅτι μετα-
ξὺ μας παρίσταται ἀοράτως ὁ Κύριος καὶ ἀναμετρεῖ τὴν
κίνησιν τοῦ καθενὸς καὶ ἐξετάζει τὴν συνειδήσιν του; Δὲν
σκέπτεσαι, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν φρικτὴν τράπεζαν παρί-
στανται ἄγγελοι καὶ τὴν περιβάλλου με δέος; Ἄλλὰ σὺ
δὲν τὰ κατανοεῖς αὐτά, διότι ἐσκοτίσθη ὁ νοῦς σου ἀπὸ
τὰ θεάματα καὶ τὰ ἀκούσματα τῶν θεάτρων, Ὡ καὶ διὰ
τοῦτο ἀναμιγνύεις ὅσα γίνονται ἐκᾶ μὲ τοὺς τύπους τῆς
ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο με τὰς ἀνθρώπους κραυγὰς ἐξωτε-
ρικεύεις τὴν ἀταξίαν τῆς ψυχῆς σου. Πῶς λοιπὸν θὰ ζητή-
σης συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν σου; Πῶς θὰ ἀποσπάρῃς
τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Κυρίου, ὅταν προσφέρῃς τὴν δέσιν
με τοιαύτην περικοπήσιν; Λέγεις «ἐλέησάν με ὁ Θεός»
καὶ ἡ συμπεριφορὰ σου εἶναι ξένη πρὸς τὸ ἔλεος. Λέγεις
«οὐκ ἔσθω με» καὶ παρουσιάζεις μίαν εἰκόνα ξένην πρὸς τὴν
σωτηρίαν. Ποῖαν σκέψιν με τὴν ἱκεσίαν δύνανται νὰ ἔχουν
τὰ χέρια ποὺ ὑψώνονται συνεχῶς μετέωρα Ἐ καὶ περιφέ-
ρονται ἀτακτα, καθὼς ἐπίσης καὶ δυνατὴ κραυγὴ, ἡ ὁποία
ἐξέρχεται με τόσῃ διαίτη, ὥστε νὰ φαίνεται ἀναρ-
θρὸς; Αὐτὰ δὲν τὰ κάμνουν οἱ ἑτέροι τῶν τριῶν ἢ οἱ
ἡθοποιοὶ ποὺ φωνάζουν εἰς τὰ θεάτρα; Πῶς, λοιπὸν, τολ-
μᾷς νὰ ἀναμιγνύῃς τὰ παιγνίδια τῶν δαιμόνων με τὴν ἀγ-
γελικὴν αὐτὴν δοξολογίαν; Πῶς δὲν σέδεσαι αὐτὴν τὴν
φράσιν ποὺ προφέρει ἐκεῖ, ὅταν λέγῃς «ὑπηρετήσατε
τὸν Κύριον με φόβον, διὰ νὰ δοκιμάσεται εἰς τὴν καρδίαν
σου τὴν ἀγαλλίασιν ποὺ φέρει ἡ εὐλόγησις πρὸς τὸν Θεόν
καὶ ὁ φόβος, μὴ τυχόν τὸν παροργίσετε με κάποιαν ἁμαρ-
τίαν σας»; 98 Αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ «ὑπηρετήσατε με
φόβον», αὐτὴ ἡ διάχυσις καὶ αὐτὸ τὸ τέντωμα καὶ τὸ νὰ
μὴ γνωρίζῃς, ὅτε σὺ ὁ ἴδιος περὶ ποίων ὁμιλεῖς με τὴν
ἀναρθρὸν κραυγὴν σου; Αὐτὸ ἐκφράζει περιφρόνησιν καὶ
οὐκ φόβον, ἀλαζονείαν καὶ οὐκ ταπεινῶσιν. Αὐτὸ φανερί-

νει ἀνθρώπους ποὺ παίζουν μᾶλλον, παρὰ τοῦ δοξαλο-
γοῦν. Τί σημαίνει λοιπὸν, τὸ «ὑπηρετήσατε τὸν Κύριον
με φόβον»; Μά, σημαίνει νὰ ἐκπληρώσῃς ὁλόκληρον
τὴν ἐντολὴν καὶ αὐτὸ νὰ τὸ κάμνῃς με φόβον καὶ συ-
στολήν, νὰ προσβάλλῃς τὰς ἱκεσίας με συντετριμμένην
καρδίαν καὶ ταπεινωμένον νοῦν. Καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα με
τὸ στόμα τοῦ προφήτου δὲν μᾶς παραγγέλλει Ἐ μόνον
νὰ ὑπηρετῶμεν τὸν Κύριον με φόβον, ἀλλὰ καὶ νὰ «αἰσθα-
νώμεθα χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν με τρόμον». Ἐπειδὴ, δηλα-
δὴ ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἐντολῆς συνθίξει νὰ προκαλῇ χα-
ρὰν εἰς αὐτὸν ποὺ ὁσκεῖ τὴν ἀρετὴν, δι' αὐτὸ λέγει, ὅτι
πρέπει καὶ αὐτὴ νὰ συνοδεύεται με φόβον καὶ με τρόμον,
διὰ νὰ μὴ ὑψιπτάμεθα σύγχυσιν ἀπὸ τὴν ἀφοδίαν καὶ ἀπο-
θεῶν εἰς μάτην οἱ κόποι μας καὶ ἐπὶ πλέον παροργίσωμεν
καὶ τὸν Θεόν. Ἀλλὰ πῶς θὰ συμβῇ, θὰ εἴπῃ νὰ χαρῶμε-
θα με τρόμον; Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβαίνουν
καὶ τὰ δύο ταυτοχρόνως, διότι ὑπάρχει μεταξύ των μεγά-
λη διαφορά. Διότι χαρὰ εἶναι ἐκπλήρωσις ἐπιθυμῶν, ἀ-
πόλαυσις τῶν εὐχαριστῶν καὶ λήθη τῶν λυπηρῶν. Ἐνῷ
φόβος εἶναι προσέγγισις ἀναμενόμενων κακῶν, Ὁ ὅποι-
ος ἐγείρεται εἰς θεοβαρυνμένην συνειδήσιν. Πῶς λοιπὸν εἶ-
ναι δυνατόν νὰ χαρῶμεθα με φόβον καὶ οὐκ ἀπλῶς με φό-
βον, ἀλλὰ καὶ με τρόμον, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἐπίστασις τοῦ
φόβου καὶ ἐνδειξις μεγάλης ἀγωνίας; Πῶς, λέγει, θὰ συμ-
βῇ αὐτό;

Αὐτὸ σοῦ τὸ διδάσκουν τὰ ἴδια τὰ Ἱεραφεῖμ, τὰ ὁ-
ποῖα ἐκτελοῦν πλήρως αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν. Καὶ πρά-
γματι, ἐκεῖνα ἀπολαμβάνουν τὴν ἀφαιτον δόξαν τοῦ θε-
μιουργοῦ καὶ ἀτενίζουν τὸ ἀσύλληπτον κάλλος. Δὲν ἐν-
νοῶ τὸ κάλλος ποὺ ὑπάρχει εἰς τὴν φύσιν Ὡ (τοῦτο τὸ
κάλλος εἶναι ἀκατάληπτον καὶ ἀάπειρον καὶ ἀμορφὸν καὶ
εἶναι ἀτοπον νὰ τὸ θεωρῇς τέτοιο), ἀλλὰ τὸ κάλλος ποὺ
ἐπιτρέπεται νὰ ἴδω, ὅσοι δύνανται νὰ φωτισθοῦν ἀπὸ
τὴν ἀκτῖνα ἐκείνων. Ἐπειδὴ ἡ ἀληθὴς λειτουργοὺν διαρκῶς
περὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, διατελοῦν μέσα εἰς διαρκὴ
χαρὰν, εἰς αἰῶνα εὐφροσύνην, εἰς ἀκατάπαυστον ἀγαλ-
λίσιν καὶ χαίρουν καὶ σκιρτοῦν καὶ δοξολογοῦν ἀκατα-
παύστως. Τὸ γεγονός ὅτι ἴστανται ἐνώπιον τῆς δόξης ἐ-
κείνης καὶ φωτίζονται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπαστράπτουσαν αἰ-
γλην, αὐτὸ εἶναι ἡ χαρὰ των, Ἐ αὐτὸ καὶ ἡ ἀγαλλίασις.
αὐτὸ καὶ ἡ εὐφροσύνη, αὐτὸ καὶ ἡ δόξα. Ἵσως αἰσθάνε-
σθε κάποιον ἀπόλαυσιν καὶ σὰς κατέλαβεν ἡ ἐπιθυμία τῆς
δόξης ἐκείνης.

Ἀλλά, ἐάν θέλετε ν' ἀκούσετε τὴν συμβουλὴν μου καὶ νὰ κάμνετε τὴν παροῦσαν δοξολογίαν με εὐλάβειαν, δὲν θὰ στερηθῆτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν χαρὰν. Διότι δοξάζεται ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος δοξάζεται καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. «Διότι», λέγει, «ὁ οὐρανὸς εἶναι γεμάτος, ὅπως καὶ ἡ γῆ, ἀπὸ τῆς δόξης αὐτοῦ».⁵ Ἡ Πᾶς λοιπὸν ἐκεῖνα ποῦ ἀπελάμβανον τὴν εὐφροσύνην, ἀναμειγνύουσιν αὐτὴν με φόβον. Ἄκουσε τί λέγει ὁ προφήτης: «Εἶδον τὸν Κύριον νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς ὕψλόν καὶ μετέωρον θρόνον». Διὰ ποῖον λόγον, ἀφοῦ εἶπε τὸ «ὕψλόν», προσέθεσε καὶ τὸ «μετέωρον»; Μήπως δὲν ἡδύνετο με τὸ «ὕψλόν» ν' ἀποδοῇ ὅλην τὴν ἐννοίαν τοῦ πράγματος καὶ νὰ δείξῃ τὴν ὑπερτάτην ἄξιαν; Διὰ τὴν, λοιπὸν, προσέθεσε τὸ «μετέωρον»; Διὰ νὰ φανερώσῃ τὸ ἀκατάληπτον τοῦ θρόνου. Ἐπειδὴ δηλαδὴ εἰς ἡμᾶς τὸ ὕψλόν μᾶς παρέχει κάποια ἐννοία συγκρίσεως πρὸς τὰ ὑπερλή καὶ τὰ χαμηλά, ὅπως π.χ. ὕψλόν εἶναι τὰ βρῆ ἢ σχέσι πρὸς τὰς πεδιάδας καὶ τὰς κοιλάδας τῆς γῆς, ὁ ὕψλός δὲ εἶναι ὁ οὐρανὸς ὁ ὁποῖος ὕψωθ' ὑπερῶς ὑπεράνω ὅλων τῶν γῆινων. Ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τῶν μετέωρον μετέχει ἐκείνης τῆς ἀκατάληπτου φύσεως, τὴν ὅποιαν δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε νὰ ἐνοήσωμεν οὔτε νὰ ἐμπνεύσωμεν. Διὰ τοῦτο λέγει, «εἶδα τὸν Κύριον νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς θρόνον ὕψλόν καὶ μετέωρον». Καὶ τί ἄλλο εἶδες, ὦ προφήτα; Τί εἶδες περὶ αὐτοῦ; «Καὶ τὰ Στραφεῖμ», λέγει, «ἔστησαν περὶ αὐτοῦ». Τί ἔκαμναν καὶ τί ἔλεγαν; Ποῖαν παρρησίαν ἀπελάμβανον; Καμμίαν παρρησίαν, λέγει, δὲν ἀπελάμβανον, ἀλλὰ ἦσαν γεμάτοι φόβον καὶ κατὰ πλησιν καὶ με τὸ σχῆμα τῶν ἐφανέρωνται τὸ ἄφατον θῆος. Διότι με τὰς δύο πτέρυγας κατεκάλυπτον τὰ πρόσωπα, ὧς ἐνὶ ταυτοχρόνως ἡμποδίζουν τὴν ἀκτίνα, ἢ ὅποια ἐξεπέμπετο ἀπὸ τὸν θρόνον, διότι δὲν ἡδύνετο νὰ ὑπαμείνουσιν τὴν ἀπέραντον δόξαν αὐτῆς, καὶ μοῦζι ὑπεδῆλυναν τὴν ἰδικὴν τῶν εὐλόφων, τὴν ὅποιαν αἰσθάνονται πρὸς τὸν Κύριον. Με τοιαύτην χαρὰν χαίρουσιν ἐκεῖνα, με τοιαύτην εὐφροσύνην ἀγάλλονται, καὶ δὲν καλύπτουν μόνον τὰ πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ τοὺς πόδας. Διὰ ποῖον λόγον τὸ κάμνουν αὐτό; Τὰ μὲν πρόσωπα τὰ καλύπτουν ἐλόγως, διότι τὸ θέλημα εἶναι φοδερόν, καὶ διότι δὲν δύνανται νὰ ἀνετίσθωσι κατὰματα τὴν ἀπρόσβυτον δόξαν. Ἀλλὰ τοὺς πόδας διατὶ

5. Ἡσ. 6, 3.

6. Ἡσ. 6, 1.

7. Ἡσ. 6, 2.

τοὺς συγκαλύπτουν; Καὶ θὰ ἤθελα νὰ τὸ ἀφῆσω αὐτὸ διὰ νὰ τὸ εἰρατε αἰς, Ὡς ὅτε νὰ κουρασθῆτε ἐρευνῶντας διὰ τὴν λύσιν του καὶ νὰ ἀγρυπνῆτε περὶ τὴν ἐρευνᾶν τῶν πνευματικῶν θεμάτων. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἀφῆσω τὴν διανοίαν σας νὰ ἀσχολῆται με τὴν ἐρευνᾶν αὐτοῦ τοῦ θέματος καὶ γίνω ἔτσι ἄτιμος νὰ ἀδιαφορῆσατε διὰ τὴν παραίτησιν, εἶναι ἀνάγκη νὰ δώσω ἐγὼ τὴν λύσιν. Διὰ τὴν λοιπὸν κατακαλύπτουν τοὺς πόδας;

Σπεύδουν νὰ δείξουν ἀπληροτὴν τὴν εὐλάβειαν τὴν πρὸς τὸν δημιουργὸν καὶ προσπαθοῦν νὰ φανερώσουν τὴν μεγάλην ἀγωνίαν των καὶ με τὸ σχῆμα, καὶ με τὴν φωνήν, καὶ με τὴν ὄψιν, καὶ με αὐτὴν τὴν στάσιν. Ἐπειδὴ ὁμως καὶ ἔτσι πάλιν ἀποτυγχάνουν εἰς αὐτὸ τὸ ὅποιον ἐπιθυμοῦν καὶ εἶναι τὸ ἀμύδον, ἀφοῦ καλύπτονται πανταχόθεν, ἔ περικρύπτουν καὶ τὸ μέρος ποῦ ἀπομένει. Ἀρὰ γὰρ ἐνοήσατε αὐτὸ ποῦ σὰς εἶπα ἢ εἶναι δίκαιον νὰ τὸ ἐπαναλάβω πάλιν; Ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ τὸ πρᾶγμα σαφέστερον, θὰ προσπαθῶ νὰ τὸ καταστήσω φανερόν ἀπὸ τὰ παραδείγματα ποῦ μᾶς προσφέρει ἡ ζωὴ.¹⁰⁰ Ἡ Παρουσιάζεται κάποιος εἰς τὸν ἐπίγειον βασιλεῖα καὶ προσπαθεῖ με ὅλα τὰ μέσα νὰ δείξῃ τὴν εὐλάβειαν τοῦ πρὸς αὐτόν, ὥστε με αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ ἀποσπᾷ τὴν μεγάλην του εὐνοίαν. Χάριν αὐτοῦ, λοιπὸν, καὶ με τὴν στάσιν τῆς κεφαλῆς του καὶ με τὸ σταύρωμα τῶν χειρῶν του, καὶ με τὴν ἐνωσιν τῶν ποδιῶν του καὶ με τὴν συστολήν τοῦ ὅλου σώματος μεθοδεύει αὐτὴν τὴν εὐλάβειαν. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ με τὰς δυνάμεις ἐκείνας δυνάμεις. Ἐπειδὴ ἔχουν μεγάλην ἐπιθυμίαν νὰ βεῖδον τὴν εὐλάβειαν πρὸς τὸν κτίστην Ὡ καὶ προσπαθοῦν νὰ τὴν ἐκφράσῃ με ὅλα τὰ μέσα, ἔπειτα, ἐπειδὴ ἀποτυγχάνουν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν των, τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπιθυμίας των τὴν κρύπτουν με τὴν κάλυψιν. Δι' αὐτὸ περιγράφονται με καλυμμένα τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς πόδας. Ἄν καὶ ὑπόρχη καὶ μία ἄλλη ἀποφῆς περὶ αὐτοῦ, περισσότερον μυστικῇ. Ὅτι δηλαδὴ δὲν ἔχουν πόδας καὶ πρόσωπον (διότι εἶναι δυνάμεις ὅπως καὶ ἡ θεότης), ἀλλὰ περιγράφονται ἔτσι διὰ νὰ φανῇ, ὅτι εἶναι πλήρως συνεσταλμένα καὶ ὅτι ὑπηρετοῦν τὸν Κύριον με φόβον καὶ εὐλάβειαν.

Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ παρουσιάζωμεθα, ὅταν προσφάμεν εἰς αὐτὸν τέτοιον δοξολογίαν, με φόβον καὶ τρόμον καὶ ὥσαν νὰ ἀπενίζωμεν τὸν ἴδιον με τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας. Διότι κορίσταται ἐδῶ ὅπως ὁθεῖς ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δὲν περιορίζεται εἰς κανένα τό-

πον, και καταγράφει τὰς φωνὰς ὧν μας. Ἔτσι, λοιπόν, ἀν' ἀναπέμπωμεν τὸν ὕμνον πρὸς αὐτὸν μὲ συντετριμμένην καὶ ταπεινωμένην καρδίαν, θὰ τὸν καταστήσωμεν εὐ-πρόσδεκτον καὶ θὰ τὸν ἀναπέμπωμεν πρὸς τὸν οὐρανὸν ὡς εὐώδεις θυμίαμα. «Διδότι», λέγει, «ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἐξουθενώσῃ καρδίαν ἀνθρώπου, ἢ ὅποια ἔχει συντριβῇ ἀπὸ τὴν μετάνοιαν καὶ ἔχει ταπεινωθῇ».⁸

Ἀλλά, θὰ εἰπῇς κάποιος ὁ προφήτης προτρέπει νὰ καμνῶμεν τὴν δοξολογίαν μὲ ἀλαλαγμόν. «Ἀλαλάξατε μὲ ἱερὸν ἐνθουσιασμόν πρὸς δόξαν τοῦ Κυρίου οἱ κατοικοῦντες ὅλην τὴν γῆν».⁹ Ἀλλά ἕνα τέτοιον ἀλαλαγμὸν δὲν τὸν ἀπορρίπτωμεν καὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ ἀπορρίπτωμεν τὴν ἀναρθρὸν κραυγὴν. Οὕτε τὴν φωνὴν τῆς δοξολογίας, ἀλλὰ τὴν φωνὴν τῆς ἀταξίας. Ὡς τὰς μεταξὺ σας φιλονικίας, τὰς χεῖρας, αἱ ὁποῖαι ἀνυψῶνται εἰς τὸν ἄερα ὀσκαπα καὶ τυχεῖα, τοὺς πόδας ποὺ τριποδίζουσι ὡσάν τῶν ἵππων, τὰ δόκσμα καὶ θηλυπρεπὴ ἦθη, τὰ ὅποια εἶναι παιγνίδια αὐτῶν οἱ ὅποιοι περνοῦν τὸν καιρὸν τῶν εἰς τὰ θεάτρα καὶ τὰς ἵπποδρομίας. Ἀπὸ ἐκεῖ μεταφέρονται ἐδῶ τὰ ὀλέθρια αὐτὰ παραδείγματα, ἀπὸ ἐκεῖ προέρχονται αἱ ἀνευλαθεῖς καὶ χυδαῖαι αὐταὶ φωναί, ἀπὸ ἐκεῖ αἱ ἀταξίαι τῶν χειρῶν, αἱ ἑρίδες, αἱ φιλονικίαι, τὰ ἀνάρμιστα ἦθη.

Τίποτε δὲν σὲ ἐμπνέει νὰ καταφρονῇς τόσο τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ, ὅσον ὁ θαυμασμός ἐκείνων τῶν θαυμάτων. Ἐ Διὰ τοῦτο σὲ προτρέψω πολλὰς φορές, ὅσοι προσέρχεσθε ἐδῶ καὶ ἀπολαμβάνετε τὴν θείαν διδασκαλίαν καὶ μετέχετε εἰς τὴν μουσικὴν αὐτὴν καὶ προμερὰν θυσίαν, νὰ μὴ πηγαίνετε ποτὲ πρὸς ἐκεῖνα τὰ θεάτρα καὶ νὰ μὴ ἀναμειγνύετε τὰ βῆμα μυστήρια μὲ τὰ δαιμονικά. Ἀλλά, μερικοὶ ἔχουσι περιέλθει εἰς τοιαύτην μανίαν, ὥστε, ἐν ἑξωτερικῶς περιβάλλοντι τὸ σχῆμα τῆς εὐλαθείας καὶ ἔχουσι φθάσει εἰς θαυτὴν γῆρας, ἐν τούτοις ἀποτομολοῦν πρὸς τὰ θεάματα ἐκεῖνα, χωρὶς νὰ δίδουν σημασίαν εἰς τοὺς λόγους μας.¹⁰ Αὐτοὶ δὲν ἐντρέπωνται τὴν ἡλικίαν των. Ἀλλὰ ὅταν τοὺς προτείνωμεν τοῦτο καὶ τοὺς παρακινῶμεν νὰ σεβασθοῦν τὴν λευκὴν κεφαλὴν των καὶ τὴν εὐλάβειαν, ποῖα εἶναι ἡ ψυχρὰ καὶ καταγέλαστος ἀπάντησις των; Ἐκεῖνα ἐκεῖ, λέγουσι, εἶναι παράδειγμα τῆς νίκης εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ τῶν στεφάνων, καὶ ἀποκομίζομεν ἀπὸ ἐκεῖ μεγάλην ὠφέλειαν. Τί λέγεις, ὦ ἀν-

8. Φαίμ. 60, 19.

9. Φαίμ. 65, 1.

θρώπε; Ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι τετριμμένος καὶ γεμῆτος ἀπάτης. Ἀπὸ ποῦ ἀποκομίζεις ὠφέλειαν; Ἀπὸ τὰς ἀπείρου ἐκείνας ἑρίδας καὶ φιλονικίας καὶ τοὺς ὄρκους, οἱ ὁποῖοι λαμβάνονται ἀνευ λόγου πρὸς ζημίαν τῶν ἀρκιζομένων; Ἡ ἀπὸ τὰς ὁφείας καὶ τὰς βλασφημίας καὶ τὰ πειράγματα, μὲ τὰ ὅποια περιλοῦσιν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον οἱ θεαταὶ αὐτῶν τῶν θαυμάτων; Ἀπὸ αὐτὰ, ὅπως δὴ ποτε, δέχῃ. Ἀλλὰ μήπως ἀπὸ τὰς ἀτάκτους φωνὰς καὶ τὴν διαφθορὰν κραυγῆς καὶ τὸν ἀναδιδόμενον κοινορτὸν, ἀπὸ τοὺς ὠθοῦντας, τοὺς μετερχομένους θίαν, ἀπὸ αὐτοῦ ποῦ κάνουν νάξια μπροστὰ εἰς τὰς γυναῖκες, ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ἀποκομίζεις ὠφέλειαν;

Καὶ ἐδῶ μὲν τὸν ἴδιον τὸν Δεσπότην τῶν ἀγγέλων τὸν παριστάνουν ὅλοι οἱ προφῆται καὶ οἱ διδασκαλοὶ νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς ὕψηλόν καὶ μετέωρον θρόνον καὶ νὰ ἀπονέμῃ εἰς τοὺς ἀξίους τὰ βραβεῖα καὶ τοὺς στεφάνους καὶ διὰ τοὺς ἀναξίους νὰ ἐπιφυλάσῃ τὴν κόλασιν καὶ τὸ πῦρ. Ὁ αὐτὸς δὲ τὸ διαβεβαιώνει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος. Ἐπειτα, καταφρονεῖς αὐτὰ ἐδῶ, εἰς τὰ ὅποια ὑπάρχει καὶ ὁ φόβος τῆς συνειδήσεως καὶ ὁ ἑλεγχος τῶν πράξεων καὶ ἡ ἀγωνία τῶν εὐθυῶν, καὶ ἡ ἀναπότρεπτος τιμωρία; Καὶ διὰ νὰ εὐρῇς μίαν ἀπίθανον δικαιολογίαν διὰ τὸν θαυμασμόν σου, λέγεις, ὅτι ὠφελεῖσαι ἀπὸ πράγματα, ἀπὸ τὰ ὅποια ὑφίστασαι ἀπαργήσθητον ζημίαν; Μὴ, σὲ παρακαλῶ καὶ σὲ κετεύω, μὴ προσβάλλωμεν προσφάσεις ἐν ἀμαρτίαις. Ὅλ' αὐτὰ εἶναι δικαιολογίαι καὶ ἀπόψεις, ποὺ ζημιῶνουν ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Ἀλλὰ ἀρκετὰ δι' αὐτὰ. Εἶναι καιρὸς πλέον Δ' νὰ ἐπανελάβωμεν εἰς τὴν προτέραν παραίνεσιν καὶ ἀφοῦ εἴπωμεν ὅλην δι' αὐτὴν, νὰ θέσωμεν τὸ κατάλληλον τέλος εἰς τὴν ὁμιλίαν μας.

Καὶ πράγματι, ἐδῶ δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀταξία, ἀλλὰ περιφροῦται καὶ ἄλλο θαρύτερον νόσημα. Ποῖον εἶναι αὐτό; Ἐνῷ ἔχετε τὴν πρόθεσιν νὰ ὁμιλήσετε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀναπέμπετε πρὸς αὐτὸν τὴν δοξολογίαν, ἀφῆναις ἀφήνεται αὐτὸν καὶ ἀρπάζει καθένος τὸν πλησίον του καὶ τακτοποιοῦν οἰκονομικὰς τῶν υποθέσεως, συζητοῦν τί εἶναι εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὸν δῆμον, εἰς τὰ θεάτρα, εἰς τὸν στρατόν, καὶ πῶς διηυθετήθησαν αὐτά, πῶς παρημελήθησαν τὰ ἄλλα, καὶ γενικῶς ποῖα ἀπὸ τὰς υποθέσεως ἱκανοποιεῖ καὶ ποῖα παρουσιάζει ἐλλείψεις. Ἐ Καὶ γενικῶς συνήτοῦν ἐδῶ δι' ὅλα τὰ θέματα. Βημάσια καὶ ἰδιωτικά. Καὶ ποῖος δύναται νὰ τὰ συγχωρήσῃ αὐτά; Καὶ ὅταν συζητῇ κανεὶς μὲ τὸν ἐπίγειον βασιλέα, ὁμιλεῖ μόνον δι' ἐ-

κείνα τὰ θέματα πού θά θελήσῃ ἐκεῖνος καί δι' ὅσα ὑποβάλλει ἐρωτήσεις. Ἐάν δέ τοιμήσῃ κανεῖς νά θέσῃ, παρά τήν γνώμην ἐκείνου, καί κάποιο ἄλλο θέμα, θά ὑποστῇ τήν ἐσχάτην τιμωρίαν. Καί οὐ, ὁ ὁποῖος ἀμιλεῖς μέ τόν βασιλέα τῶν βασιλείων, ¹⁰² Α' τῶν ὁποῖων ὑπηρετοῦν μέ φόβον οἱ ἄγγελοι, ἀφίενε τήν ὁμιλίαν πρὸς αὐτὸν καί συζητεῖς διὰ τὸν πλὸν καί τήν σκόνην καί τήν ἀράχνην; Διότι τέτοια εἶναι τὰ παρόντα πράγματα. Καί πῶς θά ὁπομενῇς τήν τιμωρίαν δι' αὐτὴν τήν καταφρόνησιν; Ποῖος θά σέ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ αὐτῆν τήν τιμωρίαν; Ἀλλά, θά εἴπῃς, ἡ κατάσταση τῶν πραγμάτων εἰς τὴν πόλιν εἶναι ἀσχημος καί δι' αὐτὴν κυρίως ὁμιλοῦμεν, διότι εἶναι μεγάλος ὁ ἀγών. Καί ποῖα εἶναι ἡ αἰτία; Ἡ ἀδουλία τῶν ἀρχόντων, θά εἴπῃς. Ὅχι ἡ ἀδουλία τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ ἡ ἰδική μας ἀμαρτία, ἡ τιμωρία μας διὰ τὰς ἀδικίας. Ἐκεῖνη ἔκανε τὰ πάντα ἄνω κάτω, ἐκεῖνη ἐσέγαγεν ὅλα τὰ δεινὰ, ἐκεῖνη ἐξώπλισε τοὺς πολέμους, ἐκεῖνη ἐπροκάλεσε τὴν ἥτταν. Ἀπὸ καμμίαν ἄλλην αἰτίαν παρά μόνον ἀπὸ αὐτῆν ἐπλημύρῃσε τὸ πλῆθος τῶν θλίψεων. Ὡστε, καί ἂν ὁκμή εἶναι ἀρχὸν ὁ Ἀβραάμ, καί ἂν εἶναι ὁ Μωϋσῆς, ἡ ὁ Δαυὶδ, ἡ ὁ σοφώτατος Σολομών, καί ἂν εἶναι ὁ δικαιοτέρος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν διὰ τὰς συμφορὰς, ἐπ' ὅσων ἡμεῖς ζῶμεν εἰς τὴν ἀμαρτίαν. Πῶς καί κατὰ ποῖον τρόπον; Διότι καί ἂν αὐτός ἦταν πρηνὴς ἀπὸ τῶν ἐκείνων, πού ἀντιμετωπίζουσι τὰ προβλήματα ἀπερισκεπῶς, ἡ δική μας ἀπερισκεψία καί ἀταξία συντελεῖ ὥστε νά ἔχωμεν τέτοιον ἀρχόντα, τὰ ἰδικά μας ἀμαρτήματα προσξενοῦν συνήθως τὴν πλῆγην. Διότι τὸ νά λαμβάνωμεν ἀρχοντας κατὰ τὰ αἰσθηματὰ μας δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρά τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἡμαρτήσαμε πρῶτα ἡμεῖς καί ἐλάβομεν τέτοιον ἀρχόντα, εἴτε αὐτὸς εἶναι ἱερομένος, εἴτε κοσμικός ἀρχων. Ἀλλά, καί ἂν εἶναι πολὺ δίκαιος, καί μάλιστα πόσον πολὺ δίκαιος, ὥστε νά φθάσῃ εἰς τὴν ἀρετὴν τοῦ Μωϋσέως, δὲν θά δυνηθῇ ἡ δικαιοσύνη μόνον αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου νά συγκαλύψῃ τὰ ἀμετρά ἀμαρτήματά μας. Καί τοῦτο δύναται νά κατανοήσῃ κανεὶς μέ ἀκριβείαν ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Μωϋσῆν. Ἰδὲ ὁ ὁποῖος ὑπέστη πολλά δεινὰ ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ, ἀπηύθυνε δὲ πρὸς τὸν Θεόν ὑπὲρ αὐτοῦ μεγάλην ἱκεσίαν, διὰ νά κληρονομήσῃ τὴν γῆν πού τοῦ ὑπεσχέθη. Ἀλλὰ ἐπεὶ δὲ τὰς ἀμαρτίας του ὁ λαὸς αὐτὸς ἀπεξενώθη ἀπὸ τὴν κληρονομίαν αὐτῆν, δὲν ἴσχυεν ἡ βέησις αὐτοῦ νά μετασβέλλῃ τὴν δίκαιαν ἀπόφασιν

τοῦ Θεοῦ καί ὅλος ὁ λαὸς ἐξουθενώθη εἰς τὴν ἔρημον. Καί ὁμῶς, ποῖος ἦταν δικαιοτέρος ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν; Ἡ ποῖος εἶχε μεγαλύτεραν παρηγοίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ; Λέγεται, ὅτι ἰσχυεῖ ἡ βέησις τοῦ δικαίου, ἀλλὰ ὅταν συν-ακολουθεῖται δηλαδὴ βοηθῆται ἀπὸ τὴν μεταμέλειαν καί τὴν ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν Θεόν ἐκείνων ὑπὲρ τῶν ὁποῖων τελεῖται.¹⁰³ Ε' Πῶς θά δυνηθῇ νά βοηθήσῃ ἀνθρώπους μέ ἀμετανόητον χαρακτήρα, ἀφοῦ οἱ ἴδιοι μέ τὰ ἔργα τῶν ἐμποδίζουν τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς προσευχῆς;

Καί διατὶ λέγομεν, ὅτι συνέθε αὐτό, διότι ἕνας ὁλοκληρὸς λαὸς ἡμάρτανε, ὅταν ἡ ἀμαρτία καί τῶν δόλιγων ὑπηκόων ἢ πολλὰς φορές καί τοῦ ἐνός, ¹⁰⁴ Α' ὑπερακοντιζε τὴν παρηγοίαν τῶν ἀσκούτων δικαίως τὴν ἐξουσίαν; Καί τοῦτο πάλιν δύναται νά τὸ ἐνοήσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν λαόν τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ ὁποῖος ὁδηγούμενος ἀπὸ τὸν Μωϋσῆν, ὅταν εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν τῶν ἀλλοεθνῶν καί συνῆψε πρὸς αὐτοὺς μάχην, εἶδε μερικοὺς ἰδικούς του νά κατέχωνται ἀπὸ μανίαν διὰ τὰς γυναῖκας ἐκείνων καί νά προκαλοῦν γενικὴν σφαγὴν καί ἀφανισμόν. Παρόμοιον συνέθε καί μέ ἕνα ἄτομον, τὸν Ἀχαρ, δηλαδὴ, ὁ ὁποῖος ἀφῆρεσε τὴν πολυχρῶμον στολήν ἀπὸ τὸ ἀφίερωμα καί ἐξῆψε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ.¹⁰⁵ Ἀλλὰ ἰσως μερικοί ἀπὸ τοὺς παρόντας ἀγνοοῦν αὐτὴν τὴν ἱστορίαν. Ἐ διὰ τοῦτο πρέπει νά εἰπῶ δι' αὐτὴν δόλγια καί νά τὴν ὑπενθυμίσω εἰς ὅσους τὴν γνωρίζουν καί νά τὴν μάθουν ὅσοι τὴν ἀγνοοῦν. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἀχαρ ἦταν ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς πού διέδεσαν τὸν Ἰσραὴλ μὲ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ἐκείνον τὸν Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος προεκρίθη σὺν διόδοχος τοῦ Μωϋσέως μέ τὴν γνώμην τοῦ Θεοῦ, καί εἶχε τὸν τύπον καί τὴν μορφήν τοῦ ἀληθινοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖνος διεδίδασκε τὸν λαόν ἀπὸ τὴν ἔρημον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας διὰ τοῦ Ἰσραὴλ, ἔτσι καί ὁ Σωτὴρ μας ἀπὸ τὴν ἔρημον τῆς ἀγνωσίας καί τῆς εἰδωλολατρίας μᾶς μετέφερεν μέ τὸ σωτήριον θάπτισμα εἰς τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλὴμ. Ὁ εἰς τὴν μητέρα τῶν πρωτοτόκων, ὅπου ἔχουν ἐτοιμασθῇ αἱ κατοικίαι τῆς ἀληθινῆς ἐναποκύσεως, ὅπου ὑπάρχει ἡ δεισιτάρακτος καί εὐαγγελικὴ ζωὴ. Αὐτός, λοιπὸν, μέ τὴν δύναμιν καί τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου πού διέταξε, διεδίδασκε τὸν λαόν καί ἐπετέθη ἐναντίον τῆς ἱερεικῆς καί κατὰ τὴν διάρ-

10. Πρὸς Ἰωκ. 5, 16.

11. Πρὸς Ἰωκ. Ν. 7 &.

κεαν τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης πολιρκίας, ὅταν πλὴν ἐπρόκειτο νὰ κρημνισθῶν τὰ τείχη, τί λέγει πρὸς τὸν λαόν; Αὐτὴ ἡ πόλις καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτὴν θὰ εἶναι ἀφιέρωμα πρὸς τὸν Κύριον Σαδωιά, πλὴν τῆς Ραάβ¹² τῆς πόλεως, τὴν ὅποιαν θὰ ὁσφαλίσετε καὶ θὰ περιποιηθῆτε. Προσέξτε πολὺ καὶ φυλαχθῆτε ἀπὸ τὸ ἀφιέρωμα αὐτό, μὴ τυχόν ἐπιθυμήσετε καὶ λάβετε κάτι ἀπὸ ὅσα θὰ εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὸν Κύριον καὶ γίνετε αἰτία νὰ καταστραφῶμεν.¹³ Ὅλα λοιπὸν ὅσα εὗρισκοντο εἰς τὴν πόλιν ἀφιερώθησαν. Αὐτὸ σημαίνει ἡ λέξις ἀνάθημα. D Νὰ μὴ ἰδιοποιηθῇ λοιπὸν κανεὶς τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ ποὺ ἀφιερώθησαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ μᾶς ἐξαλοθρεύσῃ ἀπὸ τὴν γῆν. Ἡ ἐντολὴ ἦταν ἐπικίνδυνος, διότι ἦταν διατυπωμένη μὲ αὐστηρότητα καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος διέτασσε, καὶ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος ἐνομοθετεῖ. Διότι, πῶς ἦταν δυνατόν νὰ μὴ σημειωθῇ παραβάσεις τοῦ νόμου αὐτοῦ μέσα εἰς τόσον πλῆθος, ἀφοῦ ὑπῆρχον πολλοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἔτοιμοι καὶ συνωθοῦντο διὰ τὴν παράδοσιν; Ἡ ἡ ἀσάβεια καὶ ἡ ἰδιωτέλεια τοῦ λαοῦ ἢ τὸ γεγονός ὅτι ὅλοι δὲν ἤκουσαν τὴν δοθεῖσαν ἐντολὴν ἢ ἡ ποικιλία τῶν λαοῦν, ἢ ὅποια ἀποτελοῦσε πειρασμὸν καὶ δόλωμα, εὐκόλως ἡ δύνατο νὰ παρορμήσῃ πρὸς παραβάσιν. E Ἐν ταύταις ὁ νόμος ἐτέθη καὶ ἐκτελέσθη ὁ κίνδυνος ἐπάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ παραβάτου. Τί συνέβη λοιπὸν ἔπειτα; Κατέπεσαν τὰ τείχη καὶ ὁλόκληρος ἡ πόλις ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν πολιρκητῶν. Ἐνῷ λοιπὸν ὅλος ὁ λαὸς ἐτήρει τὴν ἐντολὴν αὐτὴν, ἡ παραβάσις τοῦ ἐνὸς ἀναψέ τὴν ὁργὴν τοῦ Θεοῦ ἐναντίον ὅλου τοῦ πλῆθους.¹⁴ A «Οἱ Ἰσραηλίται, διὼς προεῖπεν εἰς μέγαλο παράπτωμα, διότι κάποιος ἀπὸ αὐτοῦς ἐπῆρε καὶ κράτησε διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὸν Κύριον λάφυρα τῆς Ἱεριχούς. O Ἄχαρ, δηλαδὴ, ὁ υἱὸς τοῦ Χαμουὶ, ἐκράτησεν ἀπὸ τὰ ἀφιερωθέντα εἰς τὸν Κύριον καὶ ὠνίσθη ὁ Κύριος ὁργὴν μεγάλην ἐναντίον τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραὴλ»¹⁵ Καὶ ὁμοίως αὖ-

12. Ἔτι καὶ ἡ πόλις γυναικὶ ἀπὸ τὴν Ἱεριχὴ, ἡ ὅποια ἐκφυγὴ εἰς τὸ σπῆτι τῆς θεᾶς κατεκάλυψε τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυὶ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐσθῆται κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως καὶ τὴν κατάληξιν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ Ἰεζεκιᾶ. Πάντων νὰ εἶναι τίσις τῆς Ἑβραϊκάς, διότι ἔπος τὸ σπῆτι αὐτῆς ἀνεγυμνάσθη ἀπὸ τοῦ χάνουνο ἔργου, ποὺ ἀνέβητο ἀπὸ τὴν κατὰ ἄνδρα, ἐστὶ καὶ ἡ Ἑβραϊκά, διὰ τὸ ὅτι αὐτὸς τὸς Κυρίου, ἀνακάλυψε ἀπὸ τὸ σπῆτι ἐκείνου ποὺ θὰ διαφύγουν τὸν αἰώνιον θάνατον. Πρβλ. Ἰηρ. N. 8 καὶ 6 κεφ.

13. Πρβλ. Ἰηρ. N. 6. 17-18.

14. Ἰηρ. N. 7. 1.

τὸς ποὺ περίεπαιον εἰς παράπτωμα ἦσαν ἕως. Πῶς λοιπὸν παρενόμησαν οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὠργίσθη ὁ Κύριος ἐναντίον τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραὴλ; Βλέπετε πῶς ἡ ἁμαρτία τοῦ ἐνὸς ἐπροξένυσεν τὴν τιμωρίαν ὅλου τοῦ λαοῦ; Πῶς κατέστησε τὸν Θεὸν ἐχθρὸν ὅλου τοῦ πλῆθους; Ὅταν λοιπὸν διεπράχθη ἡ παρανομία καὶ οὐδεὶς τὴν ἐγνώριζε, ἐκτὸς μόνον ἀπὸ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ μυστικά, B ἡ μὲν τιμωρία ἐβράδυνεν, ἐνῷ αὐτὸς ποὺ τὴν διέπραξε, καὶ ἂν ἐνόμιζεν ὅτι ἤμενεν ἀγνωστος, ὁμοῦ κατακαίεται ἀπὸ τὴν συνέδριον τοῦ, ὡς ἀπὸ φλόγα. Ἐφθάσε λοιπὸν καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀπειλῆς, ὁ καιρὸς νὰ φανερωθῇ τὸ ἁμάρτημα. «Καὶ ἔσται», λέγει, «ὁ Ἰησοῦς ἀνδρας εἰς τὴν Γαὶ ἀπὸ τὴν Ἱεριχὴ. Καὶ ἀνῆλθον οἱ ἄνδρες αὐτοὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Γαί, περίπου τρεῖς χιλιάδες ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ὁμοῦ, καθὼς ἐνέκρουσαν τοὺς ἄνδρας τῆς Γαί, ἐπράπησαν εἰς φυγὴν. Οἱ δὲ ἄνδρες τῆς Γαί ἐφόνευσαν τριάντα ἐξ ἀπὸ τοῦ Ἰσραηλῆταις, τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς κατεδίωξαν ἀπὸ τὴν πύλιν τῆς πόλεως καὶ τοὺς συνέτριψαν, καὶ ὁ λαὸς κατελήφθη ἀπὸ πανικὸν καὶ ἡ καρδία του ἐγένεν, ὡς ἂν τὸ νερὸν»¹⁶.

C Κοίταξε λοιπὸν τὴν τιμωρίαν μιᾶς ἁμαρτίας, κοίταξε τὸ πλῆγμα ἀπαρηγόρητον. Ἐνὰς ἡμάρτησε, καὶ ὁ θάνατος καὶ ἡ δειλία ὑπέπεσαν εἰς ὅλον τὸν λαόν. Τί εἶναι τοῦτο, φιλόδοξε Κύριε; Σὺ εἶσαι ὁ μόνος δίκαιος καὶ οἱ κρίσεις σου εἶναι ὀρθαὶ καὶ δίκαιαι. Σὺ ἀπονέμεις τὸ δίκαιον εἰς τὸν καθένα κατὰ τὰ ἔργα του. Σὺ εἶπες, φιλόδοξε, ὅτι καθένας θὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν ἰσχύϊν του ἁμαρτίαν καὶ ὅτι δὲν θὰ τιμωρηθῇ ἄλλος ἀντὶ ἄλλου. Τί λογικὴ εἶναι λοιπὸν αὕτη ἡ δικαία σου ἀπόφασις; Τὰ πάντα σου, Κύριε, εἶναι καλά, καὶ πολὺ καλὰ μάλιστα, καὶ ὅλα συντελοῦνται πρὸς τὸ συμφέρον μας. Ἡ ἁμαρτία εἶναι, λέγει φθόρα, ἄς ἐξουδετερωθῇ, λοιπὸν, μὲ τὴν τιμωρίαν ὅλων D διὰ νὰ μὴ τοὺς φθέρῃ ὅλους, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν αἰώνιον κόλασιν συνετεῖα περισσοτέρων ἁμαρτιῶν, ἀφοῦ γνωρίζουν πόσον μεγάλην ἀπειλὴν ἐγέννησε μία μόνον παράδοσις. Καὶ βλέπων, λέγει, ὁ Ἰησοῦς τὴν φυγὴν, τῆς ὁποίας ἡ αἰτία ἦταν ἀγνωστος, ἔλασε τὰ ῥομφαία του καὶ ἔπεισε πρηνῆς εἰς τὴν γῆν καὶ ἐπρόσβησε τοὺς θρήνους ἐκείνους ποὺ ἀναφέρει ἡ Ἁγία Γραφή.¹⁷ Τί εἶπε λοιπὸν ὁ Κύριος πρὸς αὐτόν; Σὴκω, διὰ τὴν ἔπεςες σὺ πρηνῆς καὶ

15. Ἰηρ. N. 7. 2, 4, 5.

16. Πρβλ. Ἰηρ. N. 7. 8-9.

καταπονημένος εις τὴν γῆν· Ὁ λαὸς ἡμάρτησε καὶ παρεβη τὴν ἐντολὴν τὴν ὅποιαν ἔδωκε πρὸς αὐτούς. Διὰ τοῦτο δὲν θὰ δυνηθοῦν οἱ Ἰσραηλῖται νὰ ἀντικροῦσιν καὶ νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς ἐχθρούς των, ἕως οὗτου θγάλετε ἀπὸ ἀνέμερά σας ἐκεῖνου ποὺ διέπραξε τὸ ἀνάθεμα.¹⁷ Διεκπύχθη, λοιπόν, τοῦτο εἰς τὸν λαόν καὶ καταγγέλλεται ἀπὸ τὸν Θεὸν αὐτὸς καὶ διέπραξε τὴν παράδοσιν. Καὶ ἐκεῖνος ὁμολογεῖ. Ἀπακρίβη, λέγει, ὁ Ἀχὼρ καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰησοῦν· εἴ Ἀληθῶς ἡμάρτησα ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ. Ἔτσι καὶ ἔτσι ἔκαμα. Εἶδα μετὰ ἐξ τῶν λαφύρων ὠραίαν, πολύχρωμον στολὴν, διακόσμη δ' ὄραγμα ἀγγυρίου καὶ μίαν ράβδον χρυσῆν, ὁμοίαν πρὸς γλώσσαν, ἁλίας πεντήκοντα διδράχμων,¹⁸ ἃ ἐπεθύμησα αὐτὰ καὶ τὰ πῆρα. Ἰδοὺ ὅλα αὐτὰ εἶναι χωμένα εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν σκηνὴν μου.¹⁹ Ὅλα λοιπὸν τὰ φανερώνα, διότι ἔδλεπεν ὅτι αὐτὸς ποὺ τὸν κατεμήνυσε δὲν ἔφενδετο καὶ ὅτι ὁ μάρτυς ποὺ τὸν ἤλεγχε ἦταν δριμύς. Κοίταξε τώρα καὶ τὸν ἐπανείδιστον καὶ ὀλέθριον θάνατόν του. Ἐλαθε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς αὐτόν καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν φάραγγα Ἀχὼρ, καὶ τοὺς υἱούς του καὶ τὰς θυγατέρας του, καὶ τὰ μισχάρια του, τὰ ὑποζύγια του καὶ ὅλα τὰ πρόβατά του, τὴν σκηνὴν καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του. Καὶ ὅλοι οἱ Ἰσραηλῖται τὰ ἐλιθοβόλησαν καὶ ἐφόνευσαν καὶ αὐτόν με λίθους.²⁰ Ἡ Αὐτὴ ἦταν ἡ ἀνταπόδοσις τῆς παρανομίας, πόσον σκληρὰ εἶναι ἡ τιμωρία τοῦ Θεοῦ.

Ἐχόντες λοιπὸν αὐτὸ ὕψ' ὄψιν, νὰ θεωρῶμεν τὰς θλίψεις μας ὡς ὅταν τιμωρίαν διὰ τὰς ἰδικὰς μας ἀμαρτίας καὶ ἐξετάζοντες καθημερινῶς τὰ ἐγκλήματά μας, νὰ μὴ ἀπαίδωμεν τὴν αἰτίαν εἰς ἄλλους, ἀλλὰ εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἐαυτόν μας. Διότι τὰ κακὰ προέρχονται ἔξω μόνον ἀπὸ τὴν ἀπροσεξίαν τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας ἀμαρτήματα. Ἔτσι λοιπὸν καθένος ποὺ ἔρχεται ἰδὼ ἀναλογιζόμενος τὰ ἰδικὰ του παραπτώματα, ὅπου ἄλλον θὰ κατηγορήσῃ καὶ θὰ ἀναπέμψῃ τὴν παροῦσαν δοξολογίαν μετὰ τὴν πρέπουσαν τάξιν καὶ εὐκοσμίαν. Καὶ ἡ εὐταξία ποὺ ἀπαιτεῖται ἀπὸ ἡμᾶς εἶναι ἡ ἐξῆς. Πρῶτον νὰ προσευχώμεθα εἰς τὸν Θεόν με συντρεπυμένην καρδίαν, ἔπειτα νὰ φανερώνωμεν C καὶ τὰ ἔθως τῆς καρ-

17. Αἰτ. 7, 10, 19.

18. Αἰτ. 7, 50-51.

19. Αἰτ. 7, 54-55.

δίας μετὰ τὴν ἐξωτερικὴν μας ἐμφάνισιν, μετὰ τὴν στάσιν μας, μετὰ τὴν εὐταξίαν τῶν χειρῶν μας, μετὰ τὴν ἡσυχον καὶ συνεσταλμένην φωνὴν μας. Αὐτὰ, θέτοια, εἶναι εὐκαλὸν καὶ δυνατόν εἰς τὸν καθένα. Πῶς ὅμως θὰ τὰ ἐπιτύχουν ὅλοι; Ἄς θέσωμεν νόμον διὰ τὸν ἑαυτόν μας καὶ ἅς εἰπωμεν, ὅτι ὁ νόμος ἐτέθη πρὸς κοινὴν ἀφέλειαν καὶ, ὅτι ὅλοι πρέπει νὰ μετέσχωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀφέλειαν. Διὰ τοῦτο ἅς κατασιγῶμεν καὶ τὰς ἀτάκτους φωνὰς καὶ ἅς περιορίσωμεν τὰς κινήσεις τῶν χειρῶν μας, ἐμφανίζοντες αὐτὰς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δεμέναι, χωρὶς νὰ ὑψώνονται εἰς ἀκόσμητους κινήσεις. Διότι αὐτὸ τὸ μισαὶ καὶ τὰ ἀποστρέφεται ὁ Θεός, D ὅπως ἀγαπᾷ καὶ ἐπιθυμεῖ τὸν συνεσταλμένον. «Εἰς ποῖον», λέγει, «νὸ ρίψω τὸ δέμα μου, παρὰ εἰς τὸν ταπεινόν καὶ ἡσυχόν καὶ αὐτόν, ὁ ὁποῖος τρέμει τοὺς λόγους μου;»²¹

Ἄς εἰπωμεν ὁ ἑναὶ εἰς τὸν ἄλλον, ὅτι δὲν θέλει ὁ Θεός, ὅταν ἡμεῖς ὁμιλῶμεν μετὰ αὐτόν, νὰ ἀνοίγωμεν μεταξὺ μας συζητήσεις, οὔτε νὰ ἀφίνωμεν τὴν συνομιλίαν μαζὶ του καὶ νὰ ἀνακινῶμεν συζητήσεις διὰ τὰ παρόντα καὶ νὰ συμφύρωμεν τοὺς μαργαρίτας μετὰ τὸν δόρυδρον. Αὐτὸ τὸ θεωρεῖ ὀδριν καὶ ὄχι δοξολογίαν. Καὶ ἂν θελήσῃ κανεὶς νὰ παραβῇ αὐτὴν τὴν ἐντολὴν, νὰ τὸν ἀποστομώσωμεν καὶ νὰ τὸν ἐκδιώξωμεν ὡς ἐπίδουλον τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας, μακρόν, ἔξω ἀπὸ τὸν περίβολον τῆς ἁγίας ἐκκλησίας. Διότι, ὅταν ἐνεργῶμεν ἔτσι, θὰ ἀποπλύνωμεν εὐκόλως τὰ προηγούμενα ἀμαρτήματά μας ἕως καὶ θὰ ἔχωμεν μετὰ ἑαυτοῦ τὸν ἴδιον τὸν Κύριον νὰ ὀδηγῇ τὸν χορὸν μετὰ τοὺς ἁγίους ἀγγέλους καὶ νὰ ἀπονέμῃ εἰς τὸν καθένα τοὺς στεφάνους τῆς εὐταξίας. Διότι ὁ Θεός εἶναι φιλόδουλος καὶ μεγαλόδωρος καὶ χαίρει διὰ τὴν ἰδικὰν μας σωτηρίαν. Διὰ τοῦτο δὲν τερπόμενος μετὰ τὰ ἰδικὰ μας καλὰ ὑπεσχέθη τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ζωὴν ὀσπύλου, καὶ προητάισσε ὅλα τὰ ἀγαθὰ, διότι ἤθελε νὰ μᾶς ἐγκαταστήσῃ εἰς αὐτά. Τὰ ὅποια εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι ἰσθ' Ἀ μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου πρέπει ἡ βόθρα, τὸ κράτος, ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

20. Ἦα. 55, 2.

ΟΜΙΛΙΑ Β'

ΕΙΣ ΤΟ ΕΛΛΗΦΙΚΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΣΑΪΟΥ, ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΛΕΓΕΤΑΙ «ΚΑΙ
ΣΥΝΕΘΗΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ ΠΟΥ ΑΠΕΘΑΝΕΝ Ο ΟΣΙΑΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ,
ΕΙΔΟΝ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΝΑ ΚΑΘΕΣΤΑΙ ΕΠΑΝΩ ΕΙΣ ΘΡΟΝΟΝ ΓΥΨΑΘΟΝ ΚΑΙ
ΜΕΤΕΩΡΟΝ»¹ 146 Β ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕ, ΟΤΤΕ ΤΑΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙ-
ΑΣ ΟΥΤΕ ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΠΑΤΡΕΚΛΕΜΕΝ
ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΕΜΒΛΗΘΩΜΕΝ ΕΙΣ ΑΥΤΟ.

Χαίρω πού σάς βλέπω να συγκεντρώνεσθε διά την ἀ-
κρόασιν τῶν θείων λόγων, καί τὸ θεωρῶ αὐτὸ μεγίστην ἀ-
πόδειξιν τῆς προσδοκίας εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ καὶ
τὴν εὐσεβεῖαν. Διότι ὅπως ἡ ὁρεῖς διὰ φαγητῶν εἶναι, ση-
μεῖον σωματικῆς ὑγείας, ἔτσι καὶ ὁ πόθος τῶν πνευματι-
κῶν λόγων εἶναι σημεῖον ψυχικῆς ὑγείας. Χαίρω λοιπὸν δι'
αὐτὸ Φοβούμενα ὁμοῦς, μήπως δὲν δυνηθῶ νὰ σὰς προσ-
φέρω τίποτε ἀντάξιον τῆς ἐπιθυμίας σας καὶ τῆς. Ὁ ἔτσι,
δέδοκα, καὶ ἡ φιλόστοργος μητέρα ὑποφέρει, ὅταν δὲν δύ-
ναι νὰ προσφέρῃ ἀφθονοῦν γάλα εἰς τὸν υἱὸν τῆς πού
θηλάζει. Ἀλλὰ ἂν καὶ δὲν ἔχη γάλα, τοῦ προσφέρει τὸν
μαστόν της καὶ ἐκεῖνος τὸν κρατεῖ τὸν σῦρει, τὸν πιέζει
καὶ θερμαίνει μὲ τὸ στόμα τοῦ τὴν κατεψυγμένην θηλήν
καὶ ἐξάγει περισσοτέραν τροφήν ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσαν κα-
νονικῶς. Ἡ δὲ μητέρα πονεῖ, καθὼς ταλαιπωροῦνται οἱ
μαστοὶ της, ἀλλὰ δὲν ἀπωθεῖ τὸ παιδίον διότι εἶναι μη-
τέρα καὶ προτιμᾷ νὰ ὑποφέρῃ μᾶλλον παρά νὰ λυπήσῃ
τὸ τέκνον της. Ἐάν λοιπὸν αἱ μητέρες εἶναι τόσοι φιλό-
στοργοι εἰς τὰ τέκνα των, πόλῳ περισσοτέρου πρέπε ἡ-
μεῖς νὰ ἐχωμεν παρομοίαν διάθεσιν πρὸς τὴν ἰδικήν σας
ἀγάπην. Διότι αἱ ὁδοὶ τοῦ πνεύματος εἶναι, ισχυρό-
τερα ἀπὸ τὰς ὁδοὺς τῆς φύσεως. Ὅποτε, ἂν καὶ ἡ πρά-
ξις διὰ σὰς εἶναι πολὺ πτωχή, ὁμοῦς δὲν θὰ τὴν ἀπο-
κρύψωμεν ἔτσι, ἀλλὰ θὰ φέρωμεν εἰς τὴν μέσσην, ὅτι ἔχο-
μεν καὶ θὰ ὀψὲ τὰ παραθέσωμεν. Τώρα, ἐάν αὐτὰ εἶναι μι-
κρά καὶ εὐτελῆ, ὁμοῦς τὰ παρόχουεν. Διότι καὶ ἐκεῖνος, εἰς
τὸν ὅποιον ὁ κύριος ἐνετιστεύθη τὸ τάλαντον, δὲν κατα-
γορήθη, ἐπὶ τὸν τοῦ προσέφερε πέντε τάλαντα, ἀλλὰ ἐ-

1. Ἡσ. 6, 1

τιμωρήθη, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἓνα τὸ κατέχωσε. Διότι
ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ζητεῖται ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώ-
πους, δὲν εἶναι νὰ καταθέσουν πολλὰ ἢ ὀλίγα, ἀλλὰ πο-
τὲ ἡ εἰσφορά νὰ μὴ εἶναι κατωτέρα τοῦ δυνατοῦ. Ε.

Ἡκούσατε προηγουμένως, ὅταν ἡξιώθημεν νὰ ἀμυλῇ-
σάμεν πρὸς τὴν ἰδικήν σας ἀγάπην, τότε πού ἀνεγινώ-
σκουμεν τὸν ψαλμὸν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐξεδῶκε τὸν ἀμαρ-
τωλὸν ἀπὸ τὸν ἱερὸν περίβολον καὶ προέτρεπε τοὺς ἀγ-
γέλους καὶ τὰς οὐρανίας δυνάμεις νὰ ὤνουν τὸν Θεὸν
τῶν ὁλῶν. Θέλετε λοιπὸν καὶ σήμερον νὰ ἀκούσωμεν αὐ-
τὴν τὴν ἀγγελικὴν μελωδίαν ἱσταμένοι καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ καὶ
ποῦ πλησίον. Ἐγὼ νομίζω, ὅτι θέλετε. Ὁ Διότι ἐάν
ἀνθρώποι, μισοὶ ὅταν στήνουν χορούς εἰς τὴν ἀγορὰν
καὶ εἰς τὸ θεῖον σκότος καὶ παράκαιρα τραγουδοῦν παρ-
νικά καὶ χυδαῖα ᾄσματα, ἀναστατώνουν ὅλην τὴν πόλιν
καὶ τὴν κάνουν νὰ στρέφῃ τὴν προσοχὴν της πρὸς αὐ-
τούς, τότε ἡμεῖς πού ἀνυμνοῦμεν τὸν Θεὸν λέα τῶν ἐπου-
ρανίων δυνάμεων, τῶν ἐπουρανίων χορῶν, τοῦ βασιλέως
αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος, δὲν θὰ συγκεντρωθῶμεν, ὥστε νὰ
ἀκούσωμεν τὴν θείαν ἐκείνην καὶ μακαρίαν φωνήν. Διφο-
ρετὰ καὶ ποῖαν συγχώρησιν ἡμποροῦμεν νὰ ἐλπίσωμεν. Καὶ
πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀκούσωμεν, θὰ εἴπῃ κάποιος. Ἀ-
φοῦ ἀνέλθωμεν εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, ἂν ὅχι σωματικῶς,
ἀλλὰ ψυχικῶς, ἂν ὅχι μὲ τὴν προσωπικὴν παρουσίαν, ὁ-
μοῦς μὲ τὴν διάνοιαν. Ὁ Διότι τὸ σῶμα, καθὼς εἶναι γήινον
καὶ θορόν, εἶναι, προκαταρκτικῶς ἀπὸ τὴν φύσιν νὰ μένῃ κά-
τω. Ἐνῷ ἡ ψυχὴ εἶναι λυτρωμένη ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην
καὶ ἱσταται εὐκόλως εἰς τὰ ὑψηλότερα καὶ τὰ μετὰ τὰς
μέρη. Ὅποτε, καὶ, ἂν θελήσῃ νὰ φθάσῃ εἰς αὐτὰς τὰς ἐσχα-
τίας τῆς οἰκουμένης καὶ νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν οὐρανόν, τίποτε
δὲν τὴν ἐμποδίζει. Τόσον ἐλαφρὸν εἶναι τὰ πτερά τῶν οὐτο-
χασμῶν πού τῆς ἐβώσεν ὁ Θεός. Δὲν τῆς ἐβώσεν δὲ μόνον
ἐλαφρὰ πτερά, ἀλλὰ τῆς ἐχώρισε καὶ ὀφθαλμούς, οἱ ὁ-
ποῖοι βλέπουσι ὀξύτρον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ σώμα-
τος. Διότι ἡ ὁρασις μὲ τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ σώματος, ἂν
μὲν στρέφεται πρὸς τὴν καθαρὰν ἀτμόσφαιραν, προχωρεῖ
καὶ φθάνει εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. Ὁ ἂν ὁμοῦς προσπέσῃ
εἰς μικρὸν ἔστω σῶμα, γυρίζει πάλι πρὸς τὰ ὀπίσω, ὥσάν
νὰ ἀνεχαρτίσθῃ ἀπὸ κάποιο ἀντίθετον ρεῦμα. Ἐνῷ οἱ ὀ-
φθαλμοὶ τῆς ψυχῆς, εἴτε τοιχοῦς ἀναντήσουσι εἴτε τεῖχη,
εἴτε μεγάλα ὄρη ἀκόμη καὶ αὐτὰ τὰ οὐράνια σώματα, δ-

2. Πρὸς Ματθ. 26, 34-25.

λα τὰ προσπερνούσιν εὐκόλως.

Ἀλλὰ ὅμως, ἡ ψυχὴ, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι ἔχει τόσην ταχύτητα εἰς τὴν κίνησιν τῆς καὶ θλέπει, μετὰ τὴν ὀξύτητα, ἐν ταῦτοις δὲν εἶναι αὐτάρκης εἰς τὴν κατανόησιν τῶν οὐρανίων ἀλλὰ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἐκείνου τοῦ θά τὴν χειραγωγήσῃ. Ὡς κάμωμεν λοιπόν, ὅπως κάμουν αὐτοὶ τοῦ ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδωσιν τὰ βασιλικά παλάτια. Ὁ τί κάμουν λοιπόν ἐκεῖνοι. Ἀφοῦ ζητήσουν τὸν κλειδοκράτορα τῶν θυρῶν, προσέρχονται εἰς αὐτὸν καὶ συζητοῦν καὶ τὸν ἱκετεύουσιν πολλὰς φορὰς τοῦ δοῦναι καὶ χρήματα, ὥστε νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσῃ. Ὡς προσέλθωμεν λοιπόν καὶ ἡμεῖς εἰς ἕνα ἀπὸ αὐτῶν τοῦ εἶναι ἐπιτετραμμένοι διὰ τὰς οὐρανίους πόλεις καὶ ὅς συζητήσωμεν καὶ ὅς τὸν ἱκετεύσωμεν καὶ αὐτὴν χρημάτων ὅς τοῦ φανερώσωμεν καλὴν θέλησιν καὶ εὐλαβίαν διὰ τὴν ἐξουσίαν. Καὶ ὁ ἐκεῖνος λάθῃ αὐτοῦ τὸν μισθόν, θὰ μᾶς κρατήσῃ ἀπὸ τοῦ χέρους καὶ θὰ μᾶς περὶφέρῃ παντοῦ καὶ δὲν θὰ μᾶς δεῖξῃ μόνον τὰ ἀνάκτορα. Ἐὰν ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδωσιν τὸν βασιλέα καθημένον, μετὰ τὰ στρατεύματά του παρόντα, μετὰ τοὺς ἀσχιτρατῆγους παριστάμενους, μετὰ τὰς μυριάδας τῶν ἀγγελικῶν στρατευμάτων καὶ τὰς χιλιάδας τῶν ἀρχαγγελικῶν. Ὅλα θὰ μᾶς τὰ δεῖξῃ μετὰ ἀκρίβειαν, ὅσον ἡμποροῦμεν, δεῖξαι, νὰ τὰ ἴδωμεν. Ποῖος λοιπόν εἶναι αὐτός. Ποῖος εἶναι αὐτός εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει ἀνατεθῇ ἡ εὐθύνη διὰ τὴν περὶ οὐχὴν, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐβόλων τὴν νῦν νὰ εἰσελθῶμεν. Εἶναι ὁ ἡσάρας, ὁ πᾶν μεγαλόφωνος ἀπὸ ὅλους τοὺς προφήτας. Εἶναι λοιπόν ἀνάγκη νὰ συζητήσωμεν μετὰ αὐτόν. Ἀλλὰ ἀκολουθήσατε βαδίζοντες μετὰ συγκρατημένον θῆμα καὶ μετὰ πολλὴν ἡσυχίαν. Ὡς μὴ εἰσελθῇ κανεὶς φορτωμένος μετὰ τὰς βιωτικὰς φροντίδας, κανεὶς ἀλαζών, κανεὶς καταπονημένος.¹⁰⁸ Ἀλλὰ εἰς αὐτὰ νὰ τὰ ἀφήσωμεν ἔξω ἀπὸ τὴν πρώτην θύραν καὶ ἔτσι νὰ εἰσελθῶμεν ὅλοι. Διότι εἰσερχόμεθα εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν οὐρανῶν καὶ βαδίζομεν ἐπάνω εἰς ἀπαστράπτουσα μέρη. Καὶ τὸ εἰσπερικνῶν τῶν εἶναι γεμᾶτον ἀπὸ ἀπόλυτον σιγῆς καὶ ἀπόρητος μυστήρια.

Ἀλλὰ παρατηρήσατε μετὰ προσοχήν. Ὅτι ἡ ἀνάγκη τῶν Γραφῶν εἶναι ἀποκάλυψις τῶν οὐρανῶν. «Καὶ συνέδη», λέγει, «κατὰ τὸ ἔπος αὐτοῦ ἀπέθανεν ὁ Ὁρίας ὁ βασιλεὺς, εἶδον τὸν Κύριον νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς ἕνα θρόνον ὑψηλὸν καὶ μετέωρον».¹⁰⁹ Εἶδες φλοφροσύνην καλὸν βούλου. Μᾶς εἰσήγαγεν εὐθέως εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἢ

8 Ἦσ. 6. 1.

χωρὶς νὰ μᾶς περάσῃ πρώτα ἀπὸ μακροῦς διαδρόμους, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἤνοιξε τὰς πόλεις καὶ μᾶς εἶδεῖς ἀντικρὺ τὸν βασιλέα νὰ κάθεται. «Καὶ τὰ Σεραφεῖμ», λέγει, «ἕστησαν περὶ αὐτοῦ εἰς σχῆμα κύκλου». Ἐξ πτέρυγας τὸ ἐν καὶ ἐξ πτέρυγας τὸ ἄλλο. Καὶ μετὰ τὰς δύο ἐκάλυπτον τελείως τὸ πρόσωπον, μετὰ τὰς ἄλλας δύο τοὺς πόδας καὶ μετὰ τὰς ἄλλας δύο ἱππᾶντο καὶ ἐκραύαζον τὸ ἐν πρὸς τὸ ἄλλο. Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ.¹¹⁰ Ὅπως εἶναι ἅγιος, διότι ἤξισεν τὴν ἰδικήν μας φύσιν νὰ θλέπῃ τὸσα καὶ τέτοια μυστήρια, διότι, μᾶς κατέστηρε κοινωνοὺς τέτοιων μυστικῶν. Μετὰ τὴν ὁρμήν καὶ τὸν τῶμος κατὰ τὴν διαφύλαξιν τῆς ὁδοῦ αὐτῆς. Ἐπὶ καὶ τί τὰ παράδοξον εἶναι, ὅτι ἐμὲ, τοῦ εἶμαι ἀπὸ πηλὸν καὶ χῶμα, μετὰ τὴν ἐκπλήξιν, ἀφοῦ καὶ αὐτὰς τὰς οὐρανίους δυνάμεις κατέχευε διὰ παντὸς μεγίστη ἐκπλήξις. Διὰ τοῦτο ἀποστρέφουν τὰ πρόσωπά των καὶ προβάλλουν τὰς πτέρυγας ἀντὶ τοῦ τοῦ, διότι, δὲν ὑποφέρουν τὰς ἀκτίνας τοῦ ἐκπέμποντος ἀπὸ ἐκεῖ, βεβαίως θὰ εἴπῃ κάποιος ἡ εἰκὼν αὐτῆς εἶναι μία ἐκφρασις συγκαταβάσεως. Διότι, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ τὰς ὑπομένουν, εἰς ἐμὲ τὰ λέγεις αὐτά; Αὐτὰ νὰ τὰ εἴπῃς εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ἐρευνήσουν μετὰ περὶεργειαν τὴν μυστικὴν καὶ μακαρίαν φύσιν, οἱ ὁποῖοι τολμοῦν τὰ ἀτόλμητα. Τὰ Σεραφεῖμ οὐτε κατὰ συγκατάθεσιν τοῦ Θεοῦ δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὸν ἀντικρύσουν, καὶ ἐτόλμησεν ἄνθρωπος νὰ εἴπῃ, ἡ μάλλον ἐτόλμησε νὰ σκεφθῇ, ὅτι δύναται νὰ ἴδῃ μετὰ ἀκρίβειαν καὶ καθαρότητα τὴν ἀπαρβίαστον φύσιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποῖαν δὲν δύναται νὰ ἀπεικονίσῃ οὐτε τὰ χειροῦς. Φρίξτε, οὐρανέ, κλονίσου ἀπὸ τὴν θέσιν σου, γῆ, διότι, αὐτὰ τὰ τολμήματα εἶναι μεγαλῦτερα ἀπὸ ἐκεῖνα. Διότι τὰς ἀσεβείας τοῦ ἐπράττον ἐκεῖνοι τότε, τὰς κάμουν καὶ αὐτοὶ τώρα. Διότι προσκυνοῦν τὴν κτίσιν ὁμοίως. Αὐτὸ ποῦ ἐπενόησαν αὐτοὶ τώρα, κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς, ἐκείνης δὲν ἐτόλμησεν οὐτε νὰ εἴπῃ, οὐτε νὰ ἀκούσῃ. Τὴν λέγεις, λοιπόν. Τὸ φαινόμενον ἦταν μία ἀπλή συγκατάθεσις. Ναί, ἀλλὰ ἦταν συγκατάθεσις τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἂν ὁ Δανιήλ, ποῦ εἶχε μεγάλην πορρωσύνην πρὸς τὸν Θεόν, δὲν ὑπέμεινε νὰ ἴδῃ ἀγγελόν, ὁ ὁποῖος ἐνεφανίσθη εἰς αὐτόν. Ἐὰν ἀλλὰ ἔπεσε καὶ ἐξηπλώθη πρηνής, διότι διελύθησαν τὰ ὄργανα τῆς ὁρατικῆς του μνηστῆς εἰς τὴν δόξαν ἐκείνην,¹¹¹ τί τὸ θαυμαστόν, ὅτι ἐξεπλάγησεν τὰ Σερα-

110 Δούτ. 6. 2. 8.

111 Πρὸς Δαν. 10. 1-8.

φείμ, διότι δεν υπερέφον να βλέπουν την δόξαν εκείνης· διότι δεν είναι, τόσο μεγάλη ή διαφορά του Δανιήλ προς τον θγγελον, όση είναι του Θεού από τας δυνάμεις εκείνας.

Ἄλλα δια να μη ἐπικρίνωμεν περισσότερο εἰς αὐτὰ τὰ θαύματα καὶ ἐμβόλωνμεν τὴν ψυχὴν σας εἰς βάθος, 109 Ἀ ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἱστορίας μας καὶ ἄς τὴν ὀδηγήσωμεν εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ θεματος με ταπεινότερας διηγήσεις. «Καὶ συνέθε κατὰ τὰ ἔτος τοῦ ἀπεβαινεν ὁ βασιλεὺς Ὁζίας» Ἄξιζει νὰ ἀναζητήσωμεν πρῶτα θ ἂ ποῖον λόγον ὁ προφήτης μᾶς προσδιορίζει τὸν χρόνον. Διότι δὲν τὸ κάνει αὐτὸ ἀσκόπως καὶ ἀνευ λόγου. Διότι τὰ στόματα τῶν προφητῶν εἶναι στόμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ εἶνα τέτοιον στόμα δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τίποτε ἀσκόπως. Καὶ ἡμεῖς, λοιπόν, ἄς μὴ τὸ ἀκούσωμεν ἀπρόσεκτα. Διότι, ἐάν οἱ μεταλλωρῆχοι δὲν παραλείπουν νὰ ἐξάγουν καὶ τὰ μικρὰ ψήγματα, ἀλλὰ, ὅταν συναντήσουν χρυσοφόρον φλέβα, Β ἐξετάζουσι ἀκριβῶς καὶ τὰς μικρὰς ἴνας, πόσον μάλλον πρέπει νὰ κάμνωμεν ἡμεῖς τὸ ἴδιον με τὰς Γραφάς. Καὶ, μάλιστα ἐπὶ τῶν μετάλλων ἡ ἀνέρεσις τῶν ζητούμενων εἶνα πολὺν δυσκόλος. Ἐπειδὴ δηλαδὴ καὶ τὰ μέταλλα εἶναι γῆ καὶ ὁ χρυσοὺς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ γῆ, αὐτὴ ἡ ἀνάμειξις τῆς φύσεως τῶν ζητούμενων μετάλλων με τὴν φύσιν τῶν πετρωμάτων τὰ κάμνε ὥστε νὰ μὴ φαίνωνται με τοὺς ὀφθαλμούς. Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ ἐκεῖνο δὲν ἐγκαταλείπτουν τὴν προσπάθειάν των, ἀλλὰ ἐπιμένουν εἰς τὸ ἔργον των με ἀκριβείαν. Καὶ βεβαίως γνωρίζουν με τὴν ὁρασιν τί εἶναι ἀκριβῶς ἡ γῆ καὶ τί ἀκριβῶς εἶναι ὁ χρυσοὺς. Εἰς τὴν περιπτώσειν ὅμως τῆς Γραφῆς τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει ἔτος. Διότι ἐδῶ ὁ χρυσοὺς δὲν εἶναι ἀναμειγμένος με τὴν γῆν, ἀλλὰ εἶνα καθαρὸς χρυσοὺς, Γ «Τὰ λόγια τοῦ Κυρίου», λέγε, «εἶνα καθαρὰ, ἀγνὰ, ἀπὸ λαγμένα ἀπὸ κάθε ψεύδος, ὅμοια πρὸς τὸν ἄργυρον ποῦ ἐπυρακτώθη καὶ ἐχωνεύθη εἰς τὸν κλίβανον τῆς γῆς»⁷ Διότι αἱ Γραφαὶ δὲν εἶναι μέταλλα ποῦ ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ καταργησίου· ἀλλὰ προσφέρουν ἑτοιμοὺς θησαυροὺς, εἰς ἐκείνους ποῦ ζητοῦν τὸν πλοῦτον, ἀπὸ αὐτὰς. Διότι ἀρκεῖ νὰ ἐγκύψουν μόνον καὶ θὰ ἀπέλθουν πλήρεις ἀπὸ κάθε ἀλήθειας. Ἀρκεῖ μόνον νὰ τὰς ἀνοίξουν καὶ θὰ παρατηρήσουν ἀμέσως τὴν λαμπρὴν τῶν πολυτιμῶν λίθων.

⁷ Ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ εἶπα ἀσκόπως, οὔτε παρέπεινα τὸν

λόγον εἰς τὴν τυχὴν, ἀλλὰ τὸ ἔπραξα διότι υπάρχουν μερικοὶ δόναυσοι, ἀνθρώποι, οἱ ὅποιοι, ὅταν λάβουν ἀνὰ χεῖρας τὰς θείας βίβλους καὶ εὗρουν μέσα χρονολογίας καὶ κατάλογον ὀνομάτων, Δ ἀμέσως τὰ προσπερνοῦν καὶ ἀπαντοῦν εἰς ὅσους τοὺς ἐπικρίνουν. Ὀνόματα μόνον εἶνα καὶ δὲν παρέχουν καμμίαν ὠφέλειαν. Π λέγει, Ὁ Θεὸς ὁμλεῖ καὶ σὺ τολμᾷς νὰ εἴπῃς, ὅτι δὲν εἶναι καθόλου χρήσιμα. Διότι, ἐάν εὗρης ἀπλὴν ἐπιγραφήν, δὲν θὰ σταματήσης με ἐνδασφόν, εἰπέ μου, καὶ δὲν θὰ ἀνερευνηθῇ τὸν πλοῦτον ποῦ περιέχει. Καὶ τί λέγω μόνον χρονολογία καὶ ὀνόματα καὶ τίτλους. Μάθε πόσην δύναμιν ἔχει καὶ ἐνός μόνον γράμματος ἡ προσθήκη καὶ παῖσι νὰ καταφρονῇ ὁλόκληρα ὀνόματα. Ὁ πατράρχης μας Ἀβραάμ (διότι, μάλλον ἰδικὸς μας εἶναι αὐτός παρὰ τῶν Ιουδαίων) εἰς τὴν ἀρχὴν ὠνομάζετο Ἀδράμ, τὸ ὅποιον ἐρμηνεύονμεν σημαίνει «περάτης». Ἐ Ἀργότερον μετονομάσθεις Ἀδράμ, ἔγινε πατὴρ ὅλων τῶν ἐθνῶν. Ἔτσι ἡ προσθήκη ἐνός μόνον γράμματος εἰς τὸν δικαῖον τὸν περ ἐθαλε με τόσον μεγάλο ἀξίωμα. Ὅπως δηλαδὴ οἱ βασιλεῖς ἀπονέμουν εἰς τοὺς ὑπάρχους τῶν χρυσὰ διπλώματα, ὡς συμβόλον τῆς ἐξουσίας, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς τότε ἔδωκεν εἰς τὸν δικαῖον ἐκεῖνον τὸ στο χεῖρ ὡς συμβόλον τῆς τιμῆς. 0 Α

Ἀλλὰ περὶ τῶν ὀνομάτων θὰ ὁμιλήσω εἰς ἄλλην περίπτωση. Πόσον μεγάλο εἶνα τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν γνώσιν τῶν χρόνων καὶ πόσον μεγάλη ἡ ὀλαδὴ ἀπὸ τὴν ὀγνωσιν, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τὸ ἀναπτύξω καὶ αὐτὸ τὸ θέμα. Καὶ πρῶτον θὰ τὸ ἀποδείξω ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ γεγονότα τοῦ θείου. Αἱ διαθήκαι καὶ τὰ συμβόλαια γάμων, τὰ συμβόλαια διὰ τὰ χρῆσι καὶ τὰ ἄλλα τὰ πάσης φύσεως ἐάν δὲν ἀναγράφουν ἐπάνω τὴν χρονολογίαν, στερεοῦνται παντὸς κύρους. Διότι αὐτὰ εἶναι ποῦ δίδε ἰσχὺν εἰς αὐτὰ, Β αὐτὸ ἀνατρέπει τὰς ἀμφισβητήσεις, αὐτὸ σὲ ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὰς δικαστήρας καὶ τοὺς ἐχθροὺς τοὺς κάμνε φίλους. Διὰ τοῦτο οἱ συντάκται, τῶν ἐγγράφων αὐτῶν ἀναγράφουν πρῶτα ἐπάνω ἐπάνω τὴν χρονολογίαν, ὅπως τοποθετοῦν τὸν λυχνον ἐπάνω εἰς τὸν λυχνοστάτην, διὰ νὰ φέγγῃ εἰς ὁλοὺς ποῦ εὐρσκοῦνται κάτω. Καὶ ἂν ἀπαρέσθῃ ἀπὸ τὰ συμβόλαια τὰ στοιχεῖα τῆς χρονολογίας, εἶναι ὥσαν νὰ ἀραιέσθῃ τὸ φῶς καὶ νὰ φέρῃς εἰς ὅλα τὰ ἀκότος καὶ τὴν παραχρῆν. Διὰ τοῦτο κάθε δοσοληψία, εἰτε πρὸς φίλους

7 Ὁ Ἀβραάμ κατ' ἀρχὴν ὀνομάζετο Ἀδράμ, τὸ ὅποιον σημαίνει «πατὴρ ἐθνῶν», ἡ καὶ «περάτης» τὸ δὲ Ἀδράμ ὀνομαζομένη κατὰ τὴν ἀλήθειαν.

εἶτε πρὸς ἐχθρούς, εἶτε πρὸς ἀνθρώπους τῆς οἰκίας, εἶτε πρὸς ἐπιτρόπους καὶ οἰκονόμους, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ αὐτῆν τὴν διασφάλισιν καὶ παντοῦ, εἰς ὅλα τὰ ἐγγράφα σημειώνομεν καὶ τὸ ἔτος καὶ τὸν μῆνα, καὶ τὴν ἡμέραν.

© Ἐάν λοιπὸν τὸ πρᾶγμα ἔχη τὴν ἰσχύϊν εἰς τὰς διωτικὰς ὑποθέσεις, εἰς τὰς πνευματικὰς ἔχει ἀκόμη μεγαλύτεραν καὶ χρησιμωτέραν. Διότι τὰς προφητείας αὐτὰς τὰς ἀποδεικνύει προφητείας. Καὶ ἡ προφητεία δὲν εἶναι εἴποτε ἄλλο παρὰ ἡ προαγγελία τῶν μελλόντων. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποῦ ἀγνοεῖ τὰς παρατάσεις καὶ τὸν χρόνον τῶν πραγμάτων, ποῦ ἐλεγχθῆσαν ἡ τῶν γεγονότων ποῦ συνέβησαν, πῶς θὰ δυνηθῇ νὰ ἀποδείξῃ τὸ κύρος τῆς προφητείας εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος τὸ ἀμφισβητεῖ. Ἀπὸ ἐδῶ προέρχονται αἱ ἔρρεες καὶ αἱ νίκαι μεταξύ ἡμῶν καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν, ὅταν ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα, ὅτι, αἱ ἱσκαί μας ἀληθεύει εἶναι παλαιότερα ἀπὸ τὰς ἀληθείας ἐκείνων. Ἀπὸ ἐδῶ ἐπίσης προέρχονται, καὶ αἱ ἀποδείξεις μας διὰ τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν ἀγῶνα, μετὰ τοὺς Ἰουδαίους. Ὁ πρὸς τοὺς ἀθλοῦς καὶ ταλαπύρους Ἰουδαίους, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν τῶν χρόνων διέπραξαν τὸ μέγιστον σφάλμα. Διότι ἐάν ἦκουσαν τὸν πατριάρχην, ὁ ὁποῖος ἔλεγε «δὲν θὰ λείψῃ ἀρχὴν ἀπὸ τὴν φυλὴν Ἰακώβ καὶ ἀρχηγὸς ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους σου, μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἐκεῖνος εἰς τὰ κέρατα τοῦ ὁποῦ ἀπάκνεται αἱ ἐξουσίαι»⁸ καὶ ἐάν παρετήρουν μετὰ ἀκριβείαν τὸν χρόνον τῆς παρουσίας, δὲν θὰ ἐξέπιπτον ἀπὸ τὸν Χριστὸν διὰ νὰ περιπέσουν εἰς τὸν Ἀντίχριστον. Πράγμα τὸ ὁποῖον ὑπηνίχθη καὶ ὁ Ἰσὺς ὁ Χριστός, ὅταν εἶπεν, ὅτι «Ἐγὼ ἦλθον ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατρὸς μου ὡς ἀντιπρόσωπός σου ποῦ φανερώμεν. τὸ δόγμα τοῦ καὶ τὸ θέλημα τοῦ, καὶ ὡς δὲν με δέχσθε καὶ δὲν πιστεύετε εἰς τὴν θεῖαν ἀποστολήν μου. Ἐάν ἔλθῃ ἄλλος ψευδὴς Μεσσίας, ποῦ θὰ ἐπιδιώκῃ τὸ ἱσκὸν τοῦ συμφέρον καὶ τὴν δόξαν τοῦ ἱσκαῦ τοῦ ὀνόματος, ἐκεῖνον θὰ τὸν ὑποδεχῶνται». Εἶδες ποῖον μέγα παράπτωμα ἔπραξεν ἀπὸ τὴν ἀγνοίαν τῶν χρόνων. Μὴ ἀδιαφορήσῃς λοιπὸν διὰ μίαν τόσο μεγάλην ἀλήθειαν. Ὅπως δηλαδὴ στοὺς ἀγροὺς τὰ ἀρροτικά σημεῖα καὶ αἱ στήλαι, δὲν ἐπιτρέπουν νὰ συγχέωνται, αἱ ἀγροτικαὶ ἰδιοκτησίαι, εἴται καὶ αἱ χρονολογίαι, δὲν ἀφίουν τὰ γεγονότα νὰ συμπίπτουν, ἀλλὰ μετὰ τὸν διαχωρισμὸν τῶν καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῆς χρονολογικῆς τῶν τάξεως, μᾶς ἀπαλλάσσουν

⁸ Γεν. 49, 10.
⁹ Ἰαν. 6, 45.

ἀπὸ μεγάλην ταραχήν.

Ἀεῖζει λοιπὸν νὰ σᾶς εἰπῶ ποῖος ἦταν αὐτός ὁ Ὁσίος¹¹ Α' καὶ πότε ἐβασίλευσε καὶ ποῖον ὑπῆρξε βασιλεὺς καὶ πόσον χρόνον ἐβασίλευσε καὶ πῶς ἐτελείωσε τὴν ζωὴν τοῦ. Ἡ μάλλον πρέπει νὰ οἰωπῶμαι πλέον. Διότι κατ' ἀνάγκην θὰ ἀνοχθῶ εἰς ἕνα ἀπειρον πέλους ἱστορίων. Καὶ ὅσοι σκοπεύουν νὰ διασχίσουν ἕνα τέτοιο πέλους πρέπει νὰ ἀρχίσουν τὸ ταξίδιον, ὅχι μετὰ κουρασμένους ἐπιβάτας, ἀλλὰ μετὰ ἀκραιμίων. Διὰ τοῦτο ὑπάρχουν εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς θαλάσσης καὶ λιμένες καὶ νῆσοι, διὰ νὰ ἀναπαύεται ἐνδομίσως ἐκεῖ καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ ὁ ναύτης, ὁ μὲν ἕως ἀφίκεται τὴν κώπην καὶ ὁ ἄλλος ἀπομακρυνόμενος ἀπὸ τοῦ τιμῶν. Διὰ τοῦτο ἐσκέφθησαν οἱ ἄνθρωποι νὰ ἱδρυσθῶν εἰς ὅλους τοὺς δρόμους πανδοχεῖα καὶ καταλύματα, ὅτι διὰ νὰ ξεκουράζωνται, καὶ τὰ ὑπόζυγια καὶ οἱ ὀδοπόροι. Διὰ ταῦτα καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν ὑπάρχει ἐνδεξιγμένος χρόνος σωτηρίας, ὥστε ὅτε ἡμεῖς νὰ κουρασώμεθα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν λόγων, ὅτε καὶ σᾶς νὰ κουράζωμεν. Αὐτὸν τὸν ἐνδεξιγμένον χρόνον ἔχε ὑπ' ὄψιν τοῦ καὶ ὁ Ζολομων, ὅταν λέγει «Εἶναι καρὸς σωτηρίας καὶ καρὸς κατὰ τὸν ὁποῖον ἔχει τὸ δικαίωμα κανεῖς νὰ ἀμύλησῃ»¹² Ἀς ὑπάρξῃ λοιπὸν εἰς ἡμᾶς καρὸς σωτηρίας, διὰ νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὸν διδασκαλὸν καρὸς νὰ ἀμύλησῃ. Διότι τὰ ἱσκαί μας ὁμοιάζουν μετὰ οἶνον, ὁ ὁποῖος προσφάτως ἐλήφθη ἀπὸ τὸ «ὑπολήνιον», ἐνῷ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ὁμοιάζει μετὰ οἶνον παλαιόν, ὁ ὁποῖος παρέχει μεγάλην ὠφέλειαν καὶ δύνανται, εἰς αὐτοὺς ποῦ ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ αὐτά. © Καὶ συνῆθι σήμερον αὐτὸ ποῦ λέγει τὸ εὐαγγέλιον. Μετὰ τὸν κατώτερον οἶνον προσφέρεται ὁ καλύτερος.¹³ Καὶ ὅπως ἐκείνον τὸν οἶνον δὲν τὸν παρήγαγε ἀμπελος, ἀλλὰ τὸν ἔκαμε ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ, ἴσοι καὶ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν τὸν παράγει ἀνθρώπινη δύναντος, ἀλλὰ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ νύματα εἴνευ ἁθρόνα καὶ πνευματικά, ὅς τὰ δεχθώμεν μετὰ ζήλον, ὅς τὰ τηρήσωμεν μετὰ ἀσφάλειαν, ὥστε νὰ ἀρδεύωμεθα διαρκῶς ἀπὸ αὐτὰ καὶ νὰ φέρωμεν ὅρμον τὸν καρπὸν εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐχαίρεισεν αὐτά. Ὁ εἰς αὐτὸν ἀνῆκε, καὶ θόξα καὶ τιμῆμας! μετὰ τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, τὰρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

¹⁰ Ἐκκλ. 9, 1.

¹¹ Πρόκειται διὰ τὸ δοχεῖον ποῦ ἔχοντο εἰς τὸν ναὸν καὶ ἡ χάρις, ὁ ὁποῖος τὸν σκεπάζει διὰ νὰ κατεστῇ ἐκκαλυπτόμεν ἡ μεταφορὰ αὐτοῦ.

¹² Πρβλ. Ἰσά. 2, 10.

ΟΜΙΛΙΑ Α Γ'

ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΗΜΟΜΕΝΩΝ, ΟΠΟΥ ΑΝΕΓΕ-
ΤΑΙ «ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΟΥΖΙΟΥ»¹ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΑΙΕΙ
ΠΟΡΦΥΡΙΣΣΗΣ ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ Ο ΕΝΑΡΧΟΣ ΝΑ ΕΧΗ ΥΠΕΡ
ΒΟΛΙΚΗΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΙΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΙΤΟΝ ΤΟΥ ΚΑΙ ΠΟΣΟΝ ΜΕΓΑΛΟ
ΚΑΚΟΝ ΕΙΝΑΙ Η ΑΛΑΞΟΝΕΙΑ.

11 Ε Εύλογητός ο Θεός, καὶ ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας γε-
νεᾶς ἀναφανήσαν μάρτυρες καὶ ἡρώδημεν καὶ ἡμεῖς νὰ ἴ-
δωμεν ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἐπαφρίζοντο ὑπὲρ τοῦ Χρι-
στοῦ, ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἔσταζον ἄγ.ον αἷμα τοῦ πο-
τιζε, δάψιν τὴν ἐκκλησίαν, οἱ ὅποιοι στάζουν αἷμα, φοβερόν
μὲν εἰς τοὺς δαίμονας, ποθητόν δὲ εἰς τοὺς ἀγγέλους, εἰς
ἡμᾶς δὲ σωτήριον. Ἠρώδημεν νὰ ἴδωμεν ἀνθρώπους νὰ
πολεμοῦν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, νὰ νικοῦν, νὰ στεφανιώνων-
ται.^{1 2} Δ Καὶ δὲν ἠξιώθημεν μόνοι νὰ ἴδωμεν, ἀλλὰ νὰ
δεχθώμεν καὶ τὰ ἴδια τὰ σώματα τῶν ἀθλητῶν καὶ νὰ ἐκα-
μεν τώρα πλησίον μας τοὺς στεφανωμένους ν.κ.ητάς. Ἀλ-
λὰ τὸν λόγον διὰ τοὺς μάρτυρας θὰ τὸν ἀφήσωμεν τώρα
εἰς τὸν ζηλωτὴν τῶν μαρτύρων, τὸν κοινόν μας διδάσκα-
λον. Ἐγὼ δὲ θὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὁζίου,
διὰ νὰ ἐξοφλήσω ἓνα παλαιὸν χρέος καὶ νὰ σᾶς ἀπαλλά-
ξω ἀπὸ τὴν πολύχρονον ἀδημονίαν τῆς ἀκροάσεως. Διότι
ἀνυπομονεῖ τὸ γνωρίζω καλὰ, ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς νὰ ἀ-
κούσῃ τὴν ἱστορίαν ἐκείνην. Καὶ αὐτὴν τὴν ἀδημονίαν τὴν
παρέτενα ἐγὼ, ὅχι διότι ἤθελα νὰ ἐπιτείνω τὸν πόνον
σας, ὡ ἀλλὰ διότι ἐπαδύκα νὰ ἀδείξω τὴν ἐπιθυμίαν σας,
ὥστε ἡ τράπεζα ποὺ σᾶς παραθέτω νὰ σᾶς φωνῇ γλυκυ-
τάτῃ, Διότι οἱ πλάστοι μάγειροι, ἂν οἱ συνδαιτυμόνες
τῶν εἶναι χορτάτοι, θύνανται, νὰ διεγερσῶν τὴν ὄρεξιν
τῶν μὲ πολυτελεῖ ἐδέσματα. Τὴν τράπεζαν ὁμῶς τῶν
πτωχῶν τίποτε δὲν τὴν κόμει, νὰ φαίνεται, τόσοι λαμ-
πρά, ὅσον τὸ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τοὺς συνδαιτυμόνας τοῦ
πεινασμένους.

1. Β' Παρ. 20, 16, πρὸς καὶ Δ' Βουλ. 15. Ἐνθα ὁσως ἀναφέ-
ρεται, ὅς ἡ ἱστορία.

2. Ἐνταῦτ' ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιόχειας Φλαβιανὸς, περὶ τοῦ θανάτου &
κένου ἰστορίας εἰς ἀπονενοστέρας ὁμιλίας.

Ποῖος εἶναι λοιπόν, ὁ Ὁζίας, καὶ ποῖον ἦταν ἀπόγο-
νος καὶ ποῖον βασιλεὺς, καὶ πόσον χρόνον ἐβασίλευσε,
καὶ ποῖα ἐνάρτητα ἔργα ἔπραξε καὶ ποῖα σφάλματα, καὶ
πῶς ἐτερμάτισε τὸν θῆλον τοῦ; Ε Ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ εἰπῶ
τώρα πρὸς σᾶς, ἢ μᾶλλον ὅσα εἶναι δυνατόν νὰ εἰπῶ, ὥ-
στε νὰ μὴ παραπορτίσω τὸ μυαλό σας μὲ τὴν μακρὴν
διήγησιν. Πράγμα ποὺ γίνεται καὶ μὲ τὸ φῶς τοῦ λύχνου.
Πραγματικά, ἂν ἐπιστάξης ἐκεῖ εἰς τὴν θρυαλλίδα σταγό-
να-σταγόνα τὸ λάδι, τότε θίδες τὴν ἀνάλογον προφήν
εἰς τὸ πῦρ. Ἀν ὁμῶς τὸ χύσης ὅλον μαζί τὸ λάδι, τότε
σθῆναι καὶ τὴν ὑπάρχουσαν φλόγα. Αὐτὸς λοιπόν ὁ Ὁ-
ζίας ἦταν ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ καὶ ἦταν βασιλεὺς τῶν Ἰ-
ουδαίων. Ἐβασίλευσε δὲ πενήντα δυο ἔτη. Εἰς τὴν ἀρχὴν
ἐκυβερνοῦσε μὲ ἐπιτυχαν, ἀργότερον ὁμῶς ἔπεσεν εἰς
τὴν ἁμαρτίαν. Διότι, ἀφ' οὗ ὑπερεξέτιμησε τὴν ἀξίαν του,
ἐκτελέσεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερουσῆς. Δ Τόσον μεγάλο
κακὸν εἶναι ἡ ἀλαζονεία. Καὶ πραγματικά, πείθει τὸν κα-
θένα νὰ ἀγνοῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ ὕστερ' ἀπὸ πολλοὺς
μόχθους καταστρέφει τὸν θησαυρὸν τῆς ἀρετῆς. Κα τὰ
μὲν ἀλλὰ κακὰ συνήθως μᾶς νικοῦν, ἔσαν ἀμελοῦμεν, ἐνῶ
αὐτὴ γεννᾶται, ἐνῶ ζῶμεν εἰς τὴν ἀρετὴν. Διότι, ὅποτε
δὲν συνιθίζει, τόσοι νὰ γεννᾷ τὴν ἀλαζονείαν, ὅσον ἡ ἀ-
γαθὴ συνειδήσις, ἐάν δὲν προσέχωμεν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ
Χριστὸς, ὁ ὁποῖος ἐγνωρίζεν, ὅτι μετὰ τὰ κατωρθώματα
ἐμφανίζεται μέσα μας αὐτὸ τὸ πάθος, ἔλεγεν εἰς τοὺς μα-
θητάς. Ε «Ὅταν κάμετε ὅλα ὅσα σᾶς ἐπέταξεν ὁ Θεός
διὰ τῶν ἐντολῶν του, πρέπει νὰ λέγετε, ὅτι εἰμεθα δοῦ-
λοι ἀχρηστοί»¹. Ὅταν δηλαδὴ τὸ θηρίον πρόκειται νὰ
ἀσπλῇ μέσα σας, τότε, λέγει, νὰ τοῦ κλείετε τὴν θύραν
μὲ τὰς λέξεις αὐτάς. Καὶ δὲν τοὺς εἶπε, ὅταν τὰ κάμετε
ὅλα εἰσθε ἀχρηστοί, ἀλλὰ νὰ λέγετε ὅτι εἰμεθα ἀχρη-
στοί. Λέγε το, μὴ φοβηθῇς, ἐγὼ δὲν θὰ ἀποφασίσω μὲ
γνώμονα τὴν ἰδικὴν σου κρίσιν. Ἀν δηλαδὴ σὺ εἰπῇς τὸν
ἑαυτὸν σου ἀχρηστον, ἐγὼ σὲ στεφανώσω ὡς χρήσιμον.
Ἔτσι καὶ ἄλλοι λέγει: «Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀναμίας σου,
διὰ νὰ δικαιωθῇς»². Δ Εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια μετὰ
τὴν κατηγορίαν καὶ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἁμαρτημάτων ἀνα-
μένει τὸν κατηγορούμενον ὁ θάνατος. Ἐνῶ εἰς τὸ θεῖον δι-
καστήριον μετὰ τὴν κατηγορίαν ἀποκολουθεῖ ὁ στέφανος.
Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Σολομών ἔλεγε: Μὴ παριστάνῃς τὸν ἑαυ-

1. Λουκ. 17, 10.

2. Ἠσ. 48, 36.

τόν σου δίκαιον ενώπιον τοῦ Κυρίου.⁸ Μὰ ὁ Ὁσίος δὲν ἤκουσε τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ εἰσέβαλεν εἰς τὸν ναόν καὶ ᾤδελε νὰ θυμιάσῃ, καὶ δὲν ἤνείχετο τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ ἱερέως. Τί ἔκαμε λοιπὸν ὁ Θεός; Τοῦ ἔστειλε λίθρον εἰς τὸ μέτωπον, διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸ ἀνοσίχλητον πρόσωπον καὶ διὰ νὰ τὸν διδάξῃ, ὅτι τὸ δικαστήριον εἶναι θεοῦ καὶ ὅτι ὁ πόλεμος δὲν ἦταν με ἀνθρώπους. Αὐτὰ εἶναι τὰ σχετικὰ με τὸν Ὁσίαν. Β' Ἀλλὰ ὡς βεβέλωμεν τὴν ἱστορίαν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Διότι δι' αὐτὸ ἀκριδῶς σὰς διηγήθημεν ἕκ τῶν προτέρων ὅλα αὐτὰ συντόμως, ὥστε, ὅταν ἀκούσετε τὴν Γραφὴν νὰ τὰ ἐξηγῆται αὐτά, νὰ τὰ παρακολουθεῖτε με ἀκριβείαν. Ἀλλὰ προσέχετε. «Καὶ ἐπράξε», λέγει, «ὁ Ὁσίος τὸ ὀρθόν καὶ εὐάρεστον ενώπιον τοῦ Κυρίου». ⁹ Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἡ Γραφή ἐπιβεβαιώνει τὴν μεγάλην του ἀρετὴν. Διότι, δὲν ἐπράττε μόνον τὸ ὀρθόν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπράττει ενώπιον τοῦ Κυρίου, ὅχι πρὸς ἐπίδειξιν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἐκεῖνοι μεταξὺ τῶν ἰουδαίων ποῦ ἐσάλπιζον πρὶν ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην, ποῦ ἠρᾶνίζαν τὰ πρόσωπα τῶν κατὰ τὰς ὑψηλότητας, ¹⁰ ποῦ ἔκαμιναν τὴν προσελκὴν τῶν εἰς τὰ σταυροδρόμια. ¹¹ Καὶ τί δύναται νὰ εἶναι ἀθλιώτερον ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἀφοῦ τοὺς μὲν μύχτους τοὺς ὑπομένουν, ἀλλὰ χάνουν κάθε ἀμοιβήν;

Τί κάμνεις, ὦ ἄνθρωπε. Εἰς ἄλλον πρόκειται νὰ λογοδοτήσῃς διὰ τὰς πράξεις σου, καὶ ἄλλον καλεῖς μάρτυρα τῶν πράξεών σου. Ἐχεις ἄλλον δικαστὴν καὶ ἐγκαθιστῆς ἄλλον θεατὴν; Δὲν βλέπεις τοὺς ἡνιόχους, οἱ ὅποιοι κατὰ τὰς ἱπποδρομίας, ἐνῷ ὅλη ἡ πόλις κῆθηται ἐπάνω εἰς τὰς κερκίδας, αὐτοὶ παρατρέχουν ὅλον τὸ μέρος τοῦ σταδίου. ¹² καὶ προσπαθοῦν νὰ κατασφύρουν τὰ ὄρματα τῶν ἀντιπάλων εἰς ἐκεῖνο τὸ σημεῖον, ὅπου θὰ ἴδωσιν, ὅτι κἀκεῖται ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπὸ τῶσα μάτια θεωροῦν περισσότερο ἀφ' ὅσιστον μόνον εἶνα ὀφθαλμοί; Σὺ ὅμως ὁ ὁποῖος βλέπεις τὸν βασιλεῖα τῶν Ἰβίων τῶν ἀγγέλων νὰ εἶναι ἀγωνοθέτης εἰς τοὺς ἰδικούς σου δρόμους ἀφήνεις ἐκεῖνον καὶ καταφεύγεις εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀμοιβολῶν σου. Καὶ διὰ τοῦτο ἀκριδῶς ὥστερα ἀπὸ τοὺς μύχτους ἀγῶνας σου ἀναγκρεῖς ἀσπεράνωτος, ὥστερα ἀπὸ πολλοὺς ἰδρύτας ἀπέρχεσαι πρὸς τὸν ἀγωνοθέτην χωρὶς βραβεῖα, Ἀλλὰ ὁ Ὁσίος δὲν ἦταν τέτοιος, ἀλλὰ ἔκαμνε

8. Πρὸς Ἑβραίους 7, 15-16.

9. Β' Παρὰλ. 29, 4.

10. Πρὸς Ματθ. 5, 8 ὁ καὶ 16.

τὸ ὀρθόν καὶ τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Ε' Πῶς λοιπὸν ἐνῷ ἔζη με τὴν προσηκόν, ὑπεσκελισθὴ καὶ κατέπεσεν. Αὐτὸ ἀκριδῶς καὶ ἐγὼ θαυμάζω καὶ διερωτῶμαι. ἢ μᾶλλον τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀξιὸν ἀπαρίας. Διότι ἦταν ἐνθουσιασμός, εἶνα ὅν, τὸ ἀποῖον διολισθαίνει ἐνκόλως πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ ῥέπει ἐντόμως πρὸς τὴν κακίαν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ δύσκολον ἀλλὰ εἶναι καὶ διότι μᾶς προσέταξεν ὁ Θεός νὰ βαδίζωμεν τὴν στενὴν ὁδὸν τοῦ εἶναι νεκρᾶν θλίψεως καὶ περιβάλλεται ἀπὸ κρημνοὺς καὶ μετὰ τὰς δύο πλευράς της. ¹⁴ Α' Ὅταν λοιπὸν συνιπάρξουν καὶ ἡ εὐκολία τῆς θελήσεως καὶ ἡ δυσκολία τῆς ὁδοῦ, νὰ μὴ θαυμάζῃς πλέον διὰ τὰ παραπτώματα. Διότι ὅπως οἱ σκηνοβάται εἰς τὰ θέατρα ἂν δὲν προσέξουν ὀλίγον, θὰ ἀνατραποῦν καὶ θὰ πέσουν εἰς τὴν ὀρχήστραν καὶ θὰ συντριβοῦν, ὅτσι καὶ ὅσο βαδίζουν τὴν ὁδὸν αὐτὴν, ἂν ἀδιοφορήσουν ὀλίγον, κατακρημνίζονται. Καὶ πραγματικὰ ἡ ὁδὸς αὐτὴ εἶναι στενωτέρα ἀπὸ τὸ σκηνὸν ἐκεῖνο καὶ ἀπώταμος καὶ ἀνηφορικὴ καὶ πολὺ ὑψηλότερα ἀπὸ αὐτὸ. Β' Διότι τελειώνει ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ὅτε γίνετα περισσώτερον ἐπικίνδυνος ἢ διέβασίς της, ὅταν φθάσωμεν ἐπάνω εἰς τὴν κόρυφην. Διότι ὅσοι ἴστανται πολὺ ὑψηλὰ δοκίμαζον μεγάλων τρόμων καὶ μὴ μόνον ἀσφάλεια ἀπομένε εἰς αὐτοὺς, νὰ μὴ σκύψουν κάτω, νὰ μὴ κοιτάξουν πρὸς τὴν γῆν. Διότι ἀπὸ τῶσον ὕψους προκαλεῖται μεγάλη σκοτεινία. Διὰ τοῦτο ὁ προφήτης συνεχῶς μᾶς φωνάζει καὶ μᾶς λέγει. «Εἰς τὸ τέλος μὴ καταστρέψῃς τὴν ψυχὴν μου». ¹⁵ Ὅταν ἡ ψυχὴ μας ἀδιοφορῇ νὰ τὴν ἀνακαλῇ εἰς τὴν ἐγρήγορσιν, καὶ ὅταν πρὸκειται νὰ καταπέσῃ, νὰ τὴν συγκρατῇ καὶ τὴν καταυθύνῃ. Διότι, εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν χρειάζεμεθα μεγάλην παραγορὰν. Διὰ τὸ τέλος πάντων, διότι κάθε ἀνθρώπος, καὶ ἂν εἶναι νεωδότης, ὅταν πρόκειται νὰ προχωρήσῃ εἰς ἕνα ἔργον, ¹⁶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπιθεωρεῖ μὲν ζήλον, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του εἶναι ἀκαμφοῦν καὶ ἡ δύναμις του εἶναι ἀκόμην ρωμαλέα καὶ προχωρεῖ μετ' εὐκολίαν εἰς τὸ ἔργον. Ὅταν ὅμως διανύσωμεν τὸ μεγαλύτερον μέρος, τῆς ὁδοῦ καὶ ἡ προθυμία μας μαρνανθῇ, καὶ ἡ δύναμις μας ἐξαντληθῇ καὶ πρόκειται νὰ καταπέσωμεν, τότε ἔρχετα εἰς τὴν κατάλληλον στήλην συμπαροσάτης μας ὁ προφήτης καὶ μᾶς ἀπλῶνε τοὺς λόγους του αὐτοῦς, σὺν μίαν

8. Ψαλμ. 56, 1.

δακτηρίαν, όταν μᾶς λέγῃ «Εἰς τὸ τέλος μὴ καταστρέψῃς τὴν ψυχὴν σου».

Καὶ πραγματικά, ὁ διόδολος τότε ὁρᾷ μὲ μεγαλύνειραν οφειρότητα. Καί, ὅπως οἱ περσῆς, τοῦ τέλους εἰς τὴν θάλασσαν, ἐν ἐπιτίθενται εἰς τὰ πλοῖα, όταν αὐτὰ ἐξέρχονται ἀπὸ τὸν λιμένα D (δ.ὅτι ποῖον ὄφελος ἔχουν νὰ θυθίσουν κενὸν τὸ σκάφος;), ἀλλὰ, όταν ἐπανερχονται κατὰφορτα, τότε θέτουν εἰς ἐφαρμογὴν ὅλα τὰ τεχνήσματα τῶν, ἔτσι καὶ ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων, όταν ἰδῇ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔχουν συναγάγει πολλὰ νηστεῖαν, προσευχάς, ἐλεησύνην, σωφροσύνην καὶ ὅλην ἐν γένει τὴν ἀρετὴν, όταν ἰδῇ τὸν πλοῖόν μας γεμῶτον ἀπὸ τοὺς πολυτίμους λίθους τῆς εὐσεβείας, τότε ἐπιτίθεται καὶ ἀπὸ παντοῦ ὑπονομεύει τὸν θησαυρόν, ὥστε νὰ θυθῇ τὸ σκάφος πλησίον εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένας καὶ νὰ τοὺς στείλῃ πλέον γυμνοὺς εἰς ἐκεῖνον τὸν λιμένα E. Διὰ τοῦτο ὁ προφήτης μᾶς παραίνε⁹ ὅλους καὶ μᾶς λέγει «Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρῃς τὴν ψυχὴν σου». Καὶ πράγματι, μετὰ τὴν πτώσιν αὐτοῦ τοῦ εἰδούς ἡ ἀνδρώσις εἶναι δύσκολος, «διότι, όταν ἕνας πᾶρῃ τὸν κατήφορον καὶ ὀλισθήσῃ εἰς θάλας κακῶν ἀναίσχυντος πλέον καὶ πωρωμένος, καταφρονεῖ τοὺς πάντας»¹⁰ Καὶ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τίπτε εἰς τὴν ἀρχήν, τὸν συγχωροῦμεν ὅλοι διὰ τὴν ἀπειρίαν του. Ἐκεῖνον ὅμως, ὁ ὁποῖος ὑπεσκελίσθη ὑστερον ἀπὸ πολλοὺς δρόμους¹¹ ἂν δὲν τὸν θεωρεῖ κανεὶς εὐκόλως ὅτιον συγγνώμης ἢ δικαιολογίας. Διότι, ἡ πτώσις τότε φαίνεται ὅτι πρόσχετα ἀπὸ ἀδιαφορίαν. Καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο τὸ δεινόν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πτώσιν αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων σκανδαλίζονται καὶ πολλοί, ὥστε καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀποψὴν τὸ ἁμάρτημα γίνεταί ἀσυγχώρητον.

Ἐχόντες λοιπὸν ὅλα αὐτὰ ὑπ' ὄψιν μας ἂς ἀκούωμεν τὸν προφήτην καὶ εἰς τὸ τέλος ἂς μὴ διαφειρώμεν τὴν ψυχὴν μας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἱεζεκιὴλ ἐφώνησε καὶ ἔλεγε: Ἐὖν κανεὶς ὑπάσῃ δικαίος εἰς τὴν ζωὴν του ἔπειτα δὲ μεταπέσῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, δὲν θὰ λογαριασθῶν ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ δίκαιοι πόδες, ἀλλὰ θὰ ἀποβῇ ὡς ἁμαρτωλός.¹² B Πραγματικά καὶ αὐτὸς φοβέται διὰ τὸ τέλος. Καὶ ὅχι, μόνον μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀντιθέτων ἀποδεικνύεται ἡ μεγάλη ἰσχύς τοῦ πράγματος. Διότι ἂν κανεὶς εἶναι ἁμαρτωλός, λέγει καὶ ἔπειτα μετὰ

ὁληθῇ καὶ γίνῃ δικαίος, δὲν θὰ λογαριασθῶν οἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ καὶ θὰ λήσῃ εἰς τὴν δικαιοσύνην του.¹³ Βλέπεις καὶ ἐδῶ, ὅτι φροντίζει πολὺ δὲ τὸ τέλος. Διὰ τὸ μὴ χαθῇ λοιπὸν καὶ ὁ δικαίος ἀπὸ ἀδιαφορίαν, ὅτι ἐπέδειξε μεγάλην πεποιθῆσιν εἰς τὴν δικαιοσύνην του τὸν φοβέται μὲ τὸ τέλος. Καὶ διὰ τὸ μὴ μὲν διαρκῶς εἰς τὴν πτώσιν καὶ ὁ ἁμαρτωλός, ἀπελπισμένος ἀπὸ τὰ παραπτώματά του, τὸν ἀνορθώνει μὲ τὸ τέλος. C Ἡμάρτησες, λέγει, πολὺ, ἀλλὰ μὴ ἀπελπίζῃσαι. Διότι ὑπάρχει ἐπάνοδος ἐὰν δείξῃς τὸ τέλος ἀντίθετον ἀπὸ τὴν ἀρχήν. Πάλι, πρὸς τὸν δικαίον λέγει. Κατῶρθωσες πολλὰ, ἀλλὰ μὴ ἐπαναπαυθῇς, διότι συμβαίνει καὶ νὰ πᾶσῃς, ἂν δὲν ἐπιδεκνῇς ἕως τὸ τέλος τὸν ἴδιον ζῆλον. Εἶδες πῶς ἀφῆρεσε τοῦ μὲν ἑνὸς τὴν ἀδιαφορίαν, τοῦ δὲ ἑλλοῦ τὴν ἀπερίαν.

Ὁ Ὀυζίας δὲν ἤκουσε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Δ' αὐτὸ καὶ κατέπερεν, ἀπὸ ἐπανάπαυσιν, κατὰ ἕνα τρόπον ἐπικίνδυνον καὶ ἀκεπαυρῶτον. Διότι κάθε πτώσις δὲν μᾶς προκαλεῖ τὸ ἴδιον τραῦμα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ἄλλα μὲν ἐπιουρουν τὴν κατάρκισιν μόνον, ἐνῶ ἄλλαι δέχονται αὐστηροτάτην τιμωρίαν. D Ὁ Παῦλος ἐπέτιμα ὡς ἐξῆς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἰς τὰ κοινὰ δέπντα δὲν ἀνέμενον τοὺς ἀδελφούς των. «Ἡ παραγγελία αὐτῇ τοῦ προκεῖται νὰ σὺς κάμω, δὲν εἶναι πρὸς ἑαυτὸν σαρε»¹⁴ Βλέπεις ὅτι τὸ ἁμάρτημα φθάνει ἕως τὴν κατάρκισιν, καὶ ἔχει τιμωρίαν τὴν μομφήν. Ἀλλὰ δὲν κάμνει τὸ ἴδιον, όταν ὁ μὴ περὶ πορνείας. Ἀλλὰ τί κάμνει, εἰδὼν ὅτι πᾶν κανεὶς κατὰστρέφῃ τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, θὰ καταστρέφῃ τοῦτον ὁ Θεός.¹⁵ Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει μομφή, οὐτε καταδική, ἀλλὰ ἡ βαρυτέρα τιμωρία. Γνωρίζει καὶ ὁ Σολομὸν διαφορὰς, ἁμαρτημάτων. Συγκρίνων τὴν κλοπὴν μὲ τὴν μοιχείαν λέγει, τὰ ἐξῆς: «Δὲν εἶναι καθόλου παράδοξον νὰ συλληφθῇ κανεὶς τὴν ὥραν τοῦ κλέπτε, διότι κλέπτει, ἐπεὶ δὲ πεινᾷ δὲ νὰ χορτάσῃ τὴν κοιλίαν του. E Ὁ μοιχὸς ὅμως, εἰς αἵτας τῆς ἀφροσύνης του, ἐτοιμάζει καὶ ἐπιφέρει καταστροφὴν εἰς τὴν ζωὴν του»¹⁶ Ἁμάρτημα, λέγει, εἶναι καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ εἶναι, ἀλλὰ τὸ μὲν εἶναι εἶναι μικρότερον ἐνῶ τὸ εἶναι εἶναι μεγαλύτερον. Διότι ὁ ἕνας ἔχει τὴν δικαιολογίαν τῆς πτωχείας, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ στερεῖται ἀπὸ

9. Παροιμ. 16. 3.

10. Πρὸς 1. 3, 20.

11. Πρὸς 1. 15, 21.

12. Α' Κορινθ. 13. 17.

13. Α' Κορινθ. 8. 17.

14. Παροιμ. 6, 30, 32.

κάθε δικαιολογίαν. Ἀλλά, θά εἰπῇ κάποιος ἔχει καί αὐτός τήν ἐπιθυμίαν καὶ προσέρχεται, ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην. ¹⁶ Α Ἀλλά ἡ συζυγὸς τοῦ δέν τὸ ἐπιτρέπεται, ἀλλά εἶναι κοντά του καὶ τοῦ στερεῖ κάθε δικαιολογίαν διότι δι' αὐτὸ ὑπάρχει ὁ γάμος καὶ ἡ νόμιμος ἀπόλαυσις, διὰ τὴν μὴ δύναται ὁ ἄνδρας νὰ προσβάλλῃ καμμίαν τὸ αὐτὴν δικαιολογίαν. Διὰ τοῦτο τοῦ ἐδόθη βοηθὸς ἡ γυναῖκα διὰ νὰ καταστήλῃ τὴν φύσιν, ὅταν μαίνεται, διὰ νὰ κατευνάσῃ τὰ κύματα τῆς ἐπιθυμίας.

Ὅπως λοιπὸν ὁ κυβερνήτης, ἂν ναυαγήσῃ μετὰ τὸ πλοῖον τοῦ εἰς τὸν λιμένα, δὲν δύναται νὰ τύχῃ καμμίαν συγγνώμης, ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ τοῦ προσφέρει ὁ γάμος, ἂν ὑπονομεύῃ τὸν γάμον ἄλλου ἢ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ὁποιοῦνδήποτε ἄλλην γυναῖκα, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ κάποια δικαιολογίαν οὔτε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων οὔτε πλοῖον τοῦ Θεοῦ καὶ ἂν ἐπικαλεῖται ἡμεῖς τοὺς φορὰς τὴν φυσικὴν ἀπόλαυσιν. Β Ἡ μάλλον ποία ἀπόλαυσις δύναται νὰ προέλθῃ ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει φόβος καὶ ἀγωνία καὶ κίνδυνος καὶ προσδοκία τῶν δεινῶν, ὅπου ὑπάρχουν δικαστήρια καὶ εὐθυνα, καὶ θυμὸς τοῦ δικαστοῦ, καὶ ἔρις καὶ θῆμος, καὶ δάραρρον καὶ τιμωρία. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τρέμει καὶ φοβεῖται, τὰ πάντα, τὰς σκιὰς, τοὺς τοίχους, τοὺς ἰδίους τοὺς λίθους, ὡς νὰ εἶχαν φωνὴν. Ὑποβλέπει καὶ ὑποπέυεται τοὺς πάντας, τοὺς ἀνθρώπους τῆς οἰκίας του, τοὺς γείτονας τοὺς φίλους, τοὺς ἐχθρούς, ἐκείνους τοὺς τὰ γνωρίζουν ὅλα ἐκείνους τοὺς δὲν γνωρίζουν τίποτε. Μάλλον ἂν θέλῃς, ἂς κάμωμεν μίαν ἀφαίρεσιν καὶ ἂς δεχθῶμεν, ὅτι δὲν γνωρίζει κανεὶς τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ παρὰ μόνον αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ μετὰ τῆς ὁποίας πορνεύεται. C Πῶς θὰ ὑποφέρῃ τὸν ἐλεγγον τῆς συνειδήσεως, ἡ ὅποια θὰ τὸν ἀκολουθεῖ παντοῦ ὡς σὺστηρὸς κατήγορος. Ὅπως λοιπὸν κανεὶς δὲν δύναται νὰ κρυφθῇ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, ἔτσι δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ οὔτε τὴν ἀπόφασιν τοῦ δικαστοῦ ἐκείνου. Αὐτὸ τὸ δικαστήριον δὲν διαφθείρεται μετὰ τὰς χρήματα δὲν ὑποχωρεῖ μπροστὰ στὴν κολακείαν. Διότι εἶναι θέον καὶ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐγκατεστημένον ἐς τὰς ψυχὰς μας. Πραγματικὰ «ὁ μοχλὸς ἐξ αἰτίας τῆς ἀφοσιότητος τοῦ ἐτοιμάζει καὶ ἐπιφέρει καταστροφὴν εἰς τὴν ζωὴν του» ¹⁷ Ἀλλά καὶ ὁ κλέπτης δὲν διαφεύγει τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ τιμωρεῖται, τιμωρεῖται, ὡς ἐπιτέμνετον. Διότι οἱ συγκρίσεις

15. Ἐν 2 6, 32

δὲν ὀδηγοῦν τὰ συγκρινόμενα εἰς τὴν ἀντίθετον κατηγορίαν, ὁ δὲν καθὼς ἐπιτρέπουν νὰ μένουν αὐτὰ καθενα εἰς τὴν ἰδικήν του ποιότητα, εἰσάγουν ἀπλῶς τὴν ἐπιεικειαν καὶ τὴν ἀσθηρότητα. ¹⁸ Ἰσως δὲν κατενόησατε αὐτὰ τοῦ εἶπα. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν νὰ τὰ διατυπώσω σαφέστερον.

Ὁ γάμος εἶναι καλὸν πρᾶγμα, ἀλλὰ ἀνωτέρα εἶναι ἡ παρθενοία. Δὲν εἶναι ὁμοῦ κακὸν ὁ γάμος, ἐπειδὴ ἡ παρθενοία εἶναι ἀνωτέρα, ἀλλὰ εἶναι ἀπλῶς κατώτερος ἀπὸ ἐκείνην, εἶναι ὁμῶς καὶ αὐτὸς καλόν. Ἔτσι, καὶ ἐδῶ. Εἶναι κακὸν ἡ κλοπὴ, ἀλλὰ κατώτερον ἀπὸ τὴν πορνείαν, ὁμοῦς εἶναι κακὸν καὶ ἡ κλοπὴ. Εἶδες διαφορὰς ἀμαρτημάτων, Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν ποῖαν ἀμαρτίαν ἐπιδραμεν αὐτός. «Ὑπερηφανεύθη», λέγει, «ἡ καρδία του» ¹⁹ Ἐ Δύσκολον τὸ τροῦμα, διότι εἶναι ἀλαζονεία καὶ ἡ ἀλαζονεία εἶναι πηγὴ ὅλων τῶν κακῶν. Καὶ διὰ νὰ κατανοήσῃς τὴν κακίαν τοῦ νοσήματος αὐτοῦ, δοκίμασε τὸ ἔξῃς. Τὰ μὲν ἄλλα ἀμαρτήματα σπέρνονται γύρω ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας φύσιν, ἐνῷ ἡ ὑπερηφάνεια ἀσώματον δύναμιν τὴν ἀπέστασεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν κατέβαλε. Διότι τὸν διάδολον, ὁ ὁποῖος προηγουμένως δὲν ἦταν διάδολος, αὐτὸν τὸν ἔκαμε νὰ εἶναι διάδολος. ¹¹⁷ Α Ἄς φέρωμεν λοιπὸν μάρτυρα περὶ αὐτοῦ τὸν Ἰησοῦν ὁ ὁποῖος λέγει: Θὰ ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θὰ γίνω ὁμοῦς μετὰ τὸν Ὑψιστον. ¹¹⁸ Ὁσοὶ δὲν ἀποδέχονται εὐχαρίστως τὰς ἀλληγορίας, θὰ ἀπορρίψουν τὴν μαρτυρίαν μας. Ἄν ὁμοῦς στήσωμεν τὸν Παῦλον ὡς κατήγορον αὐτοῦ, οὐδεὶς πλέον θὰ φέρῃ ἀντιρρήσεις. Τὴν ἔγραφε λοιπὸν ὁ Παῦλος πρὸς τὸν Τιμόθεον, «Ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προσφάτως ἀπεδέχθη τὸ κήρυγμα, δὲν πρέπει νὰ τὸν προωθώμεν εἰς τὸ μέγα ἀξίωμα τῆς ἐπισκοπῆς. Καὶ τὸ εἶπε ὡς ἐξῆς «Πρέπει νὰ μὴ εἶναι νεοκατήχητος καὶ νεοφυτευμένος εἰς τὸν πνευματικὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου. Δὲν πρέπει δὲ νὰ εἶναι νεοκατήχητος, διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύθῃ καὶ πᾶσι εἰς τὴν αὐτὴν ἐξ ὑπερηφανείας καταδύκῃ, τοῦ ἔπτεσε καὶ ὁ διάδολος» ¹¹⁹ Διὰ νὰ μὴ πιάθῃ, λέγει, τὰ ἴδια μετ' αὐτόν, διαπρέπτων τὰ ἴδια ἀμαρτήματα.

Β Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἀπὸ ἐδῶ φανερόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅσα συνεβούλευσεν ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων εἰς τὸν πρωτόπλοστον. Ὅπως δηλαδὴ οἱ ἀγαθοὶ συνηθίζουν νὰ

16. Ε' Παρὰ 26, 16.

17. Πρὸς 14, 14.

18. Α' Τιμόθ. 3, 6.

συμβουλεύουν τους άλλους να πράττουν εκείνα, χάρις εις τὰ ὅποια αὐτοὶ ἐγιναν ἀγαθοί, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ οἱ κακοὶ συνηθίζουν νὰ εἰσηγούνται εἰς τοὺς ἄλλους ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὅποια αὐτοὶ ἐγιναν φαῦλοι. Εἶνα καὶ τοῦτο ἓνα εἶδος κακίας καὶ θεωροῦν τὴν ἀπωλείαν τῶν ἄλλων ὡς κατηγορίαν τῆς ἰδικῆς των τιμωρίας. Τί συμβουλεύουν λοιπὸν ὁ διάβολος εἰς τὸν Ἀδάμ; Νὰ φαντασθῇ τὸν εαυτὸν τοῦ ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἰδικήν του φύσιν καὶ νὰ ἐλπίσῃ νὰ γίνῃ ἴσος πρὸς τὸν Θεόν.¹⁹ Ὁ Ἑάν, λέγει, αὐτὸ ἐμὲ μὲ ἐξεδύκεν ἀπὸ τὸν αἰῶνα, πολλὸ περισσότερον αὐτὸ τὸ ἴδιον θὰ ἐκδιώξῃ αὐτὸν ἀπὸ τὸν Παράδεισον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σολομὼν ἔλεγεν: «Ὁ Κύριος ἀντιτάσσεται πρὸς τοὺς ὑπερηφάνους».²⁰ Δὲν εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀφῆκε, τοὺς ὑπερηφάνους, τοὺς ἐγκαταλείπει καὶ τοὺς στερεῖ τὴν βοήθειάν του, ἀλλὰ εἶπεν ἀντιτάσσεται.²¹ Ὅχι ὅτι ἐχρειάζετο πορᾶταιν στρατοῦ καὶ μάχην πρὸς τὸν ὑπερήφανον. Διότι δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα περισσότερον ἀθάνατον ἀπὸ τὸν ὑπερήφανον ἄνθρωπον. Ὅπως δηλαδὴ ὁ ἀνθρώπος ποῦ ἔχασε τὴν δρασίν του εἶναι ἐκτεθειμένος εἰς τὰς ἀδικοπράγίας θλίυν, ἔτσι καὶ ὁ ὑπερήφανος, ὁ ὁποῖος δὲν γνωρίζει τὸν Κύριον (διότι ἀρχὴ τῆς ὑπερηφανείας, λέγε, εἶναι ἡ ἀγνοα τοῦ Κυρίου).²² Ὁ καὶ εἶνε ἐδάλωτος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ ἐξέπεσεν ἀπὸ τὸ φῶς ἐκεῖνο. Καὶ ἰσχυρὸς νὰ ἦταν, δὲν θὰ ἐχρειάζετο ὁ Θεὸς νὰ συνάψῃ μάχην πρὸς αὐτόν. Διὸ αὐτὸς εἰς τὸν ὅπου ἤρκεσεν ἡ δούλησις νὰ δημιουργήσῃ τὰ πάντα, πολὺ περισσότερον ἀρκεῖ διὰ τὸν ἀφανισμόν αὐτῶν. Διὰ ποῖον λόγον τότε λέγε «ἀντιτάσσεται» Διὰ τὴν δειξίην τὴν μεγάλην του ἀπέχου πρὸς τὸν ὑπερήφανον. Ὅτι εἶναι δυσκόλον τὸ τραῦμα τῆς ὑπερηφανείας, εἶναι φανερόν καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀπὸ ἄλλα σημεῖα. Καὶ ἂν θέλετε ὡς μάθωμεν καὶ ἀπὸ ἄλλου τὴν αἰτίαν ἀπὸ τὴν ὁποῖαν προέρχεται αὕτη ἡ πληγὴ. Ἐξαιτίας ἡ Γραφὴ, ὅταν πρόκειται νὰ κατηγορήσῃ κάποιον, συνηθίζει νὰ μὴ ἀναφέρῃ μόνον τὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ νὰ μᾶς διδάσκῃ καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀμαρτίας. Καὶ τὸ κάμνει, αὐτὸ διὰ νὰ καταστήσῃ ἀσφαλεστέους τοὺς ὕμεις, ὥστε νὰ μὴ περιπέσουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ ἴδια ἀμαρτήματα. Ἔτσι καὶ οἱ ἱερεῖς, ὅταν ἐπιτιμῶνται τοὺς ἁρῶνους, πρὶν ἀπὸ τὴν νόσον ἀναζητοῦν τὴν πηγὴν τῆς, ὥστε νὰ καταπολεμήσουν τὸ κακὸν ἀπὸ τὴν ρίζαν του. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἀποκόπτει μόνον τοὺς βλαστοὺς καὶ ἀφήνῃ τὴν ρίζαν, δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο παρὰ ματα σπονεῖ.²³ Α

19. Ἐφθ. Γεν. 3 εἰ

20. Παροιμ. 3, 34 καὶ Α. Πέτρ. 5, 5. α. 4, 6.

21. Πρβλ. Ἑκκλ. 10 εἰ.

ζαν του. Διότι ἐκεῖνος ποῦ ἀποκόπτει μόνον τοὺς βλαστοὺς καὶ ἀφήνῃ τὴν ρίζαν, δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο παρὰ ματα σπονεῖ.²³ Α

Ποῦ ἀνέφερα, λοιπόν, ἡ Γραφὴ καὶ τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀμαρτίας, Κατηγορεῖ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἔζησαν πρὶν ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν δι' ἀναρμόστους ἐπιμῆτας. Καὶ ἀκουσε πῶς διατυπώνει τὴν κατηγορίαν. «Οἱ ἀνθρώποι τοῦ Θεοῦ, ἰδόντες ὅτι αἱ γυναῖκες τοῦ διεφθαρμένου κόσμου ἦσαν ὡραῖαι, κατὰ τρόπον δὲ σαρκικὸν σκεπτόμενοι καὶ ἐλκυόμενοι ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνειαν, ἐξέλεξαν καὶ ἔλαβον συζύγους ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν διεφθαρμένων ἀνθρώπων».²⁴ Τί λοιπόν; Τὸ κάλλος ὁπῆρξεν αἰτίου τῆς ἀμαρτίας. Μὴ γένετο διότι εἶναι ἔργον τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἓνα ἔργον τοῦ Θεοῦ δὲν δύναται ποτὲ νὰ γίνῃ αἰτίον κακίας. Ἀλλὰ μήπως τὸ ὅτι ἔβαν ὅτε τοῦτο. Διότι καὶ τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς φύσεως. Ἀλλὰ τότε τί, ἔ. Τὸ ὅτι ἐκοίταξαν καὶ εἶβαν κακῶς. Αὐτὸ εἶνα ἔργον διεφθαρμένης βελήσεως. Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος σοφὸς μᾶς συμβουλεῖ, καὶ μᾶς λέγει: «Μὴ περιεργάζεσθαι, ζένον κάλλος».²⁵ Δὲν εἶπε «μὴ κοιτᾶς» διότι συμβαίνει νὰ γίνεταὶ αὐτὸ καὶ αὐτομάτως. Ὅταν λέγῃ «μὴ περιεργάζεσθαι», ἐννοεῖ τὴν κατανόησιν ἀπὸ προσεκτικὴν παρατήρησιν καὶ ἐρευνᾶν, τὴν περίεργον παρατήρησιν, τὴν τρυφρὰν παρατήρησιν καὶ μελέτην, ποῦ προσέρχεται ἀπὸ ψυχὴν διεφθαρμένην καὶ φλογμένην ἀπὸ ἐπιθυμίαν. Καὶ ποῖα βλάβη, θὰ εἴπῃ εἶνα, δυνατόν νὰ προέλθῃ ἀπὸ αὐτὸ. Ἀπὸ αὐτοῦ, λέγει, ἀξιώματα ἡ ἀγάπη ὡς πῦρ».²⁶ Ὅπως δηλαδὴ τὸ πῦρ, ὅταν ἀρπάξῃ κάποιον ὄρατον ἢ καλᾶμην. Ὁ δὲν περιμένει νὰ περάσῃ γράνος, ἀλλὰ ἀμέσως καίει μετὰ τὸ ἀναμῆναι τῆς ὕλης ἀναδίδει καὶ λαμπρὰν φλόγα, ἔτσι καὶ ἡ φλόγα τῆς ἐπιθυμίας ποῦ ὑπάρχει μέσα μας, ὅταν μετὰ τὴν δρασίν ἀπενωμῆν εἶνα ὡραῖον πρόσωπον καὶ ἐντὶ κάλλος λαμπρὸν, ἀμέσως καίει τὴν ψυχὴν. Μὴ ἀποδόξῃς λοιπὸν εἰς τὴν πρόσκαιρον ἡδονὴν ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν παρατήρησιν. Ἀλλὰ σκέψου τὸν διαρκὴ ψυχικὸν πόνον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν. Διὸ ἐκεῖνη ἀνοίγει τὸ τραῦμα καὶ χάνεται συνήθως. Ἐντὶ τὸ τραῦμα δὲν χάνεται, ἀλλὰ μένει καὶ πολλὰς φορές μᾶς καταστρέφει. Καὶ ὅπως ἀκριδῶς ἡ ἐλαφρὸς ποῦ ἐπιλήγῃ μετὰ

22. Γεν. 3, 2.

23. Σοφ. Σειρ. 3, 8.

24. Ἐφ. 2, 2.

θέλος εἰς καιρὸν μέρος τοῦ σώματος, καὶ ἂν διαφύγῃ τὰς χειρὰς τῶν κυνηγῶν, ὃ δὲν ἔχει, πλέον κανένα κέρδος, ἔτσι, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἐπλήρη μετὰ τὸ θέλος τῆς ἐπιθυμίας ἀπὸ ἀκλόστον καὶ περιεργὸν παρατήρησιν, καὶ ἂν ἀφῆσθαι τὸ θέλος καὶ ἀπέλθῃ, αὐτὴ καταστρέφεται καὶ χάνεται, καὶ ἐλέγξει παντοῦ τὸν ἐχθρὸν νὰ τὴν ἀκολουθεῖ.

Ἀλλὰ, καθὼς ἔλεγα, (διότι δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπω-μεν μεγάλας παρεκβάσεις) ἡ Γραφὴ συνηθίζει νὰ ἀναφέρει καὶ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν. Ἀκουσε, λοιπὸν, ἢ, λέγει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν διὰ τὸν Ὁσίον Δὲν μάς εἶπε μόνον, ὅτι ὑπερηφανεύθη ἡ καρδιά του, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ ἀπὸ ποῖαν αἰτίαν ἐγίνε αὐτό. Ἀπὸ ποῖαν αἰτίαν λοιπὸν ὑπερηφανεύθη; Ἐ "Ὅταν ἐγίνε ἰσχυρὸς, λέγει, ὑπερηφανεύθη ἡ καρδιά του. Δὲν ὑπέφερε τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας του, ἀλλὰ ὅπως προκαλεῖται φλεγμονὴ ἀπὸ τὴν πολυφονίαν, ἀπὸ τὴν φλεγμονὴν δὲ γεννᾶται πυρετὸς καὶ ἐπεὶ ἀπὸ τοῦ πυρετοῦ πολλὰς φορές ἐπέρχεται ὁ θάνατος, ἴτοι καὶ ἐδῶ, ἀπὸ τὴν ἀφθονίαν τῶν πραγμάτων προσήλθεν ἡ ἀλαζονεία. Αὐτὸ δηλαδὴ τοῦ εἰς τὰ σώματα εἶναι ἡ φλεγμονή, εἶναι ἡ ἀλαζονεία εἰς τὰς ψυχάς. Ἐπεὶ ἀπὸ τὴν ἀλαζονείαν ἐγεννήθη ἡ ἐπιθυμία ἀναμιδύων πραγμάτων.

119 Α "Ὁλ' αὐτὰ τὰ ἀναπτύσσονεν ἐν ἐκτάσει δὲ νεὺ λόγου ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ νομίζετε, ὅτι, εἶναι ἀξιοζήλευτο, οὔτε νὰ τοὺς μακαρίζετε, αὐτοὺς ποὺ ἀσχοῦν ἐξουσίαν, ἀφοῦ γνωρίζετε πλέον πόσον ἐπισφαλὲς εἶναι τὸ πρᾶγμα. Καὶ διὰ νὰ μὴ θεωρῆτε δυστυχεῖς αὐτοὺς ποὺ πένονται καὶ ταλαιπωροῦνται, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀπὸ τὰς καταστάσεως αὐτὰς προέρχεται περισσότερα ἀσφάλεια Δ' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης ἐκινῶν καὶ ἔλεγε: «Εὐεργετικὸν καὶ σωτήριον ὑπῆρξε δι' ἐμὲ τὸ γεγενῆσθαι, ὅτι, διὰ τῆς πατρικῆς σου παιδαγωγίας καὶ τῶν θλίψεων μετὰ ταπεινώσεως». 120 Πρόσθετε τώρα νὰ ἰδῆς πόσον κακὸν προσήλθεν ἀπὸ τὴν ἑπαρίαν. «Ὑπερηφανεύθη ἡ καρδιά του, ὥστε νὰ ἀδηγῆσθαι αὐτὸν εἰς τὴν καταστροφὴν», 121 λέγει. Τί σημαίνει «ὥστε νὰ ἀδηγῆσθαι αὐτὸν εἰς τὴν καταστροφὴν», Ἀπὸ τὰς πονηρὰς σκέψεως ἄλλα, μὲν δὲν εἰσέρχονται καθόλου εἰς τὴν ψυχὴν μας, ἂν περ φραγθῶμεν μετὰ πολλὴν ἀσφάλειαν. Β "Ἄλλα γεννῶνται μὲν μέσα, ἀλλὰ θλασθάνουν, ὅταν ἡμεῖς ἀδιαφορήσωμεν. Ἄν ὁμοῦς προληφθῶν,

25. Ματθ. 118 γ'
26. Β' Σαμλ. 26, 16.

πνίγονται ὁμοῦς καὶ καταχώνονται. Ἀλλὰ καὶ γεννῶνται, καὶ αὐξάνονται καὶ προβαίνουν εἰς πονηρὰς πράξεις καὶ καταστρέφουν ὅλην τὴν ὕγιαν τῆς ψυχῆς μας, ὅταν ἐπιβέβωμεν μεγάλην ἀδιαφορίαν. Αὐτὸ λοιπὸν ἐννοεῖ, ὅταν λέγει «ὑπερηφανεύθη ἡ καρδιά αὐτοῦ». Καὶ δὲν ἔμεινε μέσα ἡ ἑπαρίς οὔτε κατεπλήγη, ἀλλὰ ἐπέβησεν ἔξω καὶ μετουσιώθη εἰς κακὰ ἔργα καὶ κατέστρεψεν ὅλην τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ. Τὸ ἱδανικὸν λοιπὸν εἶναι νὰ μὴ δεχθῶμεν καθόλου τὴν πονηρὰν σκέψιν πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἔλεγε καὶ ὁ προφήτης C «Κύριε δὲν ὑψώθη ἀπὸ κενοδοξίαν καὶ ὑπερηφανείαν ἡ καρδιά μου». 122 Δὲν εἶπε ὑψώθη μὲν, ἀλλὰ τὴν κατέστειλε, ἀλλὰ εἶπε δὲν ὑψώθη καθόλου εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐφύλαξε τὴν ψυχὴν μου διὰ παντὸς ἀπάτητον ἀπὸ τὴν κακίαν.

Τὸ μὲν ἱδανικὸν εἶναι αὐτό. Τὸ ἐπόμενον εἰς τὴν σειράν εἶναι νὰ ἀπακρούσης ὁμοῦς τὰς σκέψεις ποὺ εἰσέλθουν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ παραμείνουν μέσα, ὥστε νὰ μὴ τὴν μετατρέψουν εἰς λειβάδι τῆς κακίας. Ἐάν δὲ ἀμελήσωμεν καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου, ὑπάρχει πάλι, ἐξ αἰτίας τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, παρηγορία καὶ αὐτῆς τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἔχουν ἐτοιμασθῇ διὰ τὰ τραύματα αὐτὰ πολλὰ φάρμακα ὅ ἀπὸ τὴν μεγάλῃν ἑαίνην καὶ ἔσχατον καλωσύνην τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ἐμπρὸς λοιπὸν, ὡς τερματισμὸν τὸν λόγον, διὰ νὰ μὴ συμβῇ τώρα ἐκεῖνο ποὺ ἐφοβήθημεν εἰς τὴν ἀρχὴν νὰ καταστρέψῃ δηλαδὴ τὴν νύκην τὸ μέγεθος τῆς διδασκαλίας Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνακεφαλαιώσωμεν συντόμως αὐτὰ ποὺ εἶπαμε. Διότι ἔτσι κάμνουν καὶ αἱ μητέρες. Ὅταν δηλαδὴ τοιοῦτο εἰς τὸν παιδικὸν κόλπον ἡ ὁμορφία ἢ ἡ γρηκύς καρπούς ἢ ἄλλο παρόμοιον, διὰ νὰ μὴ πέσῃ κάτι ἀπὸ τὰ δῶρα τοὺς ἀπὸ ἀδιαφορίαν τῶν παιδιῶν, περι-κλείουν ἀπὸ παντοῦ τὸ ἑνὸς μὲν τοὺς καὶ δι' ἀσφάλειαν τὸ δένουν μετὰ ζωννὴν Ε' Τὸ ἔβισαν ὡς κάμωμεν καὶ ἡμεῖς, ὡς συνοψίζωμεν πλέον τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος ἐξετάθη, καὶ ὡς τὸν ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὴν φύλαξιν τῆς νύκνης.

Ἰκούσατέ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ πράττωμεν τίποτε πρὸς ἐπίδοξιν καὶ πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἀδιαφορία, πῶς καταρθώνει νὰ ὑποσκελίσῃ εὐκόλως καὶ ἐκείνον ποὺ ζῇ ἐν ἁρετῇ. Ὅσον ἔμεινα πόσον ἐγγήγορον πρέπει νὰ ἔχωμεν καὶ πρὸ παντὸς κατὰ τὰ τέλη τοῦ βίου μας καὶ πῶς δὲν πρέπει, νὰ ἀπελπίσῃται κανεὶς διὰ τὸ παρσενώ-

ματά του, όταν ἀλλάσῃ διαγωνὴν διὰ τῆς μετανοίας, οὔτε νὰ ἐπαπαύετα, διὰ τὰ κατορθωμάτα του, ὅταν ἐ-
διαφορήσῃ. ²⁰ Ἀ Συνεζητήσαμεν διὰ τὴν διαφορὰν τῶν
ἁμαρτημάτων, ὅτι δὲν πρέπει, νὰ χάσκωμεν μπροστὰ εἰς
τὰ ὠραία σώματα καὶ ἐδείξαμεν πόσον μεγάλο κακὸν προ-
έρχεται ἀπὸ αὐτῶ. Ἐνθυμεῖσθε ὅσα σὰς εἶπα διὰ τὴν ἁλα-
ζονεῖαν καὶ τὰ ἄλλα διὰ τὰς πονηρὰς σκέψεις. Ὅλα αὐτὰ
νὰ τὰ κρατήσωμεν εἰς τὸν νοῦν καὶ νὰ ἀναχωρήσωμεν εἰς
τὴν οἰκίαν μας. Ἡ μᾶλλον νὰ τὰ φυλάξωμεν αὐτὰ καὶ νὰ
δεχθώμεν καὶ τὴν τελειοτέραν παραινέσιν τοῦ καλοῦ δι-
δασκάλου. Διότι τὰ ἱδικά μας, ὅποια καὶ ἂν εἶναι, ἔχουν
τὰ δείγματα τῆς νεότητος. Ἐνῷ οἱ λόγοι ἐκεῖνου εἶναι κα-
σιμημένοι μὲ παλαιὰν σοφίαν. ²¹ Κα τὰ μὲν ἱδικά μας ὁμοιά-
ζουν πρὸς ρυάκον τὸ ὅποιον τρέχει, καὶ κελαροῦσι. Ἐ Ἐνῷ
οἱ λόγοι ἐκεῖνου ὁμοιάζουν μὲ πηγὴν ποῦ ἀναβλύζει πο-
τομῶς ποῦ τρέχουν ἡσυχῶς, ὥσπιν νὰ μιμοῦνται τὴν ρο-
ὴν μᾶλλον τοῦ ἐλαίου παρὰ ὕδατος.

²² Ἀς δεχθώμεν λοιπὸν τὰ νάματα, διὰ νὰ γίνονιν μέσα
μας, πηγὴ ὕδατος, τὸ ὅποιον ἀναπηδᾷ εἰς οἰκονίαν ζωῆς.
Τὴν ὅποιαν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλο, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν
φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ
ὅποιου τ.μ. καὶ δόξα καὶ δύναμις εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ
τὸ ἅγιον καὶ ἁγασθὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

²⁰ Ἀναφέρεται, εἰς τὸν ἐπίσκοπον Θεοδοσίον. Ἦρα καὶ αὐτὸς
περὶ τούτου λίγου.

²¹ Ἠρβλ. Ἰωάνν. 4, 14.

ΟΜΙΛΙΑ Δ'

120 C ΕΙΣ ΤΟ ΒΑΔΙΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΣΑΪΟΥ ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ «ΧΥ-
ΝΕΒΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ ΠΟΥ ΑΠΕΘΑΝΕΝ Ο ΟΖΙΑΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ, ΕΙΔΟΝ
ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΝΑ ΚΑΘΕΤΑΙ ΕΠΑΝΩ ΕΙΣ ΘΕΟΝΟΝ ΥΜΝΑΔΟΝ ΚΑΙ ΜΕΤΕ-
ΩΡΟΝ.» ΚΑΙ ΕΠΑΙΝΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΙΑ
ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΕΚΕΙΝΩΝ ΠΟΥ ΕΜΠΟΙΖΟΥΣΙ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ.

Τὸ θέατρόν μας σήμερον εἶναι λαμπρόν καὶ ἡ συγ-
κέντρωσις μας χαρούμενος. Για εἶναι ὅρα γε ἡ αἰτία, **Δ**
Ὁ σήμερὸς θερισμὸς εἶναι, καρπὸς τῆς χθεσινῆς σπα-
ρᾶς, Χθὲς ἐφυτεύσαμεν καὶ σήμερον τρυγῶμεν. Διότι δὲν
καλλιεργαῖμεν ἀψυχον γῆν, διὰ νὰ βραδύνῃ ἡ καρποφο-
ρία, ἀλλὰ λογικὰς ψυχὰς. Δὲν εἶναι ἐδῶ ἡ φύσις ποῦ θρα-
δύνει, ἀλλὰ ἡ χάρις ποῦ ἐπιταχύνει. Ὁ λαὸς μας εἶναι κό-
σμος καὶ τὸ πλῆθος φιλήκοον. Χθὲς ἐκλήθησαν εἰς τὴν
πνευματικὴν ἀδελφίν καὶ σήμερον στεφανώνονται. Ὁ καρ-
πὸς τῆς χθεσινῆς παρασκευῆς εἶναι ἡ σήμερὴν ὑπακοή.
Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ρίπτω μὲ προθυμίαν τοὺς σπόρους, δι-
ὅτι βλέπω τὴν γῆν καθαράν, δὲν βλέπω πούθεν ἀγκάθια
νὰ τὴν ἀποπνήγῃ, οὔτε θρόνον ποῦ πατεῖται, οὔτε θγο-
νον πέτραν. Ἐ ἀλλὰ θαυτὸ καὶ λαμπρόν χωράφι ποῦ δεχο-
ται τὸν σπόρον καὶ ταυτοχρόνως μᾶς παρέχει τὸν σπάρ-
χον. Αὐτὰ τὰ λέγω πάντοτε καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ τὰ λέ-
γω. Ὅτι, τὸ ἐγκώμιον τῆς ἰδικῆς μας πόλεως δὲν εἶναι ὅ-
τι ἔχει σύγκλητον, οὔτε ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀριθμῶμεν τοὺς
ὕπαιτους οὔτε διότι ἔχει πολλοὺς ἀνδράνας, οὔτε διὰ
τὴν ἀφθονίαν τῶν ἐμπορευμάτων, οὔτε διότι, ἔχει, κατάλ-
ληλον θείαν, ἀλλὰ διότι ἔχει πληθυσμὸν φιλήκοον καὶ νο-
αὺς τοῦ θεοῦ γεμίστους. ¹²¹ Ἀ καὶ ἡ ἐκκλησία κάθε ἡμέ-
ραν καὶ περισσώτερον χαίρεται τὸν λόγον ποῦ ρέει, καὶ τὸν
πόθον ποῦ ποτὲ δὲν χορταίνει. Διότι ἡ πόλις δὲν θαυμά-
ζεται ἀπὸ τὰ κτίρια, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς κατοικοὺς τῶν κτι-
ρίων. Μὴ μοῦ λέγῃς, ὅτι ἡ πόλις τῶν Ῥωμαίων εἶναι, με-
γάλη εἰς ἔκτασιν, ἀλλὰ δεῖξέ μου ἐκεῖ ἕνα λαὸν τόσο φι-
λήκοον. Διότι, καὶ τὰ Σόδομα εἶχαν πύργους καὶ ἡ καλύ-
θη εἶχε τὸν Ἀβεράμ. Ἀλλὰ ἦλθαν οἱ ὄγγελοι καὶ τὰ μὲν

1, 120, 6, 1.

Σκόδα τα προσπίρασαν, κατέβησαν όμως εις την καλύβην.² Διότι δεν εζήτουν παυσιλείας οικίας, αλλά περιήρχοντο και εζήτουν ἀρετήν και κάλλος ψυχῆς. Ἐπεισῆς καὶ ἡ ἔρημος ἐκράτει τὸν ἱωάννην, ἐνῷ ἡ πόλις εἶχε τὸν Ἡρώδη. Διὰ τοῦτο ἡ ἔρημος ἦταν εὐγενεστέρα ἀπὸ τὴν πόλιν. ³ Τί σημαίνουν δὲ αὐτά; Διότι ἡ προφητεία δὲν ἔγκειται εἰς τὰ κτίσματα. Αὐτὰ οὖν τὰ λέγω, διὰ νὰ μὴ ἐγκωμιάσωμεν ποτὲ μίαν πόλιν, ἢ ὅποια καταλύεται ἀπὸ τὰ ἔθνη. Τί μοῦ λέγετε οἰκοδομήματα καὶ κίνας; Αὐτὰ καταλύονται μαζὶ μετὰ τὸν παρόντα θίον. Εἰσελθε εἰς τὴν ἑκκλησίαν διὰ νὰ ἴδῃς τὴν εὐγένειαν τῆς πόλεως. Εἰσελθε διὰ νὰ ἴδῃς πτωχοὺς, οἱ ὅποιοι παραμένουν ἐκεῖ ἀπὸ τὸ μεσονύκτιον μέχρι τῆς ἡμέρας, δεῖπτα ἐρᾷς ὁλοσυκτιοὺς ἀγρυπνας, ποὺ συνεδέθησαν καὶ μετὰ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν φοβοῦνται. οὔτε κατὰ τὴν νύκτα, οὔτε κατὰ τὴν ἡμέραν τὴν τυραννικὴν τοῦ ὄντου οὔτε τὴν ἀνάγκην τῆς πτωχείας. Μεγάλῃ πόλιν καὶ μητροπόλιν τῆς οἰκουμένης. Ὅ πόσοι ἐπίσκοποι, πόσοι διδάσκαλοι ἦλθαν ἐδῶ καὶ ἀναχωροῦν ἀποκοιμίζοντες μαθήματα ἀπὸ τῶν λαῶν καὶ τῶν νόμων, ὅ ὅποιοι ἐδῶ εἶναι ξυμφυτοί, ἐτοιμάζονται νὰ τὸν μεταφυτεύσουν. Ἐὰν μοῦ λέγῃς δι' ἀξιώματα καὶ πλοῦτον χρωμάτων, τότε ἐπαινεῖς τὸ δένδρον ἀπὸ τὰ φύλλα καὶ οὐκ ἀπὸ τὸν καρπὸν.

Αὐτὰ τὰ λέγω οὐκ διὰ νὰ κολακεύω τὴν ἀγάπην σας, ἀλλὰ διὰ νὰ διακηρύξω τὴν ἀρετὴν σας. Ἐγὼ εἰμαι μακάριος ἐξ αἰτίας σας, οἷς δὲ εἰσθε μακάριοι δὲ τὸν ἑαυτὸν σας, «μακάριος εἶναι αὐτὸς ποὺ ὁμιλεῖ εἰς ὅσα ἀνθρώπων ποὺ τὸν ἀκούουν».⁴ Ἔτσι ἐγὼ να μακάριος ἐγώ. «μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ μετὰ σφοδρῶν ἐσωτερικῶν πόθων σὺν πειρασμοῖς καὶ διψασμοῖς ἐπιθυμοῦσιν τὴν δικαιοσύνην καὶ τελειότητα».⁵ Δὲ εἶπες πῶς ἐγίνατε οἱ μακάριοι διὰ τοῦ ἑαυτοῦ σας, μακάριος εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀγαπᾷ με πάθος τοὺς πνευματικοὺς λόγους. Αὐτὸ μὰς διακρίνει ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα. Ὅχι θεοσίως ἢ μορφῇ τοῦ σώματος, οὔτε ἡ διατροφή, οὔτε τὸ ὅτι πίνωμεν, οὔτε τὸ βῆτι δόσκομεν καὶ ζῶμεν. Διότι ὅλα αὐτὰ εἶναι κοινὰ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὰ ἄλογα ζῶα. Ἀλλὰ ὡς πρὸς τί διαφέρει, ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ ζῶα; Ὅς πρὸς τὸν λόγον. Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος εἶναι λογικὸν ζῶον. Ὅπως δηλαδὴ πρέφου-

² Πρὸς Γαλ. 18 εἰ.

³ Σοφ. Σαπρ. 25, 9.

⁴ Ματθ. 5, 8.

ται τὰ σώματα, ἔτσι τρέφεται καὶ ἡ ψυχὴ. Ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τρέφεται μετὰ ἄρτον, ἐνῷ ἡ ψυχὴ τρέφεται μετὰ λόγον.⁶ Ἐάν λοιπὸν ἴδῃς ἄνθρωπον νὰ τρώγῃ λίθον, θὰ διερωτηθῇς, ἂν εἶναι πράγματι ἄνθρωπος. Ἔτσι, ἂν ἴδῃς κάποιον νὰ μὴ τρέφεται μετὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀλογίαν, θὰ εἴπῃς, ὅτι αὐτὸς ἔλασε καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἰδιότητα.⁷ Διότι ἡ ἀνατροφή δεκνύει τὴν εὐγένειαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ θέατρον μας ἐγέμισε, καὶ πάλιν ἡ θάλασσα ἡ τροκυμώδης καὶ γαληνίαία, πάλιν τὸ πέλαιος τὸ παροχῶδες καὶ ἤρυχον, ἀπὸ τῶν λοιπῶν, ὅς συνωμεν τὸ πλοῖον, ἀφοῦ ἀπλώσωμεν τὴν γλῶσσαν ἐντὶ ἰστίων καὶ καλέσωμεν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἐντὶ τοῦ ζεφύρου καὶ ἔχοντες σὺν κυβερνήτῃ τὸν σταυρὸν ἐντὶ λαθεῖς καὶ πηδάλιον. Ἡ θάλασσα θεοσίως ἔχει ὁλμυρὰ ὄματα, ἐνῷ ἐδῶ ὑπάρχει ὁδὸς ζωντανῶν. Ἐκεῖ ὑπάρχουν ἄλογα ζῶα, ἐδῶ ὁμῶς λογικὰ ψυχὰ. Ἐκεῖ πλέουν ἀπὸ τὴν θάλασσαν πρὸς τὴν γῆν, ἐδῶ ὁμῶς οἱ πλείοντες ἀπὸ τὴν γῆν προσορμίζονται εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐκεῖ ὑπάρχουν πλοῖα, ἐδῶ ὑπάρχουν πνευματικὰ ὅλα. Ἐκεῖ μέσα εἰς τὸ πλοῖον ὑπάρχουν σάνιδες, ἐνῷ ἐδῶ ὑπάρχουν συγκροτήματα λόγων. Ἐκεῖ ὑπάρχει πανί, ἐδῶ ὑπάρχει γλῶσσα, ἐκεῖ σῆρα ζεφύρου, ἐδῶ παρουσία Πνεύματος. Ἐκεῖ ὁ κυβερνήτης εἶναι ἄνθρωπος, ἐδῶ κυβερνήτης εἶναι ὁ Χριστὸς. Διὰ τοῦτο τὸ πλοῖον κλυδωνίζεται, ἀλλὰ δὲν κατασθιβίζεται. Ἡθύναι θεοσίως νὰ ταξιδεύσῃ μετὰ γαλήνην, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπέτρεψε ὁ κυβερνήτης, διὰ νὰ ἴδῃς καὶ τὴν ὑπακοὴν τῶν ταξιδιωτῶν καὶ νὰ κατανοήσῃς σαφῶς τὴν σύνεσιν τοῦ κυβερνήτου.

Ὅς ἀκούσαν οἱ εἰδωλαῖται ὡς ἀκούσαν οἱ ἰουδαῖοι τὰ κατορθώματά μας καὶ τὴν ὕψλην θέσιν τῆς ἑκκλησίας, ἀπὸ πόσους ἐπολεμήθη ἡ ἐκκλησία καὶ ποτὲ δὲν ἐνίκηθη. Πόσοι τύραννοι; Πόσοι στρατηγοί, πόσοι βασιλεῖς, Ἀδριανὸς, Τιβέριος, Γάιος, Κλαύδιος, Νέρων, ἄνθρωποι μαρτυρούμενοι, βυνατοὶ πόσον παλὺ τὴν ἐπολέμησαν τὴν νεαράν ἀκόμη ἐκκλησίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἔξεργισαν. Ἀλλὰ ὅλοι οἱ πολέμιοι τῆς ἔχουν σιγήσει καὶ παρεδόθησαν εἰς τὴν λήθην, ἐνῷ ἡ ἐκκλησία τοῦ ἔπολε.

⁶ Κατακρινόμενοι εἶναι ἐν προκειμένῳ καὶ τὰ ζῴοντα τοῦ Πλάτους. Ἐπρέφεται δὲ, ὁ ἄνθρωπος ψυχὴ εἶναι. Μαθήματα δὲ, οὐκ ἔναι, ἀλλὰ ἐκείνη, συνεκτικὴ μετὰ τὸν λόγον. Μετὰ τὰ μαθήματα, ἀπὸ τῶν ἐνῶ. Πνευματικὸς 513 c.

μήτη, ὡς ὅτι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν Μὴ κοινώξῃς τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἐκκλησία ἴσταιται εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ νὰ σκεφθῇς ὅτι πολιτεύεται εἰς τὸν οὐρανόν. Δ' Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν αὐτό; Τὸ ἀποδεικνύουν τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Ἐπολεμήθησαν ἐνδεκα μαθηταὶ καὶ τοὺς ἐπολέμει δολοκλήρος ἢ οἰκουμένη. Καὶ αὐτοὶ ποῦ ἐπολεμήθησαν, ἐνίκησαν, ἐνῷ αὐτοὶ ποῦ τοὺς ἐπολέμησαν ἐφρονεύθησαν. Τὰ πρόβατα ἐνίκησαν τοὺς λύκους. Εἶδες ποιμένα νὰ στείλλῃ τὰ πρόβατα ἐν μέσῳ τῶν λύκων ὥστε αὐτὸς διὰ τῆς φυγῆς νὰ καταρθώσουν νὰ σωθοῦν; Ποῖος ποιμὴν τὸ κάμνει; αὐτό: Ἄλλ' αὐτὸ τὸ ἔκαμεν ὁ Χριστὸς διὰ νὰ σοὺ δείξῃ, ὅτι τὰ καταρθώματα δὲν γίνονται σύμφωνα μετὰ τὴν λογικὴν ἀκολουθίαν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ πέραν ἀπὸ κάθε φυσικὴν ἀναγκασιότητα. Διότι ἡ Ἐκκλησία ἔχει ριζωθῇ στερεώτερα καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ἐ' Ἀλλὰ ἴσως ὁ εἰδωλολάτρης με κατακρίνῃ δι' ἐπαρσύν. Ἀλλὰ ἂς ἀναμείνῃ τὴν ἀποδείξιν τῶν ἰδίων τῶν πραγμάτων καὶ ἂς μάθῃ τὴν ἰσχὺν τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ἐκκλησιώτερον νὰ σθεσθῇ ὁ ἄλως παρὰ νὰ ἀφανισθῇ ἡ ἐκκλησία.

Ἄλλὰ, θὰ εἴπῃ κάποιος, ποῖος τὰ διακροῦσε αὐτά, αὐτὸς ποῦ τὴν ἐθεμελίωσεν. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ποῦ αἶς φαίνεται τόσον μόνιμα καὶ στερεά θὰ περάσουν καὶ θὰ ἐκλείψουν, οἱ λόγοι μου ὅμως δὲν θὰ περάσουν, ἀλλὰ θὰ ἐπαληθεύουν ἐπακριδῶς.⁶ Αὐτὰ δὲν τὰ εἶπε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπαλήθευσε. Διὰ τὴν ἐθεμελίωσεν, ὥστε νὰ εἶναι μεγαλύτερα καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Διότι ἡ ἐκκλησία εἶναι πολυμυστέρα ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Διὰ τὴν ἐγένεν ὁ οὐρανός. Ἐγένε διὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὅχι ἡ ἐκκλησία διὰ τὸν οὐρανόν.¹²³ Ὁ οὐρανὸς ἐγένε διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅχι ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερόν ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἔκαμε ὁ ἴδιος. Πραγματικὰ δὲν περιεβλήθη οὐράνιον σῶμα ὁ Χριστὸς. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ παραπετινῶμεν τὸν λόγον καὶ ἀναχωρήσωμεν σήμερον πάλιν χρεώσται (γνωρίζετε θεσπίζων ἐκεῖνα ποῦ αἶς ὑποχέθημεν χθές), ἂς ἐτοιμάσωμεν τὴν σποράν. Διότι τὴν ἀνέβαλον δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τότε ἔλειπον. Ἀφ' ὧν ὅμως αὐτοὶ ὥρα ἔκαμαν τὸ καθήκον τῶν καὶ μετὰ τὴν παρουσίαν των μᾶς ἐγάρρισαν τράπεζαν σατανηρὰν, ἑμπρὸς ὧς παραθεσώμεν τὰ φαγητὰ, φαγητὰ ὅχι παλαιά. Ὡς διότι ἂν καὶ εἶναι, χθὲς νύ, δὲν γίνονται ὅμως παλαιά. Διὰ τὴν, διότι

6. Πρὸς 1. Νεφέ. 10, 16.
7. Μάρκ. 9, 35.

δὲν εἶναι κρέατα διὰ νὰ φάω, ἀλλὰ εἶναι σκέψεις ποῦ ἐυρίσκονται εἰς διαρκὴ ἄνθρωπον. Τὰ κρέατα θεσπίζων φέρονται. Διότι εἶναι σῶμα. Ἐνῷ αἱ σκέψεις μένουσι καὶ καθίστανται περισσότερον εὐδαίεις.

Τ. Ἦσαν λοιπὸν αὐτὰ ποῦ εἶπαμε χθές; Διότι ἡμεῖς καὶ χθὲς ἀπελαύσαμε τρέψαντες καὶ δοσιζόμενοι μέχρι τέλους δὲν ἐξημώθησαν. Καὶ συνέθη κατὰ τὸ ἔτος ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὁρσίας, εἶδα τὸν Κύριον νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς ὑψηλὸν βρόνον καὶ μετέωρον.⁸ Ποῖος τὰ λέγει αὐτά. Ὁ Ὁρσίας ὁ ὁποῖος εἶδε τὰ Σεραφεῖμ, ὁ ὁποῖος εἶχε νυμφευθῇ, καὶ διώκων δὲν ἔλασε τὴν προφητικὴν χάριν. Ὁ καὶ ἐπροσέειπε τὸν προφήτην καὶ ἠκούσατε σήμερον τὸν προφήτην. «Ἐξέλθε, σὺ καὶ ὁ ἀσπὸς ὁ υἱὸς σου». Εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ προσπεράσωμεν καὶ αὐτὰ. «Ἐξέλθε σὺ καὶ ὁ υἱὸς σου». Εἶχε υἱὸν ὁ προφήτης, λοιπὸν, ἀφ' οὗ εἶχε υἱόν, εἶχε καὶ γυναῖκα, δὲ νὰ μάθῃς, ὅτι ὁ γάμος δὲν εἶναι κακὸν πράγμα, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ εἶναι κακὸν εἶναι ἡ πορνεία. Ἀλλὰ ἐπειδὴ οὐζητοῦμεν μετὰ πολλοὺς καὶ τοὺς λεγόμενους διὰ τὴν εἰς ὁρμὴν, διὰ τὴν δὲν κάμνεις εἶναι ἐνάντιον τῆς δύναμει νὰ τὸ πράξῃς αὐτό, λέγει, ἐάν δὲν ἀποστραφῇ τὴν γυναῖκα, ἐάν δὲν ἀποστραφῇ τὰ τέκνα ἐάν δὲν ἀποστραφῇ τὰς θωπικὰς μερίδας, διὰ τὴν, μήπως ὁ γάμος εἶναι κώλυμα, Δ' Ἡ γυναῖκα σου ἐδόθη ὡς θρησκεία σου. ὅχι ὡς ἐχθρὸς σου. Ὁ προφήτης δὲν εἶχε γυναῖκα: Καὶ ὁ γάμος δὲν ἀπέτελες κώλυμα διὰ τὸ Πνεῦμα. Ἀλλὰ καὶ συνέζη μετὰ τὴν γυναῖκα καὶ προφήτης ἦσαν Ὁ Μωϋσῆς δὲν εἶχε γυναῖκα. Καὶ ὅμως καὶ δράκους ἔλασε καὶ τὸν ἀέρα μετέβαλε, καὶ μετὰ τὸν Θεὸν συγκοιμῶν, καὶ θεόπαιπτον ἀγῆν παρηγοριάζει. Ὁ Ἀβραάμ, δὲν εἶχε γυναῖκα, καὶ ὅμως ἐγένε πατὴρ τῶν ἐθνῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας. Καὶ εἶχε υἱὸν τὸν Ἰσαάκ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν αἰτίᾳ καταρθώματος. Ἐ δὲν προσέφερεν εἰς τὸν Θεόν τὸ παιδίον, τὸν καρπὸν τοῦ γάμου; Δὲν ὑπῆρξε καὶ πατὴρ καὶ φιλόθεος; Δὲν συνέζη νὰ τὸν ἰδῶμεν νὰ γίνεται ἱερεὺς καὶ νὰ θεοάξῃ τὸ ἴδιον τὸ σπλάγγνον του. Ἐρεῦς καὶ πατὴρ, νὰ ἰδῶμεν τὴν φύσιν νὰ νικάται καὶ τὴν εὐλόγησιν νὰ νικᾷ. Νὰ κατακατώνται, τὰ σπλάγγνα καὶ νὰ ὑπερτεροῦν τὰ εὐσεβῆ καταρθώματα. Τὸν πατέρα νὰ ἀποροῦνται καὶ τὸν φιλόθεον νὰ στεφανώνεται; Δὲν τὸν εἶδες νὰ εἶναι μαζὶ καὶ φιλόθεος καὶ φιλόθεος; Μήπως τὸν ἡμιόθεον καθόλου

8. Ἡσ. 6, 1.
9. Αὐτ. 7, 3.

ὁ γάμος. Καί τί ἔγινε μέ τήν μητέρα τῶν Μακαδαίων. Δέν ἦτο γυναῖκα, ¹² Ἄ δέν ἔδωκε ἐπὶ παῖδας εἰς τόν χαρόν τῶν ἁγίων. Δέν τοὺς εἶδε ποὺ ἁμαρτύρησαν. Δέν ἐστάθη ἀσάλευτος ὡς ὁρός, Δέν παρίστατο μάρτυς εἰς τὸ μαρτύριον καθυῶς, ἐξ αὐτῶν, καὶ ὑπῆρξε μητέρα μαρτύρων, καὶ ἐπὶ φορὰς ἁμαρτηρῶν. Διότι καθὼς ἐκεῖνοι ἐδασυνίζοντο, ἀδέχτο αὐτὴ τὴν πληγὴν. Διότι δέν ἐδέχτο ἀπαθῆς τὰ γινόμενα. Διότι ἦταν μητέρα καὶ ἡ ἐμφυτοῦ ὁρμῆς τῆς φύσεως ἀπεδείκνυε τὴν ἰσικτὴν τῆς δύναμιν. Ἀλλὰ αὐτὴ δέν ἐνικότο. Διότι ἦταν θάλασσα καὶ κύματα. Ἀλλὰ ὅπως ἡ θάλασσα καταπαύει τὴν μανίαν τῆς, ἔτσι καὶ ἡ φύσις ἐξεγκριμένη, συνακρατεῖται ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. ¹³ Πῶς τοὺς ἤλειψε; Πῶς τοὺς ἔθραψε; Πῶς προσέφερεν εἰς τὸν Θεόν ἐπὶ τὰς καὶ χρυσοὺς ἀνδράντας, ἢ μᾶλλον πολυτιμωτέρους καὶ ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ;

Πρόσεχε διὰ νὰ κατανοήσῃς, ὅτ' ὁ χρυσὸς δέν εἶναι, ὅπως εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν μαρτύρων. Ἰστατο ὁ τύραννος καὶ ἀνεχώρε, ἡττημένος ἀπὸ μίαν γυναῖκα. Ἐκεῖνος ἐπολιόκε, μέ ὅπλα καὶ αὐτὴ ἐνίκη μέ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς. Ἐκεῖνος ἀναψε κάμνον, καὶ αὐτὴ τὴν ἀρετὴν τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ φωτός ἐκείνην ἀνέστη. Καὶ αὐτὴ ἀνέμεινε πρὸς τοὺς ἀγγέλους. Ἐβλεπε κατὰ τὸν τύραννον καὶ ἐσκέπτετο τὸν βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν. Ἐβλεπε τὰς βασάνους κατὰ καὶ ἐμέτρα τὰ θραβεῖα εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἐβλεπε τὴν περσοῦσαν τιμωρίαν καὶ ἐσκέπτετο τὴν μελλουτικὴν ἀθανασίαν. ¹⁴ Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγε. «Ὅσονδήποτε θάρεια, καὶ ὅν εἶναι, αἱ θλίψεις, θὰ τὰς ἀισθανώμεθα ὡς ἐλαφράς. ἀρκεῖ νὰ μὴ καρφύνωμεν τὸ θλίμμα μας πρὸς ἐκεῖνα ποὺ βλέπονται, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνα ποὺ δέν βλέπονται, μὲς ἀναμένοντες ὅμως μετὰ θάρους». Μήπως ὑπῆρξε κοδόλου κώλυμα ὁ γάμος; Καὶ ὁ Πέτρος πάλιν, τὸ θεμέλιον τῆς ἐκκλησίας, ὁ μανιώδης ἐραστής τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπαίδευτος εἰς τὸν λόγον, ὁ ὁποῖος ἐνίκησε καὶ ῥήτορας, ὁ ἀμαθὴς ποὺ ἐρραξε τὰ στόματα καὶ φιλοσόφων, ὁ ὁποῖος διέλυσε τὴν ἐλληνικὴν σοφίαν ὡς ἰσὶν ἀράχνης, ὁ ὁποῖος διέτρεξε τὴν οἰκουμένην, ἐσαγγέλευσε τὴν θάλασσαν καὶ ἠλίευσεν τὴν οἰκουμένην, δέν εἶχε καὶ αὐτὸς γυναῖκα; Δι' αὐτοῦ, ἔχεν. Ὅτι πραγματικὰ εἶχεν, ἄκουσε τὸν εὐαγγελιστὴν ποὺ τὸ λέγει. Τί λέγει, Εἰσηλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν πενθεράν τοῦ Πέτρου, ἡ

ὅποια κατήχτο ἀπὸ πυρετόν. ¹⁵ Ὅπου ὅμως ὑπάρχει πενθερά ἐκεῖ ὑπάρχει, καὶ σύζυγος, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ γάμος. Τί ἦταν δὲ ὁ Φίλιππος; Δέν εἶχε τέσσαρες κόρες. Ὅπου ὅμως ὑπάρχουν τέσσαρες κόρες, ἐκεῖ ὑπάρχει, γυναῖκα καὶ γάμος. ¹⁶ Καὶ ὁ Χριστὸς ἔγεννηθῇ μὲν ἀπὸ παρθένου, ἀλλὰ ἐπῆγεν εἰς γάμον καὶ προσέφερε καὶ δῶρον. «Δέν ἔχουν», λέγει, «οἶνον». Καὶ ἔκαμε τὸ ὄδιον οἶνον τιμῶν τὸν γάμον μέ τὴν παρθενίαν ἐπισυνῶν τὸ πρᾶγμα μέ τὴν δωρεάν. Διὰ νὰ μὴ ἀπαχθῶνται τὸν γάμον, ἀλλὰ νὰ μισῇ τὴν πορείαν. ¹⁷ Μὲ τὸν ἱερόν μου κίνδυνον ἐγὼ ἐγγυώμαι τὴν σωτηρίαν σου, καὶ ἂν ἔχῃς γυναῖκα. «Πρόσεχε λαὸν τὸν ἐαυτὸν σου».

Ἐάν εἶναι καλὴ ἡ γυναῖκα, εἶναι βοηθὸς σου. Τί θὰ γῆν ὅμως ἂν δέν εἶναι καλὴ. Νὰ τὴν κάμῃς καλὴν. Μήπως δέν ὑπῆρξαν καὶ καλὰ καὶ κακὰ γυναῖκες, διὰ νὰ μὴ ἔχῃς δικαιολογίαν; Ἦταν ποταπὴ ἡ σύζυγος τοῦ ὠβ, Ἦταν ὅμως καλὴ ἡ Σάρρα. Θὰ σοῦ δείξω μίαν γυναῖκα φαύλην καὶ πονηράν. ¹⁸ Ἄ δέν ἐβλαψε τὸν ἄνδρα τῆς ἡ σύζυγος τοῦ ἰωβ. Ἦταν πονηρά καὶ φαύλη καὶ τὸν συνεβούλευσε νὰ βλασφημήσῃ. Ἀλλὰ τί συνέβη; Ἔσπεσε τὸν πύργον, κατέδαλε τὸν ἀδάμαντα, Ἐνίκησε τὸν δράκοντα, Ἐπλήξε τὸν στρατιώτην, Ἐτρόπησε τὸ σκόφος, Ἐεργάζετο τὸ δένδρον, Τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ. Ἀλλὰ ἀπευστίας ἐκεῖνη ἀπέτυχε καὶ ὁ πύργος ἔγινε σταθερότερος. Αὐτὴ ἐσέκωσε τὰ κύματα, καὶ τὸ πλοῖον δέν ἐδυόβετο, ἀλλὰ ἔπλεε μέ οὐρανὸν ἀνεμόν. Ὁ καρπὸς τοῦ ἐτρυνήθη καὶ τὸ δένδρον ἔμενε ἀσάλευτον. Τὰ φύλλα ἔπεσαν καὶ ἡ ρίζα ἔμενε ἀσάλευτος. Ὅλα αὐτὰ τὰ λέγου διὰ νὰ μὴ προσασίζεσαι κανεὶς τὴν κακίαν τῆς γυναίκας. Εἶναι φαύλη, ¹⁹ Ὡς διόρθωσέ τιν. Ἀλλὰ, λέγει, αὐτὴ μὲ ἐξεδίωξε ἀπὸ τὸν Παράδεισον. Ἀλλὰ καὶ σὲ ἀνεδίδασεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἡ Ἰβία μὲν φύσις ἦταν καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, ἀλλὰ ἡ διάθεσις ὑπῆρξε διαφορετικὴ. Ἀλλὰ τοῦ ἰωβ ἡ γυναῖκα ἦταν φαύλη. Ἦταν ὅμως ἡ Σωδάνου καλὴ. Ἀλλὰ ἡ Αἰγυπτία ἦταν ἀκόλαστος; Ἦταν ὅμως ἡ Σάρρα κοσμία. Εἶδες τὴν μίαν. Βλέπε καὶ τὴν ἄλλην. Διότι καὶ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἄλλοι εἶναι φαῦλοι καὶ ἄλλοι εἶναι σπουδαῖοι. Ὁ Ἰωσήφ ἦταν καλός, ἐνῷ οἱ περισσότεροι ἦσαν ἀκόλαστοι. Εἶδες, ὅτι ὑπάρχει παντοῦ ἀρετὴ καὶ κα-

12. Ἐρμ. Β' Ματθ. 7, 8.
13. Β' Κορινθ. 4, 18.

12. Ἐρμ. Μάρκ. 1, 80.
13. Ἐρμ. Πράξ. 21, 8.
14. Ἰωβ 2, 8.
15. Δευτ. 15, 8.

κια ή όποια δέν κρίνεται από τό φύλλον τοῦ ἀνθρώπου ἀλλά από τήν διάθεσιν τοῦ καθενός. Ἀφῆσε λοιπόν τās προφάσεις. Ὁ ἄλλος δὲ σπεύδωμεν εἰς τήν ἐκπλήρωσιν τοῦ χρόνου καί τήν σποράν μας.

«Καί συνέθη κατὰ τό ἔτος ἐκεῖνο πού ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὁζίας. Πρόκειται νά ἀμιλήσω διὰ πάντων λόγων ὁ προφήτης σημειώνει τόν χρόνον. Διότι χθές ἀνεξήγητον νά εὐρώμεν, διὰ τὸ τέλος πάντων ἐν ᾧ ὅλοι οἱ προφῆται ἀναστοροῦν τόν χρόνον τῆς ζωῆς τῶν βασιλευν, καί εἰς τήν προκειμένην περίπτωσιν ἡ συνήθεια αὕτη κατελύθη. Καί δὲν λέγε κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Ὁζίου, ἀλλὰ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὁζίου. Εἰς αὐτό τό ἐρώτημα θέλω νά ἀπαντήσω σήμερον. Ἄν καί εἶναι μεγάλη ἡ ζήτησις, εἶναι ὅμως μεγαλύτερα ἡ ἐρώτησις τοῦ λόγου. Ἄν καί τό σῶμα κάμπτεται ἀπό τὸν κόματον, ἡ ψυχὴ ὅμως εἶναι ἀκμαία καί εὐφραίνεται. Ὁ Μὴ μοῦ ἀνακρίνης ζήτησιν καί ἰδῶντα. Ἐάν ἰδῶσιν εἰς τό σῶμα, καθαρῖεις τήν ψυχὴν σου. Οἱ τρεῖς παῖδες ἦσαν εἰς τήν κάμνον καί δὲν ἔπαθον τίποτε, ἀλλὰ ἀπεναντίας ἡ κάμνος ἐγένετο ὁροσερά. Ὅταν σκεφθῇς τὸν ἰδῶντα, σκέψου καί τὸν μισθόν καί τήν ἀνταμοιβήν. Καί πραγματικῶς, ὁ κολυμβητὴς διὰ τίποτε ἄλλο παρά μόνον διὰ μαργαρίτας, πού εἶναι αἰτία τῶν πολέμων, τοῖμα νά κατέλθῃ εἰς τό θάλασσαν τῶν ὁσίων. Καί δὲν κατηγοροῦ τὴν ὁλὴν, ἀλλὰ τὸν ἀπλήστον νοῦν. Καί σὺ δὲν ὑπομένεις τὴν ζήτησιν αὐτῶν τῶν ἰδῶντα, προκειμένοι νά λάβῃς θησαυρόν ἀπέραντον καί νά φυτέυσῃς ἀμπέλων εἰς τὴν ψυχὴν σου; Δὲν βλέπεις αὐτοὺς πού κάθονται εἰς τὸ θέατρον. Ἐπὶ τῶν ἰδῶντων καί δέχονται τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καί μὲ γυμνὴν κεφαλὴν, καί τοῦτο διὰ νά γίνουσι αἰχμάλωτοι τοῦ θανάτου καί δοῦλο τῆς πόρνῃς; Ἐκείνοι καυράζοντα διὰ τὴν στωικίαν των καί σὺ διὰ τὴν σωτηρίαν σου παραλύεις. Εἶσαι ἀθλητὴς καί στρατιώτης. 126 Α. Ποῖος λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνος ὁ Ὁζίας καί διὰ τί ὁ προφήτης ἀνέφερε αὐτὸν τὸν θάνατόν του; Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ὁζίας ἦταν βασιλεὺς καί ἦταν δίκαιος ἀνθρώπος καί διεκρίνετο διὰ τὰς ἐναρέτους πράξεις. Ἀλλὰ ἀργότερον ἔβασεν εἰς ἑπασσιν εἰς τὴν ἑπασσιν, τὴν μητέρα πῶν κακῶν, εἰς τὴν ἀλογομένην, πού εἶναι γεμάτη θορυβώδη ἐπίδειξις, ἔβασεν εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν, τὴν ἀπώλειαν τοῦ β' αἰσίου. Διότι τίποτε δὲν εἶναι χειρότερον ἀπὸ τὴν ἑπασσιν. Διὰ τοῦτο καί ἀλόκληρον τὸν χρόνον λόγον τὸν καταναλώσαμε εἰς αὐτό τό θέμα διὰ νά καταδικάσωμεν τὴν ἑπασσιν καί νά διδάξωμεν τὴν ταπεινοφροσύνην.

Θέλες νά σοῦ εἰπῶ πόσον ἀγαθὸν εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη καί πόσον κακὸν ἡ ἑπασσις; Ὁ ἁμαρτωλὸς ἐνίκησε τὸν δίκαιον δηλαδὴ ὁ τελώνης τὸν Φαρισαῖον, καί οἱ λόγοι ἐνίκησαν τὰ ἔργα. Πῶς οἱ λόγοι; Ὁ τελώνης λέγει «Ἦ Κύριε καί Θεέ, εὐσπλαγχνίσου με καί συγχώρησέ με τὸν ἀμαρτωλόν». Ὁ Φαρισαῖος λέγει. «Δὲν εἰμαι σὺν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἀρπάζῃ ἡ πλεονέκτησις. Ἡγορεύω δύο φορές τὴν ἐβδομάδα, δίδω τό δέκατον ἀπὸ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μου». Ὁ Φαρισαῖος ἐδειξεν ἔργα δικαιοσύνης. Ὁ τελώνης εἶπε λόγους ταπεινοφροσύνης, καί οἱ λόγοι ἐνίκησαν τὰ ἔργα καί ὁ τῶνος θησαυρὸς ὤδισε, ἐν ᾧ ἡ τῶνος μεγάλη πένια μετέβληθη εἰς πλοῦτον. Ἦλθον δύο πλοῖα μὲ φορτίον. Ἐπὶ τῶν πλοίων καί τὰ δύο εἰς τὸν λιμένα. Ἀλλὰ ὁ τελώνης προσωρμίσθη καλῶς εἰς τὸν λιμένα, ὁ δὲν ὁ Φαρισαῖος ἐναυάγησε, διὰ νά μάθῃς πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι ἡ ἑπασσις. Εἶσαι δίκαιος; Μὴ ταπεινωσῇς τὸν ἀδελφόν σου. Κοσμεῖσαι μὲ κατορθώματα. Μὴ ἀνείδῃς τὸν πλησίον σου καί ἀκρωτηρίσῃς τὸν ἑταῖον σου. Ὅσον μέγας εἶσαι, τῶς περισσότερον ταπεινῶναι τὸν ἑαυτὸν σου. Καί πρόσθε πολλὰ αὐτὰ πού λέγεται, ἀγαπήτέ μου. Μᾶλλον ὁ δίκαιος ὀφείλει νά φοβῇται τὴν ἑπασσιν παρά ὁ ἁμαρτωλός. Αὐτὸ τό εἶπα καί χθές, τό λέγω καί σήμερον δι' ἐκεῖνους πού ἀπουσιάζου χθές. Διότι ὁ ἁμαρτωλὸς ἔχει κατ' ἀνάγκην ταπεινὴν συνείδησιν, ὁ δὲν ὁ δίκαιος ἐπαίρεται, δὲ τὰ κατορθώματά του. Ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει, καί μὲ τὰ πλοῖα, ὅσα ἔχουν κενόν τό πλοῖον δὲν φοβοῦνται ἔρπον τῶν πειρατῶν, διότι αὐτοὶ δὲν ἔρχονται νά βουλιάξουν ἕνα πλοῖον, πού δὲν περιμένει τίποτε. Ἐν ὅσοι ἔχουν πλοῖον γεμάτον μὲ φορτίον αὐτοὶ φοβοῦνται τοὺς περατὰς. Διότι ὁ πειρατὴς πηγαίνει ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει χρυσὸς ὅπου ὑπάρχει ἀργυρὸς, ὅπου ὑπάρχουν πολύτιμοι λίθοι. Ἔτσι καί ὁ διάβολος δὲν προσβάλλει ἐκδόλως τὸν ἀμαρτωλόν, ἀλλὰ τὸν δίκαιον, ὅπου ὑπάρχει πολὺς πλοῦτος. Ἐπειδὴ πολλὰς φορές ἡ ἑπασσις πρᾶρχετα ἀπὸ ἐπιβουλῆν τοῦ διαβόλου, δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νά εἴμεθα νηφάλιοι. Ὅσον μέγας εἶσαι, τῶς περισσότερον ταπεινῶναι τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐ ὅταν ἀναβῇς εἰς τὸ ὄψος, τότε ἔχεις ἀνάγκην νά ἀσφαλθῇς διὰ νά μὴ πέσῃς. Δι' αὐτὸ καί ὁ Κύριος ἡμῶν λέγει. «Ὅταν κάμειτε ὅλα ὅσα εἰς τὸν Θεόν, δὲ αὐτῶν ἐντολῶν

του, πρέπει να λέγετε, δι. εἴμεθα δοῦλοι ἀχρηστοί.¹⁸ Τί ὑπερφηανεύεσαι, ὅπου εἶσαι ἄνθρωπος πλασμένος ἀπὸ χώμα, ἀμαρτωλὸς πρὸς τὴν τέφραν καὶ εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὸ μυαλὸ καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἔργων; Σήμερον εἶσαι πλούσιος, αὐριοὶ πτωχοί. Σήμερον εἶσαι, θυγὴς, αὐριοὶ ἀσθενεῖς. Σήμερον χαίρεσαι, αὐριοὶ λυπείσαι. Σήμερον εὐρίσκεισαι εἰς τὴν δόξαν σου, αὐριοὶ περιέρχεσαι ἐκ τῆς ἀπαιτίας.¹⁹ Ἀ Σήμερον εἶσαι νέος, αὐριοὶ γηράσκεις. Μήπως τίποτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα εἶναι σταθερόν, ἀλλὰ διαμιμῶντα, τὴν ῥαγὴν τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ, διότι συγχρόνως ἐμφανίζονται καὶ μᾶς ἐγκαταλείπουν ταχύτερον καὶ ἀπὸ σκιδόν. Διὰ τὴν λοιπὴν ὑπερφηανεύεσαι, ἄνθρωπε, σὺ δὲ κοινὸς ἢ ἐνοχλῶν τῆς ματαιότητος, «Πραγματικὰ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁμοίος πρὸς τὴν ματαιότηταν».²⁰ «Αἱ ἡμέραι τοῦ εἶναι ὡσανὺ τὸ χόρτον».²¹ «Τὸ χόρτον ξηραίνεται καὶ τὸ ἄνθος τοῦ πύργου».²² Ἀὐτὰ τὰ λέγω δι. εἰς τὴν ἐκμετέλλω τὴν αἰσάν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ νὰ χαλινωγῶ τὴν ἔκτασιν. διότι, ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέγα πρᾶγμα καὶ ὁ ἀνθρώπος ὁ ἐλεῆμων εἶναι πρᾶγμα πολὺτιμον.

Β Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ Ὀὐρανὸς ποῦ ἦταν βασιλεὺς καὶ ἀφῆκε διδόμην, ἐπειδὴ ἦταν δίκαιος, κάποτε ὑπερφηανεύθη καὶ μετὰ τὴν ἰδέαν αὐτὴν καὶ εἰς αἰσθήματα ἀνωτερότητας εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναόν. Καὶ τί λέγει ἡ Γραφή, «Καὶ χωρὶς νὰ ἔχη ἱερατικὸν ἀξίωμα, εἰσῆλθε παρανόμως εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγγέλων καὶ εἶπεν δι. θέλει νὰ προσφέρῃ θυμίαμα».²³ Ἐνῶ εἶναι βασιλεὺς σφετερίζεται τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερωσύνης. Θέλω, λέγει νὰ θυμιάσω ἐπειδὴ εἶμαι δίκαιος. Ἀλλὰ μένει εἰς τὰ ὅρα τῶν ἀρμοδιοτήτων σου, Ἄλλαι αἱ δικαιοδοσίαι τῆς βασιλείας καὶ ἄλλα, τῆς ἱερωσύνης, καὶ αὐτὴ εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ ἐκείνην. διότι δὲν ἀναγνωρίζεται κανεὶς ὡς βασιλεὺς ἀπὸ τὰ φαινόμενα, οὐτε δελεῖται νὰ κρινεῖται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῶν πολυτίμων λίθων ποὺ εἶναι κολλημένοι ἐπ' αὐτοῦ ἢ ἀπὸ τὰ ἄλλα χρυσαφικά του φέρεται. Γ Εἰς αὐτὸν ἔλασε ἡ ἐξουσία νὰ δικαίῃ τὰ ἐπίγεια. Ἐνῶ ὁ βασιλεὺς τῆς ἱερωσύνης κατένεται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁποιοῦντοτε ἀμάρτημα θὰ δεύετε καὶ θὰ τὸ διακινεῖτε ὡς ἀσυγχώρητον ἐπὶ τῆς γῆς θὰ εἶναι δεμένον καὶ

18. Λουκ. 17, 10.
19. Ψαλμ. 148, 4.
20. Ψαλμ. 102, 18.
21. Ψαλμ. 90, 7.
22. Β' Παρ. 28, 15.

ἀσυγχώρητον καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς.²⁴ Ὁ βασιλεὺς εἶναι ἐμπιστευμένος διὰ τὰ ἐπίγεια, ἐγὼ διὰ τὰ οὐράνια. Καὶ οὕτως λέγω ἐγὼ, ἐννοῶ τὸν ἱερέα. Μὴ διαβάλης λαίπρον τῆς ἱερωσύνης, ἀν' ἱδρὸς ἱερὰ ἀνάξεις. διότι δὲν πρέπει νὰ διαβάλης τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος χρησιμοποιοῖ κακῶς τὸ καλόν. διότι καὶ ὁ οὐρανὸς ὑπῆρξε πρόσδοτης, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ κατηγορίαν τῆς ἀποστολῆς ἀλλὰ τοῦ μυαλοῦ τοῦ Πραγματικὰ δὲν προήλθε τὸ ἐγκλημα ἀπὸ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν κακίαν τοῦ δαέμονος.

Δ Καὶ σὺ λαίπρον μὴ καταφέρῃς ἐναντίον τοῦ χαρίσματος τῆς ἱερωσύνης, ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ ἱερέως ὁ ὁποῖος ἔκαμε κακὴν χρῆσιν τοῦ καλοῦ. Καὶ οὕτως κανεὶς συζητῇ μαζὶ σου καὶ σοὺ λέγῃ, «Ἰδὲς τὸν τόδε χριστὸν ἀνόν», νὰ τοῦ ἀπαντήσῃς. «Εγὼ δὲν συζητῶ μαζὶ σου διὰ πρόσωπα, ἀλλὰ διὰ πράγματα» διότι πόσοι ἀπὸ τοὺς ἐγγινῶν δῆμοι καὶ οὐκ ἐφαρμάκων ἔδωσαν δηλητήρια. Καὶ οὕτως δὲν διαβάλλω τὴν τέχνην, ἀλλὰ αὐτὸν ποὺ χρησιμοποιοῖ κακῶς τὴν τέχνην. Πόσοι νοῦται κατεπόντισαν πλοῖα. Καὶ οὕτως δὲν πταίει ἡ ναυτιλία ἀλλὰ ἡ κακὴ γνώμη ἐκείνων. Καὶ ἂν εἶνα, ἕνας χριστιανὸς φαῦλος μὴ κατηγορεῖς τὸ δόγμα καὶ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ αὐτὸν ποὺ κάμνει κακὴν χρῆσιν τοῦ καλοῦ. Εἰς τὸν βασιλέα ἐνεπιτετεύθησαν σώματα εἰς τὸν ἱερέα ψυχὰς. Ε Ὁ βασιλεὺς χαρίζε, ὑπόλοιπα χρημάτων, ὁ ἱερεὺς συγχωρεῖ ὑπόλοιπα ἁμαρτιῶν. Ἐκεῖνος ἀναγκάζει, αὐτὸς πρὸς τὸν ἱερέα. Ἐκεῖνος ἐνεργεῖ μετὰ τὴν ἀνάγκην αὐτὸς μετὰ τὴν σκέψιν. Ἐκεῖνος ἔχει, ὁ βασιλεὺς ἔχει, αὐτὸς ἔχει ἀπλὰ πνευματικά. Ἐκεῖνος πολεμεῖ πρὸς τοὺς σαρκώδεις, ἐγὼ πολεμῶ πρὸς τοὺς δαίμονας. Εἶναι μεγαλυτέρα αὐτὴ ἡ ἐξουσία, διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς ὀδηγεῖ τὴν κεφαλὴν τοῦ σώματος ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἱερέως καὶ παντοῦ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην αἱ ἱερεῖς ἔχουσιν τοὺς βασιλεῖς. Ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ βασιλεὺς ἐξεπέρασε τὸν χρόνον τῆς δικαιοδοσίας του, ὑπερέβη τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας του καὶ ἐπεχείρησε νὰ προσέβῃ καὶ ἄλλας ἀρμοδιοτήτας.²⁵ Ἀ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερὸν ὡς ἀσθενὴς μετὰ σκοπὸν νὰ θυμιάσῃ. Τί τοῦ εἶπε λαίπρον ὁ ἱερεὺς, Δὲν σοὺ εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ θυμιάσῃς. Ὁὐα.²⁶ Κοίταξε παρηρησιαν, φρόνημα ἀδούλευτον, γλῶσσαν τοῦ ἐγγίξει τὸν οὐρανόν, ἐλευθερίαν ἀκατάβλητον, τὸ σῶμα τοῦ ἦταν σῶμα ἀνθρώπου καὶ τὸ φρό-

25. Πρὸς Μιχαὴλ 16, 19.

26. Πρὸς Β' Παρ. 28, 18.

νημά του ήταν ἀγγέλου, βαδίζεις εἰς τὴν γῆν καὶ ζῇ εἰς τὸν οὐρανόν· Εἶδε τὸν βασιλέα καὶ δὲν εἶδε τὴν πόρφυραν· Εἶδε τὸν βασιλέα καὶ δὲν εἶδε τὸ διάδημα. Μὴ μοῦ λέγῃς, ὅτι ὑπάρχει βασιλεία ἐκεῖ ὅπου εἶναι παρανομία. «Δὲν εἶναι ἰδικόν σου καθήκον οὐτε καὶ δικαίωμα σου Ὁζία, νὰ προσφέρῃς θυμίαμα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι καθήκον καὶ δικαίωμα τῶν ἱερέων»²⁵. Ὡς ὕπερβαίνεις τὰ ἐσκαμμένα, ζητᾷς τὰ ἀνεπιτηρετὰ. Δι' αὐτὸ θὰ χάσῃς καὶ αὐτὰ τοῦ Ἰλαθῆς. «Δὲν εἶναι ἰδικόν σου καθήκον οὐτε καὶ δικαίωμα σου Ὁζία, νὰ προσφέρῃς θυμίαμα εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι καθήκον καὶ δικαίωμα τῶν ἱερέων». Δὲν εἶναι ἰδικόν σου ἔργον αὐτό, ἀλλὰ ἰδικόν μου. Μήπως ἐγὼ σοῦ ἤρπασα τὴν βασιλείαν; Μὴ μοῦ ἄρπάξῃς, λοιπόν, τὴν ἱερωσύνην. «Δὲν εἶναι ἰδικόν σου καθήκον οὐτε καὶ δικαίωμα σου νὰ προσφέρῃς θυμίαμα ἀλλὰ εἶναι καθήκον καὶ δικαίωμα τῶν ἱερέων, τῶν υἱῶν τοῦ Ἀαρών». Αὐτὸ συνέβη πολλὸν χρόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀαρών. Καὶ διατὶ δὲν εἶπε μόνον «τῶν ἱερέων», ἀλλὰ ἐμνημόνευσε καὶ τὸν πατέρα;

Ἐτιμυε νὰ συμῶθῃ ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὸ ἔξῃς περὶ τοῦ. Ὁ Δαθάν, δηλαδὴ, καὶ ὁ Ἀβιρὼν καὶ ὁ Κορεῖ ἐξ ηἰγέρθησαν ἐναντίον τοῦ Ἀαρών.²⁶ Ὁ Ἡολῆθῃ ἡ γῆ καὶ τοὺς κατέπιε.²⁷ Πῶρ ἦλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς κατέκτανε. Θέλων λοιπὸν αὐτὸς νὰ φέρῃ εἰς τὴν λυγμὴν τὴν ἱστορίαν ἐκεῖνην, ὅτι δηλαδὴ καὶ ἄλλοτε προσέβαλον τὴν ἱερωσύνην ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἠττήθη, καὶ μολοντί ἐξηγέρθη ἐν πλῆθος ἀλάκληρον ἐν ταῖς αἰσὶς τῶν ὑπερησιώσθη. «Δὲν εἶναι ἰδικόν σου καθήκον οὐτε καὶ δικαίωμα σου νὰ προσφέρῃς θυμίαμα παρὰ εἶναι καθήκον καὶ δικαίωμα μόνον τῶν ἐρέων, τῶν υἱῶν Ἀαρών». Δὲν εἶπε σκέψου τί ἐπαθὸν ἐκεῖνο· τοῦ ἔπραξαν αὐτὰ τότε. Δὲν εἶπε, ὅτι ἐκάθισαν οἱ ἐπαναστάται, ἀλλὰ ἀνέφερε μὲ τὸ θυμὸν τοῦ τῶν Ἀαρών, διὰ τὸν ὅτιον ἔκανε τὴν ἐκδίκησιν ὁ Θεὸς καὶ εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ἀνέφερε τὸ θυμὸν τοῦ ὡς νὰ εἴλεγε σχεδόν. Μὴ τολμᾷς νὰ πράξῃς αὐτὰ τοῦ ἔπραξε ὁ Δαθάν, διὰ νὰ μὴ πάθῃς τὰ ἴδια τοῦ ἐπαθὸν εἰς τὴν περιπτῶσιν τοῦ Ἀαρών. Μὰ ὁ βασιλεὺς Ὁζίας δὲν τὸ ἀνέχθη, ἀλλὰ γεμάτος ἔπαρσιν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερόν· ἔσυρε τὸ παραπέτασμα ἀπὸ τὰς

25. Ὡς ὅν.

26. Πρὸς Ἀριθμ. 16 εἰς. Ψαλμ. 105. 16. 14.

27. Ὡς ὅν. σ. 32. 33.

για τῶν ἁγίων καὶ ἤθελε νὰ προσφέρῃ θυμίαμα. Τί ἔκαμε, λοιπόν, ὁ Θεός; Ἐπειδὴ λοιπὸν κακῶς κατεφρονήθη ὁ ἱερεὺς καὶ κατεπατεῖτο ὁ νόμος τῆς ἱερωσύνης, δὲν εἶχε πλέον κομίσαν δύναμιν ὁ ἱερεὺς. Ἐ διότι, ἔργον τοῦ ἱερέως εἶναι νὰ ἐλέγχῃ μόνον καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ παρηγορίαν, καὶ ἄχι νὰ κρατῇ ὅπλα οὐτε νὰ ἀρπάξῃ ἀσπίδας, οὐτε νὰ σπῇ δόρυ, οὐτε νὰ τεντῶνῃ τόξον, οὐτε νὰ ἐκτοξεύῃ βέλος, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐλέγχῃ καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ παρηγορίαν. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἤλεγχεν ὁ ἱερεὺς ἀλλὰ ὁ βασιλεὺς δὲν ὑπαχώρεε, ἀλλὰ ἐκίει ὅπλα καὶ ἀσπίδας καὶ δόρατα καὶ ἐχρησιμοποίησε ὅλην τὴν δύναμιν του, λέγει ὁ ἱερεὺς. Ἐγὼ ἔπραξα τὸ καθήκον μου, δὲν δύναμαι νὰ πράξω τίποτε περισσώτερον, διήρτησε τὴν ἱερωσύνην τοῦ κατεπατεῖται, νόμοι παραδίδονται θεσμοὶ ἀνατρέπονται. Τί ἔκαμε λοιπὸν ὁ φιλόνητος Θεός; 12^ο Α. Τιμωρεῖ τὸν θρασυτάτον. Καὶ ὁμῶς ἐνεφανίσθησαν ἐξανθήματα λέπρας εἰς τὸ μέτωπόν του.²⁸ Ὅπου ἐκδηλώνεται ἡ ἀνασχυστία, ἐπακολουθεῖ ἡ τιμωρία. Εἶδες φιλονητίαν εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ.

Δὲν ἐξαπέλυσε κεραυνόν, δὲν ἔσπασε τὴν γῆν δὲν συνετάραξε τὸν οὐρανόν. Ἀλλὰ ἐφωτρώσεν ἡ λέπρα, διὰ εἰς ἄλλο μέρος ἀλλὰ εἰς τὸ μέτωπόν του, διὰ νὰ φέρῃ τὴν τιμωρίαν τὰ πρόσωπον, διὰ νὰ εἶναι ἐκεῖ ὡς ἐπιγραφή εἰς στήλην. Διότι αὐτὸ δὲν ἔγινε δι' αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς μεταγενεστέρους. Διότι, ἐνῷ ἡδύνατο νὰ τοῦ ἐπιφέρει αὐτοεἶσαν τιμωρίαν δὲν ἐπέσπερεν. Ἀλλὰ ἡ τιμωρία ἔκειτο ὡς νόμος εἰς ὑψηλὸν τόπον καὶ εἶλεγε. Μὴ κάμνῃτε παρόμοια ἔργα διὰ νὰ μὴ πάθῃτε καὶ αἰεὶ τὰ ἴδια. Ἐξ ἡρχετο ὡς νόμος ἐμφυχος καὶ τὸ μέτωπόν του ἔσπινε φωνὴν ἰσχυροτέραν ἀπὸ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος. Εἰς τὸ μέτωπόν του ἦσαν ἀναγεγραμμένα νομίματα τὰ ὅποια ἦσαν ἀδύνατον νὰ ἐξαλειφθῶν. Διότι δὲν ἦσαν ἀπὸ μελάνι διὰ νὰ τὰ σθῇ κανεὶς ἀλλὰ ἦσαν ἡ λέπρα καὶ καθίστατο αὐτὸν ἀκάθαρτον, διὰ νὰ κάμῃ τοὺς ἄλλους καθαρούς. Καὶ ὡς μεταφέρουν τοὺς κατὰδικους δι' ἐκτέλεισιν μὲ τὸ σχοινί εἰς τὸ στόμα, ἐτοιμωτέρω καὶ αὐτὸς ἔχων ἐντὶ σχοινίου τὴν λέπραν εἰς τὸ μέτωπον, ἐπειδὴ δὲν ἐσθαιόθη τὴν ἱερωσύνην. Αὐτὰ τὰ λέγω, ἄχι διὰ νὰ κατηγορήσῃ τοὺς βασιλεῖς. Ὁ ἀλλὰ ἐκεῖνος τοῦ μεθῶν ἀπὸ ἔπαρσιν καὶ ὀργῆς διὰ νὰ μᾶθετε, ὅτι ἡ ἱερωσύνη εἶναι ἀνωτέρα τῆς βασιλείας.

28. Πρὸς Ε. Περὶ 26, 19.

«Καὶ συνέβη κατὰ τὸν χρόνον ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, Εἶδον τὸν Κύριον νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς ἕνα θρόνον ὕψλόν καὶ μετέωρον». Ὅταν ἀπέθανε, τότε εἶδον τὸν Κύριον διότι προηγουμένως δὲν τὸν ἑώρακα, ἐπειδὴ ἦταν ὀργισμένος ἐναντίον μας. Ἦλθε δηλαδὴ ὁ θάνατος τοῦ ἀκαθάρτου καὶ ἔλυσε τὴν ὀργήν. ³¹ Αὐτὸ διὰ τοῦτο, ἐνῶ παντοῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν ζωὴν τῶν βασιλέων, ἐδῶ ἀνέφερε τὸν θάνατον τοῦ Ὀζίου. Συνέβη, λέγει, «τὸ ἔτος ἐκεῖνο ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, καὶ εἶδον τὸν Κύριον νὰ κάθεται ἐπάνω εἰς ἕνα θρόνον ὕψλόν καὶ μετέωρον». Ἀλλὰ πάλιν εἶναι δυνατόν καὶ ἐδῶ νὰ ἰδῶμεν τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Ἀπέθανεν ὁ ἀκαθάρτος καὶ συνεφιλώθη ὁ Θεὸς μετὰ τοὺς ἀνθρώπους. Διὰ τοῦτο, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν ἐνόρετα ἔργα, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, διότι εἶναι φιλάνθρωπος καὶ δὲν τὰ λεπτολογεῖ αὐτὰ. Ἐνὰ ἐξήτει μόνον ὁ φιλάνθρωπος καὶ καλὸς Θεός, νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν πόλιν ὁ ἀκαθάρτος.

Τώρα ποῦ γνωρίζομεν λοιπὸν ὅλα αὐτὰ, ἂς διώξωμεν μακρὰν τὴν ἑπαροίαν, ἢ ἂς ἀσπασθῶμεν τὴν ταπεινοφροσύνην καὶ ἂς ἀναπέμφωμεν τὴν καθιερωμένην δόξαν εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ Ε΄

Εἰς τὸ πῆλτον τοῦ προφήτου ΗΣΑΙΑ ΠΟΥ ΛΕΓΕΙ· ΣΥΝΕΒΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ἔτος ἐκεῖνο ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, εἶδον τὸν Κύριον. ¹ καὶ ἡ ἀποκρίσις ὅτι ἀπαιτῶς προσεβλήθη ἀπὸ ἀφ' ἑρμῆος Ὀζίας, διότι προσέφερε ὀσμίαν καρπὸς καὶ εἶναι ἀρμοδιος πρὸς τοῦτο, πρᾶγμα ¹³¹ ὅτι εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκείνην τὴν ἑρμῆος, οὐκ εἰς τὸν βασιλῆα.

*Εἰς λοιπὸν, ἂς ολοκληρώσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὀζίου καὶ ἂς θέσωμεν τώρα τὴν ὁροφὴν εἰς τὴν διήγησιν, ἵνα νὰ μὴ γίνωμεν καταγέλαστοι, ὅπως ἐκεῖνος ποῦ ἀναφέρειν εἰς τὰ εὐαγγέλια, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησε νὰ οικοδομήσῃ τὸν πύργον, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη. Μήπως κανεὶς περαστικός ἐλθὼν καὶ δι' ἡμᾶς ποτε· «Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἤρχισε νὰ οικοδομῇ καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τελεωσῇ τὴν οἰκοδομήν». ² Ὡς διὰ τὸ νὰ γίνωνται ὅμως σαφέστερα τὰ λεγόμενα, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβω ἀλίνα ἀπὸ τὰ προηγουμένα, ἵνα νὰ μὴ εἰσέλθῃ χωρὶς κεφαλὴν εἰς τὸ πνευματικὸν θέατρον ὁ λόγος μας, ἀλλὰ, ἀπὸ λάθῃ τὴν φυσιογνωμίαν του, νὰ καταστῇ γνωστός εἰς τοὺς θεατὰς. Τὰ ἴδια αὐτὰ λόγια θὰ εἶναι ὑπόμνησις, δι' ἐκείνους ποῦ τὰ ἤκουσαν καὶ διδασκαλία δι' αὐτοὺς ποῦ δὲν τὰ ἤκουσαν.

Εἰπαμε λοιπὸν, προηγουμένως πῶς ὁ Ὀζίας ἦταν εὐσεβής, πῶς ἐγενε κατόπιν φροῦδος καὶ ἀπὸ ποίαν αἰτίαν καὶ μέχρι ποίου βαθμοῦ κατωλισθήσεν εἰς τὴν ἑπαροίαν. Σήμερον εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπωμεν πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἱερόν, ἢ πῶς ἐπεχείρησε νὰ προσφέρῃ θυμίαμα, πῶς τὸν ἠμυπόθεσεν ὁ ἱερεὺς, πῶς δὲν ὑπεχώρησεν ἐκεῖνος, πῶς ἐπέσυρε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, πῶς ἀπέθανε λεπρὸς καὶ ὁ ἀποῖον λόγον ὁ προφήτης παρέλειψε νὰ ἀναφέρῃ τὴν ζωὴν του καὶ ἐμνημόνευσε μόνον τὸν θάνατόν του, λέγων τὰ ἑξῆς. «Κατὰ τὸ ἔτος ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὀζίας» Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖον ἀπετέλεσε τὴν ἀφῆπριαν τῶν ὁμιλιῶν μας. Ἀλλὰ δώσατε μεγαλυτέραν προσοχὴν. «Καὶ συνέβη», λέγει, «ὥστε, ὅταν αὐτὸς ἀπέκτισεν αὐτὴν τὴν

1. Ἠσα. 6, 1.

2. Λευκ. 14, 30.

ισχύον, υπερηφανεύθη ἡ καρδία του μέχρι πού τόν ὠδήγησεν εἰς τὴν καταστροφὴν. Καὶ ἡμάρτησεν ἐνωπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ.¹³¹ Ἀ κατὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν, «Εἰσῆλθε», λέγει, «παραινόμενος, χωρὶς νὰ ἔχη ἱερατικὸν ἀξίωμα, εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ προσφέρῃ θυμῖμα εἰς τὸ θυσιαστήριον τῶν θυμιαμάτων». Τί τόλμη καὶ τί ἀναίσχυνται! Ἐτόλμησε νὰ παραδίσῃ αὐτὰ τὰ ἱερὰ ἄδυστα, ἐπάτησε τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἕνα μέρος που ἦταν ἁθῶτον δι' ὅλους πλὴν τοῦ ἀρχιερέως. Αὐτὸ τὸ μέρος ἐπεχείρησε νὰ τὸ δεδηλώσῃ. Τέτοια εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ φθάνει, εἰς τὴν ἀλαζονείαν. Ἀπᾶς καὶ χάσῃ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, ἡ μανία τῆς δὲν σταματᾷ πούθεν, ἀλλὰ, καθὼς χαλαρώνει τὰ ἥλια τῆς σωτηρίας, ἀγεται καὶ φέρεται ἀπὸ τὰς ἀλόγους ἐπιθυμίας καί, ὡς ἀντίπαλον ἄλλαν, ὅπου ἀπέβαλε τὸν χαλινὸν ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἔρριψε κάτω ἀπὸ τὴν ράχιν τοῦ τὸν ἀναβάτην τρέχει γρηγορώτερα ἀπὸ τὸν οφθαρότερον ἄνεμον καὶ προκαλεῖ τὸν τρόπον εἰς τοὺς διαδότης, οἱ ὅποιοι, ὅλοι παραμερίζουν καὶ κανεῖς δὲν τόλμῃ νὰ τὸ σταματήσῃ. Ἐτα καὶ ἡ ψυχὴ, ἀφοῦ ἀπέβαλε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ τοῦ τὴν χαλιναγωγεῖ καὶ ἀπέρριψε ὅλην τὴν λογικὴν πού τὴν κατευθύνει, ἀλωνίζει τὸν χώρον τῆς κακίας, ἕως ὅτου φθάσῃ εἰς τὰ βάραθρα τῆς ἀπωλείας καὶ κατακρημνισθῇ ἐκεῖ τὴν σωτηρίαν τῆς. Δι' αὐτὸ πρέπει συνεχῶς νὰ τὴν συγκρατῶμεν καὶ μὲ τὴν εὐσέβειαν, ὡς μὲ κάποιον χαλινόν, νὰ ἀναχατίζωμεν τὴν ὀριμὴν τῆς. Πράγμα τοῦ δὲν τὸ ἔκαμεν ὁ Ὁσίος, ἀλλὰ παρέβισε τὴν ἀρχὴν πού εἶναι ἀνωτέρα ὅλων. Ὁ Διότι ἡ ἱερωσύνη εἶναι ἐξουσία περισσότερον σεβαστὴ καὶ ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν βασιλείαν. Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς τὴν ἀλουργίδα, μίττε τὸ διάδημα, μίττε τὰ χρυσὰ ἱμάτια. Σκιά εἶναι ὅλα αὐτὰ καὶ εὐτελέστερα ἀπὸ τὰ ἄερνα ἄνθη. Διότι «ὡς δόξα», λέγει, «τοῦ ἀνθρώπου εἶναι κα. ἄνθος χρόνου». Ἀκόμα καὶ αὐτὴ ἡ βασιλικὴ Μὴ μοῦ λεγῇς, λοιπόν, αὐτὰ, ἀλλὰ, ἐὰν θέλῃς νὰ ἴδῃς τὴν διαφορὰν τοῦ ἱερέως ἀπὸ τὸν βασιλέα, ἐξέτασε τὸ μέτρον τῆς ἐξουσίας, πού δίδεται εἰς τὸν καθέναν τῶν καὶ θὰ ἴδῃς, ὅτι ὁ ἱερεὺς κἀθῆται ὠφελότερον ἀπὸ τὸν βασιλέα.

Διότι, ὅταν καὶ μᾶς φαίνεται ἀξιοσεβαστός ὁ βασιλικὸς θρόνος ἀπὸ τοὺς πολυτίμους λίθους, μὲ τοὺς ὁποίους εἰ-

3. Β. Παροι. 24, 16.

4. Ἐνν. 4ν.

5. Ἠσ. 40, 6.

να, στολισμένος. Δ καὶ ἀπὸ τὸ χρυσάφι πού τὸν περιζώνει, ὅμως ὁ κληρὸς του εἶναι νὰ διοικῇ τὰ ἐπίγεια καὶ δὲν ἔχει, τίποτε περισσότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν. Ἐνῷ ὁ θρόνος τῆς ἱερωσύνης εἶναι ἐγκατεστημένος εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἔχει ἐξουσίαν νὰ διοικῇ τὰ οὐράνια. Ποῖος τὰ λέγει αὐτά; Ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν «Ὅποια δὴποτε ἁμαρτήματα», λέγει, «ἐδότε καὶ τὰ διακηρύξετε ἀσυγχώρητα ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ εἶναι δεμένα καὶ ἀσυγχώρητα εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ ὅποια δὴποτε ἁμαρτήματα λύσετε διὰ συγχώρησης ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ εἶναι, συγχωρημένα καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς». Τί, λοιπόν, δύναται, νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτὴν τὴν τιμὴν; Ὁ οὐρανὸς λαμβάνει τὴν ἀρχὴν τῆς κρίσεως ἀπὸ τὴν γῆν. Ἐπειδὴ ὁ κριτὴς κάθεται εἰς τὴν γῆν, ὁ Κύριος ἀκολουθεῖ τὸν δοῦλον. Ἐ καὶ ἐκεῖνα πού δικάζει, αὐτὸς κάτω, τὰ ἐπικυρώνει, ἐκεῖνος ἐπάνω. Καὶ μᾶλλον μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἵσταται ὁ ἱερεὺς, ὁ ὁποῖος φέρει πρὸς ἡμᾶς τὰς εὐεργεσίας ἀπὸ ἐκεῖ καὶ μεταφέρει ἐκεῖ τὰς ἱκεσίας μας, ὥστε μᾶς συμπιλιώνει μὲ τὸν Θεόν, ὅταν εἶναι ὀργισμένος καὶ μᾶς ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰς χεῖρας του, ὅταν εἰρεθεῖ ἕνοχο. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς θέτει καὶ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως κάτω ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ ἱερέως διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι αὐτὸς ὁ ἄρχων εἶναι, μεγαλύτερος ἀπὸ ἐκεῖνον.¹³² Ἀ Διότι τὸ κατώτερον εὐλογεῖται ἀπὸ τὸ ἀνωτέρον. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἱερωσύνην καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας τῆς θὰ διυλίσσωμεν εἰς ἄλλην περιστάσει. Τώρα ὅς ἴδωμεν ἁμῶς τὸ μέγεθος τῆς ἀξίας τοῦ βασιλέως ἢ μᾶλλον τοῦ τυράννου. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου καὶ εἰσῆλθεν ὅπως του καὶ ὁ ἱερεὺς Ἀζαριᾶς. Ἀρὰ γὰρ μήπως ἴλεγα κακῶς, ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν βασιλέα; Ὁχι, διότι εἰσῆλθε μὲ τόσην σφοδρότητι, ὅχι διὰ νὰ ἐκδιώξῃ ἕνα βασιλέα, ἀλλὰ ἕνα βραδέτην καὶ ἀχάριστον δοῦλον ὡς ἀντιγενοῦς οὐλῶς ἐπέτεθον εἰς τὸ ἀκάθαρτον ἔθνος, διὰ νὰ τὰ ἀπομακρύνῃ. Β ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ Κυρίου του.

Εἶδες ψυχὴν ἱερέως γεμάτην ἀπὸ μεγάλῃν παρησίαν καὶ ἀπὸ ὠφελῶν φρονήμας; Δὲν ὑπελόγησε τὸ βάρος τῆς ἐξουσίας του, δὲν ἐσκέφθη τί σημαίνει νὰ συγκρατήσῃς ψυχὴν μεθυμένην ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν. Δὲν ἤκουσε τὸν Ζολομῶντα πού λέγει: «Ἦ ἀπελὴ τοῦ βασιλέως εἶναι ὅμοιο μὲ τὸν βρυχηθῆν τοῦ λέοντος».¹³³ Ἀλλὰ, ὅπο-

6. Ματθ. 18, 10.

7. Παροιμ. 19, 12.

ελέσας πρὸς τὸν ἀληθινὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν καὶ ἀναλογισθεὶς τὸ θῆμα ἐκεῖνο καὶ τὰς ἐκδόσεις, ὤρμησε πρὸς τὸν τύραννον ὑπερωκείμενος μετ' αὐτὰς τὰς σκέψεις. Διότι ἐ-
γνώριζεν, ἐγνώριζε καλὰ, ὅτι ἡ ἀπελθὴ τοῦ βασιλέως ἦταν
ὁμοία πρὸς τὴν ὀργὴν τοῦ λέοντος δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι
θλέπουν πρὸς τὴν γῆν δι' ἀνθρώπων ὅμως, ὁ ὅποιος εἶχε
πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν οὐρανὸν καὶ ἦταν προητοιμασμένος νὰ
ἀφήσῃ τὴν ψυχὴν του μέσα εἰς τὰ ἄδυστα παρὰ νὰ ἐγκα-
ταλείψῃ τοὺς ἱεροὺς νόμους νὰ ὑβρίζωνται ἐκεῖνος ἦταν
ἐντελέςτερος καὶ ἀπὸ τὸν τελευταῖον σκύλον. Διότι τίποτε
δὲν εἶναι ἀσθενέστερον ἀπὸ τὸν παραδότην των θεῶν νό-
μων. Ὅπως πάλι τίποτε δὲν εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ ἐκεῖ-
νον ποὺ ὑπερασπίζεται τοὺς θεοὺς νόμους. «Διότι ἐκεῖ-
νος ποὺ ἐπιμένει συστηματικῶς νὰ κάνῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ
δὲν μετανοεῖ διὰ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι δυσ-
λὸς καὶ ἀχρημάτος τῆς ἁμαρτίας», ἔκρινε καὶ δι' ἐκ-
μύριους στεφάνους εἰς τὴν κεφαλὴν του. Ἐνῷ ἀπευσιῶς
αὐτὸς ποὺ πρᾶττει τὸ δίκαιον ἔχει μεγαλυτέρην ἀξίαν καὶ
ἀπὸ αὐτῶν τὸν βασιλέα καὶ ἂς εἶναι ὁ τελευταῖος ἀπὸ ὧ-
ν λαοί.

Ἐν αὐτῷ ἐκείνῳ μέσῳ τοῦ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος καὶ εἰ-
σῆλθεν ἐναντίον τοῦ βασιλέως. Ἄς εἰσελθῶμεν λοιπὸν μα-
ζὶ του καὶ ἡμεῖς, ἂν νομίζετε διὰ νὰ ἴδωμεν τί λέγει πρὸς
τὸν βασιλέα. Διότι εἶναι δυνατόν καὶ δὲν εἶναι μικρὰ ὡ-
φέλεια νὰ ἴδωμεν τὸν βασιλέα ἐλεγχόμενον ἀπὸ τὸν ἱερέα.
Τί λέγει λοιπὸν ὁ ἱερεὺς «Δὲν εἶναι ἰσὺς σου καθῆκον
οὔτε καὶ δικαίωμα σου, Ὅζια, νὰ προσφέρῃς θυμιαμα εἰς
τὸν Κύριον». Δὲν τὸν ἐνόησε βασιλέα, οὔτε τὸν ἐκάλε-
σεν ἀπὸ τῆς δυναμὸς τοῦ ἀξιωματός του, διότι ἐπρόφρασαν
ὁ ἴδιος καὶ ἐξῆλθε ἀπὸ τὴν τιμὴν αὐτὴν. Εἶδες παρρησίαν
ἱερέως, ἴσως τώρα καὶ τὴν πραότητα τοῦ ἔ. Διότι δὲν
πρέπει νὰ ἔχωμεν μόνον παρρησίαν, ὅταν πρόκειται νὰ ἐ-
λέγχωμεν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν καὶ πραότητα μεγαλυ-
τέραν ἀπὸ τὴν παρρησίαν. Ὅτι οἱ ἁμαρτάνοντες κανένα
ἄνθρωπον δὲν ἀποστρέφονται τόσον, ὅσον ἐκείνον ποὺ
πρόκειται νὰ τοὺς ἐλέγξῃ. Καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ εἰδῶν μισ-
τὸν πρόφρασιν διὰ νὰ στήριξοῦν, ὥστε ν' ἀποφύγουν τὴν ἐ-
πιτίμησιν. Πρέπει λοιπὸν νὰ τοὺς συγκρατῶμεν μετ' αὐτὴν
πραότητα καὶ τὴν ἐπιείκειαν. Διότι οὐ μόνον ὅταν ὁμολῇ,
ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν παρουσίαν του εἶναι βαρὺς ὁ ἄνθρωπος

8. Ἰωάν. 8, 54.

9. Β' Παρ. 28, 18.

αὐτὸς εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας. 184 Α. «Εἶναι βαρὺς καὶ
ἀνυπόφορος», λέγει, «καὶ ποὺ τοῦ βλέπομεν μόνον». 185 Διὰ
τοῦτο πρέπει νὰ ἐπιδεικνύμεν μεγάλην πραότητα.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφητικὸς λόγος ἔφερε μπροστὰ
εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας καὶ αὐτὸν ποὺ ἡμάρτησε καὶ αὐ-
τὸν ποὺ ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν τάξιν. Καὶ
πράγματι οἱ σοφοὶ μεταξὺ τῶν ἱερέων, ὅταν πρόκειται
νὰ ἐγκρίσῃσιν ἄρρωστα μέλη ἢ νὰ ἐξαγάγουν λίθους
ποὺ ἔχουν σφηνωθῇ εἰς τοὺς πόρους τοῦ σώματος ἢ νὰ θε-
ραπεύσιν ἀλλήν νόσον τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, δὲν τὰ
κάνουν ἀποσπῶντες τὸν ἄρρωστον εἰς τὴν γωνίαν, ἀλ-
λὰ τὸν φέρουν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς καὶ ἐνώπιον τοῦ
παρισταμένου πλήθους ἐνεργοῦν τὴν χειρουργικὴν ἐπέμ-
θεσιν. Καὶ τὸ κάνουν αὐτὰ, ὅχι διὰ νὰ διακοιμῶσιν
τὰς ἀνθρώπινους συμφοράς, ἀλλὰ διὰ νὰ παρηγοήσιν
τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε καθένας νὰ φροντίζῃ ἀγρύπνως
διὰ τὴν ὁγείαν του. Τὸ ἴδιον κάνουν καὶ ἡ Γραφή. Ὅταν
εὖρη κάποιον ποὺ ἁμαρτάνει, μετ' ὀψιλήν φωνὴν του προ-
βάλλει διὰ νὰ τὸν θεραπεύσῃ, ὅχι εἰς τὸν μέσον τῆς ἀγο-
ρᾶς, ἀλλὰ εἰς τὸ μέσον τῆς γῆς. Καὶ μετὰ τὴν οἰκου-
μένην ἐλόκληρον ἐπεκεκνύει τὴν θεραπείαν καὶ μᾶς διδά-
σκει νὰ φροντίζωμεν μετ' ἀσφάλειαν διὰ τὴν ἰσικίην μας σω-
τηρίαν. Ἄς ἴδωμεν, λοιπὸν, πῶς ἐπεχείρει τότε ὁ ἱερεὺς
νὰ τὸν διορθώσῃ.

Δὲν τοῦ εἶπεν ὁ μαρὶ καὶ μαρῶτατε, ἀνέτρεψες
τὰ πάντα καὶ ἐπέφερες πληρὴν οὐγῶσιν, ἐξέπτωες εἰς τὸ
ἔσχατον σημεῖον τῆς ἀσθεῖας. Οὔτε τοῦ ἀπηύθυνε μα-
κρόν κατηγορητήριον. Ὁ ἄλλος ὅπως οἱ χειρουργοὶ φρον-
τίζουν νὰ κάνουν συντόμως τὴν τομὴν, ὥστε μετ' αὐτὴν τα-
χύτητα τῆς τομῆς νὰ ἐξουδετερώσιν τὴν αἰσθησιν τοῦ
πόνου, ἔτσι καὶ αὐτὸς μετ' αὐτὴν συντόμως ἠμπούσε τὴν ἐ-
ξαψιν τῆς ὀργῆς τοῦ βασιλέως. Διότι αὐτὸ ποὺ εἶναι ἡ το-
μὴ διὰ τοὺς ἀσθενεῖς, εἶναι διὰ τοὺς ἁμαρτάνοντας ὁ ἐ-
λεγχος. Καὶ τὴν μὲν ἐπιείκειαν, πλην τῶν ἄλλων, τὴν δι-
κνύει εἰς ἡμᾶς καὶ μετ' αὐτὴν συντόμως. Ἄν θέλῃς νὰ ἴδω-
μεν καὶ τοὺς ἰδίους τοὺς λόγους καὶ ποῦ ἀκριβῶς ἐκρυψ-
τὸν σίτηρον, ἀκουσε «Δὲν εἶναι ἰσὺς σου καθῆκον οὔτε
καὶ δικαίωμα σου, Ὅζια, νὰ προσφέρῃς θυμιαμα εἰς τὸν
κύριον τοῦ Κυρίου. Αὐτὸ εἶναι καθῆκον καὶ δικαίωμα τῶν
ἱερέων, τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀβραάμ, οἱ ὅποιοι εἶναι καθι-

10. Σαρ. Ζαχαρ. 8, 14.

ρωμένοι διὰ νὰ προσφέρουν τὸ θυμίαμα»¹¹ Ἐδῶ τοῦ κατέφερε τὸ πλῆγμα. Καὶ πῶς, θὰ σὰς τὸ εἰπῶ ἐγώ. Διὰτὶ δὲν εἶπε ἀπλῶς «τῶν ἱερῶν», ἀλλὰ προσέθεσε καὶ τὸν Ἀαρὼν. Ὁ Αὐτὸς ὑπῆρξε πρῶτος ἀρχιερεὺς καὶ ἀντεμετώπισε κατὰ τὴν εποχὴν τοῦ τῷ ἐξῆς θρασυ ἐγχειρήματι. Ὁ Δαυὶδ, δηλαδή, καὶ ὁ Κορέ καὶ ὁ Ἀβειρών ἐσταύρωσαν ἐναντίον τοῦ μαζὶ καὶ μερικοὺς ἄλλους καὶ ἤθελαν νὰ ἱερατεύσουν αὐτοί. Ἀλλὰ θαλοῦς μὲν ἠνωχθῇ ἡ γῆ καὶ τοὺς κατέπιε, ἄλλους τοὺς κατέκασε πῦρ ποὺ κατέπεσεν ἀνωθεν.¹² Θέλων λοιπὸν νὰ τοῦ ὑπενθυμίσῃ αὐτὴν τὴν ἱστορίαν, ἐμνημόνευσε τὸν Ἀαρὼν, ὁ ὁποῖος ἠδικήθη τότε, ὥστε νὰ παραπέμπῃ τὴν σκεψὶν τοῦ εἰς τὴν συμφορὰν τῶν στασιασῶν. Πλὴν δὲν ἔφερε κανεὶν ἀπατέλεσμα. Ἐ Ὅχι ἐξ αἰτίας τοῦ ἱερέως, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς θρασυτήτος τοῦ βασιλέως. Ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ἐπαινέσῃ τὸν ἱερέα, νὰ τοῦ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ διὰ τὴν συμβουλήν, ἐκείνος ὠργισθῇ, λέγει, καὶ κατέστησε θορυτέρων τὴν πληγὴν. Δὲν εἶναι τόσο κακὸν ἡ ἁμαρτία, ὅσον εἶναι ἡ ἀναισχυντία μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ἀλλὰ ὁ Δαυὶδ δὲν ἀντέδρασε ἔτσι. Ἀλλὰ πῶς. Μετὰ τὴν κατηγορίαν ποὺ τοῦ ἀτήγγειλε ὁ Ναθάν διὰ τὴν βηρσαδέ, εἶπε: ¹³ Ἀ «Ἡμάρτησα ἐνώπιον τοῦ Κυρίου»¹⁴

Εἶδες συνετρισμένην καρδίαν, Εἶδες ταπεινωμένην ψυχὴν; Εἶδες ὅτι καὶ τὰ παραπτώματα τῶν ἁγίων εἶναι λαμπρά. Ὅπως τὰ ὡραία σῶματα καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρρώστιας διακηροῦν αἰσθητὰ τὰ ἴχνη τῆς ὠραιότητος, ἔτσι καὶ αἱ ψυχὰι τῶν ἁγίων καὶ εἰς αὐτὰ τὰ παραπτώματα τῶν φέρουν τὰ σύμβολα τῆς ἀρετῆς των. Καὶ ἐκεῖνος μὲν κατηγορεῖτο ἀπὸ τὸν προφήτην εἰς τὸ μέσον τῶν ἀνακτόρων του, πορουσία πολλῶν. Ἐνῷ αὐτὸς ἐδῶ κατηγορεῖτο μέσα εἰς τὰ δάτυα, καὶ ὁ ἐλεγχος ἡσκέϊτο ἀνευ μαρτύρων. Ἀλλὰ οὕτε ἔτσι ἠνεχθῇ τὴν ἐπιτίμησιν. Τί ἐγινε λοιπὸν. Ἐμεινεν ἀνιάτος, ὁ καθόλου, χάρις εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ καὶ συνέδη, ὅπως μὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ σεληνιαζομένου, τότε ποὺ οἱ μαθηταὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐκδιώξουν ἀπὸ μέσα τοῦ τοῦ δαίμονα, καὶ εἶπε ὁ Χριστὸς «Φέρετέ τον ἐδῶ εἰς ἐμέ»¹⁵ Ἐτσι καὶ τώρα. Καθὼς ὁ ἱερεὺς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποβάλῃ ἀπὸ μέσα

11 Β' Παρλ. 26, 18.

12 Ἀριθμ. 16 εἰ, Ψαλμ. 106, 16-18.

13 Β' Βασιλ. 17, 13.

14 Ματθ. 17, 17.

τοῦ τὴν ἁμαρτίαν, θαυτέρων ἀπὸ οἰονόητοτε δαίμονα, ἀναλαμβάνει τὸν ἀσθενῆ ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Καὶ τί κάμνει. Ταῦ στέλλει λέκτρα εἰς τὸ μέτωπόν του. «Συνέδη», λέγει, «τὴν στιγμὴν ποὺ αὐτὸς ἠγείλησε τὸν ἱερέα καὶ ἐξήμηθησε λέκτρα εἰς τὸ μέτωπόν του»¹⁶ καὶ ἐξήρχετο πλέον, ὅπως αὐτοὶ ποὺ ὠδηγοῦντο εἰς τὴν ἀγχόνην καὶ κρατοῦν εἰς τὸ στόμα τὸ σχοινί, σὰν σύμβολον τῆς καταδικῆς των. Ἐτσι, λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἔφεραν εἰς τὸ μέτωπόν του τὸ σύμβολον τῆς ἀτιμίας, χωρὶς νὰ τὸν σῶσουν δῆμοι, ἀλλὰ ἀντὶ θημῶν τὸν ἔσυρε ἡ ἰδία ἡ λέκτρα ποὺ εἶχε εἰς τὴν κεφαλὴν του.

Εἰσῆλθε δ' αὖ νὰ λάβῃ ἱερωσύνην καὶ ἔχασε καὶ αὐτὴν τὴν βασιλείαν. Εἰσῆλθε διὰ νὰ γίνῃ σεβαστότερος καὶ ἔγινε μικρότερος. Καὶ πράγματι, ἦσαν πλέον ἀτιμότερος καὶ ἀπὸ τὸν τελευταῖον ἰδῶτην, διότι ἦταν ἀκόθαρτος. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι, νὰ μὴ περρίζεται κανεὶς εἰς τὰ μέτρα τῶν ἀγαθῶν ποὺ μᾶς ἐδόθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, εἴτε περὶ τιμῆς πρόκειται, εἴτε περὶ γνωσιῆς. Δὲν ἐλέγεις αὐτὴν τὴν θάλασσαν πόσον ἀνυπόφορος εἶναι διὰ τὴν διαισθητικὰ τῆς, ἀπὸ τί κύματα συνταράσσεται, ὁ Ἀλλὰ ὁμοῦς, καθὼς τινάσσεται, εἰς μέγα ὕψος καὶ κορυφῶται μὲ φοβερὸν θυμὸν, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ ὄριον ποὺ ἐτέθη εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὸν Θεόν, τότε διαλύει τὰ κύματα εἰς ἀφροὺς καὶ ἐπανέρχεται, πάλι εἰς τὴν θέσιν τῆς. Καὶ ὁμοῦς τί ἄλλο εἶναι ἀσθενέστερον ἀπὸ τὴν ἁμῶν. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τὴν ἐμποδίζει, ἀλλὰ ὁ φόβος ἐκείνου ποὺ καθορίζει τὰ ὅρια. Ἐάν αὐτὸ δὲν σὲ σφραγίσῃ, τότε δεῖ σὲ διδάξῃ ἡ ἱστορία τοῦ Ὁξίου, τὴν ὅποιαν τώρα σὰς ἀνέπτυσσε.

Ἀλλὰ, ἀφοῦ εἶδαμε τὴν ὁργὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀνταξίαν τῆς ἁμαρτίας, ἔλα νὰ ἀποδείξωμεν τώρα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν του καὶ τὴν μεγάλην του ἐπιείκειαν. Διότι δὲν πρέπει νὰ ἐμφανίζωμεν μὲ τὸν λόγον μόνον τὴν ὁργὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν καλῶσύνην. Ἐ ὥστε οὕτε εἰς ἀπὸγνωσιν νὰ ρίπτωμεν τοὺς ἀκροατάς, οὕτε εἰς ἀδιαφορίαν. Ἐτσι κάμνει καὶ ὁ Παῦλος καὶ συνθέτει τὴν παραίνεσιν καὶ μὲ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα, λέγων τὰ ἐξῆς: «Πρόσεχε καὶ καίταξε καλὰ ποῖαν ἀναθότητα καὶ ποῖαν οὐμειλικτον αὐστηρότητα ἔδειξεν ὁ Θεός»¹⁷ Καὶ ταῦτο διὰ νὰ ἀνορθώσῃ αὐτὸν ποὺ ἔπεισε καὶ μὲ φόβον καὶ μὲ τὰς καλὰς ἐλπίδας. Εἶδες

15 Β' Παρλ. 26, 19.

16 Ρωμ. 11, 22.

τὴν ἀσπηρότητα τοῦ Θεοῦ ἰδεῖ τώρα καὶ τὴν καλωσύνην του. ¹⁷ Ἄ Πῶς θὰ ἴδωμεν, λαὸν, τὴν καλωσύνην, ἂν μὴ δώμεν ποίας τιμωρίας ἦτον ὁ Θεὸς ἰσχυρὸς ἢ ὁ Πῶς ἦταν ὁ Θεός; Εὐθὺς ὡς ἐπάτησε τὰ ἱερὰ πρόθερα μὲ τὴν ἀναίσχυτον, ἦταν ὁ Θεὸς μύριον κεραυνῶν καὶ τοῦ ἐσχάτου κολασμοῦ. Διότι, ἐάν ἐκεῖνοι ποῦ πρῶτοι ἀπετόλμουν παρομοίαν πράξιν, δηλαδὴ οἱ περὶ τὸν Δαθάν, Κορέ καὶ Ἀδελφῶν, ἐλάβαν τέτοιαν τιμωρίαν, πολὺ περισσότερον ἔπρεπε νὰ τιμωρηθῇ ὅτι αὐτός, ὁ ὁποῖος δὲν ἐσαφρονίσθη ἐκὼν ἀπὸ τὰς συμφορὰς ἐκείνων. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν τὸ ἔκαμε αὐτὸ, ἀλλὰ προηγουμένως τοῦ προσέφερε διὰ τοῦ ἱερέως λόγους γεμάτους ἀπὸ μεγάλης ἐπιεικειᾶς. Ὡς καὶ αὐτὰ ποῦ ὁ Χριστὸς παρήνευσε τοὺς ἀνθρώπους νὰ κάμνουν, ὅταν ἁμαρτάνουν μεταξύ των, ταῦτα ἔκαμε ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν. «Εάν σοῦ πταίῃς εἰς κάτι ὁ ἀδελφός σου», λέγει, «πήγαινε καὶ ὑπόδειξέ του τὸ πταίσματόν σου αὐτό. Ἰδιαιτέρως μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ χωρὶς νὰ εἶναι παρὼν κανένας ἄλλος». ¹⁸ Ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς ἤλεγξε αὐτὸν τὸν βασιλέα. Καὶ ὁ μὲν Χριστὸς λέγει: «Εάν δὲν σὲ ἀκούσῃ, μὴ τὸν θεωρῇς πλέον ὡς ἀληθινὸν μέλος τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας ἀλλὰ ἔχει τὸν καθὼς τὸν εἰδωλολάτρη καὶ τὸν τελώνην». ¹⁹ Ἀλλὰ ὁ Θεὸς ἀπὸ φιλοφροσύνης παρέδωκε τοὺς δίκους του νόμους, οὕτε καὶ ἔτο τὸν ἀπέκοψε, οὕτε, ἐνῷ παρῆκε καὶ ἡγανάκτησεν τὸν ἀπέβαλε, ἀλλὰ πάλιν τὸν πλησιάζει καὶ τὸν τιμωρεῖ μὲ ἓνα τρόπον ποῦ ἀποσκοπεῖ, μᾶλλον εἰς τὴν διόρθωσίν του παρὰ εἰς τὴν τιμωρίαν. Ὁ Διός, δὲν ἐξαπέλυσεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν κεραυνόν, οὕτε κατέκαυσε τὴν ἀναίσχυτον κεφαλὴν του, ἀλλὰ τὸν ἐτίμωρησε μόνον μὲ τὴν λέπραν.

Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ ἱστορία τοῦ Ὁζίου. Ἐγὼ θὰ προσθέσω κάτι ἀκόμη καὶ θὰ σταματήσω. Τὸ εἶναι αὐτὸ ἔκκεινο ποῦ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐθέσπισεν πρὸς διερεύνησιν διατι εἰς τὰ κοινὰ γεγονότα καὶ εἰς τὰς προφητείας, ἐνῷ δλοὶ συνηθίζου νὰ σημειώσουν τὸν χρόνον τῆς ζωῆς τῶν βασιλέων, αὐτὸς ὁ προφήτης παρέλεξε αὐτὰ καὶ ἀναφέρει τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ Ὁζίου λέγων τὰ ἑξῆς: «Καὶ συνέθη κατὰ τὰ ἔτος ποῦ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς Ὁζίας». Καὶ ὁμοῦ ἠδύνατο νὰ εἰπῇ κατὰ τὸν χρόνον ποῦ ἐ-

17. Πρὸς. σηματοῦν 17 τῆς παραβολῆς ἐκείνης.
18. Μὲτα 16, 16.
19. Δὲ 16, 16 17

βασιλεὺς, ὡς συνήθουν δλοὶ οἱ προφῆται. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμε. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον δὲν τὸ ἔκαμε. Ὑπῆρχε παλαιὸς νόμος νὰ ἐκδικῶνται ἐξῆς ἀπὸ τὴν πόλιν ὁ λεπρός, ὥστε καὶ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως νὰ ζοῦν καλύτερα καὶ ὁ Ἰσὺς ὁ λεπρὸς νὰ μὴ ἀποτελῇ πρόχειρον ἀφορμὴν πειραγμάτων καὶ χλευασμοῦ εἰς ἐκείνους ποῦ θέλουν νὰ ὑβρίζουν, ἀλλὰ, μένων ἐξῆς ἀπὸ τὴν πόλιν νὰ ἔχη τὴν ἐρημίαν σὺν παραπέτασμα τῆς συμφορᾶς του. Ταῦτα ἔπρεπε νὰ ὑπομῇ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτὸς μετὰ τὴν λέπραν. Ἀλλὰ δὲν τὸ ὑπέμεινε. Ἐξαιτίας οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως τὸν ἐσεβάσθησαν διὰ τὸ ἀξίωμα του, καὶ ὁ ἔμεινε εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κρουῖως.

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐξώργισε τὸν Θεόν, ὥστε κατέπαυσε τὴν προφητείαν. Καὶ ἐγένετο, ὅτι συνέθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἡλίου. «Ὁ προφητικὸς λόγος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦταν σπάνιος, δὲν ὑπῆρχε δὲ καὶ προφητεία δι' ὁραμάτων, ἢ ὅποια νὰ ὁ ἀπόστολος τὰ θέοντα καὶ νὰ ἑκχωρήσῃ ῥητῶς τὸ ὁρθόν ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς». ²⁰ Σὺ δὲ κάμε μου τὴν χάριν καὶ πρόσσεχε νὰ ἴδῃς καὶ ἐδῶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ. Διότι, δὲν κατέστρεψε τὴν πόλιν, οὐτε ἠράνισε τοὺς κατοίκους τῆς. Ἀλλὰ ἔκαμε αὐτὸ ποῦ κάμνουν οἱ φίλοι πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῶν φίλων, ὅταν ἔχουν κάτι δικαίον νὰ τοὺς κατηγορήσουν καὶ τὸ παρασιωποῦν. Τὸ ἴδιον ἔκαμε καὶ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Ἰσὺς, ὅτι καὶ ἦταν ὁ δλοὺς μεγαλύτερας τιμωρίας. ²¹ Διότι ἐγὼ μὲν ἐκδικῶ αὐτόν, λέγει, ἀπὸ τὸν ναόν, οὐδὲ δὲ δὲν τὸν ἐκδικῶτε οὐτε ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἐγὼ τὸν ἔθεσα μὲ τὴν λέπραν καὶ οὐδὲ τὸν παρέδωκα ἰδιωτῇ σεις δὲ οὐτε τότε δὲν ἐδέχθητε ὑπέρτεροί του, ἀλλὰ δὲν ἠμπούσατε νὰ ἐκδιώξετε ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτόν, ὁ ὁποῖος κατεδικάσθη ἀπὸ ἐμέ; Αὐτὸ δεδωκὸς ποῖος βασιλεὺς θὰ τὸ ἠνέχετο μὲ προύλητα καὶ δὲν θὰ ἀνέτρεπεν ἐκ θυῶν τὴν πόλιν, ὅταν ἐδῶκεν ὅτι παρέμεινε εἰς τὴν πόλιν ὁ διεσπασθεὶς νὰ ἀποκαρυνθῇ ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς πόλεως; Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν ἔκαμε αὐτό. Διότι ἦταν Θεὸς καὶ οὐκ ἄνθρωπος. Ὅταν ὁμοῦ ἀπέθανε, μαζὶ μὲ τὴν ζωὴν ἐκείνου κατέπαυσε καὶ τὴν ἀρχὴν του πρὸς αὐτοὺς καὶ ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς προφητείας. ²² καὶ ἐπανήλθε πάλιν πρὸς αὐτοὺς. Σὺ δὲ μελέτησε τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς συμφορᾶς αὐτοῦ. Ἐάν ἐξετάσῃ κανεὶς τὸ πρᾶγμα μὲ πνεῦμα ἀσπυρᾶς δικαιοσύνης, οὕτε τότε ἔπρεπε νὰ συμμιλιώθῃ. Διὰ ποῖον λό-

20. Α' Βασίλ. 8, 1.

γον; Διότι ἡ ἀποβολὴ τοῦ Ὁξίου τελικῶς ἀπὸ τὴν πόλιν δὲν ὑπῆρξε ἰσχύος των κατόρθωμα. Διότι δὲν τὸν ἀπεμάκρυναν αὐτοὶ θιαῖως, ἀλλὰ τὸν ἐξαδίωνεν ἀπὸ τὴν πόλιν ὁ θάνατος ποῦ ἐπῆλθε κατὰ φυσικὴν ἀναγκαιότητα. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν λεπτολογεῖ τὰ πράγματα ποῦ σχετίζονται. με ἡμᾶς μέχρι. αὐτοῦ τοῦ σημείου, ἀλλὰ ζητεῖ ἕνα μένου, μὴ αὐ εὐκαιρίαν νὰ συμφιλῶθῃ πρὸς ἡμᾶς. Δι' ὅλα αὐτά, ὡς εὐχαριστήσωμεν αὐτόν, ὡς δοξάσωμεν τὴν ἀπερον φιλανθρωπίαν του, Ὡς τῆς ὁποίας εἶδε ὅλοι νὰ φανώμεν ἄξιοι με τὴν χάριν καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου δοξα. δύναμις καὶ τιμὴ εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΣΤ'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Μόλις ἐπὶ τέλους διεπλεύσαμεν τὸ πέρατος τοῦ Ὁξίου. Καὶ ἀργήσαμε νὰ τὰ διαπλεύσωμεν, ὅχι διότι ἡ ὁδὸς ἦταν μακρά, ¹³⁷ Ὡς ἀλλὰ διότι σεῖς οἱ συμπλέοντες εἰσθε φιλομαθεῖς. Ἔτα καὶ ἕνας κυδερνότης σκόφους, ποῦ ἔχε ἐπιθάλας φιλοτίμους, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἴδουν ξένας πόλεις, δὲν δύναι τὴν ὁδὸν ἐντός μικῆς ἡμέρας, ἔστω καὶ δι εἶναι τὸ διάστημα μιᾶς ἡμέρας ταξίδι ἀλλὰ ἀναγκάζετα, νὰ χρονотριβῇ περισσότερον προσορμίζων τὸ σκόφος εἰς κάθε λμένα, καὶ ἐπιτρέπει νὰ εἰσέρχωνται οἱ ἐπιθάται εἰς κάθε πόλιν, ὥστε νὰ ἱκανοποιῇ ἕνα μέρος τῆς ἐπιθυμίας των. Τὸ ἴδιον ἐκάμαμε καὶ ἡμεῖς, χωρὶς νὰ πλέωμεν εἰς νήσους, οὔτε νὰ ἐπιθεκνύμεν ἐπίνεα καὶ λιμένας καὶ πόλεις, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων. Ἐ καὶ τὴν ἀβασφίαν τῶν ἀμαρτωλῶν, τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν παρησίαν τοῦ ἱερέως τὴν ὀργὴν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἐξεδηλώθησαν καὶ τὰ δύο πρὸς διόρθωσιν καὶ διαπαιδαγώγησιν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν βασιλικὴν πόλιν, ὡς μὴ ἀρδυνώμεν, ἀλλὰ με τὴν ἀνάλογον σεμνότητα, ὡς ἀνθρώποι ποῦ πρόκειται νὰ εἰσελθῶμεν εἰς πόλιν, ὡς ἀναβῶμεν εἰς τὴν δυνα μνητρόπολιν, τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν μητέρα ὅλων μας τὴν ἐλευθέραν, ¹³⁸ Ἀ ὅπου εἶναι τὰ Σεραφεῖμ, ὅπου τὰ Χαραυδὶμ, ὅπου εἶναι αἱ χιλιάδες τῶν ἀρχαγγέλων, αἱ μυριάδες τῶν ἀγγέλων, ὅπου εἶναι ὁ βασιλικὸς θρόνος. Ἄς μὴ παραστή λοιπὸν κανεῖς θέδηλος, κανεῖς μ. ἀράς. Διότι ὁ ἀναπτύξωμεν μυστικά θέματα. Ἄς μὴ παραστή λοιπὸν κανεῖς ἀκάθαρτος καὶ ἀνάξιος τῆς ἀκρόασις αὐτῆς. Ἡ μᾶλλον ὡς παραστή καὶ ὁ θέδηλος καὶ ὁ μαρός, ἀλλὰ νὰ εἰσελθῇ, ἀφοῦ ἀφήσῃ ἀπέξω κάθε εἶδους ἀκαθαρσίαν καὶ πονηρίαν. Διότι καὶ ἐκεῖνον με τὰ ρυπαρά ἱμάτια διὰ τοῦτο τὸν ἀπεμάκρυνε ἀπὸ τὸν νυμφῶνα καὶ τὴν νυμφικὴν πασάδα ὁ πατήρ τοῦ γαμβροῦ. ὅχι ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶχε ρυπαρά ἱμάτια, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἰσῆλθε με αὐτὰ εἰς τὸν γάμον. ¹³⁹ Διότι δὲν τοῦ εἶπε, «ὅτι δὲν ἔχεις ἐνδύματα γάμου», ἀλλὰ τοῦ εἶπε, «ὅτι εἰσῆλθες ἔτσι, χωρὶς νὰ ἔχῃς

ἐκδυμα γάμου.»¹ Ἰσοῦσα, τοῦ λέγει, εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἐζητιάνους, ἀλλὰ ἡ πενία σου δὲν μὲ ἡμποδίσκει νὰ σέ προσκαλέσω, δὲν σέ ἀπεγορεύει νὰ τὴν ἀσημάνητά σου, ἀλλὰ σέ ἀπῆλλαξε ἀπὸ ὅλην αὐτὴν τὴν εὐτελείαν καὶ σέ εἰσήγαγον εἰς τὸν ἱερὸν νυμφῶνα καὶ σέ ἐκρίνα ἀξιὸν νὰ μετόσχῃς εἰς βασιλικά δεῖπνα καὶ ἐξ σὺ ὑψηλῆς τιμῆς. σέ ὁ ὁποῖος ἦρουν ἀξίος τῆς ἐσχάτης τιμωρίας. Σὺ όμως, οὐτε μὲ τὰς εὐεργεσίας ἐγίνες καλύτερος, ἀλλὰ παρέμενες εἰς τὴν συνθησιμένην σου κακίαν καὶ προσέβαλες τὸν γάμου, καθὼς καὶ τὸν γαμπρόν. Ὁ Φύγε, λοιπόν, καὶ λάβε τὴν ἀξίαν τιμωρίαν διὰ τὴν ἀναισθησίαν σου αὐτῇ. Ἄς σκεφθῇ λοιπὸν καθὲς ἀπὸ ἡμῶν καὶ ἂς προσέξῃ μήπως ἀκούσῃ αὐτὴν τὴν φωνὴν καὶ, ἀφοῦ ἀποβάλλῃ καθεὶ σκέψιν ἀναξίαν τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας, τότε νὰ μετόσχῃ εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν. «Καὶ συνέβη» λέγει, «κατὰ τὸ ἔτος τοῦ ἐπιθέσαντος ὁ βασιλεὺς Ὀζίας, εἶδον τὸν Κύριον καὶ κἀθήται ἐπάνω εἰς θρόνον ὑψηλόν καὶ μετέωρον».² Πῶς τὸν εἶδε, δὲν γνωρίζω. Διότι ἀνέφερε, ὅτι, εἶδε, ἀλλὰ ἀπεσιώπησε τὸ πῶς τὸν εἶδε. Δέχομαι αὐτὰ τοῦ εἰπε καὶ δὲν ἐπιζητῶ μὲ περικρύπτειν νὰ μάθω ὅσα ἀπεσιωπήθησαν. Κατανῶ αὐτὰ τοῦ ἀποκαλύφθησαν, ἀλλὰ δὲν περιεργάζομαι ὅσα ἐκείναι συγκαλυμμένα. Διότι, ὅτ' αὐτὸ ἔχουν συγκαλυφθῇ ἡ διήγησις τῶν Γραφῶν εἰς χρυσὸς πέπλος, χρυσὸ τὸ σκέπνυν, χρυσὸ καὶ τὸ ὑφάδι. Δὲν παρέρχεται εἰς αὐτὸν τὰ νήματα τῆς ἀράχνης. Γνωρίζω τὴν ἀδυναμίαν τῶν ὀφθαλμῶν μου λογισμῶν. «Μὴ μετακινήσῃς τὰ πελαϊκώτατα οὐνοῦ τῶν ἀγρῶν, τὰ ὅποια ἔθεσαν οἱ πρόγονοί σου».³ Δὲν εἶναι ἀσφαλὲς νὰ μετακινήσῃς τὰ ὄρια καὶ πῶς θὰ μετακινήσωμεν τὰ ὄρια, τὰ ὅποια ἔθεσαν ὁ Θεός. Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς εἶδε τὸν Θεόν; Γίνε καὶ σὺ προφήτης. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, θὰ εἰπῇ κάποιος νὰ γίνῃ αὐτό, ἀφοῦ ἔχω γυναῖκα καὶ φροντίζω διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων μου. Εἶναι δυνατόν, ἀγαπῶντί μου, ἂν θέλῃς. Διότι καὶ αὐτὸς εἶχε γυναῖκα καὶ ἦτο πατὴρ δύο τέκνων, ἀλλὰ τότε αὐτὰ δὲν τὸν ἡμποδίσκει νὰ γίνῃ προφήτης. Ἐ. Διότι, ὁ γάμος δὲν ἀποτελεῖ ἡμποδισμὸν νὰ ταξιδεύσωμεν πρὸς τὸν οὐρανόν. Διότι, εἰς ἀπετέλει ἡμποδισμὸν καὶ ἐπρόκειτο ἡ γυναῖκα νὰ μᾶς ὑπονομεύῃ δὲν θὰ τὴν ἐδημιουργεῖ ἐξ ἀρχῆς ὁ Θεός καὶ δὲν θὰ τὴν ὀνόμαζε βοηθόν του. Θὰ ἦθελα όμως νὰ εἰπῶ τί εἶναι τέλος πάντων

¹ Ματθ. 22, 12.
² Ἠσα. 6, 1.
³ Περσ. 36, 28.

αὐτὸ τὸ «ἐκάθηντο ὁ Θεός». Διότι ὁ Θεός δὲν καθύται. Διότι ἡ ἐννοια αὐτῇ ἐφορεῖ τὰ σώματα καὶ τὰ θεῖα εἶναι ἀσώματα.

³⁰ Ἄ ἦθελα νὰ σᾶς εἰπῶ τι εἶναι τέλος πάντων ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Θεός δὲν περιορίζεται καὶ δὲν περικλείεται εἰς θρόνον. Ἀφοῦ τὸ θεῖον δὲν δύναται νὰ περιγραφῇ. Ἀλλὰ φοβοῦμαι μήπως ἐνδιατρίβω εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν τῶν θεμάτων, προσδίδω τὴν ἐξόφλησιν τοῦ χρέους μου καὶ πράγματι, σᾶς ἐλέπω βίλους νὰ περιμένετε μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν τὴν διήγησιν διὰ τὰ Σεραφεῖμ, καὶ ὄχι μόνον σήμερον, ἀλλὰ ἤδη ἀπὸ τὴν πρωτὴν ἡμέραν. Διότι αὐτὸ ὁ λόγος, καθὼς διακόπτει τὸ πλῆθος τῶν νοημάτων τοῦ συναντῆ εἰς τὴν μεγάλῃ ρύμην του, ὡς πλῆθος ἀνθρώπων, σπεύδει πρὸς τὴν ἐξηγήσιν ἐκείνων. «Καὶ τὰ Σεραφεῖμ Ἰσταντο περὶ αὐτοῦ εἰς σχῆμα κύκλου».¹ Ἰδοὺ τὰ Σεραφεῖμ, τοῦ ἀπὸ τῶσον καιροῦ ὅλα ἐπεθυμῶν νὰ τὰ ἴδῃτε. Κατὰ ἐξέπῃ τα λατὸν Β καὶ ἱκανοποιήσατε τὴν ἐπιθυμίαν σας, ἀλλὰ χωρὶς θάρρους, ὅτε μὲ δεδρασμένη σκέψιν, πρῶτα τοῦ γίνεται κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν βασιλέων. Εκδί δεδαίως τὸ πρᾶγμα συμβαίνει εὐλόγως. Διότι, οἱ δορυφόροι δὲν περιμένουν, ὥστε οἱ βασιλεῖς νὰ τὰ ἴδωσι ὅλα, ἀλλὰ πρὶν φανοῦν καλῶς ὅλα εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀναγκάζουν νὰ ἐπιστεύουσιν. Ἐδῶ όμως δὲν συμβαίνει ἔτσι. Ἀλλὰ ὁ λόγος σταματᾷ καὶ μᾶς ἐπιτρέπτει τὴν βίαν ἕως ὅτου διατρέξετε ὅσα εἶναι, δυνατὸν νὰ διατρέξετε. «Καὶ τὰ Σεραφεῖμ Ἰσταντο περὶ αὐτοῦ εἰς σχῆμα κύκλου» - Πρῶτον, λοιπόν, νὰ μᾶς δεδῶξῃ τὴν οὐσίαν τοῦ ἀξιώματος τῶν Σεραφεῖμ, μᾶς δεδῶξῃ τὴν ἀξίαν τῶν ἀπὸ τὸν τόπον, ἀπὸ τὸ γεγονὸς δηλαδὴ ὅτι Ἰσταντο πληροῖον. Διότι δὲν μᾶς εἶπε πρῶτον τί εἶναι τὰ Σεραφεῖμ, ἀλλὰ μᾶς εἶπε τοῦ Ἰσταντο. Πραγματικῶς, τοῦτο ἔχει μεγαλυτέραν ἀξίαν ἀπὸ ἐκεῖνο. Πῶς, Διότι δὲν εἶναι τῶσον τοῦτο τὸ στοιχεῖον τὸ ὅτι, εἶναι θελήσῃ Σεραφεῖμ, τοῦ ἀποδεικνύει τὰς δυνάμεις ἐκείνας μεγάλας, ὅσον τὸ γεγονὸς ὅτι Ἰστανται πληροῖον τοῦ βασιλικῶ θρόνου. Καὶ πραγματικῶς καὶ ἡμεῖς θεωροῦμεν ἐπισημοτέρους τῶν δορυφόρων ἐκείνους, τοῦ ἀκολουθεῖν ἐξῆτοι πλησίον τοῦ βασιλικῶ ὀχήματος. Ἔτσι καὶ ἀπὸ τὰς ἀσμάτων δυνάμεις ἐκεῖναι εἶναι λαμπρότεροι, ὅσα, εὐρίσκονται πλησιέστερον πρὸς τὸν θρόνον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προσεπὶς παρέλειψε νὰ ἐμυλίσῃ πρῶτον διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀπορ-

4. Ἠσα. 6, 2.

ρεί, από την φύσιν των και μᾶς ὠμίλησε διὰ τὴν ὑπεροχήν των, ποῦ ἀπορρεῖ, ἀπὸ τὸν τόπον, ἢ διότι ἐγνώριζεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μεγαλύτερος στολισμὸς των καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ κάλλος αὐτῶν τῶν ὑπάρξεων. Καὶ πραγματικά, τοῦτο εἶναι ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀσφάλεια, τὸ νὰ φαίνονται δηλαδὴ περὶ τοῦ θρόνου ἐκείνου. Τοῦτο ἡμπορεῖτε νὰ τὸ ἴθῃτε καὶ εἰς τοὺς ἀγγέλους. Διότι, ὁ Χριστὸς, θέλων ὅτι ἀποδείξῃ αὐτοὺς μεγάλους, δὲν εἶπεν, ὅτι εἶναι ἀγγελοι, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἀπεκρίθησε καὶ εἶπε: «Διότι οἱ φύλακες των ἀγγελοῦ, ἀποτελοῦν εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ ἄμμεσον περιβάλλον καὶ βλέπουν πάντοτε τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου ποῦ εὐρίσκεται, εἰς τοὺς οὐρανοὺς». ⁵ "Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖ σημαντικώτερον καὶ ἀπὸ τὴν ἀγγελικὴν φύσιν εἶναι τὸ ὅτι βλέπουν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς, ἔτσι σημαντικώτερον ἀπὸ τὴν οὐσίαν των Σεραφεῖμ εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἱστανται περὶ τοῦ θρόνου καὶ ἔχουν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ μέγα δύνασαι νὰ λάβῃς καὶ σὺ, ἂν θέλῃς. Ἐὰν δὲν εὐρίσκεται μόνον ἐν μέσῳ των Σεραφεῖμ, ἀλλὰ καὶ ἐν μέσῳ ἡμῶν τῶν ἰδίων, ἂν βλέπωμεν «Διότι ὅπου εἶναι θεὸς ἢ τρεῖς συνηγμένοι δι' ἐμὲ καὶ διὰ σκοποῦς συμφώνους πρὸς τὸ θέλημά μου, ἐκεῖ εἶμα καὶ ἐγὼ μεταξὺ των, διὰ νὰ εἰσπαύω, ἐμπνέω, ὡδηγῶ καὶ φυλάσσω αὐτούς». ⁶ Καὶ «ὁ Κύριος εἶναι πλησίον, συμπαραστέτης καὶ βοηθός, εἰς ὅλους ἐκείνους, ποῦ εἶναι συντετριμμένοι ψυχικῶς ἀπὸ τὰς θλίψεως καὶ θά σωσῇ αὐτούς οἱ ὅτιοι ἔχουν ὑποκρίσας, τὸ ταπεινὸν φρόνημα». ⁷ Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος φωνάζει: «Πρὸς τὰ θεῶν διεσθύνετε καὶ προσηλώσατε τὰς σκέψεις σας, ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὁ Χριστὸς καθήμενος εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πατρὸς». ⁸ ⁹ 140 Α. Εἶδες πῶς μᾶς ἐσήτησε μὲ τὸ Σεραφεῖμ καὶ μᾶς ἔφερε πλησίον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου; ¹⁰ Ἐπειτα λέγει: «Ἐξ πτέρυγες εἰς τὸ εἶναι καὶ ἐξ εἰς τὸ ἄλλος». ¹¹ Τ. μᾶς φανερώνουν αὐταὶ αἱ β. πτέρυγες, μᾶς φανερώνουν ὅτι αἱ ὑπάρξεις αὐταὶ χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸ ὕψηλόν καὶ μετέωρον καὶ ἐλαφρὸν καὶ ταχύ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεοῦ κατέρχεται πτερωντός, ὅχι διότι, ἡ σωματικὴ ἀκρίβεια ἔχει πτερὰ ἀλλὰ διὰ νὰ φανῇ ὅτι κατέλθων ἀπὸ ὑψηλότερα μέρη καὶ κατέφθασεν, ἀφοῦ ἔφησε τὴν οὐρανίαν β. α. μὲν του. Τί ὑποδηλώνει:

5. Ματθ. 18, 10.
6. Εφ. 4, 18, 20.
7. Εφ. 3, 18.
8. Ρωμ. 8, 3.
9. 2Πε. 6, 2.

ἔξ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν πτερυνων, Ἐδὼ δὲν χρειάζεται ἡ ἰδική μας ἐρμηνεία, διότι τὴν ἐξήγησιν τὴν δίδει ὁ ἴδιος ὁ λόγος, ὁ ὁποῖός μᾶς ἐξηγεῖ τὴν χρῆσιν των. Β. «Μὲ τὰς δύο», λέγει. «ἐκάλυπτον τὰ πρόσωπα αὐτῶν». ¹⁰ Καὶ εὐλόγως, διότι τὰς χρησιμοποιοῦν εἰς διπλοῦν φράγμα, μὲ τὸ ὁποῖον προστατεύουν τοὺς ὀφθαλμούς των, ὅτι δὲν θύνασται νὰ ὑπομείνουν τὴν λάμψιν, ἢ ὅποια ἐκπληξὴ ἀπὸ τὴν δόξαν ἐκείνην. Καὶ μὲ τὰς ἄλλας δύο ἐκάλυπτον τοὺς πόδας, ἰσως διὰ τὴν ἰδίαν ἐκπληξιν διότι καὶ ἡμεῖς συνηθίζομεν, ὅταν μᾶς καταλάβῃ κάποιος βῆμας, νὰ καλύπτωμεν ἀπὸ παντοῦ τὸ σῶμα. Καὶ τί λέγω τὸ σῶμα, δ. τὰν καὶ αὐτὴ ἡ ψυχὴ παθαίνει τὸ ἴδιον εἰς στιγμὰς υπερβολικῶν ἀποκαλύψεων καὶ, ἀφοῦ περιορίσῃ τὰς ἐνεργείας της, ἀποσύρεται εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος, ὅ τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῖ ὡς περιδῆλμα διὰ νὰ προστατευθῇ ἀπὸ παντοῦ, ἄλλὰ, ὅταν ἀκούῃς δι' ἐκπληξιν καὶ βῆμας, μὴ νομίζῃς ὅτι κατέχονται ἀπὸ καμίας δυσάρεστον ἀγωνίαν. Διότι μὰς μὲ τὴν ἐκπληξιν αὐτὴν εἶναι ἀναιμικτος καὶ κάποια ἀπέραντος ἡδονή.

Μὲ τὰς δύο ἄλλας ἱσταντο. Καὶ τοῦτο εἶναι σημεῖον, ὅτι συνεχῶς ἐπεθυμοῦν τὰ ὕψηλα καὶ ποτὲ δὲν βλέπουν πρὸς τὰ κάτω. «Καὶ ἔκραζεν ὁ θεὸς πρὸς τὸν ἄλλον, ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος». ¹¹ Καὶ ἡ κραυγὴ πάλιν εἶναι δ. ἡμᾶς μέγιστον δείγμα θαυμασμοῦ. Διότι, δὲν ὁνοῦν ἀπλῶς, ἀλλὰ ὁνοῦν μὲ ἰσχυράν κραυγὴν. Καὶ δὲν ὁνοῦν ἀπλῶς μὲ κραυγὴν, ἀλλὰ τὸ κἀμουν αὐτὸ διαρκῶς. ἢ Διότι τὰ λαμπρά σώματα, ὅταν εἶναι υπερβολικῶς λαμπρά, τότε μόνον συνηθίζουν νὰ μᾶς ἐκπλήττουν, ὅταν τὰ βλέπωμεν διὰ πρώτην φοράν. Ὅταν δὲ μᾶς τὰ ἴδωμεν πολλὰς φορές, ἢ ἐκπληξίς καταλύεται ἀπὸ τὴν συνήθειαν, καθὼς ἐσυνήθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ μας εἰς τὴν θέαν τῶν σωμάτων αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἴδωμεν βασιλικὴν εἰκόνα τοῦ ἀφιερώθη προσφάτως καὶ λάμπει ἀπὸ τὰ χρώματα, ἐκπληττόμεθα. Ὅσοι δὲ ἀπὸ μίαν ἢ καὶ δευτέραν ἡμέραν δὲν θαυμάζομεν πλέον. Ἐ καὶ τί καταφύγω εἰς τὸ παράδειγμα τῆς βασιλικῆς ἐκείνης, ἀφοῦ τὸ ἴδιον παθαίνομεν καὶ μὲ τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου, λαμπρότερον σῶμα ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει; Ἐπὶ ἐπὶ ὧν τῶν σωμάτων ἢ συνήθεια ἐξαφανίτῃ τὸν θαυμασμόν. Ἀλλὰ μὲ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἐντελὲς τὸ ἀντίθετον.

10. Αὐτῶν.
11. Ἐν. στ. β.

“Ὅσον, δηλαδή αἱ δυνάμεις αὐταὶ ἀντικρύζουν τὴν δόξαν ἐκείνην, τοσοῦτον περισσότερον ἐκπλήττονται καὶ ἐπιτείνουν τὸν θαυμασμόν. ⁴¹ Ἀ διὰ τοῦτο ἀπὸ τότε που ὑπάρχουν μέχρι τώρα, καθὼς βλέπουν τὴν δόξαν ἐκείνην, ποτὲ δὲν ἔπαυσαν νὰ βοοῦν μετ’ ἐκπλήξεως. Ἀλλὰ αὐτὸ που δοκιμάζουμεν ἡμεῖς εἰς μίαν στιγμὴν, ὅταν ἴδωμεν μίαν ἀστραπὴν, αἱ δυνάμεις ἐκεῖνα, τὸ ὑπομένουσιν διαρκῶς καὶ κατέχοντα ἀκαταπαύστως ἀπὸ ἑνὸς εὐχάριστον θαυμασμοῦ. Καὶ πραγματικά, δὲν κράζουν μόνον, ἀλλὰ κράζουν ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, πρῶτος που ἀποτελεῖ σημεῖον τῆς ἰσχυρᾶς ἐκπλήξεως. “Ἔτσι καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἐκστῇ θρονιῇ ἡ σεῖστα ἡ γῆ, δὲν ἀναπηδῶμεν μόνον καὶ φωνάζομεν, ἀλλὰ καὶ καταφεύγομεν πολλὰ, μαζὶ εἰς τὰς αἰεῖας. Τὸ ἴδιον κάμνουν καὶ τὰ Σεραφεῖμ. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἕνα πρὸς τὸ ἄλλο κράζει. Β “Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος.

Ἀρὰ γε ἀνεγνωρίσατε τὴν φωνὴν αὐτὴν, Ἰσὺ καὶ ἰδική μας καὶ τῶν Σεραφεῖμ. χάρις εἰς τὸν Χριστόν ὁ ὁποῖος κατέρριψε τὸν μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ καὶ ἐρηνοποίησεν ὅλα ὅσα εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ ἔκαμε ἕνα καὶ τὰ δύο.⁴² Διότι παλαιότερον ὁ ὕμνος αὐτὸς ἐψάλλετο μόνον εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ὅταν διὼς ὁ Κύριος ἤξωθη νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν γῆν, ἔφερε πρὸς ἡμᾶς καὶ αὐτὴν τὴν μελωδίαν. Γ Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας αὐτὸς ἀρχιερεὺς, ὅταν ἐστῇ εἰς τὴν ἁγίαν αὐτὴν τράπεζαν, προσφέρων τὴν λογικὴν λατρείαν καὶ θυσιάζων τὴν ἀναιμακτον θυσίαν, δὲν μᾶς καλεῖ ἀπλῶς εἰς τὸν ὕμνον αὐτόν, ἀλλὰ, ἀφοῦ πρῶτα ὠνόμασε τὰ Χερουβείμ, καὶ ἔκαμε μνησιν τῶν Σεραφεῖμ, τότε μᾶς προτρέπει ὅλους νὰ ἀναπέμψωμεν τὴν τρομερὰν αὐτὴν κραυγὴν, ἀνασφύρων τὴν δαυνοῖάν μας ἀπὸ τὴν γῆν πρὸς τὸν οὐρανὸν μετὰ τὴν μνησιν τῶν συγχωρευτῶν ἀγγέλων, ὥσπερ νὰ φωνάξῃ σχεδὸν πρὸς τὸν καθένα ἀπὸ ἡμᾶς καὶ νὰ λέγῃ. Ψάλλετε, μαζὶ μετὰ τὰ Σεραφεῖμ, στάσου, μαζὶ μετὰ τὰ Σεραφεῖμ, ἀνοιξε τὰς πτέρυγας, μαζὶ μετὰ ἐκεῖνα, πέταξε, μαζὶ μετὰ ἐκεῖνα πέραξ τοῦ βασιλεῦς θρόνου. Δ Καὶ τί θαυμαστόν, ἐάν ἐστῇ μαζὶ μετὰ Σεραφεῖμ, ἀφοῦ ὁ Θεὸς σου ἐπέτρεψε νὰ λαμβάνῃς ἐλευθέρως ἐκεῖνα που δὲν ἐτόλμησαν τὰ Σεραφεῖμ νὰ τὰ ψαύσουν; «Ἀπεσπάλη, λέγε, ἔπρος ἐμὲ ἕνα ὅπτι τὰ Σεραφεῖμ, καὶ ἐκράτε. ἀναμμένο κάρδουνον που τὸ ἔλαβε μετὰ τὴν λαβίδα

12. Πρὸς Ἐφεσ. 3, 14.

ἀπὸ τοῦ θυσιαστήριον».¹⁸ Ἐκεῖνο τὸ θυσιαστήριον ἀποτελεῖ ἀντίτυπον καὶ εἰκόνα τοῦτου τοῦ θυσιαστηρίου. Ἐκεῖνο τὸ πῦρ ἀποτελεῖ ἀντίτυπον τοῦτου τοῦ πνευματικοῦ πυρός. Ἀλλὰ τὰ Σεραφεῖμ δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὸ ψαύσουν μετὰ τὴν χεῖρα, ἀλλὰ μετὰ τὴν λαβίδα. Ἐνῷ οὐ τὸ λαμβάνει μετὰ τὴν χεῖρα, ἂν λοιπὸν ἀποβλήσῃ πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν προκειμένων ἀγαθῶν, ἔθελον ὅτι αὐτὰ εἶναι, πολὺ μεγαλύτερα καὶ ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν μετὰ τὰ Σεραφεῖμ. Ἐάν δὲ ἐννοήσῃς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου σου, βλέπεις ὅτι ἡ χάρις τῶν προκειμένων ἀγαθῶν δὲν ἐντρέπεται νὰ κατέλθῃ πρὸς τὴν ἰδικήν μας εὐτέλειαν.

“Ὅλα αὐτὰ ἔχουν ὑπ’ ἄκρην σου, ἄνθρωπε, καὶ ἀναλογιζόμενος τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, ἀναστήσου ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς καὶ, ἀφοῦ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν γῆν, νὰ ἀναβῇ πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἀλλὰ σὲ ἔλκει τὸ σῶμα καὶ σὲ πιεῖ, πρὸς τὰ κάτω. Ἀλλὰ ἰδοὺ, ἔρχονται αἱ νηστεῖαι που καθιστοῦν ἐλαφρὰ τὰ πτερὰ τῆς ψυχῆς καὶ τὸ φορτίον τῆς σαρκὸς τὸ κάμνουν, ὥστε νὰ εἶναι ἐλαφρὸν, ὁκόμα καὶ ἂν παραλάβουν ἕνα σῶμα βαρύτερον καὶ ἀπὸ μολύβι. ¹² Ἀλλὰ ἂς ἀφῶμεν τὸν λόγον διὰ τὴν νηστείαν καὶ ἂς κινήσωμεν τὸν λόγον διὰ τὰ μυστήρια, χάριν τῶν ὁποίων ἔχουν καθιερωθῇ καὶ αἱ νηστεῖαι. Ὅπως, δηλαδή, σκοπὸς τῶν ἀθλημάτων κατὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἦταν ὁ στέφανος ἔσσι καὶ τῆς νηστείας σκοπὸς εἶναι ἡ καθαρὰ κοινωνία μετὰ τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἐάν δύν τὸ ἐπιτύχωμεν αὐτὸ μετὰ τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας, θὰ ἔχωμεν καταπονήσει ματαίως τὸν ἑαυτὸν μας, διότι θὰ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ τὸν στίβον τῆς νηστείας ἀστεφάνως καὶ χωρὶς βραδείας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πατέρες μας παρέταναν τὸ στάδιον τῆς νηστείας, παρέχοντες εἰς ἡμᾶς προδεσμίαν νὰ μετανοήσωμεν, ὥστε ἀφοῦ καθαρῶμεν καὶ ἀποπλυθῶμεν, τότε νὰ προσέλθωμεν. Β Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἴδιος φωνάζει ἀπὸ τώρα μετὰ καθαρὰν φωνὴν καὶ σὰς ὁ ἀσεβαστὸς καὶ σὰς ἱκετεύει καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ προσέρχεσθε εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν τράπεζαν ἀστυλοὶ καὶ μετὰ καθαρὰν τὴν συνείδησιν. Διότι, ἄλλως αὐτὸ δὲν εἶναι προσέλευσις, οὔτε μετάληψις ἀλλὰ καταδική καὶ κόλασις καὶ προσθήκη τιμωρίας.

Ἄς μὴ πλησιάσῃ, λοιπὸν, κανεὶς ἁμαρτωλὸς ἢ μάλλον οὐκ, κανεὶς ἁμαρτωλός, διότι τότε ἀποκλείει τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν μου ἀπὸ τὴν θείαν τράπεζαν. Ἀλλὰ νὰ μὴ προσέλθῃ κανεὶς που παραμένει ἁμαρτωλός. Γ Διὰ τοῦτο

18. Ἐβ. 6, 6.

προλέγω από τώρα, ώστε, όταν φθάση ἡ ἡμέρα τῶν θαυμάτων δεινῶν καὶ ἔλθῃ ἡ ἱερὰ ἐκείνη ἐσπέρα, νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ λέγῃ, ὅτι εἰσῆλθεν ἀπαράσκευος καὶ γυμνός καὶ ὅτι ἔπρεπε ἀπὸ μακροῦ νὰ εἶχεν ἐνημερωθῇ δι' αὐτὰ. Καὶ εἰν' αὐτὰ τὰ ἥκουε πρὸ πολλοῦ, ὅπως ὁποῦποτε θὰ μετεβάλλετο, θὰ εἶχε πρῶτα καθαρὴν καὶ εἴτοιθὰ προσήρχετο. Διὰ τὴν μὴ δύναται λοιπὸν κανεὶς νὰ προκαλεῖται αὐτὰ, ὅτι τῶρα σὺς προεδοποιῶ καὶ σὺς παρακαλῶ νὰ ἐπιδείξετε μεγάλην μετάνοιαν. Γνωρίζω, ὅτι ὅλοι εἴμεθα ἔνοχοι ἁμαρτιῶν καὶ ὅτι κανεὶς δὲν δύναται νὰ κωχήσῃ, ὅτι ἔχει ἀγνήν τὴν καρδίαν του. Ἀλλὰ τὸ φοβερὸν δὲν εἶναι αὐτό, δι' ὃ ἀπλῶς δὲν ἔχομεν καθαρὰν καρδίαν, ἀλλὰ εἶναι τὸ ὅτι, ὅ ἐνὼ δὲν ἔχομεν καθαρὰν καρδίαν, δὲν προσερχόμεθα εἰς αὐτόν, ὃ ἀποῖος δύναται νὰ τὴν κάμῃ καθαρὰν. Διότι δύναται, ἐάν θέλῃ. Μᾶλλον δὲ θέλει, περισσότερον ἀπὸ ὅσων θέλομεν ἡμεῖς, νὰ εἴμεθα καθαροί, ἀλλὰ περιμένει νὰ λάθῃ ἀπὸ ἡμᾶς μίαν μικρὰν ἀφορμὴν, διὰ νὰ μᾶς στεφανώσῃ με παρρησίαν. Ποῖος ὑπῆρξε περισσότερον ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τὸν τελῶν; Ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶπε μόνον «Κύριε καὶ θεέ μου εὐσπλαγχίσου καὶ συγχώρησέ με τὸν ἁμαρτωλόν» κατήλθε δικαιωμένος περισσότερον ἀπὸ τὸν Φαρισαῖον. Καὶ ὅμως πόσῃ δυνάμει εἶχεν ἡ λέξις ἐκείνη. Καὶ ὅμως, δὲν τοῦ ἐκαθάρισεν ἡ λέξις, ἔ' ἀλλὰ ἡ διάθεσις μετὰ τὴν ὁποίαν εἶπε καὶ τὴν λέξιν ἐκείνην. Ἡ μᾶλλον οὐδὲ μόνον ἡ διάθεσις, ἀλλὰ, πρὶν ἀπὸ αὐτὴν, ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ.

Πές μου σὲ παρακαλῶ, ποῖον κατόρθωμα, ποῖος κόπος, ποῖος ἰδρώτης εἶναι, διὰ τὸν ἁμαρτωλὸν νὰ πείσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι εἶναι ἁμαρτωλός καὶ νὰ τὸ ὁμολογήσῃ αὐτὸ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Βλέπετε, ὅτι δὲν ἔλεγα ῥητικῶς, ὅτι θέλει νὰ λάθῃ ἀπὸ ἡμᾶς μίαν μικρὰν μόνον πρόφασιν καὶ προσφέρει αὐτὸς τὸ πᾶν διὰ τὴν σωτηρίαν μας. 143 Α. Ὡς μετανοήσωμεν λοιπὸν ὡς κλαύσωμεν, ὡς θρηνησωμεν. Πολλὰς φορές χάνει κανεὶς τὴν θυγατέρα του καὶ διέρχεται, τὸν περισσότερον χρόνον τῆς ζωῆς του μὲ θρήνους καὶ ὀδυμούς. Ἡμεῖς ἐχάσαμεν ψυχὴν καὶ δὲν θρηνοῦμεν, ἔ' ἐρετίζαμεν ἀπὸ τὴν σωτηρίαν καὶ δὲν ἀδυνατοῦμεν. Καὶ τί ὁμιλῶ διὰ ψυχὴν καὶ σωτηρίαν, Παρωγίζαμεν ἔ' να τόσοον πρᾶον καὶ ἡμερον δεσπότην καὶ δὲν κρυπτόμεθα μέσα εἰς τὴν γῆν. Διότι εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ δι' ἡμᾶς δὲν ὑπερβαίνει μόνον ἓνα δεσπότην κτημονικόν, ἀλλὰ καὶ τὸν φιλόστοργον πατέρα καὶ τὴν φιλότεκνον μητέρα.

«Μήπως», λέγει, ἀπὸ ληρμονήσῃ ποτὲ μία μητέρα τὸν υἱὸν τῆς ἢ δὲν θὰ λυτῇ τὰ τέκνα τῆς, Β. Ἀκόμη καὶ ἂν ἡ γυναῖκα ληρμονήσῃ τὸ παιδί τῆς, ἐγὼ ὅμως δὲν θὰ σὲ ληρμονήσω ποτὲ, λέγει, ὁ Κύριος». Ἡ διαβεβαίωσις αὕτη εἶναι πιστευτὴ καὶ χωρὶς ἀπόδειξιν. Διότι εἶναι διαβεβαίωσις τοῦ Θεοῦ. Ἐν τούτοις, ἐμπρὸς ὡς παρόσχωμεν καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ τεύγματα. Ὅταν κάποτε ἡ Ρεδέκα διέταξε τὸν υἱὸν τῆς νὰ πράξῃ τὴν ἀπάτην ἐκείνην διὰ νὰ ὑποκλέψῃ τὰς εὐλογίας, τὸν ἐκάλυψε καλῶς ἀπὸ παντοῦ καὶ ἔθεσε εἰς τὸ πρόσωπόν του τὸ προσωπίδι τοῦ ἀδελφοῦ του. Ὅταν εἶδε, ὅτι καὶ πάλιν ὁ υἱὸς τῆς δὲν εἶχε θάρρος, εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς νὰ τοῦ ἀποδάλῃ δλον τὸν φόβον, τοῦ λέγει: «Ὡς πῶς ἐπάνω μου ἡ κατὰ σου αὐτὴ, τέκνον». Ὁ λόγος αὐτὸς ἦταν πραγματικὰ λόγος μητρὸς καὶ μάλιστα μητρὸς, ἡ ὁποία ἐφλέγετο διὰ τὸν υἱὸν τῆς. Ὁ ἄλλος ὁ Χριστὸς δὲν τὸ εἶπε μόνον αὐτὸ ἀλλὰ καὶ τὸ ἔκαμε. Δὲν ὑπεσχέθη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπέδειξεν ἐμπράκτως. Καὶ ὁ Παῦλος φωνάζει καὶ λέγει: «ἀπὸ τὴν κατὰραν δὲ αὐτὴν τοῦ νόμου μᾶς ἐξηγόρασεν ὁ Χριστὸς καὶ ὡς λύτρα διὰ τὴν ἐξαγοράν μας αὐτὴν κατέβαλε τὸ ὅτι ἔγινε χάριν ἡμῶν καταραμένης». Αὐτὸν λοιπὸν θὰ ἐξοργίζωμεν, Πές μου, Πές μου εἶναι μὲ τοιαύτη πράξις θαυμάσια καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κόλασιν, τὸν ἀτελείωτον σκωληκα καὶ τὸ ἀσθεστον πῦρ.

Ὅταν, λοιπὸν, πρέκειται νὰ προσέλθῃς εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν, νόμιζε ὅτι, περιστάσαι ἐκεῖ καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν ὀλων. Διότι πραγματικὰ εἶναι ἐκεῖ παρὼν καὶ γνωρίζει τὴν σκέψιν καθενὸς. Ὡ καὶ βλέπει ποῖος προσέρχεται μετὰ τὴν προσήκουσαν ἀγωνίαν καὶ ποῖος μετὰ βεβαρημένην συνείδησιν, μετὰ ἀσθεροῦς καὶ ρυπαροῦς λογισμούς, μετὰ μικρὰς πράξεις. Καὶ ἂν εἶδῃ κάποιον εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, κατ' ἀρχὴν τὸν παραβλεῖ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς συνειδήσεως. Ἐπειτα, ἀπὸ τὸν παραλῶν ἐκείνο καὶ τὸν τιμωρὸν σκληρὰ μετὰ τὰς τύψεις, ἂν τὸν καταστήσῃ καλῶτερον, τὸν προσδέχεται πάλιν. Ἄν ὅμως μείνῃ ἀδιόρθωτος, τότε πλέον ἐπιπίπτει εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ὡς ἀχάριστος καὶ πονηρός. Πόσον μέγα εἶναι αὐτό, ἀκουσέ το ἀπὸ τὸν Παῦλον τοῦ τοῦ λέγει. Ἐ «Εἶναι φοβερὸν νὰ πέσῃ κανεὶς μέσα εἰς τὰ χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ποῦ δὲν εἶναι μακρὸς

σάν τὰ εἰδῶλα, ἀλλὰ ζῇ πάντοτε.¹⁸ Γνωρίζω ὅτι αἱ λέξεις αὐταὶ σαρκῶνουν, ἀλλὰ τί νὰ κάμω. Ἐάν δὲν ἐπιθέσω πικρὰ φάρμακα, τὰ τραύματα δὲν θὰ θεραπευθοῦν. Ἄν ὁμως ἐπιθέσω πικρὰ φάρμακα σεῖς δὲν ὑπομένετε τὸν πόνον. Ἀληθῶς εὐρισκομαι εἰς ἀδιέξοδον. Ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ συγκροτήσω τὴν χεῖρα μου καὶ πράγματι, ἐλέχησαν ἀρετὰ, ὥστε νὰ διορθώσουν αὐτοὺς ποὺ τὰ προσέχουν.¹⁹ Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ εἶναι μόνον θὰ σὲς χρήσιμα, ἀλλὰ διὰ νὰ γίνουν χρήσιμα εἰς ἄλλους με τὴν ἰδικήν σας παρέμβασιν καὶ συμβολήν. Ἄς τὰ ἀνακαταλάωμεν πάλι ὅλα αὐτά.

Ἐμίλησαμεν διὰ τὰ Σεραφεῖμ, ἐδείξαμεν πόσον μεγάλην ἀξίαν ἔχει τὸ γεγονός ὅτ. ἱστανται πλησίον τοῦ βασιλεῦς τοῦ θρόνου καὶ ὅτι τὴν ἀξίαν αὐτὴν δύνανται νὰ τὴν ἀποκτήσουν καὶ οἱ ἀνθρώποι. Ἐμίλησαμε διὰ τὰς πτέρυγας καὶ διὰ τὴν ἀπρόσπτον δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ πρὸς ἡμᾶς. Ἐπροσθέσαμε τὴν αἴτησιν τῆς κραυγῆς καὶ τοῦ διαρκοῦς θαυμασμοῦ καὶ πῶς μέσα εἰς τὴν ἀκατάπαυστον θέαν, ὁ ἀκατάπαυστος εἶναι καὶ ἡ δοξολογία τῶν Σεραφεῖμ. Σὲς ὑπενθυμώσαμεν εἰς πόσον χαρὸν μετέσχομεν καὶ μαζί με ποίους ἀνυμνήσαμεν τὸν κοινὸν Δεσπότην. Ἐπροσθέσαμεν κατόπιν τοὺς λόγους περὶ μετανοίας. Καὶ τέλος ἀπεδείξαμεν πόσον κακὸν εἶναι νὰ προσερχώμεθα εἰς τὰ μυστήρια με πονηρὰν συνείδησιν, καὶ πῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαφύγῃ βίσιος μὲναι ἀδιόρθωτος. Ὅλα αὐτὰ ἕως τὰ μεθαῖνῃ καὶ ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἀνδρα τῆς καὶ τὸ παιδί ἀπὸ τὸν πατέρα, καὶ ὁ δοῦλος ἀπὸ τὸν Κύριον, καὶ ὁ γείτον ἀπὸ τὸν γείτονα, καὶ ὁ φίλος ἀπὸ τὸν φίλον, ἢ μάλλον νὰ τὰ συζητῶμεν αὐτὰ καὶ με τοὺς ἐχθροὺς μας. Διότι ἡμεῖς εἴμεθα ὑπεύθυνοι καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων. Διότι, ἐάν διατασσώμεθα νὰ σηκώωμεν τὰ ὑποζυγία των, ὅταν πῆψουν, καὶ ὅσα πλανῶνται, χαμένα νὰ τὰ σώσωμεν καὶ νὰ τὰ ἀποδώσωμεν,²⁰ πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ποὺ πλανᾶται καὶ νὰ τὴν ἀνορθώσωμεν ἀπὸ τὴν πτώσιν. Ἄν ἔτσι ρυθμίζωμεν τὰς ὑποθέσεις μας καὶ τὰς ὑποθέσεις τῶν πλῆθους, θὰ δυνήσωμεν με παρηγορίαν νὰ φρεσθώμεν ἐμπρὸς εἰς τὸ ὄμμα τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου ὁδὸς, τιμὴ καὶ δύναμις εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιόν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

¹⁸ Ἐδρ. 10, 31.
¹⁹ Πβδ. Ἐξδδ. 23, 5.

Α ΕΙΣ ΤΟ ΡΗΤΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΙΕΡΕΜΟΥ

ΚΥΡΙΕ, Η ΟΔΟΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΣΙΣ ΤΗΝ ΕΞΟΡΕΙΑΝ ΤΟΥ, ΔΕΝ ΘΑ ΒΑΣΙΣΗ ΟΥΤΕ ΘΑ ΚΑΤΟΡΘΩΣΗ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΗΝ ΕΞΟΡΕΙΑΝ ΤΟΥ.¹

Τῆς αἰσθητῆς ὁδοῦ καὶ τῆς λεωφόρου ὅλλα μέρη εἶναι ἐπιπέδα καὶ λεία, ὅλλα ὅμως εἶναι ἀνηφορικὰ καὶ τραχύτερα. Ἔτσι καὶ τῶν δεινῶν Γραφῶν ὅλλα μὲν χωρὶς εἶναι ὁμῶς εὐληπτα, ὅλλα ὁμως χρειάζονται μεγαλυτέραν ἐπεξεργασίαν καὶ κόπον. Ἀλλὰ, ὅταν βαδίζωμεν ὁδὸν ἰσότητος καὶ ὁμαλόν, ὅ δὲν χρειάζεται, καὶ μεγάλη προσοχή. Ὅταν ὁμως ὁ ὁρὸς ποὺ βαδίζομεν εἶναι ἀποκρημνὸς καὶ στενός καὶ ὁδηγῇ πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καὶ ἔχῃ κρημνοὺς ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ ὑπὸ τὸ ὅλ-
λο, τότε χρειάζεται ἡ ψυχὴ μας νὰ εἶναι νηφάλιος καὶ ἀγρυπνός, διότι ἡ τραχύτης τοῦ τόπου δὲν ἐπιτρέπει, νὰ ἀμελῶμεν.² Ἀ Διότι καὶ ὀλίγον νὰ μὴ προσέξῃ, ἀν ὀλισθήσῃ μόνον ὁ ποὺς, κατακρημνίζεται ὁλόκληρον τὸ σῶμα, καὶ ἂν κυρῇ πρὸς τὸ φαρδύγι κάτω, καταλαμβάνεται ἀπὸ σκοτοδύνην καὶ κατακρημνίζεται.

Τὸ ἴσον συμβαίνει καὶ με τὰς θείας Γραφάς. Ἀλλὰ μὲν χωρὶς αὐτῶν εἶναι, εὐκόλα καὶ εὐληπτα καὶ εἶναι, δυνατόν νὰ τὰ διεξέλθῃ κανεὶς χωρὶς κόπον, ὅλλα ὁμως εἶναι τραχύτερα καὶ ἀνηφορικὰ καὶ δὲν εἶναι, ἐξ ἰσοι εὐκόλον νὰ τὰ διαβῇ. Δ' αὐτὸ πρέπει ὅλοι νὰ εἴμεθα νηφάλιοι καὶ ἀγρυπνοί, ὅταν διερχώμεθα τοιαῦτα χωρία, ὥστε νὰ μὴ διατρέξωμεν τοῦ ἁγίου κίνδυνον. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἄλλοτε μὲν σὲς ἐκγυμνάζομεν εἰς τὰ εὐκολώτερα, διὰ νὰ σὲς ἐνακουφίσωμεν ἀπὸ τὸν κόπον καὶ σὲς ἀποβάλλωμεν τὴν ἀδιαφορίαν. Ὅπως δηλαδὴ αὐτοὶ ποὺ ζοῦν εἰς διαρκεῖς ἀνέσεις γίνονται μαλθακώτεροι, ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ διαρκῶς σφύρονται πρὸς τὰς σκληρὰς δοκιμασίας, ἀπελπιζοῦνται κευρασμένοι ἀπὸ τὸν μόχθον. Πρέπει λοιπὸν τὸ εἶδος τῆς διδασκαλίας νὰ εἶναι ἀνάμικτον καὶ νὰ μετερχώμεθα πότε τὸ ἓνα καὶ πότε τὸ ἄλλο, ὥστε οὔτε νὰ γίνεταί, πέ-

¹ Ἰερρ. 10, 23.

ραν τοῦ μέτρου καθάρῃ ἡ δυνάμις μας, οὐτε παύει μὲ τὴν ὑπερβολικὴν δύναμιν νὰ διαρραγῇ καὶ νὰ ἐξουθενωθῇ ἀπὸ τὸν μόχθον. Διὰ τοῦτο, ὅταν παλαιότερον ὠμίλησα διὰ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Πέτρον C καὶ διὰ τὴν ἀμειψιότητα τοῦ ἡγέρθη μεταξὺ τῶν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἀπέδειξα, ὅτι αὐτὴ ἡ φαινομενικὴ μάχη ἦτο χρησιμωτέρα ἀπὸ οἰανδήποτε εἰρήνην καὶ, ἀφοῦ σὰς ὠδήγησα εἰς τὸν ἀνηφορικὸν καὶ τραχὺν αὐτὸν δρόμον, ὅταν σὰς εἶδα κουρασμένους, τὴν ἐπομένην ἡμέραν σὰς χειραγώγησα εἰς ἄλλο θέμα εὐκολωτέρον, σὰς ἀνέπτυξα δηλαδὴ τὰ ἐγκώμια τοῦ μακαρίου Εὐσταθίου καὶ ἔπειτα διεξήλθον τὸν ἔπαινον τοῦ γενναίου μάρτυρος Ρωμανοῦ, ὁποῦ καὶ τὸ θέμα ἦτο λαμπρότερον καὶ ζωηρότερα τὰ χειρακρατήματα καὶ μεγαλύτερος ὁ φόβος.

Ὅπως δηλαδὴ ἓνας ἄνθρωπος κουρασμένος, D ὅταν εἰσέλθῃ εἰς ἓνα λεωκὸν χοῖρεται καὶ διασκεδάζει, καθὼς δὲν ἔλπει τίποτε τραχὺ καὶ ἐπιπονούν, ἀλλὰ μεγάλῃ ἀνακούφισιν καὶ τέρψιν καὶ ψυχαγωγίαν. Αὐτὸ το αἰσθητὸν ἐδοκιμάζετε καὶ αἰεὶ τότε. Διότι ἀπὸ τῶν κόπων καὶ τὰς δυσκολίας τῆς ἀποδόσεως ἐκείνης, ὡσὺν νὰ εἰσέλθατε εἰς λεωκὸν ἡκούσατε τὰ ἐγκώμια τῶν μαρτύρων καὶ ἐδοκιμάσατε μεγάλῃ ἀνακούφισιν καὶ τέρψιν. Διότι ἐκεῖ δὲν ὑπάρχον λαοὶ καὶ ἀντιλαβὰ, οὔτε παλαιστικά φάσεις μὲ λαοὺς καὶ διαφυγὰς, ἀλλὰ ὁ λόγος χωρὶς ἀντίλογον, ἡ λεύθερος ἡγωνίζετο μόνος τοῦ διὰ τοῦτο ἦτο καὶ λαμπρότερος καὶ παινιγυρικώτερος καὶ ἐκέρσσε πολλοὺς ἑπαίνοους. E Διότι ἡ ψυχὴ τῶν ἀκροατῶν, ὅταν παρακολουθῇ μὲ ἀνεστὶν τὰ λεγόμενα, αἰσθάνεται ἀνακούφισιν καὶ διενεργεῖται περισσότερο ἢ ἐπιθυμία διὰ τὸν ἔπαινον τοῦ ἀμιλητοῦ. Ἀφοῦ λοιπὸν σὰς ἀνενωσαμεν ἀρκετὰ αὐτὰς τὰς ἡμέρας, ποῦ δὲν ἐπεχειρήσαμεν νὰ ἀναπτύξωμεν πρὸς τὴν ἰδικὴν σας ἀγάπην τίποτε τὸ ἐπιπονούν καὶ δύσκολον, ἐμπρὸς λοιπὸν σήμερον ὡς σὰς ὀδηγήσωμεν πάλιν εἰς τὴν παλαιὰν ἀσκήσιν, εἰς τὰ ἐπίτονα χωρία τῆς Γραφῆς ποῦ ἔχουν ἀνάγκην ἀπὸ μεγάλῃ προσοχῇ. 159 Ἄ δὲ διὰ νὰ σὰς συντρίψωμεν ἀπὸ τὴν κόπῃσιν, ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς γυμνάσωμεν, ὥστε νὰ δύνασθε νὰ διαδιδάτε καὶ αὐτὰ τὰ μέρη μὲ ἀσφάλειαν.

Ὅπως λοιπὸν τότε εἰς τὴν ἀρχὴν ἐνομιζέτο, ὅτι ὑπῆρχε μία φυλονεικία καὶ μάχη μεταξὺ τῶν ἀποστόλων, ὅταν ὅμως ἀνέβημεν ἐκεῖνους τοὺς σκοπέλους, εἶδομεν ἔκαστον ἐπὶ τὸν καρπὸν τοῦ Πνεύματος, τὴν ἀγάπην, τὴν χαρὰν, τὴν εἰρήνην καὶ ὁ κόπος μας δὲν ὑπῆρχε περιττός

καὶ μάταιος, ἀλλὰ κατέληξεν εἰς χαρὰν ἔτσι καὶ σήμερον ἐλπίζω μὲ τὰς ἰδικὰς σας εὐχὰς, ἂν διονύσωμεν τὴν ἀδὸν ἡμεῶν ἔχομεν ἐμπρὸς μας μὲ καρτερίαν καὶ μεγάλῃ ὑπομονῇ, ἢ καὶ δυνηθῶμεν νὰ ἀναδῶμεν καὶ εἰς τὴν καρφὴν αὐτὴν δὲ τὰ εὐρωμεν ἐκεῖ. Ὅλα ἐπίπεδα καὶ ὁμιλὰ καὶ ἐπικλινῇ.

Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ θέμα μας σήμερον; Τὸ χωρίον τοῦ προφήτου τοῦ ἀνεγνωσθῇ, «Κύριε, ἡ δόξς τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι, εἰς τὴν ἰδικὴν τοῦ ἐξουσίαν, δὲν δὲ δοθῇ ὁ ἄνθρωπος οὔτε δὲ καταρθώσῃ τὴν πορείαν του». Τὸ μὲν πρὸς ἐξέτασιν θέμα εἶναι αὐτό. Σὰς δὲ, ὅπως τότε ἐδείξατε μεγάλῃν προθυμίαν, ἔτσι καὶ τώρα ἀντείστατε τὴν προσοχὴν σας, διότι τοῦτο τὸ ζήτημα δὲν εἶναι κατώτερον ἐκείνου, ἀλλὰ χρειάζεται μάλιστα καὶ μεγαλύτεραν φροντίδα. Διὰ τοῦτο, διότι ἡ φαινομενικὴ ἐκείνη διαφορά μεταξὺ τοῦ Παύλου καὶ τοῦ Πέτρου, ἡ ὁποία δὲν ἦτο οὐσιαστικὴ, δὲν ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς πολλοὺς, C δι' αὐτὸ καὶ ἦτο εὐλογον νὰ μὴ προσενεθῇ μεγάλη ὁλοθῇ ἀπὸ τὴν ἀγνωσίαν. Ἐνῷ αὐτὴ ἐδῶ ἡ ρῆσις περιφέρεται παντοῦ, εἰς τὰς οἰκίας, εἰς τὰς ἀγοράς, εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὴν ἐρηρὴν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰς νήσους. Καὶ ὅπου καὶ ἂν μεταθῇ, δὲ ἀκούσῃ πολλοὺς νὰ λέγουν αὐτὰ. Λέγει λοιπὸν ἡ Γραφή: «ἡ δόξς τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν του». Καὶ δὲν ἐμελέτησαν αὐτὴν μόνον τὴν ρῆσιν, ἀλλὰ συνδυάζουσιν μὲ τὴν ρῆσιν αὐτὴν καὶ ἄλλας παροιμίας, ὅτι π.χ. «τὸ εἶδος τοῦ θεοῦ δὲν ἐξαρτᾶται τελείως καὶ ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸν θέλοντα οὐδὲ ἀπὸ τὸν ἐπιδικῶντα τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου». E Ἐπειτα πάλιν «Ἐάν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος δὲν εὐδοκήσῃ εἰς τὴν ἀνωκοδόμησιν ἐνὸς οἴκου, ματαίως ἐκοτίσασιν οἱ οἰκοδομοῦντες αὐτόν». Ἀὐτὸ δὲ τὸ κῆρυγμα δὲ νὰ προσδῶμεν τὰς θείας Γραφὰς ὡς προκαλῆμα τῆς ἀδιαφορίας τῶν, καὶ ἐπιχειροῦν μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς D νὰ ἀπονομεύουσιν τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἔλπίδα μας διότι ἐπικαλούμεθα τὰς ρήσεις αὐτὰς δὲν ἐπιδικῶμεν τίποτε ἄλλο παρὰ ν' ἀποδείξουν, ὅτι τίποτε δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμῶν. Καὶ ἔτσι, ἀφανίζοντα, ὅλα τὰ δόγματά μας. Ματαίως ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις «Ἦς ἔσας λείας τῶν οὐρανῶν ματαίως ἡ ἀπὸ λῆ «Ἦς κολάσεως, ματαίως οἱ νόμοι καὶ αἱ τιμωρίαι καὶ αἱ κολασμαὶ καὶ αἱ συμβουλαί.

Καί τί νά συμβουλευέση κανείς ένα πού δέν ἔχει καμμίαν ἐξουσίαν; Τί νά ὑποσχεθῇ κανείς εἰς ένα ἀνθρώπου ἀπατελημένον ἀπό κάθε ἐξουσίαν; Οὔτε ὁ ἐνάρετος εἶνα, ἄξιος ἐπαίνου, οὔτε ποίας ἡμέρησεν εἶνα ἄξιος τιμωρίας καὶ κολάσεως, ἀν οἱ πράξεις μας δέν προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν βούλησίν μας. Ἐάν δὲ τὸ πιστεύσουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι κανείς πλέον δέν θά ἀγωνισθῇ διὰ τὴν ἀρετὴν, κανείς δέν θά προσπαθῇ ν' ἀποφυγῇ τὴν κακίαν. Τώρα ἐάν κάθε ἡμέραν διδάσκωμεν περὶ κολάσεως, ὁμιλοῦμεν περὶ θασιλείας καὶ προβάλλωμεν τὰς φοβεράς τιμωρίας καὶ τὰ θραυεῖα πού υπερβαίνουν τὴν ἀνθρώπινην διάνοιαν ἀν συμβουλευώμεν, παροτρύνωμεν καὶ καταβάλλωμεν κάθε προσπάθειαν, ¹⁶⁶ Ἄ μὲ δυσκολίαν μερικὸι ὑπαμένουν τοὺς μόχθους διὰ τὴν ἀρετὴν, μὲ δυσκολίαν ἀποφεύγουν τὴν ἡδονὴν τῶν ἁμαρτημάτων. Ἄν ἀποκόψῃς καὶ αὐτὴν τὴν ἱερὰν ἀγκυραν, δέν θὰ διεπισθῇ ὁλόκληρον τὸ σκάφος καὶ θά κορθοῦν ὅλοι εἰς τὸν θυβὸν καὶ θά ἔχωμεν κάθε ἡμέραν πολλὰ ναυάγια, διότι ὁ διάβολος, τίποτε ἄλλο δέν ἐπεδίωξε μὲ θερμὴν ἔσον νὰ πείσῃ τὴν ἀνθρώπινην ψυχὴν δι' αὐτό, διὸ δηλαδὴ οὔτε ὁταν ἁμαρτάνῃ ὁ ἄνθρωπος εἶνα ἄξιος τιμωρίας, οὔτε διὰ τὴν ἀσκησὶν τῆς ἀρετῆς εἶνα ἄξιος ἐπαίνου καὶ στεφάνων, ¹⁶⁷ Ἐ δὲ νὰ λύσῃ τὰς χεῖρας τῶν ζηλωτῶν καὶ σῶσῃ τὴν προθυμίαν τῶν διὰ τὴν ἀρετὴν, καὶ νὰ ἐπιτείνῃ τὴν ἀληγορίαν καὶ αὐξήσῃ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν ἐυαλτωτῶν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Δ' αὐτὸ πρέπει, νὰ δώσωμεν μεγάλην προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα. διότι ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ὑπάρχει, κρημνὸς καὶ θόρος, ἐν δὲ ἀναγνώσωμεν μὲ ἀγρυπνίαν διάνοιαν τὴν ρῆσιν. διότι τί νὰ εἴπωμεν, "Ὅτι ἐφύσθη ὁ προφήτης, Ἄλλα αὐτὸ εἶνα, ἐπακινδύνον, διότι δέν φεύδετα ἕνας προφήτης, ἐφ' ὅσον λέγει τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ. Ἄλλα δέν ἐφύσθη ὁ προφήτης; Λοιπὸν αἱ πράξεις μας δέν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν μας βούλησιν. Ἐ Ἄλλα καὶ τὰ πρακτέα εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μας καὶ ὁ προφήτης δέν ἐφύσθη. Καὶ θά τὰ ἀποδείξωμεν καὶ τὰ δύο αὐτά, ἀν δώσετε προσοχὴν. Δι' αὐτοῦ ἀκριβῶς τὸν λόγον οὗς ἔδειξα τὸν κρημνὸν πού ὑπάρχει, καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, διὰ νὰ διανύσωμεν τὸν ὁδόν μας μὲ ἀγρυπνίαν προσοχὴν.

"Ἄς μὴ ἐξετάσωμεν λοιπὸν μόνον τὸ χωρίον πῃ ὁδὸς τοῦ ἀνθρώπου δέν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν του, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ παρεπόμενα, καὶ διὰ ποίους ἔχει λεχθῇ, καὶ ἀπὸ ποίον, καὶ πρὸς ποίον, καὶ διατί, καὶ πότε, καὶ πῶς. Διό-

τί δέν ἀρκεῖ νὰ λέγωμεν, ὅτι εἶνα, χωρὶν τῶν Γραφῶν οὐτε νὰ ὑποσπώμεν ἀπλῶς φράσεις, νὰ κατασπαράσσωμεν τὰ μέλη τοῦ σώματος τῶν θεσπυεύστων Γραφῶν, νὰ τὰ λαμβάνωμεν γυμνά καὶ ἀσύνδετα ἀπὸ τὰς περὶ στάσεις, Ὡ μὲ τὰς ὁποίας εἶναι ὁργανικῶς συνδεδεμένα καὶ νὰ ἔχωμεν ἔτσι τὴν δυνατότητα καὶ ἐλευθερίαν νὰ τὰ παροπλιώσωμεν. Διότι, μὲ τὴν τακτικὴν αὐτὴν πολλὰ παρεφθαρμένα δογματα ἔχουν εἰσαχθῇ εἰς τὸν βίον μας, μὲ τὸ νὰ πείθῃ ὁ διάβολος τοὺς κωθροὺς τὴν σκέψιν νὰ ἀπαγγέλλουν κατὰ τρόπον δεσποτιζόμενον τὰ κεμενα τῶν Γραφῶν ἢ νὰ ἐπισκοπεῖν τὴν ἀλήθειαν μὲ τὴν προσθήκην ἢ τὴν ἀφαίρεσιν ἐννοιῶν. Δέν εἶναι λοιπὸν ἀρετὸν νὰ εἴπωμεν, ὅτι κείτα, εἰς τὴν Γραφήν ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀναγνώσωμεν ὅλα τὰ συμφρασόμενα. διότι, ἐάν πρόκειται, νὰ διακόψωμεν τὴν μεταξύ των συνεχίαν καὶ συγγένειαν, θά προέλθουν ἔτσι, πολλὰ ἁμαρτωλά καὶ ὁποῖα δογματα. διότι πράγματι ἀναγράφεται εἰς τὴν Γραφήν. Ἐ «δὲν ὑπάρχει, Θεός» καὶ ὅτι, «ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του διὰ νὰ μὴ βλέπῃ ἕως τὸ τέλος» καὶ ὅτι «δέν θά ἀναζητήσῃ ὁ Θεός, Λοιπὸν; Εἰπέ μου. Δέν ὑπάρχει Θεός. Οὔτε ἐποπτεύει, τὰ πράγματα ἐπὶ πῆς γῆς. Καὶ ποίος θά ἀνεχθῇ νὰ τὸ εἶπῃ αὐτὸ ἢ νὰ τὸ ἀκούσῃ. Καὶ ὅμως ἀναγράφεται, εἰς τὴν Γραφήν. Ἄλλα μὴ πᾶς ἀναγράφεται «Εἶπε», λέγει, «ὁ σκοτισμένος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν μωρὸς καὶ ἀσεβὴς ἄνθρωπος ἀπὸ μέσα του, σιμμεκνὰ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἁμαρτωλῆς καρδίας του. Δέν ὑπάρχει Θεός» Δέν εἶναι λοιπὸν ἡ γνώμη καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς Γραφῆς, ἀλλὰ τῆς σκοτισμένης ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν διανοίας τοῦ ἄφρονος. Δέν δετύπωσεν ἐδῶ ἡ Γραφή τὴν εἰδικὴν τῆς γνώμης, ἀλλὰ καταγγέλλει τὸν διαλογισμὸν ὁλοῦ, ¹⁶⁸ Ἄ Καὶ πάλιν «Ἐως πότε θά ἐξοργίσῃ ὁ ἀσεβὴς τὸν Θεόν, διότι εἶπεν ἀπὸ μέσα του, δέν θά τὸν ἀναζητήσῃ. Ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του διὰ νὰ μὴ βλέπῃ ἕως τὸ τέλος». Καὶ ἐδῶ πάλιν ἀκρίβει τὴν σκέψιν ἀνθρώπου ἀσεβοῦς καὶ διεφθαρμένου. Ἐτσι συνήθιζον καὶ οἱ ἱερεῖς νὰ ἀναφέρουν τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀνθρώπων πού παραπαλοῦν καὶ ἐφρίσκονται ἐκ τῶς ἐαυτῶν. ὅταν συζητοῦν μὲ τοὺς ὁγεί, διὰ νὰ τοὺς καταστήσουν περισσότερο ἀσφαλεῖς.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁγεία τῆς ψυχῆς εἶνα ἡ εὐσέβεια καὶ ἀρχαὶ ἡ νόσος εἶνα νὰ μὴ γνωρίζῃ τὸν Θεόν, δι' αὐτό

6. «Εἶπεν ὁ ἄνθρωπος ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἔστι Θεός» (Ψαλμ., 13, 1)
ὁ Ψαλμ., 9, 22

ἀναφέρει, τοὺς λόγους τῶν ἀσεβῶν, ὅχι διὰ τὴν ἀκαθάρτην ἀπλῶς, ἀλλὰ διὰ τὴν προφυλασσόμεθα. Ὁ Λέγει ἡ Γραφή τί εἶπεν ὁ ἄφρων, διὰ τὴν γίνῃς σὺ φρόνιμος καὶ νὰ μὴ δεχθῇς τοὺς λόγους τοῦ Λέγει τί εἶπεν ὁ ἀσεβής, διὰ τὴν ἀποφυγῇς αὐτὴν ἀσέβειαν. Ὅχι μόνον λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ ἀποσπῶμεν τὴν φράσιν ἀπὸ τὴν συνέχειάν της, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν προφέρωμεν ὁρθῶς καὶ νὰ μὴ προσβέτωμεν τίποτε. Διότι πολλοὶ περιφέρουν ἐδῶ καὶ ἀκεῖ κα μερικὰ ἄλλα χωρία τῶν Γραφῶν καὶ τὰ ἀναγνώσκουν μὲ διαστρεφάς. Κεῖτα λ.χ. εἰς τὴν Γραφήν «Ἐάν φλέγῃσαι ἀπὸ ἐπιθυμίας, ἐλθέ εἰς γάμον». Ἀλλὰ πούθεν αὐτὸ δὲν εἶναι ἀκριθῶς ἔτσι γεγραμμένον. Ἀλλὰ τὴν ἁγία Πράξιν. Πρόσεξε. «Λέγω δὲ εἰς τοὺς ἀγάμους καὶ εἰς τὰς χήρας, ὅτι, εἴνα καλὸν εἰς αὐτοὺς, εἶναι μείνουσιν, ὅπως μένω καὶ ἐγώ, θηλασθὶ ἀγαμοί. Ἐάν ὁμοῦ δὲν ἐγκρατεῦνται, ἄς ἔλθουν εἰς γάμον. Διότι εἶναι προτιμότερον νὰ ἔλθῃ κανεὶς εἰς γάμον παρά νὰ καίεται ἀπὸ τὴν φλόγῃ τῆς ἐπιθυμίας». Ὁ δὲν εἶναι λοιπὸν τὸ ἴδιον, θὰ εἴπῃς, μὲ τὸ «Ἐάν φλέγῃσαι ἀπὸ ἐπιθυμίας, ἐλθέ εἰς γάμον». Ἐάν ᾗτο τὸ ἴδιον μὲ τὸ «Ἐάν φλέγῃσαι, ἀπὸ ἐπιθυμίας, ἐλθέ εἰς γάμον», τότε δὲν ἔπρεπε αὐτοὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ὁρθὴν ἀπαγγελίαν τῆς Γραφῆς, καὶ νὰ προβαίνουν εἰς διαστρεφάς καὶ νὰ προφέρουν τὰ νοήματα τῆς Γραφῆς μὲ ἱδικὰς τῶν λέξεις. Ἡμεῖς ὁμοῦ βλέπομεν, ὅτι ὑπάρχει καὶ μεγάλη διαφορά. Διότι, ἂν εἴπῃς ἀπλῶς «Ἐάν φλέγῃσαι ἀπὸ ἐπιθυμίας, ἐλθέ εἰς γάμον» τότε διδεις τὴν ἀδειαν εἰς ὅλους, ὅσοι ἐπιθυμήσαν τὴν παρθενίαν, ὅποταν ἐνοχληθῶν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν, νὰ διαλύσουν τὴν συνθήκην πού συνήσαν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ νὰ αὐτομολήσουν εἰς τὸν γάμον καὶ νὰ ἀποποιήσων τὴν προηγουμένην τῶν ὑποσχέρων.

Ὁ δὲν δὲ μάθῃς πρὸς τοίους ἀπευθύνεται ὁ Παῦλος, ὅτι θηλασθὶ δὲν ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους γενικῶς, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι οὐδέποτε ἐδουλοῦντο μὲ τὴν ὑπόσχεν τῆς παρθενίας τότε θὰ δυνηθῇ νὰ ἀπορρίψῃς αὐτὴν τὴν ἐπιβλαβὴ καὶ ὀλέθριον ἐλευθερίαν. Τὸ λέγω αὐτὸ λέγει, εἰς τοὺς ἀγάμους καὶ τὰς χήρας, ὅχι εἰς ἐκεῖνους πού ὑπεσχέθησαν νὰ μένουν εἰς τὴν χρείαν, ἀλλὰ εἰς ἐκεῖνους πού δὲν ἀπεφάσισαν αὐτὲ ταῦτα οὕτε το ἄλλο, ἀλλὰ εὐρίσκοντα κατὰ κάποιον τρόπον εἰς τὸ μετασχέμεν τῆς γνώμης διὰ τὴν ἀποφασίσουν εἰς τὸ εἶναι ἢ τὸ ἀλ-

6. Α' Κορινθ' 7, 8 9.

λα Ἐπὶ παραδείγματι ἔχασε μία γυναῖκα τὸν ἄνδρα της, λέγε δὲν ἔχει ἀποφασίσῃ ἀκόμη μέσα τῆς τελευτικῶς, ἂν πρέπει νὰ ποιηθῇ τὴν χρείαν ἢ νὰ ὑπανδρευθῇ δεύτερον ἄνδρα. Αὐτὴν λοιπὸν, λέγει, συμβουλεύω, ὅτι εἶναι καλὸν νὰ μείνῃ ἔτσι. Ἐάν ὁμοῦ δὲν δύναται, νὰ φέρῃ αὐτὸ τὸ φορτίον, τότε ἄς ἔλθῃ εἰς νέον γάμον. Ἐὰν γυναῖκες ὁμοῦ, αἱ ὅποια τὸ ἀπεφάσισαν ἡδὴ καὶ ὠμολόγησαν νὰ ὑπομείνουν ἕως τὸ τέλος τὴν χρείαν καὶ συνήσαν συνθήκας πρὸς τὸν Θεόν, δι' αὐτὰς ἀρκεῖται ὅτι ἔχουν τὴν ἐξουσίαν νὰ ἔλθουν εἰς δεύτερον γάμον. Διὰ τοῦτο, ὅταν γράφῃ πρὸς τὸν Τιμόθεον δι' αὐτὰς, ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς. «Τὰς νεωτέρας ὁμοῦ χήρας μὴ τὰς δέχῃσαι. Διότι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ πόθος τῆς σαρκικῆς ζωῆς ψυχράνῃ τὴν ἀγάπην τὴν πρὸς τὸν Χριστόν, θέλουν νὰ ἔλθουν εἰς γάμον. Αὐταὶ ἔχουν κατακρίσιν καὶ καταδικήν, διότι κατεφρόνησαν τὴν πρώτην τῶν ὑποσχέρων, ὅτι θὰ παρέμεινον πισταὶ καὶ ἀφωσιωμέναι εἰς τὸν Χριστόν». 162 Ἀ. Ἡλείπεις ἐδῶ πῶς τὰς καταδικάζει καὶ τὰς τιμωρεῖ καὶ λέγει, ὅτι εἶναι ὑπαίτια, τῆς καταδικῆς καὶ τῆς κατακρίσεως, ὅτι ἠθέλησαν τὴν συμφωνίαν τῶν μὲ τὸν Θεόν καὶ κατεπάτησαν τὴν ὑπόσχεν τῶν. Ὡστε εἶναι φανερόν ἀπὸ αὐτό, ὅτι ἐκεῖνο τὸ ρητὸν δὲν ἐλέγχῃ διὰ τὰς γυναῖκας, πού ἐδουλοῦντο μὲ ὑπόσχεν, διὰ τοῦτο δὲν πρέπει, ἀπλῶς νὰ τὸ προσφέρωμεν, ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζωμεν καὶ τὰ πρόσωπα εἰς τὰ ὅποια ἀναφέρονται αἱ Γραφαί.

Περικέραυν πάλιν μίαν ἄλλην ρῆσιν, χωρὶς νὰ διαστρέψουν τὴν σύνθεσιν αὐτῆς, ἀλλὰ προσθέτουν ἄλλο πού δὲν ἀναγράφεται. Διότι τέτοια εἶναι ἡ πανουργία τοῦ διαβόλου, νὰ εἰσαγγῇ ὀλέθρια δόγματα μὲ τὴν προσθήκην ἢ τὴν ἀφαίρεσιν ἢ τὴν διαστρεφὴν ἢ τὴν μεταβολὴν τῶν καμμένων. Ἡ Ποῖον εἶναι λοιπὸν αὐτὸ τὸ χωρίον, «Ἰδικόν μου εἶνα, τὸ ἀργύριον, ἰδικόν μου εἶναι τὸ χρυσίον καὶ θὰ τὰ δώσω εἰς ὅποιον θελήσω ἐγώ». Ἀπὸ τὴν ρῆσιν αὐτὴν τὸ μὲν πρῶτον μέρος ἀναγράφεται εἰς τὴν Γραφήν, τὸ δεύτερον ὁμοῦ ὅχι. ἀλλὰ ἀπὸ κάπου ἄλλου προσετέθη ἐδῶ. Διότι τὸ «ἰδικόν μου εἶνα, τὸ ἀργύριον, ἰδικόν μου εἶναι τὸ χρυσίον» τὸ εἶπεν ὁ προφήτης. Ἐνῶ τὸ «καὶ θὰ τὰ δώσω εἰς ὅποιον θελήσω ἐγώ» δὲν ἀναγράφεται, ἀλλὰ περιφέρεται ἐδῶ καὶ ἀκεῖ ἐξ αἰτίας τῆς ἀμειβείας τῶν πολλῶν. Καὶ ποῖα ἐλάβθη προσέχετα, ἀπὸ αὐτοῦ. Πολλοὶ μισ-

7. Α' Τιμ. 5, 11 12.
8. Αγγ' 2, 6.

ροί και ἀπατεῶνες και ἀκόλαστοι, ποὺ δὲν εἶναι ἄξιοι οὔτε αὐτὸν τὸν ἥλιον νὰ ἴδωσιν, οὔτε νὰ ζοῦσιν οὔτε νὰ ἀναπνεύσιν ἔχουν μεγάλη πλοῦτη, Ὡς δὲ ἀνατρέψουν τὰ πάντα, ἀρπάξουν τὰς αἰκίας τῶν χηρῶν, λυμναίνονται, τὰ ὄφρα νὰ, καταπιέξουν τοὺς ἀδυνάτους. Θέλων λοιπὸν ὁ δάσκαλος νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους, διὰ τὴν πλοῦτος προερχετα, ἀνῶθεν καὶ εἶναι, δώρον τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν προσοφῇ μεγάλῃν διδασκαλίαν εἰς τὸν Κύριον ἐκ τοῦ γεγονότος ταύτου, ἔλαθε τὴν ρῆσιν τῆς Γραφῆς, ἣ ἀπαλά λέγει, «Ἰδὼν μου εἶναι τὸ ἀργύριον, ἰδὼν μου εἶναι τὸ χρυσίον» καὶ προσέθηκε καὶ τὴν φράσιν «καὶ δὲ τὰ δώσω εἰς ὅποιον θέλῃς ἐγὼ». Ὁ Ἐνθ' ὁ προφήτης Ἀγγαῖος δὲν λέγει αὐτό. Ἀλλὰ, ὅταν αἱ Ἰουδαῖοι ἐπανῆλθον ἀπὸ τὴν γῆν τῶν Βαβυλωνίων καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἀνεγείρουν τὸν ναὸν καὶ νὰ τὸν ἐπαναφέρουν εἰς τὴν προηγουμένην μεγαλοπρέπειαν, ἐπειδὴ εὐρίσκοντο εἰς ἀμνηστίαν καθὼς τοὺς περιέβαλλον ἔχθροί, ὁπῆρχε μεγάλη πτωχεία, καὶ δὲν ἐφαίνετο ἀπὸ τοῦθεν δαψύειν, ἤθελε νὰ τοὺς ἐκτενίσῃ ἀγαθὰς ἐλπίδας καὶ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ ἔχουν θάρρος διὰ τὴν ἐκδοσιν καὶ τοὺς εἶπε ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, «Ἰδὼν μου εἶναι, τὸ ἀργύριον, ἰδὼν μου εἶναι τὸ χρυσίον καὶ ἡ σημερινὴ δόξα τοῦ ναοῦ τούτου θὰ εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ προηγουμένου».

Καὶ ἡ σκέψιν ἔχει αὐτὸ μὲ τὸ προκειμένον θὰ εἴπῃ κανεὶς, Ὡς δὲ δὲν πρέπει, νὰ ἀρπάξωμεν ἀπλῶς τὰς ρήσεις τῶν Γραφῶν, οὔτε νὰ τὰς ἀποσπῶμεν ἀπὸ τὰ παρεκείμενα, οὔτε νὰ τὰς ἀποκόττωμεν ἀπὸ τὸ συγκεκριμένον περιστατικόν εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρονται, οὔτε νὰ λαμβάνωμεν τὰς λέξεις γυνάκας ἀπὸ τὴν ἑνωσίαν ποὺ τοὺς προσδίδουν τὰ συμφραζόμενα καὶ νὰ συκοφαντῶμεν καὶ νὰ παραβλάπτωμεν τὰ δόγματα, διότι πῶς δὲν εἶναι ἀποσπῶν, εἰς τὰ κοσμικὰ δικαστήρια ὅταν δικαιώμεθα διὰ διαφορὰς ὑποθέσεις, ¹⁶⁹ Ἄ νὰ προσκομίζωμεν ὅλα τὰ τεκμήρια ποὺ σχετίζονται, μὲ τὸν τόπον, τὸν χρόνον, τὰς κατηγορίας καὶ τὰ πρόσωπα καὶ νὰ φέρωμεν ἀπειρα ὅλα στοιχεῖα διὰ νὰ δικαιωθῶμεν, καὶ ἐδῶ ποὺ οἱ ἄνθρωποι εἶναι διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν, νὰ χρησιμοποιῶμεν ὅπως-ὅπως τὰ γωρία τῶν Γραφῶν; Διότι καὶ τὸν βασιλικὸν νόμον κανεὶς δὲν θὰ τὸν ἀναγνώσῃ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ ἀν δὲν ἀναφέρῃ πρῶτα τὸν χρόνον, ἔπειτα τὸν νομοθέτην καὶ ἀν δὲν τὸν ἀνακοινώσῃ ὅλον μὲ ἀπόλυτον πιστότητα, τιμω-

ρεῖται μὲ τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν. Ἡμεῖς δὲ ποὺ δὲν ἀναγινώσκωμεν νόμον ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὸν νόμον ποὺ ἔχει θεῖον προέλευσιν, τόσῃ διέλειπον καὶ ἀδιαφορίαν θὰ ἐπιβέβωμεν, ὥστε καὶ μέρη καὶ μέλη νὰ κακοποιῶμεν; Ἡ Καὶ ποῖος θὰ τὰ δικαιολογήσῃ καὶ θὰ τὰ συγχωρήσῃ αὐτά;

¹⁷⁰ Ἰσως παρῆεναι τὸν λόγον περισσότερον ἀπὸ τὸ ἐπιβεβαιωμένον μέτρον. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἐπραΐει ἀνευ λόγου, ἀλλὰ διὰ νὰ σῶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ μίαν ἀμαρτανίαν συνήθειαν. Ἄς μὴ ἀποκόμωμεν λοιπὸν ὅσον ἐστὶν εὐρύωμεν τὸ τέλος. Διότι δι' αὐτὸ ἐγεννήθημεν, ὅχι διὰ νὰ φάγωμεν καὶ νὰ πῖωμεν καὶ νὰ ἐνδυθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν κακίαν, νὰ προτιμήσωμεν τὴν ἀρετὴν ἐγκαταλείποντες τὴν θεσίαν φιλοσοφίαν. Ὅτι, πράγματι, δὲν ἐγεννήθημεν διὰ νὰ φάγωμεν καὶ νὰ πῖωμεν, ἀλλὰ δι' ἄλλα πολὺ μεγαλύτερα καὶ καλὺτερα ἀκούσε τὸ Θεόν, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποῖαν ἐδημιούργησε τὸν ἀνθρώπον. Ὡς δὲ δὲν ἐπῆλθε τὸν ἀνθρώπον, εἶπεν, «ὡς δημιουργήσωμεν τὸν ἀνθρώπον συμφωνοῦν μὲ τὴν ἰδικὴν μας εἰκόνα, καὶ νὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα νὰ ὁμοιάσῃ μὲ ἡμᾶς» ¹⁷¹.

Καὶ γινόμεθα ὅμοιοι πρὸς τὸν Θεόν, ὅχι πρῶτοντες, πίνοντες καὶ ἐνδύμενοι. Διότι ὁ Θεὸς οὕτε τρώγει, οὕτε πίνει, οὕτε ἐνδύεται. Ἀλλὰ γινόμεθα ὅμοιοι πρὸς τὸν Θεόν, ἐάν ἀσκῶμεν τὴν δικαιοσύνην, ἐάν ἐπιδεκνόμεν φιλανθρωπίαν, ἐάν ἐμμεθα ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, ἐν ἐλευθέρῃ τοὺς πλῆστον, ἐν ἐπιδικώμεν κατὰ ἀρετὴν. Διότι τὸ φανερὸν καὶ τὸ ποτὸ εἶναι κοινὸν εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς ὅλα τὰ ζῶα. Ὡς καὶ πρὸς αὐτὸ δὲν ἐμμεθα καθόλου καλῶτεροι ἀπὸ ἐκεῖνα. Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ κρίνεται ἡ ὑπεροχὴ μας. Ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐπλάσθημεν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ. Ἄς μὴ κοροσφώμεν λοιπὸν νὰ διελώμεν διὰ τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ ἀφ' οὗ φέρομεν ἐνώπιόν μας τὴν προσηκτικὴν αὐτὴν ρῆσιν, ὅς τὴν διερευνήσωμεν λεπτομερῶς, καὶ ὡς μάθωμεν ποῖος τὴν εἶπε, καὶ διὰ ποῖους, καὶ πότε, καὶ πρὸς ποῖον καὶ εἰς ποῖαν κατάστασιν πραγμάτων καὶ ἐξετάζοντες ὅλα γενικῶς ὅσα συντελοῦν εἰς τὴν διευκρίνησιν.

Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ τὴν εἶπεν εἶναι ὁ προφήτης Ἰεζεμίς, ἱκετεύων τὸν Θεὸν ὅχι διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ Ἰεζεμίου διὰ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἀγνώμονας, τοὺς ἀναίσθητους, τοὺς ἀδυσώτους ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, οἱ ὁποῖοι ἔποτε νὰ τιμωρηθῶν μὲ τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν, διὰ τοὺς ὁποῖους ὁ

Θεός τοῦ εἶπε «Μὴ προσεύχου. δι' αὐτὸν τὸν λαόν, δι-
ότι, δὲν θὰ σὲ εἰσακούσῃ»¹¹. Καὶ μερικοὶ λέγουν, ὅτι αὐτὸ
ἐλέγχθη διὰ τὸν Νοβουχοδονόσορα. Ὅταν δηλαδὴ ὁ βαρ-
δαρος ἐπρόκειτο νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῶν καὶ νὰ ἀ-
φανίσῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἀφοῦ λάβῃ αἰχμαλώ-
τους, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς πείσῃ ὅλους,¹² ὅτι, ὁ θάρ-
δαρος δὲν κυριεύει τὴν πόλιν μετὰ τὴν ἰσκὴν τοῦ δύναμιν,
ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν τῶν ἰδίων, διότι
τοῦ πόλεμον τοῦ κατεβύνηκε. ὁ Θεὸς καὶ ὁδηγεῖ τὸν θάρ-
δαρον εἰς τὴν ἰσκὴν τοῦ πόλεμον λέγει: «Γνωρίζω, Κύριε,
ὅτι ἡ ὁδὸς αὐτῆς δὲν εἶναι ἔργον ἀνθρώπου, οὐτε ὁ ἀνθρώ-
πος θὰ διανύσῃ καὶ θὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸν δρόμον τοῦ». **Κ**
Κι' αὐτὸ σημαίνει ἡ ὁδὸς αὐτῆς, τὴν ὁποίαν βαδίσει τώρα
ὁ θάρδαρος ἐκστρατεύων ἐναντίον μας, δὲν προέρχεται
ἀπὸ αὐτὸν οὐτε θὰ ἐπιτύχῃκεν ἐκεῖνος αὐτὸν τὸν πόλε-
μον καὶ τὴν νικῆν, ἀν σὺ δὲν μᾶς παρέδιδες εἰς τὰς χεῖ-
ρας ἐκείνων, δὲν θὰ μᾶς ἐνέκα καὶ δὲν θὰ μᾶς ὑπέτασ-
σεν. **Β** Διὰ τοῦτο, λέγε, σὲ παρακαλῶ καὶ σὲ ἱκετεύω, ὁ
φοῦ τὸ ἀπεφάσκεις, ἡ τιμωρία νὰ ἐπιβλήθῃ μετὰ τοὺς με-
τρον. Τιμωρησέ μας, ἀλλὰ μὲ δικαίαν κρίσιν καὶ ὅχι ὑπὸ
τὸ κράτος τῆς ὀργῆς.

Ἀλλὰ ἐπειδὴ μερικοὶ ἔχουν ἀντηρήσεις εἰς αὐτὴν τὴν
ἐρμηνείαν καὶ ἰσχυρίζονται ὅτι αὐτὰ δὲν ἐλέγχθησαν διὰ
τὸν θάρδαρον, ἀλλὰ γενικῶς διὰ κάθε ἀνθρώπον, εἶναι ἀ-
νάγκη νὰ βῶσωμεν τὴν μάχην καὶ πρὸς αὐτούς. **Τ** ἔχομεν
λοιπὸν ν' ἀπαντήσωμεν εἰς αὐτούς, ὅτι παρακάλει δι'
ἀνθρώπους τοῦ ἡμάρτησαν, διὰ τοὺς ὁποίους πολλὰς φο-
ρὰς ἡμπαθίσθη νὰ παρακαλέσῃ. Διὰ τοῦτο προεταβάζει
τὴν πόλιν πρῶτα νὰ θρηνηθῇ. Ἐπειδὴ δηλαδὴ τοῦ ἐλε-
γε συνεχῶς ὁ «μὴ παρακαλῆς δι' αὐτούς», εἰσάγει πρῶτα
αὐτὴν τοῦ εἶχε ἀνάγκην φιλοφρονεῖται, διὰ νὰ λάβῃ ἀ-
πὸ ἐκεῖ κάποιαν ἀφορμὴν καὶ εὐλογῇ πρόφασιν διὰ τὴν
ὅπερ αὐτῶν ἱκεσίαν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀπο-
τείνει τὸν λόγον καὶ λέγει. «Ἀλλοίμονον εἰς τὸ σὺντριμμά
σου. Τὸ πλῆγμα σου εἶναι ὀδυνηρόν».¹³ Ἐπειτα ἐκεῖνη λέ-
γε «Πράγματι αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον μου, ἡ σκηνὴ μου
ἐχάθη τὰ παραπετάσματά μου δ' ἐσπάρθησαν, οἱ υἱοὶ μου
καὶ τὰ πρόβατά μου ἐξῆλθον ἐξω ἀπὸ ἐμὲ καὶ δὲν ὑπάρ-
χουν. Οἱ ποιμένες μου ἔγνων ἀφρονεῖς καὶ δὲν ἐπεζήτησαν
καὶ δὲν παρακάλεσαν τὸν Κύριον. Ἀκούεται βοὴ στενωποῦ

11 Ἰερ. 7. 16.

12 Ἰερ. 39. 19.

μεγάλου τοῦ ἔρχεται ἀπὸ θορρᾶ, διὰ νὰ ἀφανίσῃ τὰς πό-
λεις τοῦ Ἰουδα καὶ τὴν φυλεὶν τῶν στρουθίων»¹⁴. **Δ** Ἐ-
πειτα, ἀφοῦ ἐκεῖνη ἐθρήνησε τὴν ἰσκὴν τῆς συμφορᾶν,
λέγει. «Κύριε, δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ὁ
δρόμος τοῦ». **Τ** ἰσχυρίζεται λοιπὸν Ἐπειδὴ θρηνεῖ, εἰσάγει
ἐν εἰς τὴν ἀκουμένην ἀλέθριον δόγμα, καὶ ἀφαιρᾷ ἀπὸ
ἡμᾶς τὴν ἐξουσίαν καὶ λέγει, ὅτι τὰ πρακτικὰ δὲν ἐξαρ-
τῶνται ἀπὸ ἡμᾶς. Καθόλου, ἀλλὰ εἰς τὸν θρῆνον ἐπάνω
ὁμιλεῖ ὁρθῶς. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπε, ὅτι «δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐ-
ξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ὁ δρόμος τοῦ», δὲν ἐσιώπησε, ἀλ-
λὰ προσέθετο: «Ὅτε ὁ ἀνθρώπος θὰ πορευθῇ καὶ θὰ φέ-
ρῃ εἰς πέρας τὸν δρόμον τοῦ». Πράγμα, τὸ ὁποῖον σημαί-
νει, ὅτι τὸ πᾶν δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ ἡμᾶς, ἀλλὰ ἐν
μέρε μὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, ἐν μέρε δὲ ἀπὸ τῶν Θε-
όν. **Ε** Τὸ νὰ προτιμῶμεν δηλαδὴ τὰ κάλλιστα καὶ νὰ
θελήσωμεν καὶ νὰ ἐπιβιώσωμεν καὶ νὰ ὁπορεύωμεν ὅλους
τοὺς μόχθους, εἶναι ἔργον τῆς ἰδικῆς μας ἐλευθέρως θου-
λήσεως. Νὰ τὰ φέρωμεν ὅμως ὅλα αὐτὰ εἰς πέρας καὶ νὰ
μὴ ἐπιτρέψωμεν νὰ ἀποτύχωμεν, καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ
τέρμα αὐτῶν τῶν κατορθωμάτων, αὐτὸ εἶναι ἔργον τῆς
χάριτος τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐμοιράσθη πρὸς ἡμᾶς τὴν ἀρε-
τὴν ὁ Θεὸς καὶ οὕτως ὅπως τὸ πᾶν νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡ-
μᾶς διὰ νὰ μὴ ἐκτραπῶμεν εἰς ἑσπασιν, οὐτε ὁ ἴδιος ἀνέ-
λαβε τὸ πᾶν, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὴν ὀδυσσοειδίαν.¹⁵
Α Ἀλλὰ ἀφοῦ ἀφῆκεν ὀλίγον μέρος νὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ
τοὺς ἰδικούς μας κόπους, τὸ περισσότερο καταρτῶνται ὁ
ἴδιος. Ὅτι πράγματι ἐάν τὸ πᾶν ἐξηγοῦτο ἀπὸ ἡμᾶς,
θὰ ὡδήγει πολλούς εἰς τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὸν ἐκτασχη-
λισμὸν, ὅς ἀκούομεν τὴν λέγει ὁ Φαρισαῖος, εἰς πόσῃ ἀ-
λαζονείαν ὑψώθη. πόσον μεγαλόστομος ἦτο καὶ ἔθηκε τὸν
ἑαυτὸν τοῦ ὑψηλότερου ἀπὸ ἑλῆν τὴν οἰκουμένην. Διὰ
τοῦτο δὲν ὁμῶς τὸ πᾶν εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, ἀλλὰ ἐπέ-
ταξε εἶναι μέρος νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, διὰ νὰ εὐθὺς ἐλ-
πρόσμετον πρόφασιν νὰ μᾶς στεφανώσῃ, δικαίως. Καὶ
τοῦτο ἐφανερώσῃ μετὰ τὴν παραβολὴν ἐκείνην κατὰ τὴν ὁ-
ποίαν λέγει, ὅτι εὗρεν ἀνθρώπους κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ὁ-
ραν καὶ τοὺς ἐπέταξε νὰ ἐργασθῶν εἰς τὸν ἀμπελῶνα. **Β**
Ἀλλὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν πόσον ἠδυνήθησαν νὰ ἐργα-
σθῶν; Ὅμως ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὸν Θεόν καὶ τὸ μικρὸν αὐ-
τὸ χρονικὸν διάστημα διὰ νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς ὁλό-
κληρον τὸν μισθὸν των. Καὶ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ὁ προφήτης

14 Ἰερ. 10. 20-22.

όμιλει τὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν ἀφαιρεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν ἐξουσίαν, ἀλλὰ φιλοσοφεῖ ἐδῶ διὰ τὴν ἑκδοκὴν τῶν πραινμάτων, ἀκούει τὴν συνέχειαν. Ἀποῦ δηλαδὴ εἶπεν ὅτι «δὲν εἶναι, εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ὁ δρόμος του» ἀμέως προσέθετε «Τιμώρησέ μας, Κύριε ἀλλὰ μὴ δικαιοῦν κρίσιν καὶ οὐκ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς».¹⁴ Ἐὰν ὁμοῦ δὲν ἐξηγητᾷτο τίποτε ἀπὸ ἡμῶν, δὲ ἦτο περιττὸν νὰ εἶπη «Τιμώρησέ μας, ἀλλὰ μὴ δικαιοῦν κρίσιν».

Ο Πράγματι, τί θὰ ἦτο ἀδικώτερον ἀπὸ τὴν τιμωρίαν ἀκείνων ποὺ δὲν εἶναι ὑπαυθύνου διὰ τὰς πράξεις των, ἀπὸ τὴν τιμωρίαν ἀνθρώπων, τῶν ἀποίων ὁ δρόμος καὶ ἡ ζωὴ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. Ὡστε, ὅταν παρουσιάζεται, νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν νὰ μὴ εἶναι σφοδρότερα ἡ τιμωρία των, δὲν δεικνύει, τίποτε ἄλλο παρὰ τοῦτο, ὅτι, δηλαδὴ εἶναι ἀξιοὶ νὰ τιμωρηθῶν. Αὐτὸ ὅμως ἀποτελεῖ ἀκριδῶς τὸ αὐτεξουσίον τοῦ ἀνθρώπου. Διότι ἐὰν δὲν ἦσαν ἐλεύθεροι νὰ ἐνεργούν, δὲν ἔπρεπε νὰ ζητῇ νὰ εἶναι ἡνωτῆρα ἢ τιμωρία των, ὁ ἀλλὰ νὰ μὴ τιμωρηθοῦν καθόλου. Μᾶλλον δὲν ἐχρειάζετο καὶ παράκλησις. Διότι, ὁ Θεὸς δὲν χρειάζεται, παρακλήσιν νὰ μὴ τιμωρήσῃ τοὺς ἀνευθύνους. Καὶ τί λέγα ὁ Θεός, ἀποῦ αὐτὸς ὁ νομοθέτης ἀνθρώπος δὲν χρειάζεται. Ὅταν λοιπὸν ὁ προφήτης φωνεῖται νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν χάριν τῶν ὑπαυθύνων, εἶναι φανερόν, ὅτι τὸν παρακαλεῖ διότι εἶχον ἁμαρτήσῃ. Ἡ ἁμαρτία ὅμως ἐμφανίζεται τότε, ὅταν ἡμεῖς ἐμμεθα κύριοι νὰ μὴ παραδῶμεν τὸν νόμον καὶ τὸν παραβαίνωμεν. Ὡστε ἀπὸ παντοῦ συνάγεται, ὅτι τὰ κατορθώματά μας ἐξαρτῶνται, ἐν μέρει ἀπὸ ἡμῶν καὶ ἐν μέρει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὡς Αὐτὴν τὴν σημάσαν, ἔχει καὶ τὸ ρητὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ Θεοῦ δὲν ἐξαρτᾶται τελείως καὶ ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τοῦ θέλοντος οὗτε ἀπὸ τὸν ἐπιδικῶνται αὐτὸ ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἐλεοῦντα Θεόν.¹⁵ Καὶ διὰ τοῖς λόγους λέγει «ἐπιδικῶ», δ.ἀ. ποῖον λόγον «θέλω», ἐὰν τὸ πᾶν δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου. Τὸ λέγει, ὥστε μὴ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐπιδικῶν, νὰ ἀποσπάσῃ τὴν συμπαράστασιν καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ ὥστε νὰ συμπτῶσιν καὶ αὐτός, νὰ δώσῃ χεῖρα βοηθείας διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ ἐπιδικῶν. Ἐὰν αὐτὸ τὸ ἀποκόψῃς καὶ παύσῃς νὰ θέλῃς καὶ νὰ ἐπιδικῶν, οὐτε ὁ Θεὸς δὲ ἀπλῶς τὸ χεῖρ του, ἀλλὰ δὲ σταθῇ μοιρᾶν καὶ αὐτός. Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερόν αὐτό, ¹⁶

14. Ἰερ. 18, 24.
15. Ρωμ. 9, 18

Α Ἀκούει τί λέγει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ: «Πόσας φορές ἀβέλησαι νὰ συμμαχεύσω τὰ παιδιὰ σου καὶ δὲν βελήσασαι».¹⁷ Καὶ συνεχίζει «Ἰδοὺ ἐγκαταλείπεται ἡ κατακλῆσας ἔρημος». Ὁ δὲ πῶς τοὺς ἐγκατέλειπεν ὁ Θεός, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησαν,

Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ θέλωμεν καὶ νὰ ἐπιδικῶμεν, διὰ νὰ ἀποσπάσωμεν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ ἐννοεῖ καὶ ὁ προφήτης, ὅταν λέγῃ, ὅτι ἡ αἰσία ἐκδοκῶν τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μας, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐκλογὴ ὁμοῦ εὐρίσκεται εἰς τὴν ἐλευθερίαν βούλησίν μας. Ἐὰν λοιπὸν ἡ αἰσία ἐκδοκῶν τῶν ὑποθέσεων μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, θὰ εἴπη, τότε καὶ ἐν δὲν κατορθώσω κάτι, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ δεχθῶ καμμίαν κατηγορίαν. Ὅταν δηλαδὴ πράξω τὸ πᾶν ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμὲ ὡς καὶ θελήσω καὶ ἐκλέξω καὶ ἐνεργήσω μὲ ἔργα, ἀλλὰ ὁ Κύριος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἡ ἐκδοκῶν, δὲν συμπτῶσιν καὶ δὲν ὡς χεῖρα βοηθείας, τότε εἶμαι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ κάθε κατηγορίαν. Ἀλλὰ δὲν ἔχει, ἔτσι, δὲν ἔχει ἔτσι τὸ πρᾶγμα. Διότι εἶναι, ἀδύνατον, ἐφ' ὅσον ἡμεῖς ἠδελώσαμεν καὶ ἐξελέξαμεν καὶ ἐξεδηλώσαμεν ὅλην μας τὴν καλὴν διάθεσιν, νὰ μὴς ἐγκαταλείψῃ ὁ Θεός. Διότι ἐὰν παραινῇ καὶ συμβουλεύῃ ἐκεῖνους ποὺ δὲν θέλουν νὰ θελήσῃ, πολὺ περ σφόδρον δὲν ἐγκαταλείπη αὐτοὺς ποὺ ἀδελώσονται μόνον τῶν τὴν ἀγαθὴν των προαίρεσιν, δὲν τοὺς ἐγκαταλείπει. «Ρήσατε τὸ βλέμμα σας», λέγει, αἰς τὰς παλαιὰς γενεάς καὶ κοιτάξατε νὰ ἴδῃτε πῶς ἤρπασε εἰς τὸν Κύριον καὶ κατησχύνθη. Ὁ ἡ πόσις ἐμμενε πιστὸς εἰς τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὸν κατεπρόνησεν».¹⁸ Καὶ ὁ Παῦλος πάλι, λέγει. «Ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεὸν δὲν ντροπιάζει» καὶ δὲν διαψεύδει αὐτὸν ποὺ τὴν ἔχει.¹⁹ Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος ἐκεῖνος ποὺ ἐλπίζει εἰς τὸν Θεὸν μὲ ὅλην του τὴν διάνοιαν καὶ πράττει πᾶν, ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ πάλιν λέγει ὁ Παῦλος «Ὅσον διὰ τοὺς πειρασμούς ποὺ ἀνδέχεται, νὰ σὰς εὐρουν εἰς τὸ μέλλον, μὴ λογιζομένητε, ὅτι εἶναι ἀδίκως πάσις ἐμπικτοσύνης ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος σύμφωνα μὲ τὰς ὑποσχέσεις του, δὲν θὰ σὰς ἀφήσῃ νὰ πειρασθῇτε παραπάνω ἀπὸ τὴν δύναμιν σας, ἀλλὰ μαζί μὲ τὸν πειρασμὸν θὰ φέρῃ καὶ τὸ

16. Μαρκ. 8, 87.
17. Μαρκ. 28, 88.
18. Σοφ. Σαύλ 2, 10.
19. Ρωμ. 8, 8.

τέλος του πειρασμού, ώστε να δύνασθε να τον υπομένετε.²⁰ Διὰ τοῦτο καὶ ἓνας σοφὸς ἄνθρωπος παραινεῖ καὶ λέγει: «Ἐάν προσέρχεται ἡ ἀπηρησία τῶν Κυρίων, ἐταίμασε τὴν ψυχὴν σου νὰ ἀντιμετωπίσῃ κινδύνους. Ὁρῶσε τὴν καρδίαν σου καὶ ὑπόμεινε ὁ καὶ μὴ ἐπιδείξῃς διασύνῃν εἰς ἐποχὴν καταπαράδας. Προσκόλλησού εἰς αὐτὸν καὶ μὴ ἀπομακρυνθῇς ἀπὸ αὐτοῦ».²¹ Καὶ ἄλλος πάλι λόγος μᾶς παραινεῖ: «Ἐκεῖνος ποὺ εἰς τὰς δοκιμασίας θὰ βεβῇ ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῇ».²² Ὅλα δὲ αὗτὰ εἶναι κανόνες καὶ νόμοι καὶ δόγματα, ἀμετακίνητα. Καὶ πρέπει αὐτὰ νὰ ἐμπέδωθῇ εἰς τὴν ψυχὴν μας, ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἓνας ποὺ ἐπιδικνύει προθυμίαν καὶ φροντίζει διὰ τὴν σωτηρίαν του, καὶ πράττει πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται, ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ του, νὰ ἐγκαταλειφθῇ ποτὲ ἀπὸ τὸν Θεόν. Δὲν ἀκούεις τί λέγει εἰς τὸν Πέτρον; «Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς πᾶσας φορές ἐζήτησε νὰ σὰς παραίξῃ καὶ ὡς κλονίσῃ, ὅπως κοσκινίσῃ καὶ σείσῃ, τὸ σιτάρι μέσα εἰς τὸ κόσκινον. Ἐγὼ ὅμως προστηρήσῃν ὑπὲρ σου καὶ παρεκάλῃσαι νὰ μὴ χάσῃς τὴν πίστιν σου».²³

Ἐ ὅταν δηλαδὴ ὁ Θεὸς ἴδῃ, ὅτι τὸ φορτίον εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὰς δυνάμεις μας, ἀπλώνει τὴν χεῖρα του καὶ ἐλαφρύνει τὸν κίνδυνον. Ὅταν ὁμοῦς ἴδῃ, ὅτι προδίδομεν τὴν σωτηρίαν μας μετὰ τὴν ἰσκὴν μᾶς ἀδιαφορίαν καὶ ἀμέλειαν καὶ ὅτι δὲν θέλομεν νὰ σωθῶμεν, τότε μᾶς φώνει καὶ μᾶς ἐγκαταλείπει. Διότι δὲν μᾶς πιέζει, οὔτε μᾶς ἀναγκάζει, καὶ αὐτὸ ποὺ ἔχομεν κατὰ τὴν διδασκαλίαν του, τὸ ἴδιον γίνεται καὶ ἐδῶ. Ὅπως δηλαδὴ ἐκεῖ, αὐτοὺς ποὺ δὲν ᾔθελον νὰ ἀκούσουν, ἀλλὰ ἀπημακρόνοντο, δὲν τοὺς θύρεν οὔτε τοὺς ἐβίαζε, καὶ εἰς αὐτοὺς ποὺ ἤμενον καὶ ἤκουον μετὰ προσοχὴν.²⁴ Ἀ διέλυε τὰς ἀσφαλείας καὶ ἐφάνερυνε τὰ αἰνιγματικὰ σημεῖα. Ἔτσι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πρῶτα. Τοὺς μὲν ἀκατήγοτους καὶ αὐτοὺς ποὺ δὲν θέλουν οἱ ἴδιοι, δὲν τοὺς ἐξαναγκάζει, οὔτε τοὺς πιέζει, ἐνῷ ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι ἔχουν ὀλην τὴν καλὴν διάθεσιν τοὺς σὺρε πρὸς τὸ μέρος του μετὰ σφοδρότητα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος λέγει: «Ἀληθῶς καταλαβαίνω, ὅτι εἰς κάθε ἔθνος ὅποιοι φοβεῖται τὸν Θεόν καὶ πολιτεύεται εἰς τὸν θῆον του μετὰ δικαιοσύνην εἶναι δεκτοὶ ἀπὸ αὐτὸν καὶ

20. Α Κορ. 10, 13.
21. Σοφ. Σειρ. 2, 1-3.
22. Ματθ. 10, 23.
23. Λουκ. 22, 31-32.

δύνανται νὰ ἁράξῃ εἰς αὐτόν».²⁵ Τὸ ἴδιον μᾶς προτρέπει καὶ ὁ προφήτης ποὺ λέγει: «Ἐάν ἔχετε θέλησιν καὶ μετὰ ἀκούετε, θὰ φάγητε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς. Ἐάν ὅμως δὲν θέλετε καὶ δὲν μετὰ ἀκούετε, τότε θὰ ὡς κατασπαράξῃ μάχαιρα».²⁶ Ἐχόντες λοιπὸν δὴ αὐτὰ ὅπ' ὁψ' ὡς καὶ ὅτι ἀπὸ ἡμᾶς ἐξαρτᾶται νὰ θέλωμεν καὶ νὰ ἐπιδιώκωμεν καὶ ὅτι μετὰ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐπιδίωξιν θὰ κερδίσωμεν τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τὴν δόξαν του θὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέλος τῶν ἐπιβιώσεών μας, ὡς ὀρθωθῶμεν, ἀγαπητοὶ μου, καὶ ὡς ἐπιβίωσωμεν ὀλην τὴν προθυμίαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας, ὥστε, ἀφοῦ κουρασθῶμεν ἐδῶ ὀλίγον χρόνον, εἰς τὴν ἄλλην τὴν αἰώνιον καὶ ἀθάνατον ζωὴν νὰ ἀπολαύσωμεν τὰ ἀθάνατα ἀγαθὰ. Τὰ ὅποια εἶδε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μετὰ τὴν χάριν C καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου δόξα εἰς τὸν Πατέρα, μαζὶ καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

24. Πρ. 10, 54-56.
25. Ἠσ. 1, 19, 20.

Β ΕΙΣ ΤΟ ΑΠΟΡΤΩΣΙΜΟΝ ΠΥΘΟΝ ΠΟΥ ΛΕΓΕΤΑΙ «ΟΙ ΜΟΝΟΝ ΑΥΤΟ.
ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡΕΩΣ ΔΙΑ ΤΑΣ ΘΑΙΨΙΣ ΜΑΣ ΤΡΑΦΕΙΟΝΤΕΣ ΟΤΙ
Η ΘΑΨΙΣ ΑΠΕΡΤΑΖΕΤΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗΝ» ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ.

Είνα, κουραστικόν διά τόν γεωργόν νά ζεύξη τὰ δά-
δια του, νά σύρη τὸ άροτρον, νά άνοιξη αὐλάκ. νά ρίψη
τοὺς σπόρους, νά αντιμετώπιση τήν κακοκαιρίαν, νά ὑπο-
φέρῃ τὸν παγετὸν καὶ νά άνοιξη τάφορον διὰ τῆς ὁποίας
θα διαχετεύσῃ τὴν περίσσειαν τῶν ὕδατων τοῦ ἀπειλοῦν
τὸν σπόρον νά ὤψωσι τὰς ἔκτας τῶν ποταμῶν καὶ νά ά-
νοιξη εἰς τὸ μέσον τοῦ χωραφιοῦ θαυτερα αὐλάκια. Ἀλ-
λά τὰ κουραστικά αὐτὰ καὶ ἐπιμοχθα ἔργα γίνονται εὐκο-
λῶτερα καὶ ελαφρότερα ὅταν ὁ γεωργὸς ἴδῃ σύμφωνα με
τὰς ἐλπίδας του ὅτι νά ἔχουν φυτρώσι, τὰ σπιντὰ ὅταν ἔ-
χη άκουσμένο τὸ ὄρεπτόν καὶ τὸ ἁλῶν γεμῖτον ἀπὸ δε-
μάτια καὶ σταϊθάς τὸν καρπὸν εἰς τὸν οἶκον του με πολ-
λὴν εὐφροσύνην. Με τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὁ καπετάνιος
ἀφήσῃ τὰ ἄγρια κύματα καὶ περιφρονεῖ τὴν τρικυμίαν καὶ
τὴν μαινόμενιν θάλασσαν καὶ τοὺς ἀστέτους ἀνέμους
καὶ τὴν θαλασσοταραχὴν τῶν πόντων καὶ ὑποφέρει τὰς
μοκρὰς ἀποδημίας ὅταν ἀναλονίζεται τὰ φορτία καὶ τὰ
ἐμπορικά λιμένα καὶ ἴδῃς ὅταν ἴδῃ τὸν ἀπείρον πλοῦτον
τοῦ γυνάταί ἀπὸ δὴ αὐτὰ. Με τὸν ἴδιον τρόπον ἑπίσης
καὶ ὁ στρατιώτης ὑποφέρει τὰ τραύματα καὶ ἀποδέχεται
τὰ νέφη τῶν δελῶν καὶ τὴν πεινὰν καὶ τὸν παγετὸν καὶ
τὰς μακρὰς ἀπουσίας. ¹⁴¹ Α καὶ τοὺς κινδύνους ἐκ τῆς πα-
ραστάσεως ἐναντι τοῦ ἀντιπάλου, ὅταν ἐναντι ἁλῶν αὐτῶν
ἀναλονίζεται τὰ τρώπια καὶ τὰς νίκας καὶ τὴν δόξαν.
Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον ἐνεθυμήθη δὴ αὐτὰ ἢ εἰς τ
λοῦ χρειάζονται τὰ παραδείγματα τοῦτα; Ἐξ αὐτοῦ θέ-
λω νά κάμω μίαν προτροπὴν πρὸς τὸ ἀπορτήριόν σας
καὶ μίαν παραμυθίαν πρὸς τοὺς ἱερεῖτας ὑπὲρ τῆς αἰσθῆς.
Ἐάν ἀπὸ ὅσους ἐλέγχθησαν ὁ καθένας θεωρῇ τὸ ἐπιπλέον
εὐκόλον χάριν τῶν ἐλπίδων τοῦ μέλλοντος καὶ ἂν κανεὶς
ἠμπορέσῃ νά τὰ ἐπιτύχῃ αὐτὰ τοῦ τελειῶνουν μαζὺ με

τὸν παρόντα βίον, τότε πολὺ περισσότερον πρέπει νά ά-
νέχεσθε σείς, άκούοντες τὰ ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς διδα-
σκαλίας καὶ νά ὑποφέρετε με γενναίτητα τὰ ἐκτιθέμενα
ὑπὲρ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἄς καὶ τοὺς σχετικούς κόπους. Β
Εἰς ἐκείνους εἶνα, ὁδηλα τὰ τῆς πραοκαίρου ἐλπίδος καὶ
με μόνην τὴν προσδοκίαν τῶν ἀγαθῶν, ἐτελείωσαν τὴν
ζωὴν των, ὁποῦ ἐνετύχθησαν με ἐλπίδας, χωρὶς νά φθα-
σουν εἰς τὰ ἔργα των, γάρ ν τῶν ὁποίων ὑπέστησαν τὰς
μεγαλύτερας δυσκολίας. Νά τ θέλω νά εἰπῶ, μετὰ τοὺς πολ-
λοὺς ἐκείνους κόπους καὶ ἰσθῶτας, ὁ γεωργὸς ἀκριδὸς καθὼς
άκουζε τὸ ὄρεπτόν καὶ ἐτοιμάζεται διὰ τὸν ὀρισμὸν, βλέπει
νά ἐνοκῆπτι ἀρρώστικα ἢ ἀκριδα ἢ ἡ βροχὴ νά γίνετα
μεγάλη, ἢ κάποια ἄλλη συμφορὰ νά ἐπιτύχῃ ἐξ αἰτίας
τῆς ἀκαταστασίας ὁ τῶν ἀνέμων, καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὸ
σπίτι του με κενὰ τὰ χέρια. Ἀποῦ ὀπτεῖνεν ὅλους τοὺς
κόπους διεμεύσθη εἰς τὰς ἐλπίδας του διὰ τὴν συγκομι-
δὴν τοῦ καρποῦ. Καὶ ὁ καπετάνιος κατὰ παρόμοιον τρό-
πον γαίρε διὰ τὸ πλῆθος τῶν φορτίων καὶ, άνοιγει με
πολλὴν χαρὰν τὰ πανιά καὶ ἐνῶ περνᾷ τὸ πέλαγος, συμ-
βαίνει εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ στόμιον τοῦ λιμένος νά τὸν πιά-
σῃ μία θαλασσοταραχὴ ἢ νά προσαράξῃ εἰς βράζον ἢ σκό-
πελον ἢ νά πληγῇ ἀπὸ καμμίων ἄλλην ἀδόκητον συμφορὰν
καὶ νά χάσῃ ὅλον τὸ φορτίον καὶ μόλις καὶ μετὰ θίας νά
διασώσῃ γυμνὸν τὸ σαρκίον του μετὰ τοὺς μυρίους ἐκεί-
νους κινδύνους. Ἔτσι καὶ ὁ στρατιώτης, ἐνῶ παρτάχθη
εἰς μυρίους πολέμους καὶ ἐνῶ ἀπάκουσε τοὺς ἀντιπά-
λους D καὶ ἐλύγισε τοὺς ἔχθρους, τὴν στιγμὴν πλέον τοῦ
περιμένει τὴν τελικὴν νίκην, χάνει τὴν ζωὴν του καὶ φο-
νεύεται, γωός νά ἀπολαύσῃ τιποτὲ τὸ καλὸν μετὰ τοὺς
μόχθους ἐκείνους καὶ τοὺς κινδύνους.

Ὅμως ἡ ἱδική μας περίπτωση δὲν εἶναι ὁμοία με τὰς
ἀνωτέρω. Αἱ ἐλπίδες μας εἶναι ἀμετακίνητοι καὶ βέβαιαι
καὶ δὲν σβήνουν μαζὺ με τὸν παθοκαίον τοῦτον βίον, ἀλ-
λὰ ἀνάνονται εἰς τὴν ἀτελεύτητον ἐκείνην καὶ μακαρίαν
καὶ ἀθάνατον ζωὴν καὶ δὲν κινδυνεύουν ἀπὸ κακοκὰς συν-
θήκας καὶ ἀπροσδόκητα γεγονότα. Ἀλλὰ αὐδὲ ἀπὸ τὸν ἴ-
διον τὸν θάνατον. Ε Εἰς τὰς ἐλπίδας αὐτὰς θα διακρίνη
κανεὶς νά λάμπῃ ὁ καρπὸς των, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ πολ-
λὴν καὶ μεγάλην ὁμοιότην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀγκάριος Παῦ-
λος ἐβουοντοφώνηεν ¹⁴² αὐτοῖς, μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ καυ-
χώμεθα διὰ τὰς θλίψεις μας.

Σὺς παρακαλῶ ὡς μὴ προσπαδόμενοι τὸ χάριον ἐπιπολαίως. Ἐπειδὴ, δὲν γνωρίζω πῶς, πάλιν ὁ λόγος μᾶς ἔφερεν εἰς τοῦ καλοῦ κυδωνήτου Παύλου τὸ λίκνιν, ὡς σταθώμεν εἰς τὴν φρόσιν, ἣ ὅποια παρ' ὅλων που εἶναι σύντοιμος, ἔχει πολὺ διδάσκει καὶ νοημα. Τί νὰ εἶναι ἄρα γε τὰ λεχθέν καὶ τί ἄρα τὸ εἶπεν, ὑπαινίσσεται μὲ τὴν φρόσιν «ὅχι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα διὰ τὰς θλίψεις μας.» Δι' ὀλίγον, ὅν θέλτε, ὡς προχωρήσωμεν πρὸς τέρμα τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας μας καὶ θὰ ἴδωμεν πολλὴν φεφνησίαν εἰς τὴν φρόσιν 142 Α καὶ δύναμιν νοημάτων νὰ ἔγαινῃ ἀπὸ ἐκεῖ. Ἀς μὴ καταταλαιπωρῇ κανεὶς τὸ σῶμα του καὶ ἀντὶ δόξου ὡς γεννηθῇ ἡ ἐπιθυμία τῆς τιμωμένης ἀκροάσεως.

Ὁ λόγος εἶναι περὶ θλίψεως καὶ περὶ ἐπιθυμίας αἰνῶνιν ἀγαθῶν καὶ περὶ ὑπομονῆς καὶ περὶ τῆς προκυπτούσης ἐκ τούτων ὁμοιότης δι' ἐκείνους ποὺ δὲν ἐλύγισαν. Τί σημαίνει ἄρα γε τὸ «ὅχι μόνον»; Αὐτὸς ποὺ τὸ εἶπε, ἔχει εἶπει καὶ πολλὰ ἄλλα καὶ μᾶς ὑποδεκνύει καὶ ἑτερα ἀγαθὰ ποὺ προῆλθον. Εἰς αὐτὰ προστίθεται καὶ ταῦτα, τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς θλίψεως. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγον ὁ Ἰωάννης «ὅχι μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα διὰ τὰς θλίψεις». Διὰ νὰ γίνῃ πλέον σαφές τὸ ρητόν, ἔχετε ὀλίγας ὥρας ὑπομονήν, ὥστε νὰ κέρωμεν τὴν διδασκαλίαν μακροτέρως μὲ τὸν λόγον μας. ἢ Ἀφοῦ ἐσαληπίσθη τὸ θεῖον κήρυγμα ὅτε τὸν ἀποστόλων καὶ περικύκλωσαν εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην σπεύροντες τὸν λόγον τῆς εὐαγγελίας καὶ ἐξεργάζοντες τὴν πλάνην τελειοθίκως καταλύοντες τοὺς πατρώους νόμους τῶν ἀσέδων καὶ ἀπομακρύνοντες τὴν παρενομιάν καὶ καθαίροντες τὴν γῆν καὶ συμβουλευόντες νὰ καταλύσων τὰ εἰδῶλα καὶ τοὺς ναοὺς τῶν, τοὺς θυμους καὶ τὰς πανηγύρεις τῶν, ἀναγκάζοντες ἑναντί ὅλων αὐτῶν τοῦ ἑνα καὶ μόνου Θεοῦ καὶ νὰ προσδοκοῦν τὰς μελλόντας ἐλπίδας καὶ ἀμειψάσαι περὶ τοῦ Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἐφύλασσοῦσαν ἐπὶ τῆς ἀναστάσεως καὶ ὁμιλοῦσαν περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ὁ δὲ ταῦτο ἐξέσκαψε φοβερὸς πόλεμος, ὁ πλὴν τυραννικὸς ἀπὸ ὅλων, γεμῆτος ἀπὸ πολλῶν βόρυθον καὶ στάσου καὶ ἀλόκληρα πόλεις καὶ ὅλος ὁ λαὸς καὶ σπῆτις καὶ ἡ οἰκουμένη καὶ ἡ ἡρμῆς, τὴν στιγμὴν ποὺ δικαιούντο τὰ παλαιὰ ἢ ἢ, καὶ ἡ τόσοσιν βαθιὰ ριζωμένη πρόληψις ἐκλονέζετο, καὶ εἰσέφοντο κενεῶνα βόγματα, τὰ ὅποια κανεὶς ποτὲ δὲν ἤκουσεν. Κοντὰ εἰς αὐτὰ βασίλεις ἐξηγερνοῦντο καὶ αἱ ἀρχόντες ἀσκληρόνουντο, αἱ ἀπὸ πολλοὶ ἀταρδ-

εἶντο καὶ αἱ ἀγοραὶ ἀνεπαύουντο, τὰ δικαστήρια ἐγίνοντο αὐστηρότερα, τὰ βίβη ἐγυμνάζοντο, τὰ ὄπλα προετοιμάζοντο καὶ οἱ νόμοι ἀγρεύοντο. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἀπείλαι καὶ κολασμοὶ καὶ τιμωρίαι, καὶ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα κακὰ ἐβγῶνεν εἰς τὸ προσκήμιον. Ἡ τὸ πρᾶγμα δὴς τῆς οἰκουμένης δὲν ἦσαν καλύτερα ἀπὸ μίαν ἀγριεμένην θάλασσαν ποὺ προετοιμάζει πολλὰ ναυάγια. Ὁ πατέρας ἐπεκίρυσσε τὰ παῖδά του λόγῳ εὐσεβείας, ἡ κόρη ἐχώριζεν ἀπὸ τὴν πενθερὰν καὶ τὰ ἀδελφὰ ἀπεχωρίζοντο οἱ κύριοι ἀγαπάσκοντο κατὰ τῶν δούλων καὶ ἡ ἴδια ἡ φύσις ἐπανεστάτε. Ἐναντίον τῆς βίας τῆς φύσεως, καὶ ὁ πόλεμος δὲν ἦτο μόνον ἐμφύλιος, ἀλλὰ καὶ συγγενεὶς καὶ συνεκλόνιζε κάθε σπῆτι. Ὁ λόγος καταφερόμενος ὡς ὡς μαχαίρι, καὶ ἀποκόπτων τὸ νοσοῦν μέρος ἀπὸ τοῦ ὑγιᾶς, ἔφερε πανταχοῦ ἀνεστάσεις καὶ τὴν φιλονεικίαν. Ἐ καὶ ἀπὸ παντοῦ ἔκοιμε νὰ ἐγερῶνται κατὰ τῶν πιστευόντων βυσκαλίας καὶ θανάτοι. Καὶ λόγῳ τῶν γεγονότων αὐτῶν, ἄλλοι ἐκλείνοντο εἰς τὰς φυλακάς, ἄλλοι ἐσύροντο εἰς τὰ δικαστήρια καὶ ἄλλοι εἰς τὴν ὁδὸν ποὺ ἔφερε πρὸς τὸν θάνατον. Καὶ τῶν μὲν αἱ περιουσίαι ἐδημιούντο, ἐνῷ ἄλλοι ἔχοντες τὴν πεντήρα των καὶ πολλὰς καὶ τὴν ζωὴν των καὶ ἀπὸ παντοῦ τὰ κακὰ ἐπέπιπτον πικρότερα καὶ ἀπὸ νιφάδας χιόνος. Ἐσωτερικῶς διαμάχαι, ἐξωτερικῶς φόβοι ἐκ μέρους τῶν φίλων, ἐκ μέρους τῶν ξένων, καὶ ἐκ μέρους αὐτῶν τούτων ποὺ συνεδέοντο μὲ φυσικοὺς δεσμούς. 143 Α Βλέπων αὐτὰ ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης ἡ ἐκκλησιᾶς τῶν οὐρανῶν δογματῶν ἐπειθῇ τὰ δεινὰ ἦσαν πρόγερα καὶ ἐπράττοντο πρὸ τῶν φεθαλμῶν ἐνῷ τὰ ἀγαθὰ ὄντησαν μόνον εἰς τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς ὑποσχέσεις, θέλω νὰ εἰπῶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ ἡ ἀνάστασις, καὶ τὰ τέλος αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν ὑπερέβαινε κάθε σκεψὶν καὶ λογικὴν ἐνῷ αἱ κόμμοι καὶ τὰ τηγάνια τῆς θανάσεως καὶ τὰ βίβη καὶ αἱ τιμαίαι καὶ οἱ διάφοροι κολασμοὶ καὶ οἱ φανοὶ δὲν ἦσαν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐλπίδων, ἀλλὰ προίοντα τῆς πέρας. Καὶ ἐπειθῇ οὗτοι ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀγωνισθοῦν ἑναντίον τούτων μόλις εἶχον προσχωρήσει εἰς τὴν πίστιν. Ἡ ἀποσταθμένη ἀπὸ τοὺς θυμους, τὰ εἰδῶλα καὶ τὴν τρυφήν, τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν μέθην, χωρὶς νὰ ἔχουν εἰς τὸ παρελθὸν μελετήσει, τίποτε ὑψηλὸν περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἀλλὰ παρασυρόμενα μᾶλλον ἀπὸ τὸ παρόν, ἦτο θε φυσικὸν πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ εἶναι μικρόψυχοι καὶ νὰ ὀπισθοχωροῦν καὶ κάθε ἡμέραν τοῦ τοὺς παλαιολοῦσαν νὰ ὑποτάσσονται.

κοίταξε τί κάνει ὁ κοινὸς τῶν μυστικῶν καὶ πρόσεξε τὴν σοφίαν τοῦ Παύλου. Συζητεῖ μοῦ τούς συνεχῶς περὶ τῶν μελλόντων καὶ τοὺς φέρει πρὸ ὀφθαλμῶν τῶν τὰ θραύσεια καὶ τοὺς ἐπιθεκνύει. τοὺς στεφάνους ἐτοιμάζων αὐτοὺς διὰ τὸν ἀγῶνα καὶ παρηγορῶν με τὰς ἐλπίδας τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Καὶ τί τοὺς λέγει, «Σκεπτόμεθα ὅτι, δὲν εἶναι ὄξεια τὰ σημερινὰ παθήματα ἐν σχέσει με τὴν μέλλουσιν δόξαν ποὺ πρόκειται ν' ἀποκαλυφθῇ εἰς ἡμᾶς». Τί μοῦ λέγεις, συνεχίζει, διὰ τραύματα καὶ θωμούς καὶ θημούς καὶ τιμωρίας καὶ λιμούς καὶ θημεύσεις περυσίων καὶ πενίαν καὶ φυλακὰς καὶ, ἀλυσεῖς βάλει δαα θέλεις ἀπὸ τὰ πικρὰ δεινὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τίποτε ἀξίου δὲν θὰ εὕρῃς ἐν ὧν τῶν ἐπ' αὐτῶν ἐκείνων καὶ τῶν στεφάνων καὶ τῶν ἀποστόλων. Τὰ μὲν συγκαταλύονται, ὁμοῦ με τὸν παρόντα διόν, ἐνῶ τὰ ἄλλα δὲν ἔχουν τέλος εἰς τὴν ἀπεραντῶσυν τῆς αἰῶν ὀντήτος. Τὰ μὲν εἶναι παροδικὰ καὶ πρόσκαιρα, ἐνῶ τὰ δὲ παραμένουν ἐπ' ἀπειρον, ἀγέγραστα καὶ ἀσυμπάρχοντα. Δὲ καὶ ἄλλου, ὑπαινέτομενος τὸ ἴδιον, ἐλεγεν, «Ἡ παρούσα θλίψις εἶναι ἐλαφρά». Ἡ ποσότης διαιρεῖ τὴν ποιότητα καὶ ὁ χρόνος παρηγορεῖ τὴν δεξιότητά της. Ἐπειδὴ τὰ τότε συμβαίνοντα ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν ἡσάν θανά καὶ πεσόντων, ἡ πεσόντικότης τῶν ἐλαφρυνει μετὰ τὸ πρόσκαιρον καὶ ἡ δεξιότης τῶν μαλακώνει. Λέγει ὁ Παῦλος, «Ἡ ἐλαφρότης τῆς θλίψεως μοῖς ὡς προετοιμάζει καθ' ὑπερβολὴν καὶ εἰς αἰώνιον διάρκει ὡς ὁδὸς δόξης, ἐπειδὴ δὲν πρσπαυόμεθα εἰς ὅσα βλέπομεν ἀλλ' εἰς ὅσα δὲν βλέπομεν. Ὅσα βλέπομεν εἶναι πρόσκαιρα, ἐνῶ ὅσα δὲν βλέπομεν αἰώνια». Καὶ ἄλλου, ἀνάγων αὐτοὺς εἰς τὴν ἑνωσιν τοῦ μεγέθους τῶν τότε ἀγαθῶν, ἔεισάγει τὴν ἴδιαν τὴν κτίσιν νὰ πονεῖ καὶ νὰ στενάξῃ μαζὶ μας διὰ τὴν μοχθηρίαν τοῦ παρόντος καὶ σφοδρῶς ἐπιθυμοῦσαν τὰ μέλλοντα, ἐπειδὴ εἶναι πολὺ ἀγαθὰ, λέγων, «Ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συμπονεῖ ὡς τώρα». Διὰ τί στενάζει. Διὰ τί πονεῖ. Προσδοκῇ τὰ μέλλοντα ἐκεῖνα ἀγαθὰ καὶ ἐπιθυμεῖ τὴν μεταβολὴν πρὸς τὸ καλὺτερον. Καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις, λέγει, θὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς φθορᾶς καὶ θὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ἀκουσῇς ὅτι στενάζει καὶ πονεῖ, μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι λογικῇ, ἀλλὰ ἀναζήτησε τὸ νόημα τῆς Γραφῆς.

3. Ρωμ. 8. 18.

4. Β' Κορινθ. 4. 17.

5. Β' Κορινθ. 4. 18.

6. Ρωμ. 8. 22.

144 Α. Ὅταν ὁ Θεὸς θέλῃ ν' ἀναγγεῖλῃ κάτι μέγα καὶ καλὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῶν προσφθῶν, κάμνει ὥσάν νὰ αισθάνωνται, καὶ αὐτὰ τὰ δύσκολα τὸ μέγεθος τῶν τελευτήτων θαυμάτων δὲν λέγομεν ὅτι αἰσθάνεται ἡ φύσις, ἀλλὰ ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ παραιοσθῇ τὸ μέγεθος τῶν θαυμάτων ἐκ τῶν συμβαινόντων εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Τοῦτο εἶναι ὁποχρεώσεώς μας νὰ τὰ εἴπωμεν ὅταν σμιθῇ κάτι ἐκ τῶν ἀπροσδοκῶν, εἰ αὐτὴ ἡ πόλις ἔγινε στυγνὴ, ὅτι αὐτὸ τὸ ἔδοκος ἔγινε σκυθρωπὸν. Ἐπὶ φοβερῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν θηριώδη ψυχικὴν διάθεσιν, τὸ ἴδιον θὰ εἴπῃ κανεὶς, εἰ διεσάλευσε δηλαδὴ τὰ θεμέλια καὶ τὸν ἐτρόμαξαν αἱ λίθοι, ἀλλὰ διὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ παραιοσθῇ ἡ θηριώδης τῆς καρδίας του καὶ τῆς ψυχῆς του. Β. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θαυμαστός προφήτης Δαυὶδ, ἀπαριθμῶν τὰ ἀγαθὰ τὰ συμβάντα εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τὴν εὐχαριστήσιν τὴν ἐκ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἡσθάνθησαν ὅταν ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, εἶπε, «Κατὰ τὴν ἐξοδὸν τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ τῆς Αἴγυπτου, τοῦ λαοῦ τοῦ ἁκῶδ' ἐκ λαοῦ θαρβέρον, ἐγεννήθη ἡ σὺ δαίσα ὡς ἱερὸς τόπος καὶ ἐξουσία τοῦ Ἰσραὴλ. Τὸ εἶδεν ἡ θάλασσα καὶ ὑπεχώρησεν, ὁ ὀρδάνης ἐστράφη πρὸς τὰ ὄπισθον. Τὰ ὄρη ἐκίρτησαν ὥσαν κριαῖρα καὶ τὰ βουνὰ ὥσαν πρόβατα ἐκ ἀροσώπου τοῦ Κυρίου. Αὐτὸ δὲν τὸ ἡκούσε κανεὶς νὰ συμβῇ ποτὲ. Ἡ θάλασσα καὶ ὁ ὀρδάνης ὑπεχώρησαν μετὰ τὸν ὅραμα τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ τὰ ὄρη καὶ τὰ βουνὰ δὲν ἐκίρτησαν. Γ. Ἀλλὰ, ὅπως εἶπα ὁ προφήτης θέλων νὰ παραιοσθῇ τὴν ὑπερβολικὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν ἀνεσιν ποὺ ἡσθάνθησαν μετὰ τὰς κακώσεως τῶν Αἰγυπτίων ἐναντίον των, ἔλεγε πῶς καὶ τὰ δύσκολα σκοποῦν καὶ σαλεύουσιν διὰ κάθε τι καλὸν ποὺ συνεβαίνει. Ὅπως καὶ ὅταν θέλῃ νὰ ἀναγγεῖλῃ κάτι λυπηρὸν, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν μας, λέγει, «Θὰ πενθήσῃ ὁ οἶκος, θὰ πενθήσῃ καὶ ἡ ἀμπέλαιος. Δ. Καὶ ἄλλου. Πενθεῖν αἱ ἐδοὶ τῆς Σιών». Ε. Ἀλλὰ λέγει, ἐπίσης ὅτι ἀκούζουσιν τὰ δύσκολα. «Ἀκούσατε, τείχη τῆς Σιών». Καὶ ὅτι αὐτὴ αὐτὴ ἡ γῆ τῆς Ἰουδαίας πενθεῖ καὶ μεθεὶ ἀπὸ λύπην. Σ. ὅχι, διότι αἰσθάνονται τὰ στο χεῖρα, ἀλλὰ ὅπως εἶπα, κάθε προφήτης μεταχειρίζεται τὴν ὑπερβολὴν διὰ νὰ παραιοσθῇ τὰ ἀγαθὰ τοῦ μᾶς παρέχει ὁ Θεὸς καὶ τὰς τιμωρίας ποὺ ἐπιφέρει

7. Ματθ. 118. 1. 4.

7a. Ματθ. 24. 1.

8. Θράν. 4. 2-18.

ἡ κακία μας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος παρουσιάζει καὶ αὐτὴν τὴν κτίσιν νὰ στενάσῃ καὶ νὰ πονῇ διὰ τὴν ἡμιπόρεσιν νὰ παραστήσῃ τὸ μέγεθος τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ ποὺ μᾶς παρεκωρῆσαν κατόπιν.

Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ, λέγουν, εἶναι εἰς τὰς ἐλπίδας, ὁ δὲ μικρόψυχος καὶ ταλαίπωρος ἄνθρωπος, ποὺ τῶρα ἀπηλλογνή τῆς εἰδωλολατρίας καὶ ποὺ δὲν γνωρίζει νὰ φιλοσοφῇ περὶ τῶν μελλόντων, δὲν διαρβύνεται ἐπαρκῶς μετὰ τοὺς λόγους τούτους. Ἐὰν ἀλλὰ ζητεῖ καὶ κατὰ τὴν παρουσίαν στιγμὴν νὰ εὕρῃ κάποιαν παραμυθίαν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ὁ σοφὸς αὐτὸς διδάσκαλος, ὁ τὰ πάντα γνωρίζων, δὲν παρηγορεῖ μόνον ἀπὸ τὰ μελλόντα ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ παρόντα καλὰ διδίδε θάρρος. Καὶ πρῶτον ἀναφέρει τὰ πραγματικά ἀγαθὰ εἰς τὴν οἰκουμένην, 145 Α' τὰ ὑπάρχοντα οὐκ εἰς τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς προσδοκίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα ὑπάρχοντα καὶ ἀπολαμβανόμενα (αὐτὰ ἀλλοιωτὰ εἶναι ἢ πλέον μεγάλη καὶ σαφὴς ἀπάδει-ξις περὶ ὑπάρξεως καὶ τῶν μελλόντων καὶ τῶν ἐλπίζομένων) καὶ ἀποὺ ἐπεβέβαιεν ἐπὶ πολὺ περὶ πίστεως τὸν λόγον καὶ ἀποὺ ἐμνημόνευσε κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ (ποῦ ἐν ᾧ ἡ φύσις τοῦ ἀπηγόρευσε νὰ γίνῃ πατήρ, ἐν τούτοις ἤλπισε, προσεδόκησε καὶ ἐπέσθη ὅτι θὰ γίνῃ, διὰ καὶ ἐγένετο) καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ξεκινώντας διδάσκει ὅτι δὲν πρέπει ποτὲ νὰ περιπίπτῃ κανεὶς εἰς τὴν ἀσθένειαν τῶν λογισμῶν, ἀλλὰ νὰ ὀρθώνεται καὶ νὰ στηλώνεται μετὰ τὸ μέγεθος τῆς πίστεως καὶ νὰ ἔχῃ ὀφηλὴν φρόνημα. Κατόπιν ἀναφέρεται καὶ εἰς τὸ μέγεθος τῶν ὁπαρξάντων. Τί δὲ εἶναι τοῦτο; Εἶναι ὅτι ὁ Θεὸς τὸν Υἱόν Ὁ τὸν μονογενῆ, τὸν γνήσιον, τὸν ἀγαπητόν, τοῦτον προσέφερε ὑπὲρ ἡμῶν, τῶν ἀγνωσμένων δούλων του, οἱ ὅποιοι ἐσπυνόμεθα μετὰ πλῆθος ἀμαρτημάτων. Καὶ δὲν μᾶς ἀπῆλλαξε μόνον ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ μᾶς μετέβαλε καὶ εἰς δικαίους, χωρὶς νὰ μᾶς ἐπιβάλλῃ τίποτε τὸ φορτικόν. ὅτε τὸ ὁπαρξέας, ἀλλὰ ζητήσας μόνον πίστιν παρ' ἡμῶν. Μᾶς ἔκαμεν ἔτσι δικαίους καὶ διέμορφωσεν ἁγίους καὶ ἀνέμασεν υἱοὺς Θεοῦ καὶ μᾶς ἀνέδειξε κληρονόμους τῆς βασιλείας τοῦ καὶ συγκληρονόμους τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ του καὶ ὑπεσχέθη τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ἀφάρσιν τῶν σωμάτων καὶ κατὰ τὰς ἐλπίδας μεταξὺ τῶν ἀγγέλων. γεγονός ποὺ ὑπερβαίνει κάθε λογικὴν καὶ σκέψιν, καὶ τὴν διαμονὴν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν συναναστροφὴν Ὁ μετ' αὐτοῦ καὶ ἐξέχεε ἐπὶ τὰς κεφαλὰς μας τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ μᾶς ἀπῆλλαξε ἀπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ διαβόλου καὶ μᾶς ἀπεμάκρυ-

νεν ἀπὸ τοῦ διαβόλου καὶ κατέλυσε τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἠφάνισε τὴν κατάραν, καὶ ἔθραυσε τὰς πύλας τοῦ Ἄδου καὶ ἠνοιξε τὸν παράδεισον. Καὶ δὲν ἀπέστειλεν ἀγγελὸν ἢ ἀρχάγγελον, ἀλλὰ τὸν ἴδιον τὸν Μονογενῆ του διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὅπως ἐλέγθη διὰ στόματος τοῦ προφήτου: «Ὅτε πρέσβυς, ὅτε ἀγγελός, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς ἔσωσε». Αὐτὰ δὲν εἶναι λαμπρότερα ἀπὸ μύρια στίφανα; Δὲν ἠγιασθῆμεν; Δὲν ἐδικαιώθῃμεν μέσῳ τῆς πίστεως; Δὲν κατήλθεν ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἀπὸ τὸν οὐρανόν; Ὁ δὲν μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸν ἀγαπητόν του; Δὲν ἐδέχθημεν Πνεῦμα Ἅγιον; Μὴ τὸσπιν ἐκόλλαν; Δὲν ἀπελαύσαμεν ἀφάτου χάριν καὶ δωρεάν; Ἀποὺ εἶπε ὅλα αὐτὰ μετὰ συντόμους φράσεις, πάλιν ἐστρέψε τὸν λόγον εἰς τὴν ἐλπίδα, λέγων: «δικαιωθέντες ἀπὸ τὴν πίστιν μας, ἔχομεν εἰρήνην πρὸς τὸν Θεόν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, χάρις εἰς τὸν ὅποιον προσήλθομεν εἰς τὴν πίστιν καὶ αὐτὸς μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὴν χάριν αὐτὴν εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐστάθημεν». Καὶ προσέθε-σεν: «Καὶ καυχώμεθα μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς βέβαιας δόξης». Ἀνέφερε τὸσπον δσα συνέβησαν, ὅσων καὶ τὰ μελλόντα νὰ συμβοῦν. Ἀπ' ἐνὸς τὸ ὅτι ἐδικαιώθῃμεν, τὸ ὅτι ὁ Υἱὸς Ἐξ ἑθανωπώθη ὑπὲρ ἡμῶν, τὸ ὅτι δι' αὐτοῦ προσήλθομεν εἰς τὸν Πατέρα, ἀπελαύσαμεν τὴν βέβαιον χάριν καὶ δωρεάν καὶ ἀπηλλογνήμεν ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων καὶ τὸ ὅτι ἐγενεν εἰρήνη μετὰ τὸν Θεόν, καὶ συμμετέσχομεν εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅλα αὐτὰ εἶναι δσα συνέβησαν. Ἐνῷ τὰ μελλόντα εἶναι ἡ μυστικὴ ἐκείνη δόξα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπίσης εἶπε: «Εἰς αὐτὴν προσήλωθῃμεν τὴν μυστικὴν δόξαν καὶ καυχώμεθα μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς βέβαιας δόξης».

Ἡ ἐλπίς, ὅπως εἶδη ἐτόνισα, δὲν εἶναι πολὺ καυὴ νὰ ὀρθώσῃ καὶ νὰ στήσῃ τὸν μικρόψυχον ἀκροατὴν. Κοίτα-ξε λοιπὸν τί κάνει αὐτὸς καὶ θαύμασε τὴν ἱκανότητα τοῦ Παύλου καὶ τὴν σοφίαν του σκέψιν. 146 Α' Ἀπὸ τὰ δσα δημιουργοῦν κλίμα λύτης, ταραχῆς καὶ ξαφνιάσματος τοῦ ἀκροατοῦ, πλάκει τοὺς στεφάνους τῆς παρακλήσεως καὶ τοῦ καυχήματος. Ἀποὺ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀνέφερε, συμπεραι-νωι περαιτέρω λέγων, ὅτι δὲν εἶναι μόνον αὐτὰ ποὺ σᾶς εἶπα, ὅπως τὸ ὅτι ἠγιασθῆμεν, ὅτι ἐδικαιώθῃμεν, ὅτι ἐλά-βομεν τὴν χάριν διὰ τοῦ Μονογενοῦς, ὅτι ἀπελαύσαμεν

8. Ἰω. 8, 9.

10. Ρωμ. 8, 1-2.

11. Ρωμ. 8, 9.

εργίῳν, δωρεάν, ὅτι συνεχωρήθησαν τὰ ἁμαρτήματά μας, ὅτι ἐκοιμήσαμεν μετὰ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὅτι μετὰ εὐκολίαν πολλήν, χωρὶς μόχθους καὶ ἰδρώτας B καὶ μόνου μετὰ τὴν πίστιν ἐστέλειεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν τοῦ τὸν μονογενοῦ καὶ ἀπ' ἐνὸς ὤκυρεν, ἀπ' ἐτέρου ὀκνεύει δόξαν ἀπέραντον καὶ ἀφθορόν, ἀνάστασιν τῶν σωμάτων, ἀγγελικά τέλη, συναναστροφὴν μετὰ τὸν Χριστὸν καὶ διαμονὴν εἰς τὸν αἰῶνα. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔσχατα φανερά λέγων: ¹² «Καυχώμεθα μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ».

Καὶ δὲν λέγει μόνον αὐτὰ ὅσα ἐγιναν καὶ ὅσα θὰ συμβοῦν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ποὺ θεωροῦνται λυπηρὰ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἐννοῶ τὰ δικαστήρια, τὰς ἀπαγωγὰς, τοὺς θανάτους, τὰς ἀπειλὰς, τοὺς λιμούς, τὰ βασανιστήρια, τὰ τηγάνια, τὰ καμίνια, τὴν λεηλασίαν, τοὺς πολέμους, τὰς πολιορκίας, τὰς μάχας, τὰς C ἐξεγέρσεις, τὰς φιλονεικίας, ὅλα αὐτὰ τὰ θέτει ἐπίσης εἰς τὰς ἐν δωρεὰς καὶ κατορθωμάτων. Καὶ οὐ μόνον δι' ἐκεῖνα ποὺ ἐλέγχθησαν προηγουμένως πρέπει νὰ χαίρωμεθα καὶ νὰ εὐχαριστοῦμεθα, ἀλλὰ νὰ καυχώμεθα καὶ δι' αὐτὰ τὰ τελευταῖα, ἀφοῦ λέγει: ¹³ «Χαίρω τώρα διὰ τὰ πρὸς χάριν σας παθήματά μου καὶ ἀναπληρῶ διὰ τῆς σαρκὸς μου τὰ ἡ γερήματα τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ». Εἶδες δυνατὴν ψυχὴν καὶ γνώμην ὑψηλὴν καὶ φρόνημα ἀκλόνητον, ποὺ δὲν στολίζεται μόνον μετὰ τοὺς στεφάνους, ἀλλὰ εὐχαριστεῖται καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας; D Ποῦ δὲν χαίρει μόνον διὰ τὰς ἀμοιβὰς, ἀλλὰ ἐναθρύνεται καὶ εἰς τὴν πάλην, ποὺ δὲν εὐφραίνεται εἰς τὰς ἀνταποδόσεις, ἀλλὰ καυχᾶται καὶ διὰ τὸ ἴδιον τὸ ἀγώνισμα; Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς μόνον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅτε τὰ ἀμάρταντα ἐκεῖνα στέφανα, ὅτε τὰ θραβεῖα, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ παρόντα, ποὺ ἔχουν θλίψιν, μόχθον καὶ ταλαιπωρίαν πολλήν. Φέρε τα αὐτὰ εἰς τὸ μέσον καὶ θὰ ἡμπορέσω ν' ἀποδείξω ὅτι πολὺ περισσότερον πρέπει νὰ καυχώμεθα δι' αὐτὰ.

Εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἀθλητικῶν ἀγώνων, ἡ μὲν προσπάθεια περικλείει τὸν κόπον, ὁ δὲ στέφανος τὴν χάριν. Ἐνῶ ἐδῶ δὲν εἶναι ἔτσι πρὸ τοῦ στεφάνου τὸ πάλημα ἔχει πολλὴν καύχησιν. Καὶ διὰ νὰ πεισθῇτε ὅτι αὐτὰ ἔχουν ἔτσι, E σκεφθῆτε τὸν κάθε στίχον τῆς κάθε γενεᾶς, ὅπως λέγει: ¹⁴ «Αἰδέεσθε παρόδειγμα τῶν κακοπαθειῶν,

12. Ρωμ. 8, 2.
13. Κορίνθ. 1, 34.
14. Ίακ. 5, 10.

ἀδελφοί, καὶ τῆς ὑπομονῆς τοὺς προφήτας οἱ ὁποῖοι ὤμιλουν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου». Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ποὺ μᾶς ἐπρότεινε τοῦτον τὸν ἀγῶνα καὶ συνεκρότησε τὸν παρόντα πνευματικὸν στίβον, ὁ Παῦλος ἐννοῶ, ἀφοῦ ἐδοκίμασε τὰς ἀπείρους ταλαιπωρίας κάθε ἀγίου, τὰς ὁποίας δὲν εἶναι εὐκολον τώρα νὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὸν λόγον, συμπεραίνει λέγων: ¹⁵ «Περιεπάτησαν μετὰ προθῆς καὶ μετὰ δερμάτα ἀγῶς, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι ἐν μέσῳ κακουχιῶν, ¹⁶ A καὶ ὁ κόσμος δὲν ἦτο ἀξίος τῶν καὶ εἰς ὅλα αὐτὰ ἔχαιρον». Τὰ αὐτὰ θὰ ᾄδῃ κανεὶς ὅταν μετὰ τὴν φυλακὴν καὶ τὰς λοιδορίας τοὺς ἐμυστήριον καὶ τοὺς ἀπὸ ἡλίκων. Τί λέγει ἡ Γραφή; ¹⁷ «Αὐτοὶ μὲν ἐπορεύοντο χαίροντες ὅτε ἐφευγον ἀπὸ τοῦ Συνέδριον διότι ἤλθοντο νὰ διασυρθοῦν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ἀλλὰ παρόμοια συνέβησαν καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας. Ἄν θῇ κανεὶς ὅς ἐνθυμῇ αὐτὸ ποὺ λέγω, τί συνέβαινε δηλαδὴ εἰς καιρὸν διωγμῶν. Συνελάμβανον μίαν παρθένον, τρυφερὰν καὶ ἀπειρον τῶν ἐρωτικῶν, μετὰ σῶμα πλέον μαλακῶν καὶ ἀπὸ τὸ κερί. Τὴν κάρφοναν εἰς τὰ εὐλα ἀπὸ παντοῦ, τῆς ἐκρυπτοῦσαν τὰ πλευρά, τὴν κατεξέσχισαν καὶ τὸ αἷμα ἔτρεχε ποτάμι. Αὐτὴ, ὡσάν νὰ ἐνυμφέτο καὶ ὡσάν νὰ ἦτο ἐξαπλωμένη εἰς τὴν νυμφικὴν παστάδα, B ἔτσι ὑπέφερε τὰ γενόμενα πρὸς χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, στεφανωμένη εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς αὐτόν. Κατάλαβε λοιπὸν τί οπουδαῖον εἶναι νὰ ἴδῃ κανεὶς ἕνα τύραννον μετὰ στροπὸν καὶ ἀκουσθῆνα ξίφη καὶ τόσσα ὄπλα νὰ νικάται ἀπὸ μίαν κόρη. Βλέπετε ὅτι καὶ ἡ θλίψις ἡ ἴδια περικλείει μεγίστην καύχησιν: Συμφωνεῖτε καὶ σὲς μετὰ λεγόμενα. Ἐνῶ οἱ μάρτυρες δὲν ἀπολαμβάνουν ἀκόμη τὰς ἀμοιβὰς, ὅτε τὰ θραβεῖα καὶ τοὺς στεφάνους, ἀφοῦ ἔχουν διαλυθῇ εἰς σκόνην καὶ στάκτην, ἐν τούτοις μετὰ πόσης προθυμίας δὲν συντρέχοντες εἰς τὰς ὑπὲρ ἐκείνων τιμὰς καὶ συγκροτοῦμεν πνευματικὸν στίβον καὶ τοὺς ἀνακηρύττομεν ἀγίους C καὶ τοὺς στεφανώνομεν διὰ τὰ τραύματα καὶ τὸ αἷμα τῶν, διὰ τὰ βασανιστήρια καὶ τὰς πληγὰς τῶν, διὰ τὰς θλίψεις τῶν ἐκείνων καὶ τὰς στενοχωρίας. Ἔτσι καὶ αἱ ἴδιαι αἱ θλίψεις ἀποτελοῦν καύχημα πρὸ τῆς ἀνταμοιβῆς.

Κατάλαβε πόσον μέγας ἦτο ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος κατοικοῦσε τότε εἰς τὰ βασανιστήρια, ἐσφύρετο εἰς τὰ δικαστή-

15. Ἑβρ. 11, 38.
16. Κορίνθ. 5, 41.

ρια, πόσον περιθλεπτός, πόσον λαμπρός και περφηρὸς ἐφαίνετο εἰς δόλους και ἰδιαίτερος εἰς τὰ μάτια ἐκείνων πού τόν ἐπολέμουν και τόν ἐπεδουλοῦντο. Τί λέγω, περιθλεπτός εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀπὸ και διὰ τοὺς δαίμονας ἢ το φοβερός μάλλον ὅταν ἐμαστιγοῦτο; Ὅταν ἐφυλακίζετο, ὅταν ἐναυαγοῦσε, τότε ἀκριβῶς ἔκαμνε τὰ μεγαλύτερα θαύματα, Ὡ τότε περισσότερον κατανίκα τὰς ἀντιπάλους δυνάμεις. Γνωρίζω λοιπὸν καλῶς τὸ κέρδος πού προσπορίζετο ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰς θλίψεις αὐτὰς ἐλεγε: "Ὅταν ἀσθενῶ, τότε εἰμαι δυνατόν. Καὶ συνεχίζει: «Δι' αὐτὸ ἐπιθυμῶ ἀσθενείας, ὁδούς, ἀνάγκας, διωγμούς, παθήματα διὰ νὰ σκηνώσῃ μέσα μου ἡ δύναμις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Διὰ τοῦτο ἀπεινῶμενος εἰς μερικοὺς πού διέμεναν εἰς τὴν Κόρινθον και πού εἶχον μεγάλην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτὸν των, ἐνθ' παραλλήλως περιεφρόνουν τοὺς ἄλλους, ὅταν ἔκλειπε τὴν ἐπιστολήν του ἐδοκίμασε τὴν ἀνάγκην νὰ συνθέσῃ τὴν εἰκόνα τῶν κατωρθωμάτων του πρὸς χάριν μας και ὅχι προσφεύγων εἰς τὰ θαύματά τ' αὐτοῦ ἢ τὰ σημεῖα, οὔτε εἰς τὴν τιμὴν, οὔτε ἀπὸ θέσεως ἀνέσει ε, ἀλλὰ συνέθεσε τὴν εἰκόνα ἀπὸ τὰς δεισιμαθίας, τὰς δικαιοσύνης, τὴν πείναν, τὸ ψῆχος, τοὺς παλέμους και τὰς ἐπιβουλὰς λέγων εἰς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς: "Εἶναι δόξα και τοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὴν παρρησίαν μου, λέγω: περισσότερον ἐγὼν. Καὶ τοῦζων τὸ περισσότερον και τὴν ὑπεροχήν, προσθέτει: «Πολὺ περισσότερον εἰς τοὺς κόπους, ὑπερβαλλόντως εἰς τὰς πληγὰς, περισσότερον εἰς τὰς φυλακάς, πολλὰκις εἰς τὸν θάνατον» και οὕτω καθ' ἑξῆς. «Ἐάν πρέπει νὰ καυχῶθῃ, θὰ καυχῶθῃ διὰ τὴν ἀδυναμίαν μου». 148 Α Τὸν βλέπας, νὰ καυχῶται περισσότερον δι' αὐτὰ, πῶς διὰ λαμπρὸς στεφάνους, νὰ ὑπερηφανεύεται και νὰ λέγῃ «ὅχι μόνον διὰ τὰ ἄλλα, ἀλλὰ καυχώμεθα και διὰ τὰς θλίψεις μας». Τί σημαίνει αὐτὸ τὸ δ' γ' ι' α' ν ο ν; Ὅχι μόνον λέγει δὲν κακοκασιδόμεν ἐλθόμενοι και ταλαιπωρούμενοι, ἀλλὰ καυχώμεθα διὰ τὰ θλιβεὰ συμβάντα ὡς νὰ προκόπτεμεν εἰς μεγαλύτεραν τιμὴν και δόξαν, διότι πιστεύει ὅτι ἡ μέγιστη δόξα πού καλλωπίζει τὸν ἄνθρωπον εἶναι αὕτη πού προβάλλει ἀπὸ τὰς θλίψεις. Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ δόξα ἔχει και χαρά. Ὅπου χαρὰ ἐκεῖ και δόξα και ὅπου τέτοια δόξα ἐκεῖ και χαρὰ.

17. Β' Κορινθ. 12, 10, 9.

18. Β' Κορινθ. 11, 28.

19. Β' Κορινθ. 11, 30.

Β Ἐπειδὴ ἀπέδειξε λοιπὸν ὅτι ἡ θλίψις εἶναι δόξα και φέρει καλλωπισμόν, λέγει ἕνα ἄλλο κατωρθωμά του μέγιστον, ἕνα ἀποτέλεσμα μέγιστον και παράδοξον. Ποῖον εἶναι αὐτό, θὰ ἴδωμεν. «Γνωρίζοντες, λέγει, ὅτι ἡ θλίψις ἀπεργάζεται τὴν ὑπομονήν, ἡ ὑπομονὴ τὴν δοκιμασίαν και ἡ δοκιμασία τὴν ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς δὲν μᾶς ὑποκρίσκει». Τί σημαίνει γνωρίζοντες ὅτι ἡ θλίψις ἀπεργάζεται τὴν ὑπομονήν; Αὐτὸ ἔχει μέγιστον καρπὸν και ἰσχυροποιεῖ τὸν ἐλθόμενον. Μερικὰ δένδρα πού ἀναπτύσσονται εἰς τὴν σκιάν και φυτρώνουν εἰς ὑπανάμους τόπους, εἰδοκιμοῦν μὲν, ἀλλὰ γίνονται πλέον μαλακώτερα και χροῖνα και ἐλαττώνονται ἀπὸ κάθε προσβολὴν ἀέμου. Ὅσα ὅμως ἴστανται εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων και μασιζονται ἀπὸ πολλοὺς και ἰσχυροὺς ἀνέμους και ὑποφέρουν τὴν συνεχῆ ἀκαταστασίαν τοῦ καιροῦ και ἐλκονίζονται ἀπὸ ἰσχυροὺς κλύδωνας και φορτῶνονται πολὺ χροῖν, γίνονται ἰσχυρότερα ἀκόμη και ἀπὸ τὸν σιδηρον. Αὐτὰ συμβαίνει και μὲ τὰ σώματα τὰ ὅποια ρίπτονται εἰς πολλὰς και ποικίλας ἡδονὰς, κασιμάτουν με μαλακὰ ἰμάτια και χρησιμοποιοῦν πολλὰ λουτρά και μύρα και ἀπολαμβάνουν πολλὰς τρυφάς, περισσότερας ἀπὸ τὰς ἀνάγκας των. Ὡ καθίστανται ἔτσι ἐντελῶς ἀχρηστα διὰ τὸν ἰδρώτα και τὸν πόνον ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας και εἶναι ὀξία διὰ μεγαλύτεραν τιμωρίαν. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον και αἱ ψυχαί, ὅταν διάγουσιν εἰς ἀταλαίπωρον και ἔχουν ὅλας τὰς ἀνάσεις και δικάζονται εὐχαρίστως ἐναντι τῶν παρόντων και προτιμοῦν τὸν ἀνάληπτον θίον ἀντὶ νὰ θλιβῶνται κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἁγίων, καθίστανται μαλακώτερα και ἀσθενέστερα και ἀπὸ τὸ κερί και ἔτσι εἶναι ὑποφθίκα διὰ τὸ αἰώνιον πῦρ. Ὅμως ὅσοι ἐπιβιβάζονται εἰς κινδύνους και κόπους και ταλαιπωρίαν πρὸς χάριν τοῦ Θεοῦ και συσπειρώνονται γύρω εἰς αὐτὸν τὸν σκοπὸν, εἶναι στερεώτεροι και ἀπὸ αὐτὸν τὸν σίδηρον ἢ και τὸν ἀδάμαντα και γενικώτερα λόγῳ τῆς συνεχοῦς κακοπαθείας, Ἐστρωται ἐναντι τῶν ἐχθρῶν, ἀκαταμάχητοι διὰ τοὺς μεταγενεστέρους, διότι προσλαμβάνουν συνηθείαν ὑπομονῆς και ἀνδρείας. Ἐκεῖνοι πού θὰ πρωτοεσιέλθουν εἰς ἕνα καράδι, ζαλίζονται και ναυτιοῦν, ταρασσονται και θορυβῶνται καταλαμβανόμενοι ἀπὸ ἑμετὸν και σκοτεινίην. Ἐνθ' αὐτοὶ πού ἔχουν διασχίσει πολλὰ και μεγάλα πελάγη και ἠρῆφισαν τὰ κύματα και ἔχουν ὑποστῇ πολλὰ ναυάγια, ἀναλαμβάνουν με θάρρος κάθε νέαν ἀποδημίαν. Ἐτσι και ἡ ψυχὴ ὑπομείνισα πολλοὺς πειρασμούς, και ὑποφέρουσα μεγάλης θλίψεως, ἔχει

ται ανθεκτική εἰς τοὺς πόνους καὶ καρτερική. ¹⁴⁹ Ἄ χωρὶς
νὰ εἶναι φοροδοῆς οὐδὲ εὐκόλως πτοουμένη, ὅτε ταρασ-
σεται ἀπὸ τὰ λυπηρὰ συναντητήματα, ἀλλὰ ἀπὸ τῆν
συνεχῇ γυμναστικῇ τῶν γεγονότων καὶ τῆς πικρῆς μελέ-
της τῶν θῶν συμβαίνουσιν, ὑποφέρει εὐκόλως ὅλα τὰ ἀκα-
λουθαῦντα κακὰ. Αὐτὸ ἐφανέρωνεν ὁ σοφὸς ἀρχιτέκτων
τῆς οὐρανίου πολιτείας λέγων: «Ὅχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ
καὶ καυχώμεθα διὰ τὰς θλίψεις μας, διότι καρποῦμεθα
μέγιστον μισθὸν πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν οὐ-
ρανίων στεφάνων, ἐφ' ὅσον μὲ τὰς συνεχεῖς θλίψεις ἡ ψυχὴ
μας γίνεται καρτερικωτέρα καὶ αἱ σκέψεις μας σφυρηλα-
τοῦνται καὶ καθίστανται πλέον ἰσχυραί.

Γνωρίζοντες, λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, ὅλα αὐτὰ ὡς
ὑποφέρωμεν μὲ γενναϊότητα τὰς λύπας τοῦ μᾶς εὐρί-
σκουν, ὅτι τὸ θέλει ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ συμφέρον
μας καὶ ὡς μὴ λυγίζωμεν οὐτε γ' ἀπογοητευώμεθα ἀπὸ
τῆν εἰσβολὴν τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ νὰ ἀντιστακώμεθα μὲ
πολλὴν ἀνδρείαν καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν συνεχῶς τὸν Θεὸν
δι' ὅσας τὰς ἐπιβαλλεομένας εὐεργεσίας εἰς ἡμᾶς, διὰ γ'
ἀπολαύσωμεν καὶ τὰ παρόντα ἀγαθὰ καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν
καὶ τὰς μελλοντικὰς δωρεάς, μὲ τὴν χάριν καὶ τοὺς ὀφτιο-
μούς καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον καὶ
ζωοποιὸν Πνεῦμα, ἀνῆκει ὁμοῦ ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις νῦν
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ
ΤΟΜΟΣ 34

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΥΖΙΑΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—ΣΤ'
«ΚΥΡΙΕ ΟΥΧΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ...»
Η ΘΑΪΨΙΣ ΑΠΕΡΓΑΖΕΤΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗΝ

Κείμενον: B. de Montfaucon.

Édit. «Les Belles Lettres» - Budé)
VI, Paris 1835, σελ. 110-165, 181-192
Paris 1835, σελ. 169-179
(PG 56, 97-141, 153-161· PG 51, 156-164).